

Kisvárdai Bessenyei György Gimnázium és Kollégium

OM: 033648

Pedagógiai Program

Helyi Tanterv

Történelem és állampolgári ismeretek

**TÖRTÉNELEM
TANTÁRGYI PROGRAM**

Tantárgyi struktúra és óraszámok

Képzések megnevezése	9.	10.	11.	12.
Történelmet alapórában tanuló képzés	2	2	3	3
Arany János Tehetséggondozó Program képzés	2	2	3	4
Előkészítő évvel induló emelt szintű idegen nyelvi (angol, német) képzés	2	2	3	4
Emelt szintű angol képzés	2	2	3	4
Az általános tantervű képzés	2	3	4	4
Emelt szintű humán képzés	3	3	5	5
Történelem középszintű érettségi előkészítő	-	-	1	1
Történelem emelt szintű érettségi előkészítő	-	-	2	2

**K i s v á r d a
2020**

T a r t a l o m j e g y z é k

1.	Bevezetés.....	3
2.	A középiskolai történelemtanítás és -tanulás célja 9-12. évfolyam	8
2.1	Kerettantervi megfelelés.....	11
2.2	A tanulók értékelése	11
2.3	Pedagógiai eljárások, módszerek, szervezési- és munkaformák	13
2.4	A tankönyvek kiválasztásának elvei	17
3.	Történelmet alapórában tartalmazó képzések	18
3.1	Történelmet alapórában tartalmazó képzések 9. évfolyam	18
3.2	Történelmet alapórában tartalmazó képzések 10. évfolyam	35
3.3	Történelmet alapórában tartalmazó képzések 11. évfolyam	53
3.4	Történelmet alapórában tartalmazó képzések 12. évfolyam	76
4.	Arany János Tehetséggondozó Program / Előkészítő évvel induló emelt szintű idegen nyelvi (angol, német) / emelt szintű angol nyelvi képzések.....	95
4.1	Arany János Tehetséggondozó Program / Előkészítő évvel induló emelt szintű idegen nyelvi (angol, német) / emelt szintű angol nyelvi képzések 9. évfolyam	95
4.2	Arany János Tehetséggondozó Program / Előkészítő évvel induló emelt szintű idegen nyelvi (angol, német) / emelt szintű angol nyelvi képzések 10. évfolyam	112
4.3	Arany János Tehetséggondozó Program / Előkészítő évvel induló emelt szintű idegen nyelvi (angol, német) / emelt szintű angol nyelvi képzések 11. évfolyam	130
	A tantárgyi óraszámok megoszlása az egyes témakörök között.....	130
4.4	Arany János Tehetséggondozó Program / Előkészítő évvel induló emelt szintű idegen nyelvi (angol, német) / emelt szintű angol nyelvi képzések 12. évfolyam	153
5.	Az általános tantervű képzés	170
5.1	Az általános tantervű képzés 9. évfolyam	170
5.2	Az általános tantervű képzés 10. évfolyam	187
5.2	Az általános tantervű képzés 11. évfolyam	206
5.4	Az általános tantervű képzés 12. évfolyam	231
6.	Emelt szintű humán képzés	248
6.1	Emelt szintű humán képzés 9. évfolyam	248
6.2	Emelt szintű humán képzés 10. évfolyam	263
6.1.1	Emelt szintű humán képzés 11. évfolyam	281
6.1.2	Emelt szintű humán képzés 12. évfolyam	305
7.	Történelem tantárgy középszintű érettségi előkészítő programja 11-12. évfolyam.....	324
8.	Történelem tantárgy emelt szintű érettségi előkészítő programja 11-12. évfolyam	328

1. Bevezetés

ALAPELVEK, CÉLOK

Az iskolai történelemtanulás alapját a történettudomány, valamint a hagyomány által legfontosabbnak elismert történetek, tények, személyek, események, folyamatok és jelenségek megismerése adja. A történelmi ismeretek egyfelől megalapozzák a történelmi műveltséget, amely a tanulót hozzásegíti nemzeti identitása erősítéséhez, valamint ahhoz, hogy azonosulni tudjon kultúránk alapértékeivel. Másfelől a történelem ismerete alapvető feltétele annak is, hogy a tanulóban kialakuljon a történelemről, illetve a társadalmi kérdésekről való árnyalt gondolkodás és kommunikáció képessége. A történelemtanulás során a tanuló különböző tevékenységeket, műveleteket végez, így elsajátítja azokat a kompetenciákat, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy megértse a múlt és a jelen társadalmi, politikai, gazdasági és kulturális jelenségeit. A történelem természete szerint értelmező jellegű, a tényekről alkotott különböző vélemények szükségszerűen vitákat eredményeznek. A történelemtanulás során ezek a viták arra ösztönzik a tanulót, hogy elgondolkodjon az emberi értékekről, illetve az élet alapvető dilemmáit megjelenítő olyan fogalmakról, mint például az igazságosság, hűség, hatékonyság, empátia és felelősség. A viták úgy szolgálhatják a történelemtanulást, ha a tanulóban világossá válik a történelmi tény és interpretáció közötti különbség, illetve ha megerősödnek benne társadalmunk és európai, zsidó-keresztény gyökerű civilizációnk alapértékei.

A történelemtanítás egyik irányítóelve, hogy a magyar történelmet kontinuitásában, az európai, illetve egyetemes történelmet szigetszerűen tárgyalja. A történelem tantárgy tantervének középpontjában a magyar nemzet és Magyarország története áll. Ez a témák arányán, az egyes témák részletezettségén túl abban is megmutatkozik, hogy több általános európai jelenség is konkrét magyar példákon keresztül kerül bemutatásra. Ennek révén a tanuló a magyar történelmi jelenségeket elsősorban nem általános modellek alapján, hanem a konkrét történelmi helyzet jellegzetességeit figyelembe véve tanulmányozhatja. Ez a megközelítés hozzásegíti a tanulót, hogy megértse és méltányolja a magyarság, a magyar nemzet, illetve Magyarország sajátos helyzetéből adódó jelenségeket és folyamatokat, így alakulhat ki benne a tényeken alapuló reális és pozitív nemzettudat.

A történelemtanuláshoz kapcsolódnak a tantervi tartalmakon és a *tanórai munkán kívül a nemzeti ünnepek és emléknapok* is, amelyek iskolai megrendezése segíti a sorsfordító események felidézését, a kollektív emlékezetben való rögzítését, az emlékezetkultúra kialakítását és ápolását. A tanulási folyamat hatékonyságát elősegítik az egyéni és társas tanulás változatos módszerei és formái, melyek az együttműködés közösségi élményének a megélését eredményezik.

Az iskolai történelemtanítás akkor tudja elérni a céljait, ha a régmúlt és közelmúlt megismerése változatos, a tantárgy sajátosságaiból adódó módszerekkel történik, miközben törekszik az élményszerűsége. Az egyes témák és módszerek kiválasztása során fontos szempont a tanuló érdeklődésének felkeltése és fenntartása. Az iskolai történelemtanulás ez által olyan örömforrás lehet, amely arra ösztönzi a tanulót, hogy az iskolából kilépve is megmaradjon benne a történelem, illetve a közélet iránti érdeklődés.

A történelemtanulás célja, hogy a tanuló:

alapvető ismereteket szerezzen a magyarság, a magyar nemzet és Magyarország, az európai civilizáció, valamint az emberiség múltjáról;
a megszerzett ismeretek által erős, határozott magyar identitással rendelkezzen, és így a magyarságot egyszerre tekintse a történelem során kialakult emberi közösségnek, valamint természetes vonatkoztatási pontnak

elsajátítsa a közös kulturális kód leglényegesebb elemeit (szimbólumok, történelmi személyek, történetek, fogalmak, alkotások);

képes legyen a múlt és a jelen társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális folyamatairól és jelenségeiről árnyalt, megalapozott véleményt alkotni, illetve ezek alakításában cselekvően részt vállalni;

ismerje a demokratikus államszervezet működését, a jogállamiság elveit, az emberi jogokat, és legyen tisztában állampolgári jogaival és kötelességeivel;

képes legyen a társadalmi viszonyok és folyamatok értelmezésére;

ismerje a piacgazdaság működésének elveit, előnyeit és hátrányait, lehetőségeit, valamint veszélyeit, és ismereteit alkalmazni tudja saját döntései meghozatala során.

A történelemtanulás célja továbbá, hogy a tanulóban:

- kialakuljon a magyar nemzet és az emberiség története során megnyilvánuló kiemelkedő emberi teljesítmények iránti tisztelet, a történelmi tragédiák áldozatainak szenvedése iránti együttérzés és méltó megemlékezés igénye;
- kialakuljon az európai civilizációs identitás is, amely az antikvitás, a zsidó-keresztény kultúra, valamint a polgári jogrend alapértékeire épül;
- kialakuljon a demokratikus elkötelezettség, amely alapvető értéknek tartja a többségi döntéshozatalt, az emberi jogokat, valamint az állampolgári jogokat és kötelességeket;
- kialakuljon a társadalmi felelősség, szolidaritás és normakövetés, amely alapvető értéknek tartja a közösség iránti elköteleződést, valamint az egyéni választási lehetőségeket;
- kialakuljon az egyéni kezdeményezőkészség és felelősségvállalás, amely egyszerre tartja alapvető értéknek a szabadságot és a felelősséget, valamint a közösség számára a fenntarthatóság, az élhető élet biztosítását.

B) A történelemtanítás és -tanulás célja,

- hogy a tanuló megismerkedjen a történettudomány, valamint a hagyomány által legfontosabbnak elismert történelmi tényekkel, szereplőkkel, eseményekkel, történetekkel és folyamatokkal, valamint tudatosodjon benne nemzeti hovatartozása. Ismerkedjen meg a kulturális kódrendszer legalapvetőbb elemeivel, amelyek lehetővé teszik, hogy azonosuljon kultúránk alapértékeivel. A történelem tantárgy tantervének középpontjában a magyar nemzet és Magyarország története áll.

A tantervi szabályozás irányítóelve, hogy a magyar történelmet általában kontinuitásában, az európai, illetve egyetemes történelmet szigetszerűen tárgyalja. A kerettanterv több általános európai jelenséget is konkrét magyar példákon keresztül mutat be. Ennek révén a tanuló a magyar történelmi jelenségeket elsősorban nem általános modellek alapján, hanem a konkrét történelmi helyzet jellegzetességeit figyelembe véve tanulmányozhatja. Ez a megközelítés hozzásegíti a tanulót, hogy megértse és méltányolja a magyarság, a magyar nemzet, illetve Magyarország sajátos helyzetéből adódó jelenségeket és folyamatokat, így alakulhat ki benne a tényeken alapuló reális és pozitív nemzettudat, és ezáltal erősödhet benne a hazaszeretet érzése.

A történelem tantárgy a következő módon fejleszti a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott kulcskompetenciákat:

A tanulás kompetenciái: A tanuló a történelemtanulás során különféle jellegű tudástartalmakkal és különböző típusú feladatokkal találkozik, amelyek megtanulásához, illetve elvégzéséhez különféle módszereket kell választania. A történelmi információk keresése és feldolgozása, a forráskritika, a következtetések levonása és egyéb gondolkodási műveletek közvetítő hatásuk révén általában fejlesztik a tanulási kompetenciákat. A történelmi értelmező

kulcsfogalmak megértésén és állandó használatán keresztül a tanuló fejleszti a lényeges és kevésbé lényeges elemek megkülönböztetésének és rendszerezésének a tanulás során elengedhetetlenül fontos képességét.

A tanuló a történelemtanulás során megtapasztalja, hogy a történelemtudása az iskolán kívül, más élethelyzetekben, illetve a jelen társadalmi, gazdasági és politikai jelenségeinek megértéséhez és megítéléséhez is segítséget nyújt. Ez a tapasztalat – az iskolai történelemtanulás élményszerűsége mellett – erős ösztönzést adhat az élethosszig tartó tanulásra vagy legalábbis a történelmi és társadalmi kérdések iránti érdeklődésre.

Kommunikációs kompetenciák: A történelmi források feldolgozása a szövegértés fejlesztésének egyik hatékony módja. A tanuló a felmerülő történelmi problémákról beszélgetéseket folytat, érveket gyűjt, azokat írásban és szóban összefoglalja, digitális kommunikációs eszközök segítségével mutatja be. A különböző típusú, más-más korokból és eltérő társadalmi közegekből származó források feldolgozása pedig nagyban segíti a különféle kommunikációs környezetek (kontextusok) közötti magabiztos eligazodást.

Digitális kompetenciák: A történelem tanulása során a digitális eszközök etikus, felelősségteljes használatával a tanuló információkezelési és -feldolgozási készségei fejlődnek, ami elősegíti elemző és mérlegelő gondolkodása kialakulását és elmélyítését is, aminek része a megszerzett információk ellenőrzése, hitelességének vizsgálata. A történelmi forrásokat tartalmazó internetes portálok, hang- és filmarchívumok és adatbázisok megismerése és használata, az itt talált források feldolgozása elengedhetetlen feltétele a korszerű történelemtanulásnak. A digitális információfeldolgozás, illetve a digitális kommunikáció fejlesztésének nagy szerepe van a közéleti tájékozódási készségek kialakításában, így a felelős és aktív állampolgárrá nevelésben.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A tanuló az információk, illetve a források feldolgozása során problémákat azonosít, magyarázatokat fogalmaz meg, kiemeli a lényegét, következtetéseket von le. A történelmi ismeretek, fogalmak elsajátításával, valamint a történelmi források és interpretációk mérlegelésével, hipotézisek alkotásával fejlődik az elemző, problémamegoldó gondolkodása. Mindezek együttesen segítik a differenciált történelmi gondolkodás kialakulását, melynek következtében a tanuló képessé válik események, folyamatok és jelenségek különböző szempontú megközelítésére, valamint bizonyos történések okainak és következményeinek több szempontú feltárására.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A tanuló a különböző történelmi korok mindennapi életének vizsgálatával, az életmód változatos formáinak, valamint történelmi életutaknak és cselekedeteknek a megismerésével viszonyítási pontokat találhat, illetve követhető modelleket adaptálhat saját életútjának tervezéséhez és szervezéséhez. A tanulóban tudatosul, hogy nehéz élethelyzetekben is kialakíthatók cselekvési tervek, lehetőségek. Értékeli a válságos történelmi helyzetekben megnyilvánuló bátorság, kitartás, önfeláldozás, segítségnyújtás és szolidaritás követésre méltó példáit. A tanuló arra törekszik, hogy az emberi cselekedeteket, életutakat, élethelyzeteket, társadalmi folyamatokat és jelenségeket árnyaltan értelmezze. A társadalmakra, közösségekre jellemző magatartási és kommunikációs szabályok felismerése a tanuló alkalmazkodóképességét fejleszti.

A kreativitás a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A történelem tanulása során a tanuló megismeri az emberiség, a magyarság kulturális örökségének fő elemeit. Értékeli a kiemelkedő emberi alkotásokat és értelmezi azok technológiai, tudományos és művészeti szerepét. Az egyes történelmi korszakok áttekintése során felismeri

az értékteremtő alkotások jelentőségét, és elemző gondolkodással feltárja azoknak az életmódra, a mindennapokra gyakorolt hatását.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A tanuló megismeri és értékeli az alkotó emberi tevékenységek változatos formáit. Értelmezi és elismeri a tudósok, kutatók és művészek teljesítményét. Büszke a magyar tudósok, művészek, sportolók és más értékteremtő, alkotó emberek kiemelkedő eredményeire, teljesítményeire. Az életmódtörténeti témakörök feldolgozása révén a tanuló felismeri, hogy a munkavégzés az egyén, a család és a társadalom létfenntartását biztosítja; belátja, hogy a munka sokszor küzdelmekkel jár, ugyanakkor személyiségépítő, társadalmi összetartozást is erősítő tevékenység. A történelmi korszakok jellegzetes, egyedi vagy kiemelkedő példái kiindulópontként szolgálnak a saját életút tervezésekor, akár a pályaválasztás során is.

Kerettanterv – helyi tanterv

A kerettanterv témakörönként határozza meg a javasolt óraszámot. Ezek összege megfelel az évi teljes óraszámoknak, amely elegendő a témák ismeretanyagának feldolgozásához és a tanulási eredményekhez kapcsolódó kompetenciák elsajátításához. A kerettantervben meghatározott tanulási tartalmak azonban átlagos esetben a javasolt órakeret kb. 80%-ában feldolgozhatók.

A helyi tantervben **vastag kiemeléssel jelöljük azt a két témát, melyet kerettantervből évente mélységelvű feldolgozásra jelölünk ki (amelyre, több idő, a javasolt időkereten felül összesen további 6–10 órát terveztünk.)** Ezeknek 70%-a magyar történelmi témájú. A mélységelvű tanítás lehetőséget ad az adott téma részletesebb ismeretekkel, többféle megközelítési móddal és tevékenységgel történő feldolgozására. A mélységelvű témák esetében nagyobb lehetőség nyílik a projekt munkára, illetve a múzeumi órák és a témával kapcsolatos tanulmányi kirándulások szervezésére.

A kerettanterv által biztosított 20 %-os szabad mozgástér az előírt két téma mélységelvű feldolgozása (6-10 óra) mellett a kerettantervi óraszámokhoz illesztett plusz órák az összefoglalások, ismétlő feladatok, gyakorlás és témazáró számonkérések és a javasolt tevékenységi területek beillesztésével valamint a megemlékezések céljából kerül felhasználásra, melyeket részletesen a tanmenetekben kerül rögzítésre.

A Témakörönként megjelenő tantervi táblázatok magukba foglalják a hozzájuk tartozó *Témákat*, a konkrétabb tartalmakat feltüntető *Altémákat*, valamint az egyes témakörökhöz kapcsolódó *Fogalmak és adatok/Lexikák* címszó alatt a kötelezően elsajátítandó fogalmakat, személyeket, kronológiai és topográfiai adatokat. Minden fogalmi elem csak egyszer fordul elő, annál a témakörnél, ahol kötelező elemként először szerepel a tantervben. A táblázat utolsó oszlopában feltüntetett *Fejlesztési feladatok* teljesítésével valósulnak meg az előírt tanulási eredmények, melyek az alábbi csoportosításokban szerepelnek: **Ismeret és forráshasználat, történelmi gondolkodás, szaktárgyi kommunikáció, tájékozódás időben és térben.** Továbbá jelöljük a kapcsolódási pontokat más tantárgyakhoz, *taneszközök* felsorolásával kiegészítve, melyeket a tanmenetekben tovább lehet bővíteni, összhangban az alkalmazott pedagógiai módszerekkel.

A pedagógiai eljárások, módszerek formáit beépítve a digitális módszereket –, külön táblázatban rögzítjük, melyek a tervező munka során *tanmenetekben* kerülnek megjelölésre témákhoz, csoporthoz igazítva.

A változatos módszerek alkalmazásával a Nat- ban kiemelt módszertani alapelvek követését, különböző tanulószervezési eljárásokat követjük:

- Egységesség és differenciálás,
- Tanulási környezet

- Egyénre szabott tanulási lehetőségek (A hátránykompenzáció biztosítása érdekében (SNI, BTMN, HH, HHH) a tanuló szükségleteihez, képességeihez, készségeihez illeszkedő módszertani eljárások (eszközök, módszerek, terápiák, a tanulást-tanítást segítő speciális eszközök, a gyógypedagógus módszertani iránymutatásainak beépítése, egyéni fejlesztési terv készítése és rendszeres ellenőrzése) alkalmazása
- Képesség-kibontakoztatás támogatása

Az *értékelés* kialakításában is a Nat elveit követve : az értékelési folyamatokat tervező munka meghatározó feladatának tekintve, figyelembe veszi a tanuló előzetes tudását, aktuális fejlettségi szintjét, egyéni fejlődési lehetőségeit, életkori sajátosságait, az értékelés személyiségfejlődésére gyakorolt hatását és a pedagógiai célokat-, a fejlesztő tanulást középpontba állítva, külön részfejezetben rögzítjük.

A táblázat alatt témakörönként felsorolt *Javasolt tevékenységek is s beépítettük, bár* nem kötelező elemei a tantervnek, de eredményessé tehetik a tananyag feldolgozását és a szaktanári munkát. Ezek körét is bővítjük helytörténeti témákkal, az ezekhez kapcsolódó különféle tanulási eljárások, módszerek a tanmenetekben kerülnek majd jelölésre a csoportok összetételéhez, érdeklődéséhez igazítva. (múzeumpedagógiai óra, önálló munka, kutatás, projektmunka, kirándulás, látogatások: temető, emlékhelyek, könyvtári óra, rendkívüli történelemóra meghívott vendéggel, gondolattérkép, megemlékezés).

2. A középiskolai történelemtanítás és -tanulás célja 9-12. évfolyam

A középiskolai történelemtanítás és -tanulás célja, hogy a tanulóban a történettudomány, valamint a hagyomány által legfontosabbnak elismert történelmi tények és folyamatok, szereplők és események ismeretének segítségével alakuljon ki önálló világnézet és magyar identitástudat. Szerezzon mélyebb ismereteket a magyar és az egyetemes történelem legfontosabb jelenségeiről és fordulópontjairól, tudjon azonosulni a keresztény alapú magyar és európai kultúra értékeivel, legyen képes társadalmi és kulturális téren hatékony, árnyalt kommunikációra. A történelemtanulás során végzett változatos tevékenységek révén alakuljon ki a tanulóban a múltrol, illetve a társadalmi kérdésekről való árnyalt gondolkodás.

A középiskolai történelemtanítás az általános iskolában elsajátított ismeretekre és kompetenciákra épül. Míg az általános iskolában a történetek elbeszélése, a régebbi korok és történelmi szereplők szemléletes bemutatása az elsődleges, a középiskolai történelemtanításban mindez kiegészül a források feldolgozásával, történelmi helyzetek és folyamatok több szempontú elemzésével, a problémák azonosításával és megtárgyalásával. Az önálló információgyűjtés és –feldolgozás, a történelmi jelenségek értelmezése, elemzése, a különböző érvek mérlegelése, valamint a következtetések levonása együttesen segíti a történelmi szemléletmód kialakulását. A tantárgy tanulásának élményszerűségét már nemcsak a történetek izgalma vagy az érdekes feladatok nyújtják, hanem azok az elemzések, viták, felismerések is, amelyek az egyes témák, problémák feldolgozása során felmerülnek.

A tantárgy tantervének középpontjában a magyarság, a magyar nemzet és Magyarország története áll. A témakörök mintegy kétharmada a magyar történelemhez kapcsolódik. Ez az egyes témák részletezettségén túl abban is megmutatkozik, hogy az általános iskolai kerettantervhez hasonlóan több általános európai jelenség bemutatásánál magyar és külföldi példák egyaránt előkerülnek. Ugyanakkor az általános iskoláinál nagyobb tér jut Magyarországnak, illetve a magyar nemzet történetét befolyásoló európai és globális folyamatok és jelenségek bemutatására. Ezek eredményeként a tanuló a magyar történelmi jelenségeket konkrét egyetemes történelmi helyzetekhez viszonyítva tanulmányozhatja. Ez hozzásegíti őt, hogy megértse és méltányolja a magyarság, a magyar nemzet, illetve Magyarország sajátos helyzetéből adódó jelenségeket, folyamatokat és törekvéseket, így alakulhat ki benne a tényeken alapuló reális és pozitív nemzettudat. Alapvető cél annak érzékeltetése, hogy a magyar nemzet történelmére számos nemzetiség és közösség (pl. német, zsidó) együttélése is hatást gyakorolt. Fontos cél a magyarországi kisebbségek és nemzetiségek történetének bemutatása, valamint kiemelt cél a határainkon túl kisebbségbe szorult magyarok történelmének átfogó megismertetése.

A középiskolai történelemtanulás motiválja a tanulót arra, hogy felnőttként, a középiskola befejezése után is érdeklődjék a történelem, illetve közéleti kérdések iránt. Hozzájárul továbbá ahhoz, hogy az iskolából kikerülve hazáját szerető, a történelmi hagyományokat örökítő, demokratikus gondolkodású, kisebb-nagyobb közösségeiért felelősséget vállaló polgárrá; a társadalom tevékeny és önálló tagjává váljék.

A 9–12. évfolyamok tanterve spirális módon épül az 5–8. évfolyamokéra, és nem ismétli automatikusan azokat. Természetesen a magyar és az egyetemes történelemnek meghatározó folyamatait, jelenségeit vagy eseményeit az általános iskola után a középiskolában is előkerülnek, mivel a hozzájuk kapcsolódó mélyebb ismeretek, illetve a témák forrás- és problémaközpontú tárgyalásmódja a középiskolai korosztály számára válik részletesebben hozzáférhetővé.

A kerettanterv évenként 6–9 *témakör* feldolgozását írja elő; az egyes témakörök 2–6 témát foglalnak magukba. A kerettanterv pontos témaleírásai tartalmazzák azokat az ismereteket, amelyeknek a tanítása minden iskolában kötelező, ugyanakkor lehetőséget adnak esetleges új témák és tartalmak bevezetésére a helyi tantervben. A már említett helytörténelmi témák mellett a mélységelvű feldolgozás beillesztése ad lehetőséget a témák bővítésére.

Egy-egy téma feldolgozásához minimálisan 2–6 tanóra szükséges. Miközben az éves időkeret a korábbi tantervekhez képest nem változott, a minimálisan kötelező témák, fogalmak és egyéb lexikai egységek száma a korábbiakhoz képest csökkent. Mindez időt és alkalmat ad a tevékenység alapú tanulásra, az ismeretek alkalmazására, a kompetenciák fejlesztésére, a kooperatív tanulási technikák alkalmazására, továbbá a helyi tantervben megfogalmazott helytörténeti vagy egyéb témák tantervbe való beépítésére. Így marad idő speciális foglalkozások (pl. múzeumi, könyvtári órák, közös filmnézés) szervezésére, illetve tantárgyközi projektek megvalósítására is.

Az egyes témakörökhöz kapcsolódó *Fogalmak és adatok/Lexikák* címszó alatt a kötelezően elsajátítandó fogalmakat, személyeket, kronológiai és topográfiai adatokat soroljuk fel. Az egyértelműség kedvéért valamennyi olyan általános iskolában szereplő fogalmi elemet feltüntetünk itt is, ami az adott középiskolai témakörhöz kapcsolható, értelmezése tovább mélyíthető. Ezeket aláhúzással jelöltük. Az idegen személynevek a tantervben teljes névvel szerepelnek, de a diákoktól csak a vezetéknevek ismerete és pontos helyesírása várható el.

A tanuló a 9-12. évfolyamon a következő kulcsfogalmakat használja:

Értelmező kulcsfogalmak	
történelmi idő, történelmi forrás és bizonyítékok; ok és következmény; változás és folyamatosság; történelmi jelentőség, történelmi nézőpont és interpretáció.	
Tartalmi kulcsfogalmak	
politikai	politika, állam, államszervezet, államforma, köztársaság, diktatúra, demokrácia, parlamentarizmus, monarchia, önkormányzat, közigazgatás, hatalmi ágak, jog, alkotmány/alaptörvény, törvény, rendelet, birodalom;
társadalmi	társadalom, társadalmi csoport/réteg, népesedés/demográfia, migráció, nemzet, etnikum, identitás, életmód;
gazdasági	gazdaság, pénz, piac, mezőgazdaság, ipar, kereskedelem, adó, önellátás, ártermelés;
eszme- és vallástörténeti	kultúra, művészet, vallás, hit, egyház, civilizáció, eszme/ideológia, világkép

Fejlesztési területekhez kapcsolódó tanulási eredmények (Általános követelmények)

Ismeretszerzés és forráshasználat

A történelem tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- önállóan tud használni általános és történelmi, nyomtatott és digitális információforrásokat (tankönyv, kézikönyvek, szakkönyvek, lexikonok, képzőművészeti alkotások, könyvtár és egyéb adatbázisok, filmek, keresők);
- önállóan információkat tud gyűjteni, áttekinteni, rendszerezni és értelmezni különböző médiumokból és írásos vagy képi forrásokból, statisztikákból, diagramokból, térképekről nyomtatott és digitális felületekről;
- tud forráskritikát végezni, és különbséget tenni a források között hitelesség, típus és szövegösszefüggés alapján;
- képes azonosítani a különböző források szerzőinek a szándékát, bizonyítékok alapján értékeli egy forrás hitelességét;
- képes a szándékainak megfelelő információkat kiválasztani különböző műfajú forrásokból;

- összehasonlítja a forrásokban talált információkat saját ismereteivel, illetve más források információival és megmagyarázza az eltérések okait;
- képes kiválasztani a megfelelő forrást valamely történelmi állítás, vélemény alátámasztására vagy cáfolására.

Tájékozódás időben és térben

A történelem tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a magyar és az európai történelem tanult történelmi korszakait, időszakait, és képes azokat időben és térben elhelyezni;
- az egyes események, folyamatok idejét konkrét történelmi korhoz, időszakhoz kapcsolja vagy viszonyítja, ismeri néhány kiemelten fontos esemény, jelenség időpontját, kronológiát használ és készít;
- össze tudja hasonlítani megadott szempontok alapján az egyes történelmi korszakok, időszakok jellegzetességeit az egyetemes és a magyar történelem egymáshoz kapcsolódó eseményeit;
- képes azonosítani a tanult egyetemes és magyar történelmi személyiségek közül a kortársakat;
- felismeri, hogy a magyar történelem az európai történelem része, és példákat tud hozni a magyar és európai történelem kölcsönhatásaira;
- egyszerű történelmi térképvázlatot alkot hagyományos és digitális eljárással.
- a földrajzi környezet és a történelmi folyamatok összefüggéseit példákkal képes alátámasztani;
- képes különböző időszakok történelmi térképeinek összehasonlítására, a történelmi tér változásainak és a történelmi mozgások követésére megadott szempontok alapján a változások hátterének feltárásával.

Szaktárgyi kommunikáció

A történelem tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- képes a történelmi jelenségeket általános és konkrét történelmi fogalmak, tartalmi és értelmező kulcsfogalmak felhasználásával értelmezni és értékelni;
- fel tud ismerni fontosabb történelmi fogalmakat, meghatározás alapján;
- képes kiválasztani, rendezni és alkalmazni az azonos korhoz, témához kapcsolható fogalmakat;
- össze tudja foglalni rövid és egyszerű szaktudományos szöveg tartalmát;
- képes önállóan vázlatot készíteni és jegyzetelni;
- képes egy-egy korszakot átfogó módon bemutatni;
- történelmi témáról kiselőadást, digitális prezentációt alkot és mutat be;
- történelmi tárgyú folyamatábrákat, digitális táblázatokat, diagramokat készít, történelmi, gazdasági társadalmi és politikai modelleket vizuálisan is meg tud jeleníteni;
- megadott szempontok alapján történelmi tárgyú szerkesztett szöveget (esszét) tud alkotni, amelynek során tételmondatokat fogalmaz meg, szövegtömörítés és átfogalmazás segítségével, állításait több szempontból indokolja és következtetéseket von le;
- társaival képes megvitatni történelmi kérdéseket, amelynek során bizonyítékokon alapuló érvekkel megindokolja a véleményét, és választékosan reflektál mások véleményére, árnyalja saját álláspontját.

Történelmi gondolkodás

A történelem tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- képes felismerni, megfogalmazni és összehasonlítani különböző társadalmi és történelmi problémákat, értékrendeket, jelenségeket, folyamatokat;
- a tanult ismereteket problémaközpontúan tudja rendezni,
- hipotéziseket alkot történelmi személyek, társadalmi csoportok és intézmények viselkedésének mozgatórugóiról;
- önálló kérdéseket fogalmaz meg történelmi folyamatok, jelenségek és események feltételeiről, okairól és következményeiről;
- önálló véleményt tud alkotni történelmi eseményekről, folyamatokról, jelenségekről és személyekről;
- képes különböző élethelyzetek, magatartásformák megfigyelése által következtetések levonására, erkölcsi kérdéseket is felvető történelmi helyzetek felismerésére és megítélésére;
- a változás és a fejlődés fogalma közötti különbséget ismerve képes felismerni és bemutatni azokat azonos korszakon belül, vagy azokon átívelően;
- képes összevetni, csoportosítani és súlyozni az egyes történelmi folyamatok, jelenségek, események okait, következményeit, és ítéletet alkotni azokról, valamint a benne résztvevők szándékairól;
- összehasonlít különböző, egymáshoz hasonló történelmi helyzeteket, folyamatokat, jelenségeket;
- képes felismerni konkrét történelmi helyzetekben, jelenségekben és folyamatokban valamely általános szabályszerűség érvényesülését;
- összehasonlítja és kritikusan értékeli az egyes történelmi folyamatokkal, eseményekkel és személyekkel kapcsolatos eltérő álláspontokat;
- feltevéseket fogalmaz meg, azok mellett érveket gyűjt, illetve mérlegeli az ellenérveket;
- felismeri, hogy a jelen társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális viszonyai a múltbeli események, tényezők következményeiként alakultak ki.

2.1 Kerettantervi megfelelés

Jelen helyi tantervet: A Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló

110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról - 1. sz. melléklet és azon belül a „II.3. A MŰVELTSÉGI TERÜLETEK ANYAGAI: II.3.4. Történelem és állampolgári ismeretek / II.3.4.1. Történelem és a 2020- as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók: Kerettanterv a gimnáziumok 9-12. évfolyam/ Történelem 9-12. évfolyamszáma - alapján készítettük.

A kerettanterv által biztosított 20 %-os szabad mozgástér az összefoglalások, gyakorlás, ismétlés, számonkérések, javasolt tevékenységi területek beillesztésével, helytörténelmi témákkal, valamint a megemlékezések céljából kerül felhasználásra. Ez utóbbiak pontos, részletező megjelölésére a *tanmenetekben* kerül sor, igazítva a tanulói csoportokhoz.

2.2 A tanulók értékelése

Képesség-kibontakoztatás támogatása, mint cél eléréséhez az értékelés fontos helyet foglal el pedagógiai eszköztárunkban. Az értékelés funkciója a visszacsatolás, visszajelentés különböző pedagógiai jelenségekről.

Alkalmazásakor mindig a *fejlesztő funkció* az irányadó, azaz az értékelés eszközével közelebb akarjuk hozni a tantárgyat és a tanulást. Az értékelés az egész emberre irányul, ezért fontosnak tartjuk az erőfeszítést, a javuló tendenciát, mindezt azért, hogy érezze a tanuló, a munkájának van eredménye.

Az értékelés kb. formáinak: diagnosztikus, formatív, szummatív (összegző, egy-egy folyamatot lezáró), alkalmazása jelen van eszköztárunkban. A tervezett formája mellett meghatározónak tarjuk a mindennapokba beépülő *spontán visszacsatolásokat*.

A befogadó, elfogadó tanulási környezet lehetővé teszi, hogy a csoportot is bevonjuk az értékelésbe azért, hogy kialakuljon az értékelési funkció. Az értékelés – verbális/nem verbális, csoporttal - együtt segíti annak a fejlesztő célnak az elérését is, amelyet a *személyiségfejlesztésre*, a *motiváció fenntartására* alapozunk és az *önszabályozó a tanulási készség* kialakítására.

Az értékelés alapja:

Nemzeti alaptanterv elvei, a *képesség kibontakoztatásának támogatása* illetve az adott kerettantervben, valamint a ráépülő iskolai programban megfogalmazott fejlesztési célok és feladatok szolgálnak, továbbá a központi elvárásokhoz igazodó érettségi követelmények tartalmi elvárásai.

Az érvényes érettségi értékelésének középszintű %-os értékeléshez kapcsolódó érdemjegyekkel történik írásbeli és szóbeli teljesítmény értékelésekor.

%	Osztályzat
100-80	jeles
79-60	jó
59-40	közepes
39-25	elégséges
24 -	elégtelen

Az egyéni értékelés, értékelési alkalmak különböző formái:

Az értékelési alkalmak *megtervezése* a szaktanár feladata az értékelt teljesítmények jellegének, az értékelési szempontoknak a világos közlésével együtt.

- A fejlesztő funkció alapja a tanulók *előzetes tudásának*, óráközi munkájának követése, motiválás, önbizalom, énkép erősítéséhez feladatalkötelezettség is állandósulhat. Ez személyre szóló értékelés, de nem téveszti szem elől, hogy az ösztönzés mellett az esetleges hiányosságok, a továbblépés követelményeit is figyelembe kell venni. A spontán visszacsatolás fontos eleme ennek a funkciónak.
- Önálló, produktív írásbeli munka (pl. problémamegoldó vagy elemző esszé írása, házi dolgozat, projektmunka, elektronikus anyag, portfólió) készítése.
- Önálló szóbeli felelet (pl. tétel kifejtése, kiselőadás tartása, gondolattérkép készítése, az alapján felelet).
- Pár- és csoportmunkában való részvétel (pl. disputa, vetélkedő, szerepjáték).
- Félévente legalább két témazáró feladatlap, esszé megírása.

A tanulók értékelésének alkalmi, főbb szempontok, kritériumok:

- Aktivitás és részvétel a tanulói tevékenységek során, szorgalmi feladatok, házi feladatok
- Szóbeli és írásbeli feleletek, beszámolók, melyek során:
 - a) összefüggő, követhető, logikus gondolatmenet és árnyalt fogalmazásra való törekvés.
 - b) Képes-e önállóan felépíteni feleletét?
 - c) Képes-e kérdéseket, releváns megállapításokat, következtetéseket megfogalmazni?
 - d) Az általános és adott korszakhoz kapcsolódó történelmi fogalmak szakszerű és helyes használata.
 - e) Történelmi események, jelenségek, folyamatok, személyek elhelyezése időben és térben, tájékozódás a történelmi térképen.

- Egyéni és csoportos képességfejlesztő feladatok (pl. szöveges forrás-, kép-, film-, ábra-, grafikon-, diagrafelemzés) megoldása.
- Projektek (pl. tablók, házi dolgozatok, színelőadások, kiadványok, makettek, filmek, egyéb digitális anyagok) egyéni vagy csoportos elkészítése. Milyen mértékben és hogyan vesz részt a közös tanulási folyamatban: csoportmunkában, projektmunkában, múzeumi és könyvtári órákon, közös értékelésben, vélemények megfogalmazásában, vitákban, gondolkodásban.
- Tanórán kívüli információszerzés, pl. kutató- és gyűjtőmunka produktumainak bemutatása, tanulmányi kirándulásokról, múzeumlátogatásokról készült jegyzőkönyvek, élménybeszámolók tartása.

A világos, következetes értékelési kritériumok segítik a követelmények elfogadását, az önálló, önszabályozó tanulást, énkép és teljesítményformáló is a számonkérés hitelessége mellett.

2.3 Pedagógiai eljárások, módszerek, szervezési- és munkaformák

A Nat-ban megfogalmazott : „*Egységesség és differenciálás, módszertani alapelve*” az aktív tanulás a tanulónak a tanulási tevékenységekben történő részvételét hangsúlyozza. A tanulási tevékenység legfőbb célja olyan tanulói kompetenciák fejlesztése, amelyek lehetővé teszik az ismereteknek különböző helyzetekben történő kreatív alkalmazását. A tevékenységekre épülő tanulásszervezési formák segítik a tanulót a tanulási eredmények által kijelölt ismeretek megszerzésében, és ezen keresztül a kompetenciák fejlesztésében. Lehetőség szerint ki kell használni a tanulás társas természetéből adódó előnyöket, a differenciált egyéni munka adta lehetőségeket. Segíteni kell a párban vagy csoportban végzett felfedező, tevékeny és jól szervezett, együttműködésen alapuló tanulást. A tanulási eredmények elérését segítik elő az olyan differenciáló módszerek, mint a minden szempontból akadálymentes és minden tanuló számára egyformán hozzáférhető tanulási környezet biztosítása, a tanulói különbségekhez illeszkedő, differenciált célkijelölés, a többszintű tervezés és tananyag-alkalmazás, a fejlesztő, tanulást támogató értékelés. A differenciált tanulásszervezés jellegzetességeit képviselik az olyan eljárások, mint az egyéni rétegmunka vagy az adaptált szövegváltozatok felhasználása, melyek kiterjeszthetik és elmélyíthetik a tankönyvek tartalmát.

A változatos tevékenységformák kiválasztásában a következő szempontokat mérlegeljük a fentiek figyelembevételéhez:

- az oktatás alapelvei
- a célok
- tananyag tartalma
- a tanulók tulajdonságai/ életkora
- külső tárgyi feltételek
- a módszerek, *a digitális pedagógiai módszerek* ismerete
- a pedagógus személyisége, digitális kompetenciái

A **digitális technológia** fejlődésével kialakult az információs társadalom. Az információs forradalomhoz igazodnak a pedagógiai módszereink is. Az információk rendelkezésre állása, a megfelelő információ elérhetősége alapvetően változtatta meg azt, hogy hogyan kell tanulni. A modern eszközök (mobiltelefon, tablet, laptop) felgyorsították a kommunikációt, és újfajta információátadási lehetőségekkel bővítették a tanár-diák, tanár-tanár, diák-diák közti együttműködés, kapcsolattartást, tanulás lehetőségeit, a munkamegosztást.

A digitális pedagógia legfontosabb eleme a digitális módszertant alkalmazó **pedagógus**. Célunk, hogy a **digitális módszertan alkalmazása során ne kész válaszokat adjunk, amit a**

diákok problémákra alkalmazhatnak, hanem olyan szemléletet, amellyel a diákok újra és újra képesek lesznek válaszokat találni. A digitális pedagógiai módszerek **fontos eleme a munkamegosztás.** Egyre fontosabbá válik a hasznos tudás megtalálása és alkalmazása, mint a megtanulása. A digitális pedagógia alkalmazása során a tanulók egymással együttműködve keresnek alternatív válaszokat, majd értékelik és alkalmazzák azokat. Az egyes tanulók által talált megoldásokat egymásnak bemutatják, érvekkel alátámasztják, sőt akár ki is próbálják. Komplexebb problémák esetében a feladatot feloszthatjuk a tanulók csoportjai között, ezáltal adott esetben az egy ember által nem vagy csak hosszú idő alatt feldolgozható feladatot gyorsabban elvégezve. Ezáltal nagyságrendekkel hatékonyabban tudják csoportban megtalálni a leghatékonyabb megoldást, mind külön-külön.

Fokozatosan megismerjük, bővítjük, alakítjuk módszereinket, színesítjük pedagógiai, oktatási tevékenységünket. A Nat-ban megfogalmazott ***Egyénre szabott tanulási lehetőségeket, a differenciálást, tehetség gondozást*** is tartalmasabban tudjuk biztosítani a digitális pedagógiai módszerekkel.

Pedagógiai eljárások, módszerek			Szervezési- és munkaformák	
Frontális	kooperatív	* Digitális	tanórai	tanórán kívüli és vagy online térben
magyarázat előadás tanulói kiselőadás szemléltetés házi feladat fogalommagyarázat értékelés, motiválás gyakorlás egyéni fejlesztési terv gondolat térkép	szimuláció szerepjáték játék projekt módszer vita munkáltató szófelhő gondolat térkép		frontális munka egyéni munka párban folyó tanulás csoportmunka differenciálás	projektmunka múzeumpedagógiai óra könyvtári óra rendkívüli történelemóra meghívott vendéggel tanulmányi kirándulás látogatás emlékhelyekre differenciálás, egyénre/ csoportra szabott feladat digitális módszer segítségével <i>online oktatási platformok</i> <i>virtuális múzeumlátogatás</i>
* Digitális taneszközök alkalmazása a pedagógia eljárások, módszerek alkalmazásában				
Kapcsolattartás formái		IKT eszközök	online feladatkészítők	okos, online források
		Lehetőségek		
Hagyományos	Online/digitális	Iskolai/ tanulói	Csoportos, egyéni feladatok készítése	Digitális tananyagok
Tantermi, személyes	smart terem email facebook/ messenger zárt tanulói csoportok Google Drive	SMART terem számítógép projektor tablet okos telefon	szófelhő készítő gondolattérkép készítő Redmenta Wordwall (https://wordwall.net/hu): a pedagógusok a saját tanulóiknak	digitális módszertár okos tankönyvek online feladatbankok online archív történelmi forrásanyagok interaktív játékok

			készíthetnek oktatási segédanyagokat – szórakoztató kvizeket, párosítókat, szójátékokat,	
	online oktatási platformok			digitális tudománytárak
	KRÉTA – Iskolai Alaprendszer OKOSDOBOZ - a tananyag megértését, gyakorlását támogató grafikus feladatsorok, képességfejlesztő játékok érhetőek el, CLASSROOM DISCORD zoom.us MICROSOFT TEAMS			Arcanum Digitális Tudománytár Arcanum Digitális Tudománytár (https://adtplus.arcanum.hu/hu/): az archívumban az elmúlt két évszázad magyar újságjai, folyóiratai érhetőek el online. Az Arcanum Kézikönyvtárban (https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/) szépirodalom, lexikonok és történelem témában lehet keresni, Digitális hadtörténelem címmel (http://militaria.hu/) Hadtörténeti Oktatási Csomag Zanza.tv (https://zanza.tv/) A portál az érettségire történő felkészítést támogatja 7 tantárgy esetében Térképes animációk alkalmazása történelem órán https://etanar.blog.hu/2011/06/01/videok_kreativ_alkalmazasa_tortenelemoran

2.4 A tankönyvek kiválasztásának elvei

A középiskolai korosztálynak olyan tankönyvet válasszunk, amely – a tantervi célkitűzésnek megfelelően – a múltat a maga sokszínűségében, gazdag forrásanyagra támaszkodva, sokoldalúan és összefüggéseiben mutatja be. Lehetőséget teremt a tanulói érintettség felkeltésére, az ismeretszerzés és tanulási képességek fejlesztésére, a problémaérzékenység, és az alternatívákban való gondolkodás kialakítására, a releváns összefüggések feltárására, az egyedi jelenségekből következő általánosításokra, az ellentmondások feltárására, megvitatására, valamint a szakszerű és árnyalt vélemények megfogalmazására. A könyv tematikája továbbfejleszti a tanulók időbeni tájékozódási képességét, a feldolgozott időszak dokumentumai (szövegek, képek stb.) a megjelenített korszak fontos és jellemző vonásait tükrözik. A tankönyv a feldolgozandó ismeretforrások megértését, elemzését változatos és gondolkodtató kérdések, feladatok alkalmazásával segíti.

A tankönyv elsődlegesen nem a tananyag otthoni felidézésére szolgál, hanem a tanórai munka legfontosabb eszköze. Ezért a képek, ábrák, térképek, adatsorok ne csupán illusztratív szerepet töltsenek be: legyenek alkalmasak elemzésre, a tananyaghoz kapcsolódó irányított vagy önálló tanulói ismeretszerzésre. A képekre, ábrákra, térképekre feltétlenül vonatkozzanak kérdések, feladatok. A tankönyvi térképek funkciója más, mint a történelmi atlasz térképeié: egy-egy lényeges dolgot hangsúlyozzanak. Kerüljük a zsúfolt, nehezen áttekinthető térképeket, ábrákat tartalmazó tankönyveket! A képekről, ábrákról történő ismeretszerzésre a színes nyomású könyvek több lehetőséget nyújtanak.

A taníthatóság-tanulhatóság feltétele a tankönyv jó tagoltsága. A nagy fejezetek és a leckék legyenek arányosak – már a könyv tagolása emelje ki a tárgyalt korszak sajátosságait. Különbüljenek el a különböző didaktikai funkciójú szövegrészek (pl. törzsanyag, kiegészítő anyag, források, kérdések, feladatok). A tanulást különféle kiemelések segítsék. A túlzott tagoltság és sok kiemelés azonban már nehezíti a tanulást. Előnyös, ha a leckéket egyszerű vázlatok és összegző kérdések zárják. A nagy fejezeteket is zárják összefoglalások.

A könyv nyelvezete legyen érthető, olvasmányos a tanulók számára. Ne tartalmazzon fölöslegesen sok fogalmat és adatot (nevek, évszámok, topográfia), ugyanakkor biztosítson minél több lehetőséget a tanulói tevékenységekre, a képességfejlesztésre (kérdések, feladatok). Ösztönözze az önálló tanulói ismeretszerzés tankönyvön belüli (ebben fontos szerepet tölthet be a tankönyv végi fogalomtár, névtár és az időrendi táblázat) és tankönyvön kívüli formáit.

A kiegyensúlyozott oktató-nevelő munkát segítheti, ha olyan tankönyvsorozatot választunk, amelynek kötetei azonos didaktikai felépítésűek. A tankönyv képekkel, érdekes esetleírásokkal, feladatokkal ösztönözze vitára, állásfoglalásra a tanulókat.

A leginkább ideillő tankönyvek:

Évfolyam	Raktári szám	Szerző – Tankönyv címe
9.	OH-TOR09TB	Száray Miklós Történelem 9.
10.	NT-17242/1	Száray Miklós Történelem 10. a négyosztályos gimnáziumok és a szakközépiskolák számára
11.	NT – 17342	Száray Miklós Történelem 11. a négyosztályos gimnáziumok és a szakközépiskolák számára
12.	NT – 17442	Boronkai Szabolcs - Kaposi József - Katona András - Száray Miklós Történelem 12. a középiskolák számára
Történelmi atlasz	FI-504010903/2	Történelmi atlasz középiskolásoknak

3. Történelmet alapórában tartalmazó képzések

9–10. évfolyam

A középiskola első két évfolyamának témakörei az ókortól a 19. század közepéig ölelik fel a magyar és egyetemes történelem fontosabb folyamatait, jelenségeit, eseményeit, illetve az ehhez kapcsolódó tanulási eredményeket és fejlesztési feladatokat. A magyar és európai identitásunk alapját képező civilizációkhoz, korszakokhoz, történelmi eseményekhez tartozó témakörök az általános iskola után ismét előkerülnek, ám új megközelítéssel és bővülő tartalommal. Míg a témák többsége 5–6. évfolyamon a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően többnyire életmódtörténeti és portré témakörökbe rendeződtek, a középiskolában előtérbe kerül a politikai, társadalmi, gazdasági és kultúrtörténeti megközelítés, a hangsúly a korszakok gazdasági változásaira, társadalmi szerkezetére, politikai modelljeire és világképére helyeződik.

Az egyetemes és a magyar történeti témák általában külön témakörökbe szerveződnek, mivel előbbiek jobbra tematikus, utóbbiak pedig tematikus és eseménytörténeti jellegűek. A magyar történelem eseményei és folyamatai az egyetemes történelem által felrajzolt háttér előtt, nemzetközi összefüggésekbe ágyazva jelennek meg.

A strukturáltabb szempontok és bővebb ismeretek mellett az egyes témák feldolgozási módja is változik. A szemléletes megjelenítés és a történetek tanítása mellett egyre nagyobb szerepet kapnak az önállóan végzett információszerző és –feldolgozó tevékenységek, a forrásokkal végzett különböző műveletek és a problémaközpontú tárgyalási mód.

3.1 Történelmet alapórában tartalmazó képzések 9. évfolyam

A tantárgyi óraszámok megoszlása az egyes témakörök között

Témakör	Óraszám
Civilizáció és államszervezet az ókorban	13+1
Vallások az ókorban	5+1
Hódító birodalmak	6+1
A középkori Európa	10+1
A magyar nép eredete és az Árpád-kor	14+4
A középkori Magyar Királyság fénykora	13+3
Összes óraszám	72 óra

Témakör	Civilizáció és államszervezet az ókorban		Órakeret 13 óra +1
Előzetes tudás	Ókori keleti örökségünk (időszámítás, írás, tudományos ismeretek, építmények). Görög hősök, tudósok, művészek, olimpia, Az ókori Róma alapítása. Hadvezérek, csaták, uralkodók az ókori Rómában.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus Tárgyi: interaktív tábla, DVD-lejátszó		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló felismeri, hogy a történelem különböző szaktudományok módszereit és eredményeit hívja segítségül a múlt rekonstruálásához, mivel a történelmi források sokszínűek. Tudatosul benne, hogy az emberi történelem korai időszakára vonatkozó eltérő tudományos megközelítések alapvetően a forrásanyag hiányosságából fakadnak. A természeti adottságok meghatározó szerepének felismerése az első államok, birodalmak keletkezésében és felbomlásában.</p> <p>A különböző államformák (királyság, köztársaság) és a hatalomgyakorlás eltérő formáinak (demokrácia, diktatúra) jellemzői, és azok egyénekre és közösségekre gyakorolt hatásainak azonosítása. A közügyekben való részvétel fontosságának elfogadása. A humánus, a szépség és jószág antik eszméje megbecsülése, a művészi értékek megóvásának szükségessége.</p> <p>Az európai civilizáció gyökereinek feltárása. Az ókori demokrácia alapelveinek megismerése, vázlatos összehasonlítása a modern demokrácia alapelveivel. Birodalomszervezési elvek megismerése. A háborúk okainak (történelmi, politikai, gazdasági, vallási, etnikai, hatalmi okok stb.) áttekintése.</p> <p>Az ókori Római Birodalmat a katonai erő, fejlett jogrendszer és államszervezet jellemezte. A gazdasági és katonai hatalom birtoklása alapja lehet egy-egy személy vagy csoport politikai befolyásának. Egy állam eredményes hódításai a közösség tagjai számára jogkiterjesztéssel és jobb életfeltétellel járhatnak, míg veresége az egész közösség pusztulását is eredményezheti.</p> <p>A tanuló felismeri, hogy egy több évszázadon keresztül fennálló állam felemelkedésében és hanyatlásában több tényező együttes hatása játszik szerepet, valamint, hogy a hosszú életű birodalmak társadalma, gazdasági élete, politikai berendezkedése folyamatosan változik. Tudja, hogy az antik kultúra a görög és a római kultúra kölcsönhatása során alakult ki, lássa az európai civilizációra gyakorolt hatását.</p>		
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
A Közel-Kelet civilizáció – Az állam működése az	<i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i> - Az állam szerepének bemutatása Hammurapi törvényeinek elemzésén keresztül.		Film/DVD régészeti ásatásokról
		<i>Földrajz:</i> kontinensek, rasszok, térképolvasás	

<p>Óbabiloni Birodalom példáján.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Tudomány. – A pénz megjelenése. <p>A görög civilizáció</p> <ul style="list-style-type: none"> – A görög anyagi kultúra öröksége. – A filozófia és a történetírás. – A görög embereszmény. – A hellenisztikus kultúra elterjedése. <p>Az athéni demokrácia</p> <ul style="list-style-type: none"> – Arisztokratikus köztársaság és demokrácia. – Kleiszthenész és Periklész. – Az athéni államszervezet és működése. 	<ul style="list-style-type: none"> - Az ókori civilizációk jelentőségének és kulturális hatásainak felismerése. - Az ókori civilizációk kulturális és vallási jellemzőinek bemutatása. - Forrástípusok felismerése, információgyűjtés és azok rendszerezése. <i>(Pl. az első civilizációkról fennmaradt források csoportosítása különböző szempontok szerint.)</i> - Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a görög-perzsa háborúk hőseinek áldozatvállalása.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A különböző civilizációk közötti különbségek azonosítása. - Pannónia jelentősebb városainak azonosítása. - A római jog alapelveinek felidézése és azonosítása. - Az athéni demokrácia és a római köztársaság működésének bemutatása. - A Periklész-kori athéni demokrácia ellentmondásainak feltárása. - A demokrácia és a diktatúra összehasonlítása. - A demokrácia melletti érvek megfogalmazása. - Az athéni demokrácia összehasonlítása a modern demokráciával. 	<p>A Balkán-félsziget déli részének és az Appennini-félsziget természeti adottságai.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> az írás kialakulása, jelentősége, nyelvcsaládok. görög mitológia, homéroszi eposzok, <i>Vizuális kultúra:</i> az ókori Kelet <i>(pl. a gízai piramisok,</i> antik görög, római képzőművészet, <i>Építészet:</i> Colosseum, <i>Dráma és színház:</i> az antik görög színház és dráma, Szophoklész: Antigoné. <i>Testnevelés:</i> a sport- és olimpiatörténet alapjai. <i>Matematika:</i> a számegyenes, az idő mértékegységei (nap, hónap, év, évtized, évszázad). Pitagorasz-tétel, Thalész-tétel, Eukleidész (euklideszi geometria), görög ábécé betűinek használata a matematikában, a római számok.</p> <p><i>Fizika:</i> Arkhimédész, ptolemaioszi világmép, Arisztotelész természetfilozófiája jelölése [π]</p>	<p>Múzeumi feladatlap a helyi múzeum megtekintéséhez</p> <p>Film/DVD az egyiptomi kultúrával kapcsolatban</p> <p>Papíralapú képek tablókészítéshez a távol-keleti művészetről</p> <p>Úti film Krétáról DVD-n</p> <p>Úti- vagy művészettörténeti film Athénról</p> <p>Papírképek a római személyiségekről</p> <p>Történelmi filmek Rómáról (DVD)</p> <p>Római épületek makettjei</p>
--	---	--	---

<p>A római civilizáció</p> <ul style="list-style-type: none"> – Római városépítészet, amfiteátrumok, fürdők, vízvezetékek és utak. – A római jog néhány máig élő alapelve. – A birodalom kiterjedése és a provinciák (Pannónia). – A latin nyelv és írás elterjedése. <p>A római köztársaság</p> <ul style="list-style-type: none"> – A vérségi, a vagyoni és a területi elv. – A római köztársaság államszervezete és működése. – Köztársaságból egyeduralom: Caesar és Augustus. 	<ul style="list-style-type: none"> - Caesar diktatúrája előzményeinek, okainak feltárása. - Különböző szövegek, hanganyagok, filmek vizsgálata a történelmi hitelesség szempontjából. <i>(Pl. Róma alapítása, Jézus élete.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Szóbeli beszámoló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretek alapján. <i>(Pl. az ókori keleti civilizációk jellegzetes tárgyi emlékeinek és kulturális örökségének feldolgozása.)</i> - Folyamatábra, diagram elemzése/készítése. <i>(Pl. az athéni demokrácia kialakulása.)</i> - Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. <i>(Pl. gyarmatváros és anyaváros kapcsolata.)</i> - Önállóan gyűjtött képekből tabló készítése. <i>(Pl. a római kultúra emlékei napjainkban.)</i> - Beszámoló készítése népszerű tudományos irodalomból, szépirodalomból, rádió- és tévéműsorokból. <i>(Pl. a gladiátorok élete.)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az ókori civilizációk azonosítása térképen. - Megismert történelmi események időrendbe állítása. <i>(Pl. ókori keleti civilizációk ábrázolása idővonalon.)</i> - Történelmi időszakok jellegzetességeinek megragadása és összehasonlítása. <i>(Pl.</i> 		<p>Sokszorosított vaktérképes feladatlap</p> <p>Középkolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
---	--	--	--

	<i>hasonló tartalmú görög és római események kronológiai párba állítása.)</i>	
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> öntözéses földművelés, fáraó, piramis, hieroglifa, ékírás, múmia, Akropolisz, filozófia, jósa, olümpiai játékok, városállam/polisz, arisztokrácia, démosz, demokrácia, népgyűlés, sztratégosz, cserépszavazás, rabszolga, patrícius, plebejus, consul, senatus, dictator, néptribunus, császár, amfiteátrum, gladiátor, provincia, légió, limes, polgárjog.</p> <p><i>Személyek:</i> Hammurapi, Kleiszthenész, Periklész, Platón, Arisztotelész, Hérodotosz, Nagy Sándor, Julius Caesar, Augustus.</p> <p><i>Kronológia:</i> Kr. e. 3000 körül – Kr. u. 476 az ókor, Kr. e. 776 az első feljegyzett olümpiai játékok, Kr. e. 753 Róma alapítása a hagyomány szerint, Kr. e. 510 a köztársaság kezdete Rómában, Kr. e. 508 Kleiszthenész reformjai, Kr. e. 5. sz. közepe az athéni demokrácia fénykora, Kr. e. 44. Caesar halála, az ókori Izrael – Kr. u. 70 Jeruzsálem lerombolása, Kr. u. 395 a Római Birodalom kettéosztása.</p> <p><i>Topográfia:</i> Mezopotámia, Babilon, Egyiptom, Nílus, Olümpia, Athén, Alexandria, Itália, Róma, Római Birodalom, Pannónia, Aquincum, Savaria, Jeruzsálem.</p>	
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Képek gyűjtése a különböző civilizációk kultúrájának bemutatásához. – Az ókori görög tudomány kulcsfogalmait bemutató idézetek, képi források gyűjtése. – Információk gyűjtése egy pannóniai kulturális emlékről, régészeti feltárásról, épületről vagy építményről. – Ábra készítése az athéni demokrácia és a római köztársaság működési rendjéről. – Ókori témájú filmek / filmrészletek elemzése, értelmezése. – Római kori emlékek felkeresése. 	
Javasolt helytörténeti óra témái		

Témakör	Vallások az ókorban	Órakeret 5 óra +1
Előzetes tudás	Ókori keleti örökségünk (időszámítás, vallások, építmények). Görög és római istenek. Ószövetségi és Újszövetségi történetek.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla	

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A közösségek vallási törvényekkel, szokásokkal, szabályokkal, az államok jogrenddel teremtik meg az együttélés szükséges feltételeit.</p> <p>Az ókori keleti vallások – különös tekintettel az egyistenhitet hirdető zsidó vallás – szellemi, társadalmi gyökereinek megismerése, az emberi kultúra fejlődésére gyakorolt hatásainak megértése. A zsidó gyökerekből is táplálkozó kereszténység kialakulásának és egyházzá szerveződésének megismerésén keresztül felismeri annak civilizációformáló szerepét, valamint hatását a későbbi korok fejlődésére. A kereszténység az emberek isten előtti egyenlőségének meghirdetésével jelentős hatást gyakorolt a kor embereire.</p>		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneshközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p>Politeizmus és monoteizmus</p> <ul style="list-style-type: none"> – A politeizmus az ókori Keleten. – Görög és római istenek. – A zsidó monoteizmus. <p>A kereszténység kezdete</p> <ul style="list-style-type: none"> – Jézus tanításai. – A páli fordulat. – Keresztény-üldözések, a kereszténység elterjedése a Római Birodalomban. – A Szentháromság-tan. 	<p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Bibliai történetek, személyek felidézése. - Az Ószövetség történelmi szereplőinek, helyszíneinek azonosítása bibliai idézetek alapján. - Forrástípusok felismerése, információgyűjtés és azok rendszerezése. (<i>Jézus tanításai</i>) <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A zsidó és a keresztény vallások jellemzőinek összehasonlítása. - A vallások a mindennapi életre gyakorolt hatásainak megállapítása. - A zsidó-keresztény hagyományok európai kultúrára gyakorolt hatásának bemutatása. - Különböző szövegek, hanganyagok, filmek vizsgálata a történelmi hiteleség szempontjából. (<i>Pl. Jézus élete.</i>) - Lényeg kiemelése írott szövegből, ismeretek problémaközpontú elrendezése. - Társadalmi csoportok, intézmények működésének összehasonlítása. 		

	<p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése bibliai témákról. - Szóbeli beszámoló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretek alapján. <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A kereszténység terjedésének végigkövetése térképen. - Megismert történelmi események időrendbe állítása. A történelmi tér változásainak leolvasása térképekről. - Különböző időszakok történelmi térképeinek összehasonlítása, a változások hátterének feltárása. <i>(Pl. a kereszténység terjedése.)</i> 		
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> politeizmus, monoteizmus, zsidó vallás, Ószövetség/Héber Biblia, Tízparancsolat próféta, jeruzsálemi templom, diaszpóra,, Messiás, <u>keresztény vallás</u>, <u>kereszttség és úrvacsora</u>, apostol, misszió, Biblia, <u>Újszövetség</u>, evangélium, püspök, zsinat.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Kheopsz</u>, <u>Zeusz</u>, <u>Pallasz Athéné</u>, <u>Ábrahám</u>, <u>Mózes</u>, <u>Jézus</u>, <u>Szent Péter és Szent Pál apostolok</u>, Constantinus</p> <p><i>Kronológia:</i> a <u>keresztény időszámítás kezdete</u> (Kr. e. és Kr. u.), 313 a milánói rendelet, 325 a niceai zsinat.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Jeruzsálem</u>, <u>Kánaán</u>, <u>Júdea</u>, <u>Izrael</u>, <u>Palesztina</u>, <u>Betlehem</u></p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Képek, ábrázolások gyűjtése a különböző tanult vallások jellegzetes építményeiről. – Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése antik mitológiai témákról. – Áttekintő táblázat / tabló készítése a görög-római hitvilágról. – Az Ószövetség történelmi szereplőinek, helyszíneinek azonosítása bibliai idézetek alapján. – Jézus életével és a kereszténység terjedésével kapcsolatos filmek/ filmrészletek, regények elemzése, értelmezése. – Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése bibliai témákról 		
Javasolt helytörténeti óra témái			

Témakör	Hódító birodalmak	Órakeret 6 óra+1
Előzetes tudás	Nomád életmód, hadviselés, középkori kultúra	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár	

	Tárgyi: interaktív tábla			
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A népvándorlás irányainak és résztvevőinek, a sztyeppe állam működésének, sajátosságainak, a kora középkori Európa államalakulatainak megismerése.</p> <p>A középkori keresztény civilizáció örökségének feltárása és a középkori városi civilizáció továbbélésének kimutatása a modern európai civilizációban. A keresztény és az iszlám világvallás civilizációformáló szerepének tudatosítása.</p>			
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök	
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények			
<p>Egy eurázsiai birodalom: a hunok</p> <ul style="list-style-type: none"> – A nomád életmód, harcmódor és államszervezés. – A népvándorlás. – A Hun Birodalom. – Az ókor vége Nyugaton: a Római Birodalom összeomlása. – Róma örökösei Európa térképén. <p>Az Arab Birodalom és az iszlám</p> <ul style="list-style-type: none"> – Mohamed tanításai és a Korán. – Az iszlám kultúra jellegzetességei. – Az Arab Birodalom és az arab hódítás. 	<p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. az iszlám mindennapi életet szabályozó előírásainak betartása.)</i> - Ismeretszerzés grafikonokból, diagramokból. <i>(Pl. Európa lakosságának becsült növekedését bemutató diagram kapcsán.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A sztyeppe állam működésének, sajátosságainak bemutatása. - Az iszlám vallás és az arab terjeszkedés közötti összefüggések feltárása - Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. <i>(Pl. Nagy Károly portréja krónikarészlet alapján.)</i> - Feltevések megfogalmazása egyes történelmi jelenségek háttéréről, feltételeiről, okairól. <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mások érvelésének összefoglalása és figyelembevétele. A véleménykülönbségek tisztázása, a saját álláspont gazdagítása, továbbfejlesztése. 		<p><i>Földrajz:</i> Európa természeti adottságai, az arab világ földrajzi jellemzői, világvallások, arab földrajz (tájéolás, útleírások).</p> <p><i>Matematika:</i> arab számok, (arab közvetítéssel világszerte elterjedt számírás), arab algebra.</p> <p><i>Fizika:</i> Arab csillagászat <i>(arab eredetű</i></p>	<p>Sokszorosított vaktérképes feladatlap</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>

<p>– Az arab hódítás feltartóztatása Európában: Poitiers, Bizánc.</p>	<p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A népvándorlás irányainak és résztvevőinek nyomon követése térkép segítségével a Kr. u. 4–8. sz. időszakában. - A kora középkori Európa államalakulatainak azonosítása térképen. - A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. <i>(Pl. az arab hódítás fontosabb szakaszainak bemutatása.)</i> 	<p><i>csillagászati elnevezések, csillagnevek, iszlám naptár stb.).</i> <i>Biológia: az arab orvostudomány eredményei.</i></p>	
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak: népvándorlás, hunok, ortodox, iszlám, Korán, kalifa.</i> <i>Személyek: Attila, Justinianus, Mohamed, Nagy Károly, I. Ottó.</i> <i>Kronológia: 476 a Nyugatrómai Birodalom bukása, 622 Mohamed Medinába költözése, 732 a poitiers-i csata.</i> <i>Topográfia: Hun Birodalom, Konstantinápoly, Bizánci Birodalom, Mekka, Poitiers, Frank Birodalom, Német-római Császárság.</i></p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – A Római Birodalom bukása külső és belső okainak összegyűjtése. – A monoteista vallások (zsidó, keresztény, iszlám) összehasonlítása különböző szempontok alapján. – Kiselőadás, prezentáció készítése jellegzetes iszlám vallási épületekről, szokásokról. 		
<p>Javasolt helytörténeti óra témái</p>			

Témakör	A középkori Európa	Órakeret 10 óra +1
Előzetes tudás	A középkori élet színterei és szereplői. A lovagi életmód és a kereszties hadjáratok; új mezőgazdasági eszközök és módszerek; a céhek. A középkori járványok.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az egyéni érdekltség kiterjedése, a hatalommegosztás elvének megjelenése az egyházi és világi, illetve a központi és helyi hatalom között mint meghatározó európai fejlődési mozgatórugók értékelése. A városokat megillető közösségi szabadságjog, kiegészülve az önkormányzatisággal, az ott élők számára fontos értéként jelent meg. A középkori keresztény civilizáció örökségének feltárása és a középkori városi civilizáció továbbélésének kimutatása a modern európai civilizációban. A rendiség azonosítása mint a modern állam középkori gyökere.	

	A termelés új szervezeti formái társadalomformáló hatásának felismerése. Európa eltérő gazdasági fejlődésű régióinak különböző szempontok alapján történő összehasonlítása. A középkori keresztény vallásos világkép módosulásának nyomon követése a történelem során. A humanizmus örökségének kimutatása a modern ember gondolkodásmódjában. A Gutenberg-galaxis szerepének értékelése az emberi civilizációban.		
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
A parasztság világa <ul style="list-style-type: none"> – A hierarchikus világkép. – Az uradalom. – A jobbágyok kötelességei és jogai. – Az önellátástól az árutermelésig. – Éhínségek, járványok, felkelések. Az egyházi rend <ul style="list-style-type: none"> – Az egyházi hierarchia, az egyházi intézményrendszer. – Az egyházszakadás és a 11. századi reform. – A szerzetesség. – Az eretnekség. – Kultúra és oktatás, a középkori egyetemek. – Román és gótikus építészet – európai és magyar példák. A nemesi rend	<i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Az egyház szerepének áttekintése a középkori Európában. - A városok életének bemutatása képek, ábrák és szöveges források alapján, kitérve a zsidóság városiasodásban játszott szerepére, valamint az antijudaista törekvésekre. - A céhek működésének jellemzése források alapján. - Információk önálló rendszerezése, értelmezése és következtetések levonása. <i>(Pl. a keresztes hadjáratok európai anyagi és szellemi kultúrára, életmódra gyakorolt hatásainak összegzése.)</i> - Ismeretszerzés grafikonokból, diagramokból. <i>(Pl. Európa lakosságának becsült növekedését bemutató diagram kapcsán.)</i> <i>Történelemi gondolkodás:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása a középkor világáról. - A középkor társadalmi berendezkedése és a rendi szemlélet értelmezése. - A társadalmi csoportok közötti jogi különbségek azonosítása. - A nyugati és keleti kereszténység összehasonlítása. - A jobbágyság jogainak és kötelességeinek rendszerezése. - A középkori kolostori élet bemutatása képi vagy szöveges források segítségével. - A lovagi életmód jellemzőinek azonosítása. 	<i>Földrajz:</i> Európa természeti adottságai, az ún. kis jégkorszak Európában. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> lovagi költészet, vágánsköltészet, Boccaccio, Petrarca. <i>Vizuális kultúra:</i> bizánci művészet, román stílus, gótika, reneszánsz (Leonardo, Michelangelo, Raffaello). <i>Fizika:</i> Középkori technikai találmányok, a gótikus stílus technikai alapjai (támív,	Mezőgazdasági eszközök képe Játékfilm a középkorról DVD-n Zenei CD pravoszláv egyházi zenefelvétellel Fogalomtár Középkori történelmi atlasz Tankönyv

<ul style="list-style-type: none"> – Az uralkodói hatalom és korlátai (hűbériség, rendiség). – Lovagi eszmény és lovagi kultúra. – A keresztes hadjáratok eszméje. <p>A polgárok világa</p> <ul style="list-style-type: none"> – A középkori város és lakói. – A város kiváltságai (magyar példák alapján). – A céhek. – A helyi és távolsági kereskedelem. – A reneszánsz építészet (európai és magyar példák). 	<ul style="list-style-type: none"> - Kérdések önálló megfogalmazása. <i>(Pl. az uradalom felépítésével és működésével kapcsolatban.)</i> - Feltevések megfogalmazása egyes történelmi jelenségek háttéréről, feltételeiről, okairól. <i>(Pl. a mezőgazdaság fellendülésében szerepet játszó tényezők elemzése.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A középkor társadalmi, gazdasági, vallási és kulturális jellemzőinek bemutatása. - A középkor társadalmi, gazdasági, vallási és kulturális jellemzőinek bemutatása. - Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. <i>(Pl. a hűbéri viszony és hűbéri lánc bemutatását szolgáló ábra.)</i> - Események, történetek, jelenségek dramatikus megjelenítése. <i>(Pl. egy középkori vár lakóinak egy napja.)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az európai történelem és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. összehasonlító időrendi táblázat a XIV–XV. sz.-i Nyugat-, Közép- és Kelet-Európa legfontosabb politikai eseményeiről.)</i> - Egyszerű térképvázlatok rajzolása információforrások alapján. <i>(Pl. Európa három régiójának bejelölése a vaktérképen.)</i> 	<p>támpillér); tudománytörténet, asztrológia és asztronómia.</p> <p><i>Ének-zene:</i> a középkor zenéje; a reneszánsz zenéje.</p>	
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>uradalom</u>, <u>földesúr</u>, <u>majorság</u>, <u>jobbágy</u>, <u>robot</u>, <u>kiváltság</u>, <u>rend</u>, <u>pápa</u>, <u>érsek</u>, <u>cölibátus</u>, <u>szereztes</u>, <u>bencés rend</u>, <u>ferences rend</u>, <u>eretnek</u>, <u>inkvizíció</u>, <u>kolostor</u>, <u>katolikus</u>, <u>szent</u>, <u>kódex</u>, <u>román stílus</u>, <u>gótikus stílus</u>, <u>reneszánsz</u>, <u>lovag</u>, <u>nemes</u>, <u>feudalizmus</u>, <u>hűbériség</u>, <u>király</u>, <u>rendi monarchia</u>, <u>keresztes hadjáratok</u>, <u>polgár</u>, <u>céh</u>.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Szent Benedek</u>, VII. Gergely, Assisi Szent Ferenc, Aquinói Szent Tamás, Leonardo da Vinci, <u>Gutenberg</u>, Dózsa György.</p> <p><i>Kronológia:</i> 476–1492 <u>a középkor</u>, 1054 az egyházszakadás, 1347 a nagy pestisjárvány.</p>		

	<i>Topográfia:</i> Egyházi Állam, <u>Anglia</u> , <u>Franciaország</u> , levantei kereskedelmi hálózat, Velence, Firenze, Hanza kereskedelmi hálózat, <u>Szentföld</u>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Képek gyűjtése és rendszerezése román, gótikus és reneszánsz stílusú épületekről. – Képek gyűjtése az ortodox egyház jellegzetes épületeiről, szokásairól. – Áttekintő ábra készítése az egyházi hierarchiáról. – Prezentáció, bemutató készítése valamely szerzetes, illetve lovagrendről. – A város jellegzetes helyszíneinek, intézményeinek azonosítása egy fiktív középkori várost bemutató ábrán. – Kampányplakát készítése egy középkori témáról (pl. a keresztes háborúkban való részvétel hirdetése)
Javasolt helytörténeti óra témái	

Témakör	A magyar nép eredete és az Árpád-kor	Órakeret 14 óra +4 óra
Előzetes tudás	Mondák a magyarság vándorlásáról, mondák és történetek a honfoglalásról, kalandozásokról és az államalapításról. Géza fejedelem és (Szent) István király műve. Az Árpád-ház uralkodói, szentjei.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, könyvtáros tanár, múzeumpedagógus Tárgyi: interaktív tábla, könyvtár	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A magyarság korai története révén annak felismertetése, hogy az új tudás elsajátítása, a környező népektől való tanulás, az alkalmazkodási képesség fontos feltétele volt népünk fennmaradásának. A kereszténység felvétele és az erre épülő államalapítás teremtette meg a feltételeit a magyar állam megerősödésének és fejlődésének. Az országépítés során megjelenő új kihívásokra adott megfelelő válaszaival a kor politikai vezetése hozzájárult a társadalmi, gazdasági fejlődéshez, amely felerősítette mind a védekező, mind a támadó katonai erőt, melynek révén a Magyar Királyság a térség meghatározó államává vált.</p> <p>A tanuló felismeri és tudatosul benne, hogy a magyarság eredetére vonatkozó álláspontok különbözősége a források rendkívüli hiányosságából és az egyes szaktudományok (történettudomány, régészet, nyelvészet) kutatási eredményeinek egymásnak olykor ellentmondó adataiból fakad. Tudása elmélyül az államalapításról, megérti történelmi jelentőségét. Felismeri, hogy az Árpád-korban megszilárdult a keresztény magyar állam. A korszak jelentős uralkodói politikai életpályájának megismerésén keresztül belátja, hogy Magyarország a közép-európai régió egyik legerősebb államaként fejlődött, sorsa több ponton összekapcsolódott a környező államok és Nyugat-Európa fejlődésével. Tudja, hogy az ország fejlődésének lehetőségeit lényegesen befolyásolta a tatárokkal folytatott küzdelem.</p>	

Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p>Magyar őstörténet és honfoglalás</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az eredet kérdései, a nyelvészet, a régészet, a néprajz és a genetika eredményei. – A magyar törzsszövetség az Etelközben. – A honfoglalás okai és menete. – A kalandozások – a lovas-íjász harcmódor. <p>Az államalapítás</p> <ul style="list-style-type: none"> – Géza és I. (Szent) István államszervező tevékenysége. – A földbirtokrendszer és a vármegyeszervezet. – Az egyházszervezés. <p>A magyar állam megszilárdulása az Árpád-korban</p> <ul style="list-style-type: none"> – Szent László, az országépítő. – Könyves Kálmán törvénykezési reformjai. – A kül- és belpolitika új irányai: III. Béla uralkodása. 	<p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A mondák, a történeti hagyomány és a történettudomány eredményeinek megkülönböztetése. - A kereszténység felvétele és az államalapítás jelentőségének a felismerése. - A korai magyar történelmet és az Árpád-kort megjelenítő legfontosabb kulturális alkotások azonosítása. - Kulcsszavak és kulcsmondatok keresése szövegben. <i>(Pl. Szent István törvényeiben.)</i> - Információk gyűjtése és önálló rendszerezése, értelmezése. <i>(Pl. az Aranybulla elemzése.)</i> - Tanultak felhasználása új feladathelyzetben. <i>(Pl. korstílusok azonosítása magyarországi műemlékeken.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A magyarság eredetére vonatkozó elméletek közötti különbségek megállapítása. - A kalandozó hadjáratok céljainak azonosítása. - A kereszténység felvétele és az államalapítás jelentőségének a felismerése. - Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására, ellenvélemények cáfolására. <i>(Pl. a magyar honfoglalás lefolyása.)</i> - Különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán. <i>(Pl. a jobbágy fogalom jelentésváltozása.)</i> - Különböző szövegek, kép- és hanganyagok stb. vizsgálata történelmi hitelesség szempontjából. <i>(Pl. a XIX. századi historizáló festészet alkotásai [pl. Feszty-körkép].)</i> 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a magyar nyelv rokonsága, története, nyelvcsaládok, Eredetmondák <i>(pl. Arany János: Rege a csodaszarvasról).</i></p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> A nagyszentmiklósi kincs, a honfoglalás korát feldolgozó képzőművészeti alkotások megfigyelése, elemzése.</p> <p><i>Matematika:</i> térbeli modellek készítése valaminek a demonstrálásához.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> forráshasználat, hitelesség.</p>	<p>Régi magyar mondák</p> <p>Játékfilm a honfoglalás koráról (DVD)</p> <p>Játékfilm Szent Istvánról</p> <p>CD-rom a honfoglalás és államalapítás koráról</p> <p>Múzeumi feladatlap a múzeum látogatáshoz</p> <p>Ismeretterjesztő film az Árpád-házi uralkodókról DVD-n</p> <p>Az Aranybulla faksimiléje</p> <p>Ismeretterjesztő film a tatárokról</p>

<ul style="list-style-type: none"> – II. András kora: az átalakuló társadalom. – Újjáépítés a tatárjárás után: IV. Béla. – Az Árpádok európai kapcsolatai. 	<p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Géza fejedelem, I. (Szent) István és IV. Béla uralkodásának jellemzése és értékelése. - Esszé írása történelmi-társadalmi témákról. - Történelmi, társadalmi témák vizuális ábrázolása. <i>(Pl. a magyar társadalom változásai az Árpád-korban.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Tanult események, jelenségek topográfiai helyének meghatározása térképen. <i>(Pl. a magyarság vándorlásának fő állomásai.)</i> - Az európai és a magyar történelem eltérő időbeli ritmusának elemzése. <i>(Pl. A kereszténység felvétele, államok alapítása.)</i> - Egyszerű térképvázlatok rajzolása információforrások alapján. <i>(Pl. a tatárjárás.)</i> 		<p>Fogalomtár</p> <p>Középkorai történelem atlasz Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>finnugor</u>, <u>törzs</u>, <u>fejedelem</u>, <u>kabarok</u>, <u>vérszerződés</u>, <u>honfoglalás</u>, <u>kettős honfoglalás elmélete</u>, <u>avarok</u>, <u>rovásírás</u>, <u>kalandozások</u>, <u>székelyek</u>, <u>vármegye</u>, <u>egyházmegye</u>, <u>érsekség</u>, <u>tized</u>, <u>nádor</u>, <u>ispán</u>, <u>kancellária</u>, <u>kettős kereszt</u>, <u>szászok</u>, <u>kunok</u>, <u>tatárok/mongolok</u></p> <p><i>Személyek:</i> <u>Álmos</u>, <u>Árpád</u>, <u>az Árpád-ház</u>, <u>Géza</u>, <u>I. (Szent) István</u>, <u>Koppány</u>, <u>Szent Gellért</u>, <u>Szent Imre</u>, <u>I. (Szent) László</u>, <u>Könyves Kálmán</u>, <u>III. Béla</u>, <u>II. András</u>, <u>IV. Béla</u>, <u>Szent Margit</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>895 a honfoglalás</u>, <u>907 a pozsonyi csata</u>, <u>997/1000–1038 I. (Szent) István uralkodása</u>, <u>1222 az Aranybulla</u>, <u>1241–1242 a tatárjárás</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Etelköz</u>, <u>Vereckei-hágó</u>, <u>Kárpát-medence</u>, <u>Pannonhalma</u>, <u>Esztergom</u>, <u>Székesfehérvár</u>, <u>Buda</u>, <u>Muhi</u>, <u>Erdély</u>, <u>Horvátország</u></p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Beszámoló készítése a magyar kalandozó hadjáratok irányairól, sikereiről és kudarcairól, valamint a magyarok harcmódoráról IKT eszközök segítségével. – A kalandozó hadjáratok jellegének megvitatása. – Áttekintő ábra készítése a Szent István-i állam- és egyházszerkezetről. – Információgyűjtés Szent László kultuszáról a krónikák és néphagyományok tükrében. – Tabló összeállítása az Árpád-kor legfontosabb kulturális emlékeiből. – Folyamatábra készítése II. András politikai döntéseinek okairól és következményeiről. 		

	<ul style="list-style-type: none"> – A 13. századi társadalmi rétegek azonosítása az Aranybulla szövegében. – Az Árpádok európai dinasztikus kapcsolatainak ábrázolása térképen. – A magyar igazságszolgáltatás gyakorlatának bemutatása Szent László és Könyves Kálmán törvényeinek elemzésével.
Javasolt helytörténeti óra témái	A honfoglalás korát feldolgozó képzőművészeti alkotások, leletek megfigyelése, elemzése. (Tiszakönyök honfoglalás kori emlékek) Szent László király kapcsolódása Kisvárdához, csodái, templomalapítás, látogatás a római katolikus templomba

Témakör	A középkori Magyar Királyság fénykora		Órakeret 13 óra + 3 óra	
Előzetes tudás	I.Károly uralkodása, Nagy Lajos, a hódító és törvényhozó. Hunyadi János a törökellenes küzdelmek élén. Hunyadi Mátyás portréja.			
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, könyvtáros tanár, múzeumpedagógus Tárgyi: interaktív tábla, könyvtár.			
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A korszak jelentős uralkodói politikai életpályájának megismerésén keresztül belátja, hogy Magyarország a közép-európai régió egyik legerősebb államaként fejlődött, sorsa több ponton összekapcsolódott a környező államok és Nyugat-Európa fejlődésével. Tudja, hogy az ország fejlődésének lehetőségeit lényegesen befolyásolta az oszmán törökökkel folytatott küzdelem.			
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Tananyagok	
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények			
Az Anjouk <ul style="list-style-type: none"> – A királyi hatalom újbóli megszilárdítása I. Károly idején. – A visegrádi királytalálkozó. – Az 1351-es törvények. – Nagy Lajos hadjáratai. 	<i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i> <ul style="list-style-type: none"> - A 14–15. századi magyar történelmet megjelenítő fontos kulturális alkotások azonosítása. - Kulcsszavak és kulcsmondatok keresése szövegben, Információk gyűjtése és önálló rendszerezése, értelmezése. <i>(Pl.1351-es törvénye)</i> - Tanultak felhasználása új feladathelyzetben. <i>(Pl. korstílusok azonosítása magyarországi műemlékeken.)</i> 		<i>Vizuális kultúra:</i> Román, gótikus és reneszánsz emlékek Magyarországon. <i>Ének-zene:</i> reneszánsz zene: Bakfark Bálint.	Múzeumi feladatlap a múzeum látogatáshoz A Képes Krónika faksimile vagy könyvkiadásban

<p>A török fenyegetés árnyékában</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az Oszmán Birodalom. – Török hódítás a Balkánon. – Luxemburgi Zsigmond, a közép-európai uralkodó és a török veszély. <p>Hunyadi János, a politikus és hadvezér.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Hunyadi János törökellenes harcai. <p>Hunyadi Mátyás</p> <ul style="list-style-type: none"> – Mátyás útja a trónig. – A központosított királyi hatalom. – Jövedelmek és kiadások. – Birodalomépítő tervek. – Aktív védelem a török ellen. <p>A magyar középkor kulturális hagyatéka</p> <ul style="list-style-type: none"> – Honfoglalás kori leletek. – A Szent Korona. – Várak, királyi udvar, kolostorok, templomok. – Magyar geszták, krónikák és szentek legendái. 	<p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása az egyes személyek cselekedeteiről, döntéseiről. - Annak értékelése, hogy az Oszmán Birodalom terjeszkedő politikája milyen hatást gyakorolt a magyar történelemre. - Kérdések megfogalmazása a források megbízhatóságára, a szerző esetleges elfogultságára, rejtett szándékaira vonatkozóan. <i>(Pl. korabeli utazók, krónikáirók leírásainak elemzése.)</i> - Különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán. <i>(Pl. a jobbágy fogalom jelentésváltozása.)</i> - Történelmi jelenetek elbeszélése, eljátszása különböző szempontokból. Erkölcsi kérdéseket felvető élethelyzetek megismerése és bemutatása. <i>(Pl. Nándorfehérvár ostromának rekonstruálása magyar és török korabeli források alapján.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A 14–15. századi magyar uralkodók politikai pályájának felidézése. - A késő középkori magyar állam és az Oszmán Birodalom főbb összecsapásainak felidézése. - Mátyás hatalom-gyakorlásának jellemzése. - A reneszánsz kultúra bemutatása Mátyás udvarában - Esszé írása történelmi-társadalmi témákról. <i>(Pl. I. Károly gazdasági reformjainak okai.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az európai és a magyar történelem eltérő időbeli ritmusának elemzése. <i>(Pl. Államok alapítása.)</i> 	<p><i>Digitális kultúra:</i> forráshasználat, hitelesség.</p>	<p>Képek Mátyásról, a Corvinákról tablókészítéshez</p> <p>Képek a visegrádi királyi palotáról</p> <p>Játékfilm és ismeretterjesztő film Mátyásról DVD-n</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelem atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
---	---	---	---

	- Egyszerű térképvázlatok rajzolása információforrások alapján. (Pl. a tatárjárás.)		
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> aranyforint, regálé, kapuadó, kilenced, bandérium, perszonalunió, sarkalatos nemesi jogok, fő- és köznemes, szabad királyi város, bányaváros, mezőváros, <u>kormányzó</u>, <u>szekérvár</u>, <u>végvár</u>, <u>szultán</u>, szpáhi, <u>janicsár</u>, rendkívüli hadiadó, füstpénz, fekete sereg, <u>zsoldos</u>, Corvina, <u>Szent Korona</u>, Szent Korona-tan, Képes krónika.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>I. (Anjou) Károly</u>, <u>I. (Nagy) Lajos</u>, <u>Luxemburgi Zsigmond</u>, <u>Hunyadi János</u>, <u>I. (Hunyadi) Mátyás</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>1301 az Árpád-ház kihalása</u>, 1308. I. Károly uralkodásának kezdete, <u>1335 a visegrádi királytalálkozó</u>, 1351 I.(Nagy) Lajos törvényei, 1396 a nikápolyi csata, 1443–1444-es hosszú hadjárat, 1444 a várnai csata, 1453 Konstantinápoly eleste, <u>1456 a nándorfehérvári diadal</u>, <u>1458–90 Mátyás uralkodása</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Visegrád</u>, <u>Lengyelország</u>, <u>Csehország</u>, osztrák tartományok, Nikápoly, Várna, <u>Nándorfehérvár</u>, <u>Kolozsvár</u>, <u>Kenyérmező</u>, <u>Oszmán Birodalom</u>.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Nándorfehérvár ostromának rekonstruálása különböző írásos és vizuális források alapján. – A korszak kiemelkedő személyiségeinek jellemzése, feltevések megfogalmazása a cselekedeteik mozgatórugóiról. (Pl. Hunyadi Mátyás külpolitikája.) – Hunyadi János és Mátyás híres ütközeteinek felidézése, bemutatása térképvázlatok és írott források segítségével. – Kiselőadás készítése 14–15. századi magyar történelem kulturális hagyatékának kiemelkedő emlékeiről. – A magyar középkor egy kiemelkedő helyszínének (pl. Pannonhalma, Diósgyőr, Székesfehérvár, Visegrád, stb.) meglátogatása és jellemzőinek bemutatása. – Gyűjtőmunka készítése Mátyás és a budai zsidók kapcsolatáról. 		
Javasolt helytörténeti óra témái	Zsigmond király és Kisvárda mezővárosi rangja: címere, története kiváltságai gyűjtőmunka, helytörténeti írásokból, kiselőadás		

3.2 Történelmet alapórában tartalmazó képzések 10. évfolyam

A tantárgyi óraszámok megoszlása az egyes témakörök között

Témakör	Óraszám
A kora újkor	12
A török hódoltság kora Magyarországon	10+1
A felvilágosodás kora	7+1
Magyarország a 18. században	10+1
Új eszmék és az iparosodás kora	5+1
A reformkor	10+3
A forradalom és szabadságharc	8+3
Összes óraszám	72 óra

Témakör	A kora újkor	Órakeret 12 óra	
Előzetes tudás	Felfedezők, utazók, reformátorok, a Napkirály udvara		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A világ különböző civilizációit összeköti az emberi alapszükségletek biztosításának szükségessége (élelem, biztonság, világ megértésének igénye stb.), ezért is fontos az empatikus látásmód, amely a leigázottak szemével is értékeli a földrajzi felfedezéseket és az azt követő gyarmatosítást. Az egyház világi hatalmával való szembefordulás nyomán jött létre a reformáció, amely a hitélet megújítása mellett az önkormányzatiság kiterjesztésével és a munkaelvűség (hivatásetika) meghirdetésével jelentős eszmei és társadalmi hatást gyakorolt Európára. A hazai polgárság és parasztság művelődésében máig hatóan a reformáció a bibliafordítás és a magyar nyelvű hitélet, míg a katolikus vallás a megújulása révén jutott jelentős szerephez. A tanuló belátja, hogy Amerika felfedezése gyökeresen megváltoztatta a világ képét. Megérti, hogy a kultúrák találkozása milyen esélyeket és/vagy veszélyeket hordoz magában. Az európai régiók eltérő fejlődésének és egymásra hatásának megismerése. A tőkés gazdaság működési mechanizmusának átlátása. A termelés új szervezeti formái társadalomformáló hatásának felismerése. Megismeri az európai régiók eltérő fejlődését és egymásra hatását.		
Követelmények			
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
A földrajzi felfedezések <ul style="list-style-type: none"> – A portugál és spanyol felfedezések. – A korai gyarmatosítás és következményei. – A világkereskedelem kialakulása. – Az abszolutizmus. A korai kapitalizmus <ul style="list-style-type: none"> – Az árforradalom. – A manufaktúrák. – Bankok és tőzsdék. 	<i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Információk gyűjtése a kialakuló világkereskedelem új útvonalairól, fontosabb termékeiről és szereplőiről - Ismeretszerzés különböző típusú forrásokból. <i>(Pl. a 95 pontból a lutheri tanok kimutatása; a barokk stílusjegyeinek felismerése képek alapján.)</i> - Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a polgárosult angol nemesség és a francia nemesség összehasonlítása.)</i> - Információk önálló rendszerezése és értelmezése. <i>(Pl. a harmincéves háború okainak csoportosítása.)</i> 	<i>Földrajz:</i> földrajzi felfedezések topográfiai vonatkozásai, a holland mélyföld, <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> A reformáció kulturális	Képes történelem sorozat megfelelő kötete Játékfilm Lutherről DVD-n Játékfilm Erzsébet királynőről DVD-n

<p>– Az európai munkamegosztás és következményei</p> <p>Reformáció Európában és Magyarországon</p> <p>– A reformáció előzményei (humanizmus és az egyházi reform igénye).</p> <p>– Luther és Kálvin fellépése.</p> <p>– A protestáns egyházak megszerveződése és a protestantizmus elterjedése.</p> <p>– A reformáció eredményei Magyarországon</p> <p>„Hitviták tüzeiben” Vallási konfliktusok Európában. Etnikai sokszínűség és vallásbéke Erdélyben. A magyar protestáns és katolikus iskolák. A katolikus megújulás és a barokk Európában és Magyarországon.</p>	<p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az új munkaszervezési formák bemutatása és összehasonlítása a céhes iparral. - Az európai régiók közötti gazdasági és társadalmi különbségek felismerése. - A katolikus és a protestáns tanítások és egyházszerkezet összehasonlítása. - Vallás és politika összefonódásának felismerése. - Az erdélyi vallási türelem szerepének és jelentőségének felismerése. - A katolikus egyház megújulási törekvései és a barokk művészet jellemzői közötti párhuzam felismerése. - Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására, ellenérvek gyűjtése meghatározott álláspontok cáfolására. <i>(Pl. forradalom volt-e a XVII. századi angliai átalakulás?)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A reformáció okainak és következményeinek bemutatása - Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a XVI. századi világkereskedelem működése.)</i> - Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. <i>(Pl. az angol polgárháború szakaszairól.)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A felfedezők céljainak és útjainak bemutatása tematikus térképeken. - A reformáció egyes irányzatai terjedésének nyomon követése térképen. 	<p>hatása; Pázmány Péter; Shakespeare, Molière.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a barokk stílus.</p> <p><i>Ének-zene:</i> a barokk zene.</p>	<p>Ismeretterjesztő film a Versailles-i palotáról DVD-n</p> <p>Képek jelentős kora újkori személyiségekről</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
--	---	--	--

Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> gyarmat, világkereskedelem, abszolútizmus, infláció, <u>manufaktúra</u>, <u>tőke</u>, <u>tőkés</u>, <u>bérmunkás</u>, <u>kapitalizmus</u>, <u>bank</u>, <u>tőzsde</u>, <u>részvény</u>, örökös jobbagyság, <u>reformáció</u>, protestáns, <u>evangélikus</u>, <u>református</u>, anglikán, unitárius, <u>vallási türelem</u>, <u>ellenreformáció</u>, <u>katolikus megújulás</u>, <u>jezsuiták</u>, <u>barokk</u>.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Kolumbusz Kristóf</u>, Vasco da Gama, Ferdinánd Magellán, <u>Luther Márton</u>, <u>Kálvin János</u>, <u>Károli Gáspár</u>, <u>Pázmány Péter</u>, Apáczai Csere János, Habsburg-dinasztia, V. Károly, Loyolai (Szent) Ignác, XIV. Lajos.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1492-től az újkor, <u>1492 Amerika felfedezése</u>, <u>1517 a reformáció kezdete</u>, <u>1545 a tridenti zsinat megnyitása</u>, <u>1568 a tordai határozat</u>, <u>1648 a vesztfáliai békék</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Spanyolország</u>, <u>India</u>, <u>London</u>, Párizs/Versailles, <u>Sárospatak</u></p>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – A felfedező utak irányainak követése és a korai gyarmatok elhelyezése térképen. – Információk gyűjtése a korai gyarmatosítás módszereiről és következményeiről. – Beszámoló készítése az európai és magyar reformáció kapcsolatáról (pl. peregrináció, kulturális hatások, irányzatok). – Interjú készítése különböző felekezetek papjaival, lelkészeivel az egyházak szerepvállalásáról és hivatásukról. – Kiselőadás készítése a reformáció korának valamely jelentős személyiségéről (pl. Szenci Molnár Albert, Pázmány Péter).
Javasolt helytörténeti óra témái	A kiskvárdai református és evangélikus templomok megtekintése.

Témakör	A török hódoltság kora Magyarország	Órakeret 10 óra+1
Előzetes tudás	A mohácsi csata, a végvári harcok hősei, a hadvezér Zrínyi Miklós.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus Tárgyi: interaktív tábla, könyvtár, DVD-lejátszó, CD lejátszó	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A politikai, majd a későbbi vallási megosztottság is hozzájárult az ország három részre szakadásához, ezért lényeges felismerni a közösségi és egyéni érdekek összehangolásának és a társadalmi összefogásnak a szükségességét külső támadás esetén. A sorsfordító történelmi események nem kizárólag egy kiváltó okra vezethetők vissza, és következményeik döntően befolyásolhatják egy adott állam/közösség fejlődésének lehetőségeit. A kiemelkedő történelmi személyek közösségformáló és társadalom-átalakító szerepének felismerése. A részekre szakadt ország helyzetének megértése a két nagyhatalom ütközőzónájában, annak belátása, hogy a török kiűzését a hatalmi erőegyensúly felbomlása tette lehetővé. A másfél évszázados török uralom rövid és hosszú távú következményeinek átlátása.	

Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p>Az ország három részre szakadása</p> <ul style="list-style-type: none"> – A mohácsi csata és közvetlen előzményei, a kettős királyválasztás. – Az ország három részre szakadása. – A várháborúk és az új végvárrendszer. <p>A két magyar állam</p> <ul style="list-style-type: none"> – A Magyar Királyság a Habsburg Birodalomban: rendi és abszolutista törekvések, konfliktusok. – Az Erdélyi Fejedelemség viszonylagos önállósága és aranykora. <p>A török kiűzése és a török kor mérlege</p> <ul style="list-style-type: none"> – Magyarország az európai munkamegosztásban. – Háborús békeévek: másfél évszázad hódoltság és az ország pusztulása. – A török kiűzése. 	<p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A végvári élet felidézése különböző források (képek, irodalmi alkotások és filmek) alapján. – A három részre szakadt ország gazdasági lehetőségeinek és szerepének értelmezése adatok, grafikonok, diagramok alapján. A 16-17. századi magyar történelmet megjelenítő fontos kulturális alkotások azonosítása. – Ismeretszerzés szaktudományi munkákból <i>(pl. Erdély aranykoráról).</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A török hódoltság hosszú távú hatásainak azonosítása. - Különböző történelmi elbeszélések összehasonlítása a narráció módja alapján. <i>(Pl. Brodarics István és Szulejmán a mohácsi csatáról.)</i> - Feltevések megfogalmazása egyes történelmi jelenségek háttéréről, feltételeiről, okairól. <i>(Pl. Szapolyai királyságának szerepe az önálló Erdélyi Fejedelemség későbbi létrejöttében.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. <i>(Pl. kép alapján váralaprajz elkészítése.)</i> – Mások érvelésének összefoglalása és figyelembevétele. A véleménykülönbségek tisztázása, a saját álláspont gazdagítása, továbbfejlesztése. <i>(Pl. az ország előtt 1526-ban álló alternatívák megvitatása.)</i> – Esszé írása történelmi témákról. <i>(Pl. a török uralom hatása Magyarország fejlődésére címmel.)</i> 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem, <i>Ének-zene:</i> Szegénylegény katonanékek <i>(pl. Csínom Palkó).</i> <i>Földrajz:</i> a természeti környezet változása a török korban. <i>Matematika:</i> képzeletben történő mozgatás (pl. átdarabolás elképzelése; testháló összehajtásának, szétvágásoknak az elképzelése; testek különféle síkmetszetének elképzelése).</p>	<p>CD török zenei felvétellel CD-ROM, képek magyar várakról Történelmi tárgyú játék-filmek DVD-n Feladatlap múzeumlátogatáshoz Ismeretterjesztő film a török hódoltságról DVD-n Kuruc nóták zenei CD-n Képek a kora újkori Magyarország kultúrájának jelentős személyiségeiről Fogalomtár Középiskolai történelmi atlasz Tankönyv</p>

	<p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A török hadjáratoknak és az ország három részre szakadásának bemutatása térképeken. 		
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> rendi országgyűlés, hajdúszabadság. <i>Személyek:</i> <u>I. Szulejmán</u>, <u>II. Lajos</u>, (Szapolyai) János, I. Ferdinánd, <u>Dobó István</u>, <u>Zrínyi Miklós</u> (a szigetvári hős), <u>Báthory István</u>, <u>Bocskai István</u>, <u>Bethlen Gábor</u>, <u>Zrínyi Miklós</u> (a költő és hadvezér), I. Lipót, Savoyai Jenő. <i>Kronológia:</i> <u>1526 a mohácsi csata</u>, <u>1541 Buda eleste</u>, <u>1552 Eger védelme</u>, 1566 Szigetvár eleste, 1664 a vasvári béke, <u>1686 Buda visszafoglalása</u>, 1699 karlócai béke. <i>Topográfia:</i> <u>Mohács</u>, <u>Kőszeg</u>, <u>Eger</u>, <u>Szigetvár</u>, <u>Habsburg Birodalom</u>, <u>Erdélyi Fejedelemség</u>, <u>Hódoltság</u>, <u>Magyar Királyság</u> (királyi Magyarország), <u>Pozsony</u>, <u>Gyulafehérvár</u>, <u>Bécs</u></p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – A mohácsi csata eseményeinek megvitatása különböző interpretációk alapján. – Politikai portré készítése a korszak kiemelkedő személyiségeiről (pl. Bethlen Gábor, Zrínyi Miklós). – Államszervezeti ábrák készítése a Magyar Királyságról és az Erdélyi Fejedelemségről. – Az országrészek és a fontosabb várak, csaták elhelyezése vaktérképen. – A török kiűzése állomásainak nyomon követése térképen. – A Habsburg-magyar konfliktusok okainak és eredményeinek vázlatos összegzése. – Korabeli beszámolók gyűjtése a török kiűzéséről (pl. Bél Mátyás, Schulhof Izsák) 		
Javasolt helytörténeti óra témái			

Témakör	A felvilágosodás kora	Órakeret 7 óra +1
Előzetes tudás	A felvilágosodás eszméi; az észak-amerikai gyarmatok függetlenségi harca; a francia forradalom vívmányai; a terror; Napóleon	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla, DVD-lejátszó, CD lejátszó	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A felvilágosodás állította középpontba a világmindenség ésszel felfogható megértését, a tudományos megismerés elsőbbségét, a folyamatos haladás, fejlődés utópisztikus eszményét. Az alapvetőnek nevezett emberi jogok, amelyek mind a mai napig a nyugati demokráciák jogrendjének alapját jelentik. A korszak eszméi (egyenlőség, szabadság, testvériség) nem egyszer egymást kizáró módon valósulnak meg. A korszak tette az uralkodók és hatalmon levők feladatává a közjó szolgálatát, amely szélsőséges formájában	

	a népboldogítás zsarnoki, terrorisztikus eszközeinek alkalmazását is eredményezte. A tanuló belátja, hogy a hatalommegosztás és a képviseleti elv általánossá válása a polgári államokban a demokratikus jogok gyakorlásának kiterjesztését eredményezte. Megérti, hogy a korszakban a társadalmi és gazdasági átalakulás egymást erősítve bontakozik ki.		
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
A felvilágosodás <ul style="list-style-type: none"> – Tapasztalat és értelem – a felvilágosodás új világképe. – A felvilágosodás államelméletei. – A szabad verseny elmélete. A brit alkotmányos monarchia és az amerikai köztársaság működése <ul style="list-style-type: none"> – A parlamentáris rendszer: parlament és kormány. – Az elnöki rendszer: kongresszus és elnök. A francia forradalom és hatása <ul style="list-style-type: none"> – A forradalom kitörése és az Emberi és polgári jogok nyilatkozata. – A jakobinus diktatúra. – Napóleon birodalma: a polgári berendezkedés exportja. 	<i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Az Emberi és polgári jogok nyilatkozatában megjelenő felvilágosult elvek azonosítása - Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a tömegek bekerülése a politizálásba.)</i> <i>Történelmi gondolkodás:</i> <ul style="list-style-type: none"> - A középkor és a felvilágosodás világképének összehasonlítása. - A felvilágosodás államelméleteinek összehasonlítása különböző szempontok alapján. - A brit és az amerikai államszervezetet bemutató ábrák értelmezése. - A forradalmi gondolat és a legitimitás eszméjének értelmezése, azonosítása. - Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek okairól. <i>(Pl. a forradalmi terror és szükségessége.)</i> - Történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása viselkedésük mozgatórugóiról. <i>(Pl. Robespierre, Napóleon.)</i> <i>Szaktárgyi kommunikáció:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Elsődleges történelmi források elemzése, összefüggések felderítése. <i>(Pl. a Függetlenségi nyilatkozat elemzése és a felvilágosodás hatásának kimutatása.)</i> - Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a hatalommegosztás elvének ábrája.)</i> 	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a felvilágosodás és a romantika, a francia Enciklopédia, Voltaire: Candide. <i>Vizuális kultúra:</i> klasszicizmus és romantika. <i>Ének-zene:</i> Marseillaise. <i>Fizika:</i> hőerőgépek, a teljesítmény mértékegysége (watt). <i>Biológia:</i> védőoltások (az immunológia tudományának kezdetei).	Képek a felvilágosodás korának kiemelkedő személyiségeiről A francia forradalom vezetőinek arcképei, forradalmi jelképek képeken. Játékfilm a francia forradalom koráról DVD-n A Marseillaise zenei CD-n Szerepkártyák a szerepjátékhoz Játékfilm Napóleonról DVD-n Fogalomtár Középiskolai történelmi atlasz

	<ul style="list-style-type: none"> - Beszámoló, kiselőadás tartása népszerű tudományos irodalomból, <i>(Pl. a szabadkőművesség témájában.)</i> - Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. <i>(Pl. a francia forradalom korszakai.)</i> - Esszé írása történelmi, filozófiai kérdésekről <i>(Pl. a „Mi viszi előre a világot? Forradalom vagy szerves fejlődés” témájában.)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Események időrendbe állítása. <i>(Pl. a francia forradalom eseményei.)</i> 		Tankönyv
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> <u>felvilágosodás</u>, jogegyenlőség, <u>hatalmi ágak megosztása</u>, népfelség, társadalmi szerződés, <u>szabad verseny</u>, <u>alkotmány</u>, alkotmányos monarchia, <u>elnök</u>, <u>miniszterelnök</u>, felelős kormány, cenzus, <u>általános választójog</u>, <u>forradalom</u>, <u>diktatúra</u>, jakobinus, Szent Szövetség.</p> <p><i>Személyek:</i> Nikolausz Kopernikusz, Isaac Newton, Charles Louis Montesquieu, Jean-Jacques Rousseau, Adam Smith, <u>George Washington</u>, Maximilien Robespierre, <u>Bonaparte Napóleon</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1689 a Jognyilatkozat, 1776 a Függetlenségi nyilatkozat, 1789 a francia forradalom, 1804–1814/1815 Napóleon császársága, 1815 a waterlooi csata.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Nagy-Britannia</u>, <u>Amerikai Egyesült Államok</u>, <u>Párizs</u>, <u>Oroszország</u>, <u>Waterloo</u></p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Képek és irodalmi idézetek gyűjtése a felvilágosodás világképének bemutatásához. – Vita a brit és az amerikai államszervezet sajátosságairól. – Vita rendezése a francia forradalom pozitív és negatív hatásairól. – Gondolattérkép készítése a francia forradalom okairól. 		
Javasolt helytörténeti óra témái			

Témakör	Magyarország a 18. században	Órakeret 10 óra +1
Előzetes tudás	Kuruc mondák és történetek, Magyarország újjáépítése a Habsburg Birodalom keretei között. Nemzetiségi viszonyok.	
További különleges feltételek	<p>személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus</p> <p>tárgyi: interaktív tábla, DVD-lejátszó, CD lejátszó</p>	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az uralkodói önkény nyomán létrejövő nemzeti összefogás mozgósító erejének és a kölcsönös engedményeken alapuló megállapodás hosszú távú jelentőségének értékelése a Rákóczi-szabadságharc	

	<p>kapcsán. A sorsfordító történelmi események nem kizárólag egy kiváltó okra vezethetők vissza, és következményeik döntően befolyásolhatják egy adott állam/közösség fejlődésének lehetőségeit.</p> <p>A hosszú, békés időszak, az ország újjáépítése együtt járt más népek, nemzetiségek befogadásával/betelepülésével/betelepítésével, gazdasági, kereskedelmi, kulturális fejlődést és egy soknemzetiségű államot eredményezett, amely később nemzetiségi ellentétek és konfliktusok alapjául szolgált. A modernizációs kényszer nyomán – a népboldogítás zsarnoki eszközeinek alkalmazása révén is – alakul ki közéletünkben a ma is meglévő „magyar gondolat” és „szabad gondolat” szembenállása.</p> <p>A tanulók felismerik, hogy az uralkodó és a rendek egymásra utaltsága, a központi és a helyi hatalom egyensúlya jelentett garanciát a békés építőmunkára, amely kedvezően érintette a mezőgazdaság helyzetét, de bizonyos értelemben gátját jelentette a hazai ipari termelés kibontakozásának. Tudatosul benne, hogy Magyarország a Habsburg Birodalom részét képezte, megérti a birodalmiságból fakadó problémák lényegét, és reális képet alkot Magyarország birodalmon belüli helyzetéről. Az önkormányzatiság (vármegyerendszer) szerepének megértése a függetlenség bizonyos elemeinek a megőrzésében. Tudja, hogy a korszakban jelentősen megváltozott Magyarország etnikai képe, és hogy ennek napjainkig ható következményei lettek.</p>		
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p>A Rákóczi-szabadságharc</p> <ul style="list-style-type: none"> – Magyarország a Habsburg Birodalomban. – A szabadságharc okai és céljai. – A szabadságharc politikai és katonai fordulópontjai. – A szatmári béke kompromisszuma. <p>Magyarország újranépesülése és újranépesítése</p> <ul style="list-style-type: none"> – A belső vándorlás, a szervezett betelepítés és az öntevékeny betelepülés. 	<p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A szabadságharc katonai történetének felidézése térképek, képek és szöveges források segítségével. – A tanultak felhasználása új feladathelyzetben. <i>(Pl. a felvilágosodás fogalmainak azonosítása a korszak uralkodói intézkedéseiben.)</i> – Egy történelmi oknyomozás megtervezése. <i>(Pl. Martinovics Ignác perújrafelvétele.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A Rákóczi-szabadságharc céljainak és eredményeinek összevetése. – A felvilágosult abszolútizmus eszmei és politikai hátterének, valamint eredményeinek azonosítása. – Mária Terézia és II. József politikájának összehasonlítása. 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Kuruc költészet, Mikes Kelemen Nyelvújítás: Kazinczy Ferenc. A magyar felvilágosodás irodalma: Bessenyei György, Csokonai Vitéz Mihály.</p>	<p>Kuruc nóták zenei CD-n Zenei CD a magyarországi nemzetiségek jellemző zenéivel</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>

<ul style="list-style-type: none"> – A többnyelvű és többvallású ország. – Gazdaság és életmód. <p>A felvilágosult abszolutizmus reformjai</p> <ul style="list-style-type: none"> – A Pragmatica Sanctio. – A felvilágosult abszolutizmus céljai. – Mária Terézia: együttműködés és reform. – II. József reformpolitikája és kudarca. 	<ul style="list-style-type: none"> – II. József személyiségének bemutatása, uralkodásának mérlege, értékelése. – A 18. századi Magyarország legfőbb kulturális eredményeinek azonosítása. – Feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. (Pl. II. József politikai életpályájának elemzése.) <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Önállóan gyűjtött képekből összeállítás, tabló készítése. (Pl. nemzetiségek Magyarországon.) – Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. (Pl. jobbágyterheket szemléltető ábra készítése.) <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Magyarország újranevesülésének és a folyamat eredményének értelmezése tematikus térképek segítségével. - Egyszerű térkép vázlatok rajzolása különböző információforrások alapján. (Pl. a népességmozgások irányainak megjelenítése.) 	<p><i>Ének-zene:</i> a barokk zene (pl. J. S. Bach, Händel), a klasszikus zene (pl. Haydn).</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> barokk stílusú kastélyok, templomok, .</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> könyvtártípusok, könyvtártörténet.</p>	
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>kuruc</u>, <u>labanc</u>, <u>szabadságharc</u>, trónfosztás, amnesztia, felvilágosult abszolutizmus, kettős vámhatár, úrbéri rendelet, Ratio Educationis, türelmi rendelet, nyelvrendelet.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>II. Rákóczi Ferenc</u>, <u>Mária Terézia</u>, II. József.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1703–1711 a <u>Rákóczi-szabadságharc</u>, 1711 a szatmári béke, 1740–1780 Mária Terézia uralkodása, 1780–1790 II. József uralkodása.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Temesvár</u>, Határőrvidék, Poroszország</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Összefoglaló készítése a szabadságharc okainak és eredményeinek összehasonlítására. – Vita Magyarország és a Habsburg-dinasztia kapcsolatáról. – Képek, térképek, irodalmi szövegek, kuruc nóták gyűjtése a Rákóczi-szabadságharc kapcsolatban. – A Rákóczi-szabadságharc nemzetközi kapcsolatainak ábrázolása gondolattérképen. 		

	<ul style="list-style-type: none"> – A népességmozgások és az egyes népcsoportok nyomon követése térképen. – Magyarázó ábra készítése a kettős vámhatár működéséről. – Beszélgetés az állami iskolarendszer létrejöttéről és működéséről a Ratio Educationis részlete alapján.
Javasolt helytörténeti óra témái	Kisvárdai és a kisvárdai vár szerepe és jelentősége a Rákóczi- szabadságharcban. Múzeumpedagógiai óra.

Témakör	Az új eszmék és az iparosodás kora		Órakeret 5 óra+1
Előzetes tudás	A felvilágosodás eszméi; az ipari forradalom találmányai.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár		
	tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A felvilágosodás állította középpontba a világmindenség ésszel felfogható megértését, a tudományos megismerés elsőbrendűségét, a folyamatos haladás, fejlődés utópisztikus eszményét. Az alapvetőnek nevezett emberi jogok, amelyek mind a mai napig a nyugati demokráciák jogrendjének alapját jelentik. A korszak eszméi (egyenlőség, szabadság, testvériség) nem egyszer egymást kizáró módon valósulnak meg. A korszak tette az uralkodók és hatalmon levők feladatává a közjó szolgálatát, amely szélsőséges formájában a népboldogítás zsarnoki, terrorisztikus eszközeinek alkalmazását is eredményezte.</p> <p>A tanuló belátja, hogy a hatalommegosztás és a képviselési elv általánossá válása a polgári államokban a demokratikus jogok gyakorlásának kiterjesztését eredményezte. Megérti, hogy a korszakban a társadalmi és gazdasági átalakulás egymást erősítve bontakozik ki. Felismeri, hogy az ipari forradalom, amely új energiaforrások hasznosítása mellett új technikai eszközök alkalmazásával és a termelési formák átalakításával létrehozta az ipari társadalmat, a népesség számszerű gyarapodását, urbanizációt és az ipari munkásság létszámának növekedését eredményezte. Ismeri a korszakban kialakult politikai ideológiák – liberalizmus, nacionalizmus, konzervativizmus, szocializmus – jellemzőit, és átlátja, hogy ezek átalakult formában ma is léteznek.</p>		
	Követelmények		
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		Kapcsolódási Pontok
Liberalizmus, nacionalizmus és konzervativizmus	<p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A 19. század politikai eszméinek azonosítása szöveges források alapján. - Az ipari forradalmak ökológiai következményeinek azonosítása 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> A felvilágosodás és a romantika, a francia</p>
<ul style="list-style-type: none"> – Liberalizmus: jogegyenlőség és alkotmányosság. 			<p>Képek a felvilágosodás korának kiemelkedő személyiségeiről</p>

<ul style="list-style-type: none"> – Nacionalizmus: nemzetépítés és nemzetállam. – Konzervativizmus: szerves reform és a forradalom elutasítása. <p>Az ipari forradalom hullámai</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az első hullám: textilipar, bányászat, kohászat. – A közlekedés forradalma. – A második hullám: elektronika és vegyipar. – A gyár és a futószalag. – Az ipari forradalmak társadalmi és környezeti hatásai. 	<ul style="list-style-type: none"> - Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a tömegek bekerülése a politizálásba.)</i> - Információk önálló rendszerezése és értelmezése. <i>(Pl. az ipari forradalom találmányai és jelentőségük.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az iparosodás hullámainak azonosítása és összevetése. - A 19. századi demográfiai változások okainak feltárása. - Különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán. <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Egy ipari nagyváros életkörülményeinek jellemzése. - Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a hatalommegosztás elvének ábrája.)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Események időrendbe állítása. - A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. 	<p>Enciklopédia, Voltaire: Candide.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> klasszicizmus és romantika.</p> <p><i>Fizika:</i> hőerőgépek, a teljesítmény mértékegysége (watt).</p> <p><i>Földrajz:</i> urbanizációs folyamatok és hatásaik.</p>	<p>Szerepkártyák a szerepjátékhoz</p> <p>Makettek, modellek, animációk az ipari forradalom találmányairól</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>liberalizmus</u>, <u>nacionalizmus</u>, nemzetállam, <u>konzervativizmus</u>, reform, <u>ipari forradalom</u>, <u>munkanélküliség</u>, <u>tömegtermelés</u>, szegregáció.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>James Watt</u>, <u>Thomas Edison</u>, Henry Ford.</p> <p><i>Topográfia:</i> Manchester, New York.</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Az egyes politikai eszmék álláspontjai közötti különbségek megbeszélése. – Grafikonok, adatsorok elemzése az ipari forradalmak társadalmi és demográfiai hatásairól. – Kiselőadások tartása fontosabb találmányokról. – Az ipari forradalom társadalmi hatásainak megvitatása. 		
<p>Javasolt helytörténeti óra témái</p>			

Témakör	A reformkor		Órakeret 10 óra +3
Előzetes tudás	A magyar reformkor képviselői		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus (1-2 múzeumi foglalkozáshoz) Tárgyi: interaktív tábla, DVD-lejátszó, CD lejátszó		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A korszakot a nemzeti és a liberális eszme megerősödése, valamint az európai centrumhoz való fölzárkózás kényszere határozza meg. Ezek nyomán megfogalmazódik a jobbágyi és rendi viszonyok meghaladásának, az érdekegyeztetés, a közteherviselés, valamint a nemzeti nyelv és kultúra megteremtésének szükségessége, amelyek a polgári viszonyok és a nemzeti önállóság megteremtését célozzák. E célok megvalósítása állítja középpontba azokat a nagyformátumú politikusokat, akik túllépve egyéni érdekeiken, egymást kiegészítve a közösség hosszú távú érdekeit szolgáló reformprogramok mellé állítják a közvéleményt.</p> <p>Megéri a tanuló, hogy a fejlődésben – Nyugat-Európa mintaadó államaihoz képest – lemaradt magyar társadalmat és gazdaságot célzó, reformkori modernizációs szándékok elvezettek a polgári Magyarország megteremtéséhez. A reformkorban megjelenő magyar polgári nemzeteszme és jelentőségének megismerése. Belátja, hogy a reformkor jelentős személyiségei irányt szabtak a történelmi eseményeknek. A reformkor nagy alakjainak példáján keresztül pozitív nemzettudat kialakítása.</p>		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
A politikai élet szinterei <ul style="list-style-type: none"> – A Habsburg Birodalom és Magyarország. – A rendi országgyűlés és a megyerendszer. – A reformkori Pest-Buda. – A nyilvánosság megteremtése, politika és kultúra. A reformkor fő kérdései <ul style="list-style-type: none"> – A magyar nyelv ügye és a nemzetté válás. 	<i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i> <ul style="list-style-type: none"> - A jobbágykérdés és megoldási javaslatának értelmezése szövegek és adatok alapján. - A nyelvkérdés és a nemzetté válás bemutatása különböző források segítségével. (Pl. magyar államnyelv, a zsidóság nyelvváltása, Löv Lipót). - A reformkor legfőbb kulturális eredményeinek, alkotásainak azonosítása különböző típusú források alapján. - Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. (Pl. a nemesi életszemlélet megismerése Pulszky Ferenc műve alapján.) 	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> A reformkor irodalma. Nemzeti dráma, nemzeti színjátszás kezdetei. <i>Dráma és színház:</i> a XIX. századi magyar színház és dráma néhány alkotása: Katona József: Bánk bán,	Játékfilm Széchenyiről DVD-n Ismeretterjesztő film a reformkorról DVD-n Szerepkártyák szerepjátékhoz Képek a nemzetiségek viseleteiről Múzeumi feladatlap

<ul style="list-style-type: none"> - A jobbágykérdés: örökváltság, kárpótlás. - A polgári alkotmányosság kérdése. - Széchenyi és Kossuth programja és vitája. 	<p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Széchenyi és Kossuth társadalmi háttérének, egyéniségének, álláspontjának és eredményeinek összevetése. - A nemzeti kultúra és a kor politikai törekvései közötti kapcsolatok azonosítása példák alapján. - Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása viselkedésük mozgatórugóiról. <i>(Pl. Széchenyi István)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A polgári alkotmányosság programjának bemutatása politikai írások, országgyűlési felszólalások és ábrák alapján - Elsődleges történelmi források elemzése, összefüggések felderítése. <i>(Pl. Széchenyi programja a Stádium 12 pontja alapján.)</i> - Események, történetek, jelenségek dramatikus megjelenítése. <i>(Pl. Széchenyi és Kossuth vitája.)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Események időrendbe állítása. Történelmi térkép vázlatot alkotása hagyományos és digitális eljárással. 	<p>Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> klasszicizmus és romantika.</p> <p><i>Ének-zene:</i> Himnusz, Szózat, Erkel Ferenc: Hunyadi László – a nemzeti opera születése, Liszt Ferenc.</p> <p><i>Földrajz:</i> Magyarország természeti adottságai, folyamszabályozás.</p>	<p>Képek tablókészítéshez</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> alsó- és felsőtábla, érdekegyesítés, <u>közteherviselés</u>, <u>jobbágyfelszabadítás</u>, örökváltság.</p> <p><i>Személyek:</i> József nádor, Klemens Metternich, Wesselényi Miklós, <u>Széchenyi István</u>, Kölcsey Ferenc, <u>Deák Ferenc</u>, <u>Kossuth Lajos</u>, Ganz Ábrahám.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>1830–1848 a reformkor</u>, 1830 a Hitel megjelenése, 1844 törvény a magyar államnyelvről.</p> <p><i>Topográfia:</i> Pest-Buda</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ábrák készítése a rendi államszervezet működéséről. - Kiselőadások, prezentációk készítése a reformkor jelentősebb alkotásairól. - Táblázatos összefoglaló készítése a reformellenzék, a konzervatívok és az udvar álláspontjáról a főbb vitakérdésekben. 		

	– A reformkor legfontosabb kérdéseinek, jellemzőinek azonosítása szépirodalmi művekben és más szöveges forrásokban.
Javasolt helytörténeti óra témái	

Témakör	A forradalom és a szabadságharc	Órakeret 8 óra +3 óra
Előzetes tudás	Március 15. mint iskolai ünnepély, a forradalom és szabadságharc kiemelkedő személyiségei.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus (1-2 múzeumi foglalkozáshoz) Tárgyi: interaktív tábla, DVD-lejátszó, CD lejátszó	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A korszakot a nemzeti és a liberális eszme megerősödése, valamint az európai centrumhoz való fölzárkózás kényszere határozza meg. Ezek nyomán megfogalmazódik a jobbágyi és rendi viszonyok meghaladásának, az érdekegyeztetés, a közteherviselés, valamint a nemzeti nyelv és kultúra megteremtésének szükségessége, amelyek a polgári viszonyok és a nemzeti önállóság megteremtését célozzák. E célok megvalósítása állítja középpontba azokat a nagyformátumú politikusokat, akik túllépve egyéni érdekeiken, egymást kiegészítve a közösség hosszú távú érdekeit szolgáló reformprogramok mellé állítják a közvéleményt. A közös cél eredményezi a forradalom és szabadságharc idején létrejövő nemzeti egységet és összefogást, amely számos politikai, társadalmi és katonai eredménnyel jár, és csak két nagyhatalom külső katonai agressziója képes leverní. A magyar és az egyetemes történelem összefüggéseinek átlátása. Március 15. eseményeinek megismerése nemzeti ünnepünk méltó megünneplése céljából.	
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Taneszközök
A forradalom céljai és eredményei – Az európai forradalmi hullám és március 15. – Az első magyar polgári alkotmány: az áprilisi törvények. – A Batthyány-kormány tevékenysége.	<i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i> – A forradalom eseményeinek felidézése források segítségével. – Egy történelmi oknyomozás megtervezése. <i>(Pl. Petőfi Sándor halála.</i> <i>Történelmi gondolkodás:</i> – A reformkori elképzeléseknek, a forradalom követeléseinek és az áprilisi törvényeknek az összehasonlítása.	<i>Ének-zene:</i> a szabadságharc dalai <i>Földrajz:</i> Magyarország természeti adottságai
		Szerepkártyák szerepjátékhoz Múzeumi feladatlap Képek tablókészítéshez A szabadságharc dalai zenei CD-n

<p>A szabadságharc főbb eseményei és kiemelkedő szereplői</p> <ul style="list-style-type: none"> – Harc a dinasztiaival és a vele szövetkező nemzetiségekkel. – A tavaszi hadjárat. – A Függetlenségi nyilatkozat, kísérlet az önálló állam megteremtésére. – A szabadságharc leverése és a megtorlás. 	<ul style="list-style-type: none"> - A forradalom és a szabadságharc eredményeinek értékelése. - Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása viselkedésük mozgatórugóiról. <i>(Pl. Görgey Artúr.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A szabadságharc néhány kiemelkedő szereplőjének, illetve vértanújának bemutatása. - A nemzetiségek és a kisebbségek részvételének (pl. németek, szlávok, és zsidók) bemutatása a szabadságharcban és az azt követő megtorlás során. - Elsődleges történelmi források elemzése, összefüggések felderítése. <i>(Pl. Az áprilisi törvények.)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A szabadságharc néhány döntő csatájának bemutatása térképek, beszámolók alapján. - A magyar forradalom és szabadságharc elhelyezése az európai környezetben. - Az európai történelem és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. az 1848-as forradalmak kölcsönhatásai.)</i> - Események időrendbe állítása. <i>(Pl. a pesti forradalom eseményei.)</i> 		<p>Játékfilm a szabadságharc vereségéről DVD-n</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> márciusi ifjak, sajtószabadság, cenzúra, áprilisi törvények, népképviselői országgyűlés, politikai nemzet, nemzetiség, honvédség, Függetlenségi nyilatkozat.</p> <p><i>Személyek:</i> Petőfi Sándor, <u>Batthyány Lajos</u>, <u>Görgei Artúr</u>, <u>Bem József</u>, <u>Klapka György</u>, <u>Ferenc József</u>, Julius Haynau.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1848. március 15. a pesti forradalom, 1848. április 11. az áprilisi törvények, 1848. szeptember 29. a pákozdi csata, 1849. április–május a tavaszi hadjárat, 1849. április 14. a Függetlenségi</p>		

	nyilatkozat, 1849. május 21. Buda visszavétele, 1849. augusztus 13. a világosi fegyverletétel, <u>1849. október 6. az aradi vértanúk és Batthyány kivégzése.</u> <i>Topográfia: <u>Pákozd, Debrecen, Isaszeg, Világos, Komárom, Arad</u></i>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – A szabadságharc főbb eseményeinek elhelyezése vaktérképen. – Vita a szabadságharc vereségének okairól. – Kisesszé készítése a forradalom és szabadságharc valamely vitatott kérdéséről. – A forradalom és szabadságharc eseményeit megörökítő művészeti alkotások (képek, irodalmi szövegek, filmek) gyűjtése és értelmezése. – Mikrotörténeti kutatás: konfliktusos élethelyzetek és életutak bemutatása a szabadságharc nemzetiségi vagy zsidó származású résztvevői köréből.
Javasolt helytörténeti óra témái	

A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló:

- ismeri az ókori civilizációk legfontosabb jellemzőit, valamint az athéni demokrácia és a római állam működését, hatásukat az európai civilizációra;
- felidézi a monoteista vallások kialakulását, legfontosabb jellemzőiket, tanításaik főbb elemeit, és bemutatja terjedésüket;
- bemutatja a keresztény vallás civilizációformáló hatását, a középkori egyházat, valamint a reformáció és a katolikus megújulás folyamatát és kulturális hatásait; érvel a vallási türelem, illetve a vallásszabadság mellett;
- képes felidézni a középkor gazdasági és kulturális jellemzőit, világképét, meghatározó birodalmait, és bemutatni a rendi társadalmat;
- ismeri a magyar nép őstörténetére és a honfoglalásra vonatkozó tudományos elképzeléseket és tényeket, tisztában van legfőbb vitatott kérdéseivel, a különböző tudományterületek kutatásainak főbb eredményeivel;
- értékeli az államalapítást, valamint a kereszténység felvételének jelentőségét;
- felidézi a középkori magyar állam történetének fordulópontjait, legfontosabb uralkodóink tetteit;
- ismeri a magyarság törökellenes küzdelmeit, azok fordulópontjait és hőseit; felismeri, hogy a magyar és az európai történelem alakulását meghatározóan befolyásolta a török megszállás;
- be tudja mutatni a kora újkor fő gazdasági és társadalmi folyamatait, ismeri a felvilágosodás eszméit, illetve azok kulturális és politikai hatását, valamint véleményt formál a francia forradalom európai hatásáról;
- összefüggéseiben és folyamatában fel tudja idézni, miként hatott a magyar történelemre a Habsburg Birodalomhoz való tartozás, bemutatja az együttműködés és konfrontáció megnyilvánulásait, a függetlenségi törekvéseket és értékeli a Rákóczi-szabadságharc jelentőségét;
- ismeri és értékeli a magyar nemzetnek a polgári átalakulás és nemzeti függetlenség elérésére tett erőfeszítéseit a reformkor és az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc időszakában; a kor kiemelkedő magyar politikusait és azok nézeteit;
- fel tudja idézni az ipari forradalom szakaszait, illetve azok gazdasági, társadalmi, kulturális és politikai hatásait; képes bemutatni a modern polgári társadalom és állam jellemzőit és a 19. század főbb politikai eszméit, valamint felismeri a hasonlóságot és különbséget azok mai formái között.

3.3 Történelmet alapórában tartalmazó képzések 11. évfolyam

11–12. évfolyam

A tanuló történelmi ismereteinek gyarapodása, információszerzési és forrásfeldolgozási kompetenciájának, valamint gondolkodási és érvelő készségeinek fejlődése lehetővé teszi, hogy a középiskola utolsó évfolyamaira birtokába kerüljön azoknak az általános kompetenciáknak, amelyek hozzájárulnak a társadalmi életben való hatékony tájékozódásához és részvételéhez.

Az utolsó két év az érettségire való felkészülés időszaka. A különböző témakörök, összefüggések, jelenségek összefoglaló áttekintése külön időkeretet igényel – ez a kerettanterv ajánlása szerint 22 óra –, amit a helyi tantervek a vizsgakövetelmények figyelembevételével szabályozhatnak.

Az utolsó két év témakörei a 19. század közepétől a 21. század elejéig terjedő időszakot ölelik fel. Feldolgozásuk során kiemelt szempont, hogy ez az időszak már közvetlen hatást gyakorol a jelen társadalmi, gazdasági és politikai viszonyaira, ezért különösképpen alkalmas a problémaközpontú megközelítésre. Az egyes témakörök, témák a korábbiaknál összetettebb feldolgozásra, komplexebb fejlesztésre adnak lehetőséget.

A középiskolai történelemtanulás inspirációt nyújt arra, hogy a tanuló felnőttként, a középiskola befejezése után is érdeklődjék a történelem, illetve közéleti kérdések iránt, valamint hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló az iskolából kikerülve hazáját szerető, demokratikus gondolkodású, kisebb-nagyobb közösségeiért felelősséget vállaló polgárrá; a társadalom tevékeny és autonóm tagjává váljék.

A tantárgyi óraszámok megoszlása az egyes témakörök között

Témakör	Óraszám
A nemzetállamok születése és a szocialista eszmék megjelenése	6 +1
A dualizmus kori Magyarország	15+1
A nagy háború	14
Az átalakulás éve	13+2
A két világháború között	8+3
A Horthy-korszak	12+5
A második világháború	18 ó
A két világrendszer szembenállása	6+4
Összesen	108 óra

Témakör	A nemzetállamok és a birodalmi politika kora		Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Az egységes Olaszország és Németország létrejötte. Polgárháború az Amerikai Egyesült Államokban. Birodalmak versenye a világ újrafelosztásáért, élet a gyarmatokon.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus (1-2 múzeumi foglalkozáshoz) Tárgyi: IKT eszközök		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A nacionalista eszme terjedése, az ipari forradalom termékeinek piacigénye együttesen segítik elő a nemzetállamok létrejöttét, mely állami keretként hatékonyan képes egy nép érdekeit megjeleníteni, megvédeni. A különböző nemzetállamok megteremtésének igénye, a tőkés termelés állandó bővítésének kényszere magában hordozza a nemzetek közötti versengés kiéleződését, amely többek között a gyarmatosítás új szakaszának megjelenését eredményezi. A modern polgári államszervezet új funkciói kiterjednek az oktatásra, az egészségügyre és a szociálpolitikára, azaz számos, a közösséget összetartó elemmel bővültek.</p> <p>A tanuló felismeri, hogy az ipari forradalom újabb szakaszának eredményei (új iparágak, találmányok stb.) számos árnyoldallal (környezetkárosítás, társadalmi egyenlőtlenségek növekedése) járnak. A XIX. század első felében kialakult új eszmék hatására jelentősen átalakult a világ fejlődése a század második felében. Megérti azokat a régi fejlődési kereteket szétfeszítő törekvéseket, amelyek szükségszerűen vezettek el egy olyan mértékű hatalmi versengéshez, amely beletorkollott az első világháborúba.</p>		
Követelmények			
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
A szocializmus és a munkásmozgalom	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból, programokból. – Önálló információgyűjtés különböző mozgalmak programjaiból. <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A nemzetállam fogalmának értelmezése politikai, gazdasági és kulturális szempontokból. – A polgári állam feladatköreinek és eredményeinek azonosítása. – A kommunista, a szociáldemokrata és a keresztényszociális eszmék azonosítása és összehasonlítása 	<p><i>Földrajz:</i> kontinensek földrajza, Európa országai, Balkán, a városfejlődés szakaszai.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Stendhal, Balzac, Victor</p>	<p>Feladatlap és szerepkártyák vitához</p> <p>Ismeretterjesztő film a női emancipációról, zanza tv</p> <p>Játékfilm DVD-n az amerikai</p>

<p>A polgári nemzetállam megteremtése (Németország, Amerikai Egyesült Államok, Japán)</p> <ul style="list-style-type: none"> – A nemzeti egység megteremtése (politika, gazdaság, kultúra). – Alkotmányosság és választójog. – Jogegyenlőség és emancipációs törekvések. <p>A polgári állam kiépítése</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán. (<i>nemzetállam, polgári állam.</i>) – Híres emberek, történelmi személyek jellemzése, feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. (<i>Pl. Bismarck politikai pályája.</i>) – Önálló vélemény megfogalmazása történelmi eseményekről, szereplőkről, jelenségekről, filozófiai kérdésekről. (<i>Pl. szabadság, jogegyenlőség</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Esszé írása történelmi – társadalmi témákról. (<i>Pl. alkotmányosság, emancipáció.</i>) <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Történelmi időszakok összehasonlítása a változások mennyisége és gyorsasága szempontjából. (<i>Pl. gyarmatbirodalmak kiterjedése a XIX. század elején és végén.</i>) – Események, jelenségek, tárgyak, személyek időrendbe állítása. (<i>Pl. az olasz és a német egység megvalósulásának fő lépései.</i>) 	<p>Hugo, Puskin, Zola, Dosztojevszkij, Verlaine, Rimbaud, Baudelaire, Keats.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> eklektika, szecesszió és az izmusok meghatározó alkotói és művei.</p> <p><i>Ének-zene:</i> Verdi, Puccini, Wagner, Debussy.</p>	<p>polgárháború koráról</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Tankönyv/ Okostankönyv</p> <p>Történelmi atlasz</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> polgárháború, polgári állam, szakszervezet, társadalombiztosítás, monopólium, <u>szocializmus</u>, szociáldemokrácia, <u>kommunizmus</u>, <u>keresztényszocializmus</u>, proletárdiktatúra, osztályharc, cionizmus, emancipáció.</p> <p><i>Személyek:</i> Abraham Lincoln, <u>Otto von Bismarck</u>, <u>Karl Marx</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Németország</u>, <u>Japán</u></p> <p><i>Kronológia:</i> 1861–1865 az amerikai polgárháború, 1868 a Meidzsi-restauráció, <u>1871 Németország egyesítése.</u></p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Egyetemes és magyar történelmi példák gyűjtése a polgári állam feladatköreiről és társadalmi hatásairól. – Táblázat készítése a szociáldemokrácia és a kommunizmus céljainak, módszereinek, lehetőségeinek összevetéséről. – Vita a szocialista eszmékről, és hatásukról a korabeli közéletre. 		

	– Az egységes Olaszország és a Német Császárság kialakulásának, valamint az Egyesült Államok terjeszkedése főbb mozzanatainak követése a térképen.
Javasolt helytörténeti óra témái	

Témakör	A dualizmus kora	Órakeret 16 óra	
Előzetes tudás	Megtorlás, önkényuralom és kiegyezés. Magyarország fejlődése a dualizmus korában, a Monarchia együtt élő népei, a nemzetiségek helyzete.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: IKT eszközök		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló megérti, hogy a kiegyezés reális kompromisszum volt, amely megfelelt a kor erőviszonyainak. A kiegyezés hosszú távú hatásának érzékelése Magyarország fejlődésére és ennek az emelkedésnek a központja a világvárossá emelkedő Budapest volt. Tudatosul, hogy a polgárosodásban, a modernizációban a hazai zsidóságnak a részvétele meghatározó volt, s ez az időszak a magyarországi zsidóság jogi, felekezeti emancipációjának beteljesülése. A technológiai fejlődésben a magyar tudósok találmányai is szerepet játszottak. Belátja, hogy Magyarországon a dualizmus korában következett be a – maig meglévő – szakadás az elit- és a tömegkultúra között. Felismeri, hogy a dualizmus korában a magyar sajtó a modernizálódó magyar állam negyedik hatalmi ágává alakult.		
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<i>A kiegyezés és a dualizmus rendszere</i> – A kiegyezés és okai. – A közös ügyek rendszere. – A magyar államszervezet. A pártrendszer, a választójog és a véderőviták.	<i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i> – A dualizmus kori nemzetiségi kérdés elemzése szöveges források, adatsorok és etnikai térképek segítségével. – A dualizmus kori társadalmi és gazdasági változások elemzése, értékelése adatsorok, szöveges és képi források segítségével – A dualizmus legkiemelkedőbb gazdasági és kulturális teljesítményeinek azonosítása különböző forrásokban – Egy történelmi oknyomozás megtervezése. (<i>Pl. a tiszzaeszlári vérvád.</i>) – A zsidók és németek szerepe a polgárosodásban	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Arany János: A walesi bárdok, a századforduló irodalmi élete (<i>pl. a Nyugat</i>). <i>Vizuális kultúra:</i> a szecesszió és	Képek a korabeli Budapestről Ismeretterjesztő film DVD-n Budapest fejlődéséről Zanza tv Fogalomtár
<i>A nemzeti és nemzetiségi kérdés, a cigányság helyzete</i>			

<ul style="list-style-type: none"> – A politikai nemzet koncepciója. – A horvát-magyar kiegyezés és a nemzetiségi törvény. – Asszimiláció és anyanyelvhasználat. – Autonómiatörekvések és irredenta mozgalmak. – Zsidó emancipáció, a zsidóság részvétele a modernizációban, polgárosodás és a középosztály kérdése. – Cigányok/romák a dualizmus kori Magyarországon. 	<p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A kiegyezés értékelése egykorú szempontok szerint, illetve másfél évszázados történelmi távlat nézőpontjából - Erkölcsi kérdéseket felvető élethelyzetek felismerése, bemutatása. <i>(Pl. az aradi vértanúk búcsúlevelei alapján.)</i> - Különböző történelmi elbeszélések összehasonlítása a narráció módja alapján. <i>(Pl. a kiegyezés mérlege Eötvös József és Kossuth Lajos írásai alapján.)</i> - A dualizmus kora kiemelkedő szereplői életútjának áttekintése, értékelése. <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A dualizmus államszervezetét bemutató ábra értelmezése - Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a dualizmus pártviszonyai.)</i> - Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. <i>(Pl. a dualista állam.)</i> - Beszámoló, kiselőadás tartása történelmi forrásszövegek alapján. <i>(Pl. dualizmuskori színházkultúra.)</i> - Események, történetek, jelenségek mozgásos, táncos, dramatikus megjelenítése. <i>(Pl. jelenetek egy pesti kávéház mindennapjaiból)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az európai történelem és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. a kiegyezés létrejöttét elősegítő külpolitikai tényezők számbavétele.)</i> - A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. <i>(Pl. a magyarországi vasúthálózat fejlődése.)</i> 	<p>eklektika jellemzői.</p> <p><i>Ének-zene:</i> Liszt Ferenc, az operett születése, Bartók Béla, Kodály Zoltán.</p> <p><i>Földrajz:</i> folyamszabályozás, természetkárosítás, árvizek kiváltó okai.</p> <p><i>Fizika:</i> az elektrifikáció, a transzformátor, a villamos mozdony, a karburátor.</p> <p><i>Testnevelés:</i> Magyar olimpiai részvétel – Hajós Alfréd, magyar sikersportágak <i>(pl. úszás, vívás).</i></p>	<p>Tankönyv/ Okostankönyv</p> <p>Történelmi atlasz</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> emigráció, passzív ellenállás, <u>kiegyezés</u>, <u>közös ügyek</u>, közjogi kérdés, húsvéti cikk, <u>dualizmus</u>, nyílt és titkos szavazás, Szabadelvű Párt, Függetlenségi Párt, Magyarországi Szociáldemokrata Párt, népességrobbanás, urbanizáció, kivándorlás, dzsentri, népoktatás, <u>Millennium</u>, asszimiláció, autonómia.</p>		

	<p>Személyek: Andrássy Gyula, Eötvös József, Baross Gábor, Tisza Kálmán, Wekerle Sándor, Tisza István, Semmelweis Ignác, Weiss Manfréd.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1848/1867–1916 Ferenc József uralkodása, <u>1867 a kiegyezés</u>, 1868 a horvát-magyar kiegyezés, a nemzetiségi törvény, a népiskolai törvény, 1873 Budapest egyesítése, <u>1896 a Millennium</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Budapest, Osztrák-Magyar Monarchia, Fiume</u>.</p>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> - Vita Magyarország és a Habsburg-dinasztia dualizmus kori kapcsolatáról. - Folyamatábra, készítése a dualizmus kori pártviszonyokról. - A dualizmus kori nemzetiségi törekvések és ideológiai hátterük táblázatos összefoglalása. - A Nemzeti Sírkert felkeresése (a 19. század szereplőihöz kapcsolódó sírok, mauzóleumok közös megtekintése). - A korszakkal kapcsolatos emlékművek, emlékhelyek fölkeresése a lakóhelyen és környékén. - Kiselőadás / tabló készítése a dualizmus korának kiemelkedő beruházásairól. - Programajánló összeállítása egy a millennium korában Budapestre látogató turista számára. - Tisza István lexikon szócikk készítése kormánypárti, illetve függetlenségi és szociáldemokrata szemszögből. - Ellenzéki és kormánypárti választási plakát készítése az 1905-ös választásokra.
Javasolt helytörténeti óra témái	Híres kisvárdai emberek, akik az iskola, a város hírnevét erősítették. Pl. Vadász Lipót országgyűlési képviselő, Frigyesi József Nőgyógyász, Halasi Gyula vívó, galamblovész, Városi könyvtár – beszélgetés a könyvtár helytörténetével

Témakör	A nagy háború	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	A tudomány és technika fejlődésének új szakasza. Nagyhatalmi konfliktusok és a szövetségi rendszerek kialakulása. A keleti kérdés. A dualista monarchia válsága.	
További különleges feltételek	<p>Személyi: történelem szakos középiskolai tanár</p> <p>Tárgyi: IKT eszközök</p>	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A központi tervezési dokumentumok által meghatározott célok alapján tanulók legyenek képesek élményszerűen elsajátítani tényeket, célunk, hogy a történelemből fakadó tanulságok feldolgozása személyes élmény legyen.</p> <p>Az alkalmazott módszerekkel cél a motiválás s ezzel együtt tanulók önállóságának, és kooperációjának, együtt gondolkodásának a fejlesztését is célul tűzzük ki. A személyközi kapcsolatok (tanár-diák, diák-diák)</p>	

	<p>alakulása pedig a személyiségük fejlesztését szolgálja. Célunk, hogy a téma kapcsán nagyobb figyelemmel és felelősséggel viszonyuljanak a háború, a fegyverkezés elítélésére, a béke megőrzésére, a méltó emlékezésekre. Továbbá fejleszteni kívánjuk problémamegoldó képességüket, gondolkodási képességüket. Ok-okozati összefüggések feltárása, történelmi gondolkodás, rendszerező, szintetizáló képesség fejlesztése mellett a kulcskompetenciák alakítása is cél, melynek több aspektusa fellelhető a téma feldolgozása, a hadigazdaság és a háborús propaganda összefüggéseinek megértése során.</p> <p>Megismerjék, hogy a civil lakosságot több szálon is köti az állam a hadsereghez, háborúhoz: a gazdasági háttér megteremtése az otthonmaradottakra egyre nagyobb terhet rakott. Konkrétan megszóllítatnak a háborús kötelezettségek teljesítésére, így az ő ellátásuk, életszínvonaluk is függvénye lesz a frontok alakulásának. Felismerik, hogy a logisztika eddig is fontos volt, de most a háború tömeges és gépiesítetté válásával új feladatokat ró az államra, a hadseregére, az egyes emberre. Új kihívást jelent pl. a szállítás, posta, kórházak. Tudatosuljon bennük, hogy a győzelem azé lesz, ahol a hátország forrásai, mozgósítása, irányítása szervezettebb. A versengés a győzelemért a hátországot dönti le, s a háború utáni mozgalmak, forradalmak kiváltó oka lesz a háborús vereség. A termelés átszervezése a férfimunka kiesése miatt, a nők gazdasági, társadalmi szerepvállalása további lökést ad a női emancipációért, választójogért folytatott küzdelemhez. Érti az oroszországi események társadalmi, gazdasági, ideológiai hátterét és az emberi történelem további alakulására gyakorolt hatásait</p>		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p><i>Az első világháború előzményei</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A gyarmatosítás okai és céljai. – Az imperializmus – a terjeszkedő tőke. – Nagyhatalmi érdekek és konfliktusok. – Az Osztrák-Magyar Monarchia helyzete – balkáni konfliktusok. <p><i>Az első világháború jellemzői és hatása</i></p>	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, diagramokból. <i>(Pl. háborús veszteségek.)</i> – Önálló információgyűjtés adott témához különböző médiumokból. <i>(Pl. haditudósítások, plakátok.)</i> – Információk gyűjtése múzeumokban. <i>(Pl. a korszak helytörténeti vonatkozásai, 9</i> – A gyarmati terjeszkedést, valamint az első világháború előtti feszültségeket bemutató ábrák, térképek és adatsorok elemzése, értelmezése. – Az első világháború frontjainak azonosítása, bemutatása térképeken. 	<p><i>Földrajz:</i> Európa domborzata és vízrajza. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Móricz Zsigmond: Barbárok,</p> <p>Ady Endre, Babits Mihály háborús versei.</p>	<p>Katona nóták hangfelvételen</p> <p>Zanza tv Dokumentumfilm az első világháborúról DVD-n</p> <p>Fogalomtár</p>

<ul style="list-style-type: none"> – Az állóháború és az anyagcsata. – A hadigazdaság és a háborús propaganda. – A hagyományos világrend felbomlása. – A nők helyzetének megváltozása. <p>Magyarország a világháborúban</p> <ul style="list-style-type: none"> – Magyar frontok, nagy csaták. – Az antant ígéretei a Monarchia nemzetiségeinek. – Magyar hősök a világháborúban. – A hátszország. – A magyar hadifoglyok sorsa. 	<ul style="list-style-type: none"> – Az első világháború jellegzetességeinek azonosítása ábrákon, adatsorokon, képi és szöveges forrásokban. <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Különböző szövegek, képek, plakátok, karikatúrák vizsgálata a történelmi hitelesség szempontjából. <i>(Pl. Ferenc József korának plakátjai, karikatúrái.)</i> – Tanult ismeretek problémaközpontú elrendezése. <i>(Pl. hadicélok, haditervek – békecélok, békeelvek, és ezek megvalósulása.)</i> – A háború kimenetelének értékelése a két hatalmi tömb erőviszonyainak és lehetőségeinek tükrében. – A nagy háború világpolitikára gyakorolt hosszú távú következményeinek felismerése. <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <p>Mások érvelésének összefoglalása és figyelembe vétele. A véleménykülönbségek tisztázása. <i>(Pl. Magyarország részvétele a világháborúban)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Esszé írása történelmi-társadalmi témákról <i>(Pl. a trianoni békediktátum hatásai.)</i> – Történetek dramatikus megjelenítése. <i>(Pl. a magyar delegáció részvétele a béketárgyalásokon.)</i> – A front és a hátszország körülményei, valamint a háború okozta szenvedések felidézése korabeli beszámolók, emlékiratok, naplók alapján <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Kronológiai adatok rendezése. <i>(Pl. a háború kiemelkedő eseményeinek időrendje.)</i> <p>Néhány kiemelt esemény, jelenség topográfiai adatainak elhelyezése vaktérképen. <i>(Pl. frontok, csaták területi vonatkozásai.)</i></p>	<p><i>Kémia:</i> hadászatban hasznosítható vegyi anyagok.</p> <p><i>Digitális kultúra</i> tömegkommunikáció, médiumok hatása a mindennapi életre</p>	<p>Tankönyv/ Okostankönyv</p> <p>Történelmi atlasz vaktérkép Világháborús levelezőlapok Korabeli újságok</p>
---	---	--	--

Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> villámháború, <u>front</u>, <u>állóháború</u>, <u>hátország</u>, <u>antant</u>, <u>központi hatalmak</u>, hadigazdaság, hadifogság.</p> <p><i>Személyek:</i> II. Vilmos, II. Miklós, IV. Károly.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1914. június 28. a szarajevói merénylet, <u>1914–1918 az első világháború</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Brit Birodalom</u>, <u>Szarajevó</u>, <u>Doberdó</u>, <u>Románia</u>, <u>Szerbia</u>, <u>Olaszország</u>.</p>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – A háború előzményeinek összesítése, a döntési alternatívák bemutatása saját szerkesztésű ábrán. – Példák gyűjtése a magyar katonák első világháborús hősi helytállásáról. – Első világháborút bemutató múzeumok meglátogatása (pl. Hadtörténeti Múzeum, “Új világ született” c. kiállítás). – A lakóhelyen található első világháborús hősi emlékmű, katonasírok felkeresése, egy-egy hős életének feltárása. – Képek gyűjtése és elemzése a háború új jellegzetességeiről (fegyverek, intézmények, jelenségek). – Különböző internetes háborús témájú szövegek, propagandaképek, plakátok, karikatúrák gyűjtése és elemzése. – Családi történetek, fényképek gyűjtése feldolgozása, bemutatása az első világháborúból.
Javasolt helytörténeti óra témái	<p>Emlékezés a háború áldozataira. Látogatás az I. világháború kiskvárdai hősi halottjainak emlékművéhez, a Kiskvárdai köztemetőbe. Az emlékművet 2018. október 26-án adták át. Az első világháború (diákok, tanár áldozatok) és hatása a magyar oktatásban- Kiskvárdai Bessenyei György Gimnáziumban</p>

Témakör	Az átalakulás évei	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	Az első világháború erőviszonyainak alakulása az antant javára, a hátország kimerülése, társadalmi etnikai elégedetlenség, az antant háborús céljai	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: IKT eszközök	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Felismerni a háború sajátos, az emberi történelemben ez idáig nem létező új vonásait. Tisztában lenni a háború emberiségre gyakorolt romboló morális hatásaival. Reálisan értékeli a történelmi tényeket, figyelembe véve a háborút lezáró békerendszert. Felismeri a békerendszer keltette új ellentmondásokat, különös tekintettel a kelet-közép-európai régióra. Ismeri és érti a trianoni országvesztés lényegét, máig tartó	

	hatásainak mozgatórugóit, a határon túlra került honfitársaink nehéz kisebbségi létét. Különbséget tesz nemzeti önvédelem és önfeladás között. Átlátja a politikai paletta átrendeződést a világháború után: szélsőbal, szélsőjobb megjelenése az elégedetlen tömegek befolyásolásában. Érti az oroszországi események társadalmi, gazdasági, ideológiai hátterét és az emberi történelem további alakulására gyakorolt hatásait.			
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Tananyagok	
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények			
<p><i>Szocialista és nemzeti törekvések: a birodalmak bomlása</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A történelmi monarchiák bukása (Oroszország, Németország, Oszmán Birodalom). – Forradalom és kommunista hatalomátvétel Oroszországban. – Az újraszülető Lengyelország. – Az olasz fasizmus <i>Az Osztrák-Magyar Monarchia és a történelmi Magyarország szétesése</i> – A Monarchia és a történelmi Magyarország bomlása. – A forradalmi átalakulás kísérlete és kudarca. – Cseh és román támadás, a fegyveres ellenállás kérdése. 	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, diagramokból. <i>(Pl. háborús veszteségek.)</i> – A bolsevik hatalomátvétel és a lenini proletárdiktatúra működésének bemutatása és értékelése források alapján. – Magyarország megszállásának áttekintése térképek, szöveges források segítségével. – A magyarországi proletárdiktatúra működésének elemzése források alapján. – A trianoni békediktátum területi, népességi, gazdasági és katonai következményeinek bemutatása szöveges és képi források, ábrák és adatsorok segítségével. – A trianoni határok végigkövetése, a határmegvonás konkrét okainak feltárása. <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Tanult ismeretek problémaközpontú elrendezése – (vesztes hatalmak területi veszteségeinek összehasonlítása) – A Károlyi-időszak kormányzati tevékenységének értékelése. – A trianoni békediktátum értékelése a győztes hatalmak közép-európai politikájának tükrében. 		<p><i>Földrajz:</i> Európa domborzata és vízrajza.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Móricz Zsigmond: Barbárok, Ady Endre, Babits Mihály háborús versei.</p> <p><i>Kémia:</i> hadászatban hasznosítható vegyi anyagok.</p> <p><i>Digitális kultúra</i> tömegkommunikáció, médiumok hatása a mindennapi életre</p>	<p>Dokumentum film Trianonról és következményeiről DVD-n</p> <p>Zanza tv</p> <p>YOUTUBE – A szétválasztott települések sorsa</p> <p>Fogalomtár</p> <p>történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv/ Okostankönyv</p>

<p><i>A tanácsköztársaság és az ellenforradalom</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A kommunista hatalomátvétel. – A proletárdiktatúra és a vörösteror. – Az északi hadjárat és a tanácsköztársaság veresége. – Az ellenforradalom győzelme. <p><i>A Párizs környéki béék</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A nagyhatalmi érdekek érvényesítése: az új világrend kialakítása. – Az önrendelkezés elve és a hatalmi érdekek gyakorlata. – Jóvátétel, hadseregkorlátozás, határváltozások. – A szétszabdalt közép-európai régió. <p><i>A trianoni békediktátum</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A magyar ügy a békekonferencián. – A magyar delegáció érvei. – Az ezeréves Magyarország felosztása, a döntés tartalmi elemei. – Az önrendelkezési elv megsértése 	<p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A trianoni békediktátum okainak feltárása. – Esszé írása történelmi-társadalmi témákról <i>(Pl. a trianoni békediktátum hatásai.)</i> – Mások érvelésének összefoglalása és figyelembe vétele. A véleménykülönbségek tisztázása. <i>(Pl. Magyarország részvétele a világháborúban.)</i> – Történetek dramatikus megjelenítése. <i>(Pl. a magyar delegáció részvétele a béketárgyalásokon.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Közép-Európa első világháború előtti és utáni térképének összehasonlítása, a területi változások azonosítása és indoklása. – Kronológiai adatok rendezése. <i>(Pl. a béék, a forradalom, tanácsköztársaság kiemelkedő eseményeinek időrendje.)</i> – Az első világháborút követő területi és etnikai változások áttekintése térképen. – Néhány kiemelt esemény, jelenség topográfiai adatainak elhelyezése vaktérképen. <i>(Pl. a békeszerzések területi vonatkozásai.)</i> 		
---	---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> – A békediktátum etnikai és gazdasági következményei. – Az ellenállás példái: székely hadosztály, Balassagyarmat, Sopron. 			
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> <u>bolsevik</u>, szovjet, örmény népirtás, egypártrendszer, Kommunisták Magyarországi Pártja (KMP), <u>tanácsköztársaság</u>, <u>vörösteror</u>, Lenin-fiúk, ellenforradalom, <u>fehér különítményes megtorlások</u>, “vörös térkép,” <u>kisantant</u>, jóvátétel, Népszövetség, kisebbségvédelem, revízió, Rongyos Gárda.</p> <p><i>Személyek:</i> Kemal Atatürk, <u>Vlagyimir I. Lenin</u>, Woodrow Wilson, Georges Clemenceau, Benito Mussolini, <u>Károlyi Mihály</u>, Kun Béla, <u>Horthy Miklós</u>, Apponyi Albert.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>1917 a bolsevik hatalomátvétel</u>, 1918. október 31. forradalom Magyarországon, 1919. március – augusztus. a tanácsköztársaság, <u>1920. június 4. a trianoni békediktátum</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Kárpátalja</u>, <u>Felvidék</u>, <u>Délvidék</u>, <u>Burgenland</u>, <u>Csehszlovákia</u>, <u>Jugoszlávia</u>, <u>Ausztria</u>, trianoni Magyarország.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Kiselőadás / prezentáció készítése a korszak meghatározó személyiségeiről. – Példák gyűjtése az 1919-es rendezetlen politikai viszonyok bemutatására (pl. vörösteror, román megszállás, különítmények, Rongyos Gárda). – Bizonyítékok és adatok gyűjtése az elcsatolt területeknek az ezeréves magyar kultúrában betöltött jelentős szerepéről (pl. történelmi személyiségek, művészek, tudósok, épületek, művészeti alkotások, intézmények). – Különböző internetes revíziós témájú szövegek, képek, plakátok, dalok gyűjtése és vizsgálata, elemzése. 		
Javasolt helytörténeti óra témái	Az első világháború és Trianon hatása a magyar oktatásban- Kisvárdai Bessenyei György Gimnáziumban		

Témakör	A két világháború között		Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	A gazdasági világválság és következményei az Egyesült Államokban és Európában, diktatúrák és diktátorok földrészünkön.		
További különleges feltételek	Személyi: Történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: IKT eszközök		

<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A tanuló érti, hogy az USA-ban az 1920-as évek nagy gazdasági fejlődést és lényeges életmódbeli átalakulást hoztak (pl. az autók elterjedése), amelyet az évtized végi nagy válság követ. Felismeri, hogy a háborús pusztítás, vereség és gazdasági válságok egyik következménye a szélsőségek térnyerése. A diktatúrák működési mechanizmusának megismerésével érti a totális diktatúrák ideológiáinak és működését, tudja azokat összehasonlítani. E rendszerekben faji vagy osztályalapon, a bűnbakképzés eszköztárát alkalmazva embercsoportokat bélyegeznek meg, telepítenek ki, vagy likvidálnak, és a társadalmat „fenyegető veszélyre” való tekintettel mindenkinek korlátozzák szabadságjogait. Képes legyen morális értékítéletet alkotni.</p> <p>Belátja, hogy a korszakban megtörtént az elitkultúra és a tömegkultúra végérvényes szétválása. Tudja, hogy a korszakban hatalmas lépés történt a női emancipáció felé.</p>		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p>A kommunista Szovjetunió</p> <ul style="list-style-type: none"> – A totális diktatúra és a pártállam kiépítése. – A tervgazdaság és a kollektivizálás. – A terror eszközei és áldozatai. <p>A Nyugat és a gazdasági világválság</p> <ul style="list-style-type: none"> – A tőzsde, a hitelezés és a világkereskedelem összeomlása. – A munkanélküliség. – Állami beavatkozás a gazdaságba. 	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ismeretszerzés különböző statisztikai táblázatokról, grafikonokról, diagramokról. <i>(Pl. a német választások eredményei 1928–33 között; munkanélküliség alakulása az Egyesült Államokban 1929–1937.)</i> - A nemzetiszocialista Németország működésének bemutatása és értelmezése szöveges, képi források, adatsorok és ábrák segítségével. - Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a GULAG élete Szolzsenyicin: Ivan Gyenyiszovics egy napja című műve alapján.)</i> - A sztálini Szovjetunió működésének bemutatása és értelmezése szöveges, képi források, adatsorok, ábrák segítségével. <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A világgazdasági válság és a rá adott válaszok bemutatása. 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> az avantgárd <i>(pl. Apollinaire)</i>, Borges, Bulgakov, Faulkner, Thomas Mann, Orwell, Szolzsenyicin.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> A technikai képkészítés: fényképezés, film, rádió jelentősége.</p> <p>Az avantgárd: Picasso: Guernica. Fényképek értelmezése.</p>	<p>Dokumentumfilm vagy játékfilm az olasz fasizmusról és a nácizmusról DVD-n</p> <p>Dokumentumfilm Szovjetunióról DVD-n</p> <p>Dokumentumfilm a válságról DVD-n</p>

<p>A nemzetiszocialista Németország</p> <ul style="list-style-type: none"> - A nemzetiszocialista ideológia és mozgalom. - A totális állam kiépítése. - A terror eszközei. - Terjeszkedés a háború előtt. 	<ul style="list-style-type: none"> - A totális diktatúrák ideológiáinak és működésének összehasonlítása, érvelés a totális diktatúrák ellen - Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek okairól. <i>(Pl. az antiszemitizmus okai.)</i> - Különböző szövegek, hanganyagok stb. vizsgálata a hitelesség szempontjából. <i>(Pl. különböző propagandafilmelek elemzése.)</i> - Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a világgazdasági válság jelenségei, diktatúrák működése.)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. <i>(Pl. Köztes-Európa nemzetiségi térképének összevetése az első világháború előtti és utáni államhatárokkal.)</i> - Történelmi időszakok összehasonlítása a változások mennyisége és gyorsasága szempontjából. <i>(Pl. a hagyományos női szerep megváltozása fél évszázad alatt.)</i> 	<p><i>Ének-zene:</i> az avantgárd zene, a dzsessz.</p> <p><i>Biológia:</i> vitaminok, penicillin – antibiotikumok, védőoltások.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> A média kifejező eszközei és ezek hatásmechanizmusa. A korszak stílusirányzatai.</p> <p><i>Testnevelés:</i> olimpiatörténet – a berlini olimpia (1936).</p>	<p>Plakátok a személyi kultuszról</p> <p>Karikatúrák a korszakról</p> <p>Tankönyv/ Okostankönyv</p> <p>Történelmi atlasz</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> totális állam, többpártrendszer, egypártrendszer, <u>személyi kultusz</u>, koncepciók per, <u>GULAG</u>, holodomor, államosítás, kollektivizálás, kulák, <u>tervgazdaság</u>, <u>piacgazdaság</u>, New Deal, <u>fasizmus</u>, <u>nemzetiszocializmus</u>, fajelmélet, <u>antiszemitizmus</u>, Führer, SS, Anschluss.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Joszif V. Sztálin</u>, <u>Adolf Hitler</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1922 a Szovjetunió létrejötte, 1929 a gazdasági világválság kezdete, <u>1933 a náci hatalomátvétel</u>, 1938 az Anschluss, a müncheni konferencia.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Szovjetunió</u>, Kolima-vidék, Leningrád (Szentpétervár), Moszkva, Berlin.</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Visszaemlékezések, források gyűjtése és prezentáció készítése a sztálini terror megnyilvánulásairól (pl. GULAG, holodomor, koncepciók per). 		

	<ul style="list-style-type: none"> – Különböző képi és szöveges források gyűjtése a sztálini diktatúra hétköznapijairól. – Folyamatábra készítése a világgazdasági válság kirobbanásáról és kezeléséről, a folyamatábra szemléltetése az Amerikai Egyesült Államok példáján. – Prezentáció készítése a náci terror megnyilvánulásairól (pl. kristályéjszaka, GESTAPO, koncentrációs táborok stb.). – Statisztikai táblázatok, grafikonok, diagramok gyűjtése és tanulmányozása (pl. a német választások eredményei 1928-1933 között; a munkanélküliség alakulása az Egyesült Államokban 1929-1937 között). – A korszakkal kapcsolatos dokumentum- és játékfilmek/filmrészletek megtekintése és értelmezése
Javasolt helytörténeti óra témái	Halasi Gyula, Kisvárdai születésű – agyaggalamb lövészet – Berlin

Témakör	A Horthy-korszak	Órakeret 17 óra
Előzetes tudás	Politikusportrét a két világháború közötti Magyarországon. Trianon és következményei – a nemzeti összetartozás napja.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: IKT eszközök	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A trianoni országvesztés társadalmi, szellemi és gazdasági rövidtávú hatásainak és hosszú távú következményeinek nemzeti tragédiaként való tudatosítása. A határok által elszakított területeken a kisebbségi sorba kényszerített magyarság helyzetének megértése, segítségének tudatosítása. A reménytelen bel- és külpolitikai helyzetből való kilábalás eredményeinek felismerése, a szellemi honvédelem és nemzetépítés szükségességének elfogadása, valamint a területi revíziós igények szükségességének etnikai indoklása a korszakra vonatkozóan. Szélsőségektől mentes értékelés az adott történelmi időről, eseményeiről és személyiségeiről.</p> <p>A tanuló érti, hogy a két világháború közötti magyar fejlődés legfontosabb mozgatórugója a trianoni békeszerződés és annak hatásaira való reflektálás volt. Megismeri a békeszerződés politikai életre, gazdaságra, társadalomra és közgondolkodásra gyakorolt hatásait. Érti a kisebbségi lét problémáit. Tisztában van a külpolitikai alternatívákkal és tudja azok mozgatórugóit.</p>	

Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p>Talpra állás Trianon után</p> <ul style="list-style-type: none"> – A király nélküli alkotmányos királyság. – A korlátozott parlamentarizmus rendszere a konszolidáció szolgálatában. – A gazdaság szerkezetváltása az 1920-as években. – A klebelsbergi oktatás- és kultúrpolitika eredményei. <p>A 1930-as évek Magyarországa</p> <ul style="list-style-type: none"> – A válság és hatása. – A belpolitika irányváltásai. – Életmód és társadalom. – A földkérdés. – Tudomány és művészet a két világháború között. – A külpolitika irányai és lehetőségei – a revízió első eredményei. 	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A magyarországi politikai irányzatok azonosítása szöveges források alapján. – Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból. <i>(Pl. magyar gazdaság a két világháború között.)</i> – Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. az egyes társadalmi csoportok életkörülményei.)</i> – Szöveges források olvasása és értelmezése a Horthy-korszak főbb társadalmi kérdéseiről (pl. oktatás, társadalmi mobilitás, antiszemitizmus, földkérdés). <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <p>Feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek mozgatórugóiról. <i>(Pl. Horthy Miklós politikai életpályája)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A magyarországi korlátozott parlamentarizmus rendszerének értékelése. <p>A korabeli politikai berendezkedés összehasonlítása más (közép-) európai országokéval</p> <ul style="list-style-type: none"> – A bethleni gazdasági konszolidáció folyamatának és eredményeinek áttekintése képek, ábrák és adatsorok alapján. <p>A magyar külpolitika céljainak, lehetőségeinek és a revízió eredményeinek értékelése, elemzése térkép és statisztikai adatok alapján.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Történelmi – társadalmi adatok, modellek és elbeszélések elemzése a bizonyosság, a lehetőség és a valószínűség 	<p><i>Földrajz:</i> Magyarország és Közép-Európa természeti adottságai.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a Nyugat, mint folyóirat és mint mozgalom; József Attila; a népi írók; a határon túli irodalom.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> tömegkommunikáció, médiumok hatása a mindennapi életre, a magyar hangosfilmgyártás kezdetei.</p> <p><i>Biológia:</i> Szent-Györgyi Albert.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> avantgárd – Kassák Lajos.</p>	<p>Dokumentum-filmek DVD-n</p> <p>Zanza tv</p> <p>Fogalomtár</p> <p>történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv/ Okos tankönyv</p>

	<p>szempontjából. <i>(Pl. a magyar külpolitika mozgástere, alternatívái.)</i></p> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Önállóan gyűjtött képekből, információkból összeállítás, tabló készítése. <i>(Pl. a korszak helytörténeti vonatkozásai.)</i> – Beszélgetés egy társadalmi, történelmi témáról. Saját vélemény érthető megfogalmazása. <i>(Pl. az antiszemitizmus témában.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A világtörténet, az európai történelem, a magyar történelem eltérő időbeli ritmusának és kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. a német befolyás erősödése és hatásai.)</i> – Néhány kiemelt esemény, jelenség topográfiai helyének elhelyezése vaktérképen. <i>(Pl. a revíziós politika eredményei 1938–39.)</i> 		
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> kormányzó, Egységes Párt, <u>numerus clausus</u>, <u>pengő</u>, Magyar Nemzeti Bank, Szent István-i állameszme, magyar népi mozgalom, <u>nyilasok</u>.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Bethlen István</u>, <u>Teleki Pál</u>, <u>Klebelsberg Kuno</u>, Gömbös Gyula, Weiss Manfréd, <u>Szent-Györgyi Albert</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>1920–1944 a Horthy-rendszer</u>, 1921–31 Bethlen miniszterelnöksége, 1938 az első bécsi döntés, 1939 Kárpátalja visszacsatolása.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> - Kiselőadás / prezentáció készítése a korszak kiemelkedő szereplőiről (pl. Horthy, Bethlen, Teleki). – Kormánypárti és ellenzéki választási plakát készítése egy-egy fontos témakörben. – A Horthy-korszak gazdasági fejlődéséről tanúskodó képek gyűjtése és bemutatása (pl. Csepeli Szabadkikötő, villamosított vasútvonal stb.). – Folyamatábra készítése a Horthy-korszak pártviszonyairól, korlátozott parlamentáris rendszeréről. 		
Javasolt helytörténeti óra témái	<ul style="list-style-type: none"> – Iskolánk, a Kisvárdai Bessenyei György Gimnázium története, kapcsolódási pontok a Klebelsberg-i oktatáspolitikával a két világháború között – könyvtári óra/ Önállóan gyűjtött képekből, információkból összeállítás, tabló készítése. <i>(a korszak helytörténeti vonatkozásai.)</i> – <i>Mayer József a gimnázium igazgatójának életútja – emlékezés az aulában az emléktábla előtt.</i> 		

Témakör	A második világháború		Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	A második világháború jellemzői és következményei. A holokauszt Európában és Magyarországon.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár		
	Tárgyi: IKT eszközök		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az újfajta hadviselés jellegzetességei és azok hatásainak felismerése. Nagy hatalmak titkos vagy nyílt megegyezésének elítélése hatalmi övezetek létrehozásáról, kisebb államok felosztásáról, országhatárok erőszakos megváltoztatásáról vagy népcsoportok kitelepítéséről, kiirtásáról. A hátszínre, civil lakosságot sem kímélő modern totális háború jellemzőinek és a tömegpusztító hadászati eszközök használatának elítélése. A politikai antiszemitizmus megnyilvánulásai megerősödésének és mozgatórugóinak feltárása, veszélyeinek azonosítása, a diszkrimináció elítélése, az ún. fajelmélet és szörnyű következményeinek (pl. elkülönítés, deportálás, megsemmisítés) elutasítása.</p> <p>A tanuló ismeri az újfajta hadviselés jellegzetességeit és azok hatását. Megérti, miként került a háború során Magyarország kényszerpályára és ez milyen következményekkel járt az ország sorsát illetően. Tudja, hogy mennyi áldozattal, pusztítással járt a második világháború, és hogy a holokauszt az emberiség, valamint az egész magyarság tragédiája. Megismer olyan történelmi szituációkat, amelyek a háborús viszonyok közötti népek, népcsoportok vagy személyek megmentését eredményezték.</p>		
Követelmények			
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
<p>A tengelyhatalmak sikerei</p> <ul style="list-style-type: none"> – Közép-Európa felosztása (Molotov-Ribbentrop paktum): német és szovjet megszállás. – Nyugat-Európa lerohanása. – Német támadás a Szovjetunió ellen. – Japán támadás az Egyesült Államok ellen. <p>A szövetségesek győzelme</p>	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés szaktudományi munkákból. <i>(Pl. Magyarország háborús veszteségeiről.)</i> – Ismeretszerzés különböző írásos forrásokból. <i>(Pl. az első és második zsidótörvény.)</i> – Emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. kollaboránsok, ellenállók, embermentők a második világháborúban.)</i> – A magyar területi revízió megvalósulásának bemutatása térképek, képek, szöveges források és adatsorok alapján. 	<p><i>Fizika:</i> nukleáris energia, atombomba.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Radnóti Miklós, Semprun: A nagy utazás,</p>	<p>Dokumentum-filmek DVD-n zanza youtube</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p>

<ul style="list-style-type: none"> – A keleti és a nyugati front. – A csendes-óceáni hadszíntér. <p>Magyarország a második világháborúban: mozgástér és kényszerpálya</p> <ul style="list-style-type: none"> – A területi revízió lépései. – A fegyveres semlegesség. – A Szovjetunió elleni háború. – A Don-kanyar. – A német megszállás és következményei. <p>A holokauszt</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az „Endlösung” programja, a Wannsee-i konferencia. – Koncentrációs és megsemmisítő táborok. – Deportálások, kísérlet a zsidóság és a cigánység megsemmisítésére Európában. – A magyarországi zsidótörvények. – A magyar holokauszt. – Felelősség és embermentés. <p>A második világháború jellemzői</p> <ul style="list-style-type: none"> – A villámháború és következményei. – Háborús bűnök és a polgári lakosság elleni terror. – Az ellenállás formái. 	<ul style="list-style-type: none"> – A magyar háborús szerepvállalás legfontosabb eseményeinek és az ország veszteségeinek bemutatása térképeken, képi és szöveges források segítségével (pl. Don-kanyar, Árpád-vonal, tordai ütközet, Budapest ostroma). – A holokauszt folyamatának áttekintése képi források és szöveges visszaemlékezések feldolgozásával. – A nyilas terror áttekintése források alapján. – A tömeges deportálások és a szovjet megszállás jellemzőinek és következményeinek áttekintése képi és szöveges források segítségével. – A határon kívül rekedt magyarság második világháború végi tragédiáinak bemutatása különböző források alapján <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Híres emberek jellemzése (Pl. Churchill, a brit elszántság jelképe.) – Értékrendek összehasonlítása, saját értékek tisztázása. (Pl. Göring-, Höss-idézetek alapján a náci gondolkodásról.) – Történelmi-társadalmi jelenségek értékelése a saját értékrend alapján. (Pl. holokauszt.) – Filmek a történelmi hitelességének vizsgálata. (Pl. A halál ötven órája [1965].) – Kérdések megfogalmazása a forrás megbízhatóságára vonatkozóan. (Pl. Horthy Miklós emlékiratai kapcsán.) – A magyar szellemi és kulturális élet II. világháború idején bekövetkező veszteségeinek (híres magyar tudósok, művészek származásuk vagy politikai nézeteik miatti emigrációja) értékelése. <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Események dramatikus megjelenítése. (Pl. Churchill és Sztálin vitája a második front megnyitásának helyszínéről.) 	<p>Kertész Imre: Sorstalanság. Az intolerancia, a gyűlölet, a kirekesztés, a rasszizmus.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> A technikai képalkotás: fényképezés, a film jelentősége. Fényképek értelmezése (pl. Capa: A normandiai partraszállás fényképei).</p>	<p>Tankönyv/ okos tankönyv</p>
--	---	---	------------------------------------

<ul style="list-style-type: none"> – A háború utáni számonkérések és a nürnbergi per. – <i>Az ország pusztulása, deportálások a GULAG-ra</i> – A kiugrási kísérlet és a nyilas uralom. – A magyarországi hadszíntér, Budapest ostroma. – Megszabadulás és szovjet megszállás. – Az ország kifosztása, szovjet deportálások és tömeges erőszak. A határon túli magyarok jogfosztása, megtorlások (délvidéki vérengzés, kárpátaljai deportálás, felvidéki jogfosztás). 	<ul style="list-style-type: none"> – A második világháború jellegzetességeinek bemutatása ábrák, adatsorok, képi és szöveges források alapján. – Magyarország világháborúbeli sorsának, szerepének és mozgásterének bemutatása, valamint összehasonlítása más közép-európai országokéval. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A történelmi tér változásainak leolvasása térképekről. (<i>Pl. a náci Németország és a Szovjetunió terjeszkedése 1939–1941.</i>) – Kronológiai adatok rendezése. – A tengelyhatalmak 1939 előtti terjeszkedésének végigkövetése és értelmezése térkép alapján. – A második világháború főbb eseményeinek azonosítása térképeken. 		
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> Molotov–Ribbentrop-paktum, <u>tengelyhatalmak</u>, <u>szövetségesek</u>, totális háború, kiugrási kísérlet, <u>zsidótörvények</u>, munkaszolgálat, <u>gettó</u>, <u>deportálás</u>, <u>koncentrációs tábor</u>, haláltábor, népirtás, <u>holokauszt</u>, partizán, Vörös Hadsereg, jaltai konferencia, háborús bűn, <u>malenkij robot</u>.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Franklin D. Roosevel</u>t, <u>Winston Churchill</u>, Charles de Gaulle, Bárdossy László, Kállay Miklós, Bajcsy-Zsilinszky Endre, Edmund Veessenmayer, <u>Szálasi Ferenc</u>, Raoul Wallenberg, <u>Salkaházi Sára</u>, Apor Vilmos, Sztéhlo Gábor, Richter Gedeon.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1938 az első zsidótörvény, 1939 a második zsidótörvény, <u>1939–45 a második világháború</u>, 1939. szeptember 1. Lengyelország lerohanása, 1940 a második bécsi döntés, 1941. április Jugoszlávia megtámadása, <u>1941. június 22. a Szovjetunió megtámadása</u>; 1941. június 27. Magyarország deklarálja a hadiállapot beálltát, 1941. december 7. Pearl Harbor bombázása, 1941 a harmadik zsidótörvény, 1943. január vereség a Donnál, 1943. február a sztálingrádi csata vége, <u>1944. március 19. Magyarország német</u></p>		

	<p><u>megszállása</u>, 1944. június 6. partraszállás Normandiában, 1944. október 15. a kiugrási kísérlet, <u>1945. április a háború vége Magyarországon</u>, 1945. május 9. az európai háború vége, 1945. augusztus 6. atomtámadás Hirosima ellen.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Sztálingrád</u>, <u>Normandia</u>, Pearl Harbor, <u>Hirosima</u>, Észak-Erdély, <u>Don-kanyar</u>, Kamenyec Podolszk Árpád-vonal, <u>Auschwitz</u>, Újvidék, Drezda, Szolyva.</p>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – A nagyhatalmak (Németország, Szovjetunió, Nagy-Britannia, Franciaország) világháború kitörésében játszott szerepének megvitatása. – Beszámoló készítése az európai és/vagy csendes-óceáni hadszínterek egyik jelentős csatájáról. – A korszakkal kapcsolatos filmek / filmrészletek megtekintése és értelmezése. – A magyar honvédség háborús részvétele főbb helyszíneinek nyomon követése térképen. – Családi történetek, fényképek, tárgyak gyűjtése feldolgozása, bemutatása a második világháborúból. – Híres magyar tudósok, művészek életművének bemutatása, akik származásuk vagy politikai nézeteik miatt emigrációba kényszerültek. – Kiselőadás készítése a budapesti gettó életéről visszaemlékezések alapján. – Második világháborús emlékművek, emlékhelyek, sírok felkeresése a lakóhelyen és környékén. – A Holokauszt Emlékközpont meglátogatása. – A felelősség és embermentés kérdéseinek megbeszélése. – A Malenkij Robot Múzeum meglátogatása. – Beszámoló készítése a határon túli magyarság körében folytatott etnikai tisztogatásokról források alapján.
Javasolt helytörténeti óra témái	<p>Kisvárdai holokauszt emlékhelyek felkeresése</p> <p>Don kanyar - Mártha Tibor – iskolánk egykori diákjának vezetésével rendkívüli történelemóra az emlékhely ápolásáról, a hozzátartozók zarándoklatairól</p>

Témakör	A két világrendszer szembenállása	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	A második világháború eseményei, a sztálinizmus jellemzői, az Amerikai Egyesült Államok politikai és gazdasági viszonyai, a gyarmatok helyzete a két világháború között.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár	
	Tárgyi: IKT -eszközök	

<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A nukleárisfegyverkezési verseny, a helyi háborús konfliktusok és a szovjetek térnyerésének jellemzői beazonosítása, elítélése. A gyarmati függési viszonyok átalakulása, az európai kettéosztottság emberi, társadalmi, gazdasági következményeinek beazonosítása. A diktatórikus rendszerek szabadságot korlátozó és versenyképtelen vonásainak felismerése, elítélése. A demokrácia, mint a közös döntés intézményrendszerének az emberi jogokat leginkább biztosító formája.</p> <p>A tanuló értelmezi a háború utáni helyzetet és a megosztott világ kialakulásának folyamatát. Felismeri a hidegháború keltette helyi háborúk máig ható következményeit. Hiteles kép alakul ki benne a két tömbben élők különböző helyzetéről, mindennapjairól. Ismeri az egykori gyarmati lét hatását a függetlenné vált államok fejlődésére</p>			
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneshközök	
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények			
<p>A kétpólusú világ kialakulása</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az ENSZ megalapítása. – A párizsi béke. – Kitelepítések és lakosságcserek a háború után. – A szovjet-amerikai szembenállás és a két érdekszféra kialakulása. – A két világrend jellemzői. – A két Németország. <p>A hidegháború</p> <ul style="list-style-type: none"> – A szuperhatalmak versengése: fegyverkezés, űrprogram, propaganda. – A szembenállás és enyhülés hullámai. – Hidegháborús konfliktusok (Korea, Suez, Kuba, Vietnam, Afganisztán). 	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés különböző írásos forrásokból, vizuális rendezők készítése. <i>(Pl. a két szuperhatalom jellemzőinek összegyűjtése, ENSZ működése ábra alapján)</i> – A tanultak felhasználása új feladathelyzetekben. <i>(Pl. Kelet-Közép- Európa országainak szovjetizálása.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a két szuperhatalom katonai kiadásai.)</i> – Beszélgetés egy társadalmi, történelmi témáról. Saját vélemény megfogalmazása. <i>(Pl. az iszlám fundamentalizmus okai, hatásai.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A második világháború után kialakult világrend áttekintése. – A gyarmati rendszer felbomlása főbb állomásainak felidézése. – A két német állam létrejötté folyamatának és következményeinek bemutatása. – Az arab-izraeli konfliktus főbb okainak és jellemzőinek feltárása. 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <p>Orwell, Szolzsenyicin, Hrabal, Camus, Garcia Marquez.</p> <p><i>Kémia:</i></p> <p>hidrogénbomba, nukleáris fegyverek.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>a posztmodern, intermediális művészet.</p> <p><i>Testnevelés:</i></p> <p>Olimpiatörténet.</p>	<p>Dokumentum filmek a korszakról DVD-n</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv/ okos tankönyv</p>

<p>A gyarmatok felszabadulása</p> <ul style="list-style-type: none"> – India függetlenné válása. – Kommunista fordulat Kínában. – A gyarmatbirodalmak felbomlása. – Izrael megalapítása. 	<p>A nyugati és a keleti blokk gazdasági, társadalmi és politikai rendszerének összehasonlítása.</p> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Múltban élt emberek életének összehasonlítása a jelennel. (<i>Pl. Közép-Európa államai a szocializmus időszakában és napjainkban.</i>) <p>Tanult helyek megkeresése a térképen. (<i>Pl. a két tömb meghatározó államai.</i>)</p>		
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ)</u>, kitelepítés, <u>hidegháború</u>, <u>vasfüggöny</u>, <u>szuperhatalom</u>, <u>Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa (KGST)</u>, <u>Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO)</u>, <u>Varsói Szerződés</u>, kétpólusú világ, <u>a berlini fal</u>.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Kliment J. Vorosilov</u>, <u>Harry S. Truman</u>, <u>Nyikita Sz. Hruscsov</u>, <u>John F. Kennedy</u>, <u>Mahátma Gandhi</u>, <u>Mao Ce-tung</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1945 az ENSZ létrejötte, <u>1947 a párizsi béke</u>, <u>a hidegháború kezdete</u>, India függetlenné válása, 1948 Izrael Állam megalapítása, 1949 az NSZK és az NDK megalakulása, kommunista fordulat Kínában, 1955 a Varsói Szerződés létrehozása.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Berlin</u>, <u>Németországi Szövetségi Köztársaság (NSZK)</u>, <u>Német Demokratikus Köztársaság (NDK)</u>, <u>Közel-Kelet</u>, Izrael <u>Észak- és Dél-Korea</u>, <u>Vietnam</u>, <u>Kuba</u>, <u>Afganisztán</u></p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Beszélgetés a kollektív bűnösség elvéről. – A kitelepítések irányainak és létszámának grafikus ábrázolása. – Információk gyűjtése a főbb hidegháborús konfliktusokról (Korea, Suez, Kuba, Vietnam). – Beszámoló készítése a Mao Ce-tung-i diktatúra jellemzőiről (pl. „nagy ugrás”, kulturális forradalom). – Képek, idézetek gyűjtése Mahátma Gandhi életútjáról 		
<p>Javasolt helytörténeti óra témái</p>			

3.4 Történelmet alapórában tartalmazó képzések 12. évfolyam

A tantárgyi óraszámok megoszlása az egyes témakörök között

Témakör	Óraszám
1. Háborútól forradalomig	10 +3
2. Az 1956-os forradalom és szabadságharc	7+1
3. A kádári diktatúra	7 +3
4. A kétpólusú világ és felbomlása	8
5. A rendszerváltoztatás folyamata	8
6. A világ a 21. században	6+1
7. Magyarország a 21. században	10
8. A magyarság és a magyarországi nemzetiségek a 20-21. században	6+1
9. Ismétlés, felkészülés az érettségire	22
10. Összesen:	93 óra

Témakör	Háborútól forradalomig	Órakeret 13 óra	
Előzetes tudás	Magyarország részvétele a második világháborúban. A háború vége és az ország szovjet megszállása.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus múzeum látogatás alkalmával Tárgyi: interaktív tábla, projektor		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Magyarország szovjet mintára történő erőszakos átalakításának, a kommunista diktatúrának elítélése. A szovjet megszállás és az ebből fakadó korlátozott állami szuverenitás következményeinek azonosítása. A totális kommunista diktatúra emberiség elleni bűneinek megismerése, elítélése.		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p>Az átmenet évei Magyarországon</p> <p>-A háború utáni újrakezdés: a kommunisták térnyerése és az újjáépítés.</p> <p>-A történelmi berendezkedés felszámolása: földosztás, népbíróságok, köztársaság.</p> <p>-A korlátozott többpártrendszer: választások 1945, 1947</p> <p>A szovjetizálás Magyarországon</p> <p>-Az egypárti diktatúra kiépítése.</p> <p>-Államosítás és kollektivizálás.</p> <p>-Konceptiós perek, egyházüldözés.</p> <p>-A keleti blokk.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A diktatúra kulturális jellemzőinek felismerése képeken, művészeti alkotásokon. – A társadalom fölött gyakorolt totális kontroll eszközeinek azonosítása különböző források segítségével. – A tanultak felhasználása új helyzetekben. <i>(Pl. Magyarország szovjetizálása.)</i> – Egy történelmi oknyomozás megtervezése. <i>(Pl. Tóth Ilona ügye.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Annak felismerése, hogy Magyarország szovjet megszállása miként határozta meg az ország sorsát. – A korlátozott magyar parlamentarizmus és az egypárti diktatúra összehasonlítása. – A demokrácia felszámolása során alkalmazott eszközök azonosítása konkrét példákkal alátámasztva. – Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentés rétegeinek feltárása. <i>(Pl. a Rákosi-korszak viccei.)</i> 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Illyés Gyula: Egy mondat a zarnokságról.</p> <p><i>Dráma és színház:</i> Dokumentumfilmek, híradók elemzése.</p> <p><i>Testnevelés:</i> Olimpiai történet, magyar részvétel és sikerek a korszak olimpiáin.</p>	<p>Feladatlap a múzeumi órához</p> <p>Naplók, visszaemlékezések, versek</p> <p>Dokumentumfilmek és játékfilmek 1956-ról</p> <p>Képek a táblára készítéséhez</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>

	<p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A kommunista diktatúra sajátosságainak bemutatása a Rákosi-rendszer példáján. – Érvek gyűjtése feltevések mellett és ellen, az érvek kritikai értékelése. <i>(Pl. koncepciók perek.)</i> – Magyarország szovjetizálása főbb jellemzőinek bemutatása. – Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. az 1945. és 1947. évi választások eredményei.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Múltban élt emberek életének összehasonlítása a jelennel. <i>(Pl. Közép-Európa államai a szocializmus időszakában és napjainkban.)</i> <p>Tanult helyek megkeresése a térképen. <i>(Pl. a két tömb meghatározó államai.)</i></p>		
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p>Fogalmak: népbíróság, háborús bűnös, földosztás, államosítás, forint, Magyar Kommunista Párt, Független Kisgazdapárt, szálamitaktika, Magyar Dolgozók Pártja, népköztársaság, pártállam, internálás, Államvédelmi Hatóság (ÁVH), tanácsrendszer, beszolgáltatás, aranycsapat.</p> <p>Személyek: Tildy Zoltán, Kovács Béla, Mindszenty József, Rákosi Mátyás, Rajk László, Sulyok Dezső, Slachta Margit.</p> <p>Kronológia: 1945 szovjet megszállás, választás Magyarországon, földosztás, 1947 kékcédulás választások, 1948 MDP megalakulása, 1948–1956 a Rákosi-diktatúra, 1949 kommunista alkotmány.</p> <p>Topográfia: Sztálinváros (Dunaújváros), Recsk Hortobágy.</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – A kékcédulás választások feldolgozása adatsorok és a választási törvény értelmezésével. – Beszélgetés az átmeneti időszak demokratikus jellegéről. – Internetes gyűjtés a Rákosi-időszak vicceiből és karikatúráiból – a mögöttük kirajzolódó korpék értékelése. – Családi történetek, fényképek, tárgyak gyűjtése feldolgozása, bemutatása a Rákosi időszakból. – Egy kiemelkedő koncepció per (pl. Mindszenty-per) feldolgozása. – A Terror Háza Múzeum meglátogatása. – Tanulmányi kirándulás a Recski Nemzeti Emlékparkba. 		

	<ul style="list-style-type: none"> – Beszámoló készítése a diktatúra prominens szereplőiről, felelőseiről (pl. Rákosi Mátyás, Gerő Ernő, Péter Gábor, Rajk László). – Kommunista propaganda plakátok gyűjtése és értelmezése. – A korszakkal kapcsolatos filmek / filmrészletek megtekintése és értelmezése. <p>Beszámoló készítése a korabeli magyar sporteredményekről.</p>
Javasolt helytörténeti óra témái	Helybeli források, plakátok gyűjtése és elemzése a korszakból, Gimnáziumi órák a forradalom napjaiban – csoportos könyvtári gyűjtőmunka- beszámoló

Témakör	Az 1956-os forradalom és szabadságharc		Órakeret 8 óra	
Előzetes tudás	Az ország szovjet megszállása. A Rákosi-diktatúra			
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla, CD lejátszó			
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az 1956-ban idegen elnyomás és zsarnokság ellen föllázadt emberek, közösségek bátorságának, feladatvállalásának, adott esetekben hősiességének értékelése, a hazafiságra nevelés és a nemzeti öntudat megerősítése érdekében. A szabadságharc hősei és áldozatai sorsának átélése, a szolidaritás érzésének felkeltése. Annak felismerése, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc jelenlegi demokratikus rendünk talpköve.</p> <p>A tanuló megérti, hogy Magyarországnak 1956-ban a rendkívül kedvezőtlen nemzetközi helyzetben, az erőegyensúlyra épülő politikai viszonyrendszerben nem sikerült kiszakadnia a szovjet tömbből. Látja a magyar és az egyetemes történelem összefüggéseit. Átlátja, hogy nehéz történelmi helyzetben az egyes emberek nézeteit, döntéseit és cselekedeteit élethelyzetük miként befolyásolja. Október 23-i nemzeti ünnepünk eseményeinek megismerése a méltó megünneplés céljából.</p>			
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök	
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények			
A forradalom -A forradalom okai és közvetlen előzményei. -A forradalom céljai. -Békés tüntetésből fegyveres felkelés – október 23.	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc okainak és főbb fordulópontjainak bemutatása. - Ismeretszerzés személyes beszélgetésekből és megfigyeléséből. (Pl. az 1956-os események résztvevőinek visszaemlékezéseiből.) 		<p><i>Dráma és színház</i> Dokumentumfilmek, híradók elemzése.</p> <p><i>Testnevelés:</i> Olimpiatörténet, magyar részvétel és</p>	<p>Feladatlap a múzeumi órához Naplók, visszaemlékezések, versek</p>

<p>-A nemzet forradalma (Forradalmi Bizottságok, Munkástanácsok, nemzeti összefogás).</p> <p>A nemzet szabadságharca</p> <p>-Szabadságharc a fővárosban és vidéken.</p> <p>-A fegyveres ellenállás hősei.</p> <p>-Út a győzelemig és a kormánypolitika változásai.</p> <p>-A szabadságharc nemzetközi háttere és visszhangja a nagyvilágban.</p> <p>-Szovjet intervenció: a szabadságharc utóvédharcai és leverése.</p>	<p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - 1956 szimbólumainak értelmezése. - Feltételezések megfogalmazása híres emberek viselkedésének mozgatórugóiról. (Pl. Nagy Imre/Kádár János 1956-os szerepvállalása.) <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Beszélgetés egy történelmi témáról. (Pl. a Nyugat magatartása 1956-ban. - Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc nemzetközi összefüggéseinek bemutatása. - A forradalom és szabadságharc értékelése. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A világtörténet, az európai és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. (Pl. az 1956-os forradalom és környezete.) 	<p>sikerek a korszak olimpiáin</p>	<p>Dokumentum-filmek és játék-filmek 1956-ról</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p>Fogalmak: MEFESZ, pesti srácok, Molotov-koktél, munkástanács, sortüzek.</p> <p>Személyek: Gerő Ernő, Maléter Pál, Nagy Imre, Iván Kovács László, Pongrácz Gergely, Kádár János.</p> <p>Kronológia: 1956. október 23. a forradalom kitörése, 1956. október 25. a Kossuth téri sortűz, 1956. november 4. a szovjet támadás.</p> <p>Topográfia: Kossuth tér és Corvin köz (Budapest), Mosonmagyaróvár, Salgótarján.</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Korabeli dokumentumok elemzése. - A forradalommal és szabadságharccal kapcsolatos archív- és játékfilmek/filmrészletek megtekintése és értelmezése. - Az 1956-os forradalom külpolitikai hátterének vizsgálata. - Információk gyűjtése a forradalom és szabadságharc kiemelkedő hőseiről és mártírjairól. - A Terror Háza Múzeum meglátogatása. 		
<p>Javasolt helytörténeti óra témái</p>	<p>1956-os forradalom helyi emlékmű szimbólumai, azok elemzése- tanuló kiselőadás, megtekintése- látogatás az emlékművekhez</p>		

Témakör	A kádári diktatúra		Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	A szovjet megszállás és a kommunista diktatúra jellemzői. Az 1956-os forradalom és szabadságharc kiemelkedő személyiségei és céljai. A határon túli magyarság sorsa. Október 23. mint iskolai ünnepély.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus		
	Tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az 1956-ot követő kegyetlen megtorlás adatainak megismerése, a törvénytelen bírósági tárgyalások, ítéletek jellemzőinek felismertetése, elítélése. A totális diktatúrát elfedni szándékozó demokratikusnak látszó „kellékek” beazonosítása, a rendszer lényegi reformálhatatlanságának felismerése. A hatalom által a társadalomra kényszerített kompromisszum jellemzőinek, eredményének és kártékonyságának tudatosítása, értékelése. A rendszer bukása okainak, körülményeinek sokoldalú elemzése.</p> <p>A Kádár-rendszer jellegének és mozgásterének megismerése. A szocialista időszak Magyarország további történelmére és jelenére gyakorolt hatásainak átlátása. Megérti a tanuló, hogy Kádár János személyisége és a nevével fémjelzett korszak miért osztja meg ma is a közvéleményt.</p> <p>Képes sokoldalúan elemezni a Kádár-rendszer válságának és bukásának okait, körülményeit, felismeri a rendszer lényegi reformálhatatlanságát.</p>		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
A pártállami diktatúra és működése -A megtorlások időszaka, formái és áldozatai. -A pártállam és szervezetei. -Az erőszakos téteszesítés – a mezőgazdaság szocialista átszervezése. -Hamis társadalmi béke – a kádári alku. -Az elnyomás változó formái.	<i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, diagramokból. <i>(Pl. a földterületük nagyságának változása 1956–1980 között.)</i> – Ismeretszerzés írásos forrásokból. <i>(Pl. a gazdasági mechanizmus reformja.)</i> – Emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a Kádár-korszak besúgói; ellenzéke.)</i> <i>Történelmi gondolkodás:</i> <ul style="list-style-type: none"> – A megtorlás mértékének és jellegének vizsgálata. – A téteszesítés eszközeinek összehasonlítása a Rákosi-diktatúra időszakával. 	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Németh László, Nagy László, Sütő András, Weöres Sándor, Ottlik Géza, Örkény István Színház és dráma: dokumentumfilmek, híradók elemzése; <i>Testnevelés:</i> Olimpiatörténet, magyar részvétel és	Dokumentum- és játékfilm a Kádár-korszakról DVD-n, Dokumentumfilm a rendszer-váltásról DVD-n

<p>Gazdaság, társadalom, életmód</p> <p>-A tervgazdaság és a KGST. -A gazdasági reform és a második gazdaság. -A „gulyáskommunizmus”. -Népesedési folyamatok. -Kultúrpolitika, korlátozott nyilvánosság.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek háttéréről. <i>(Pl. a magyar társadalom megbékélése a kádári hatalommal.)</i> – Tételmondat meghatározása, szövegtömörítés. <i>(Pl. a rendszerváltó pártok programjai.)</i> – Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárása. <i>(Pl. a Kádár-korszak viccei.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A „kádári alku” fogalmának értelmezése. – Az elnyomás formáinak bemutatása a Kádár-rendszer időszakában. – A gazdaság, társadalom és életmód főbb jellemzőinek bemutatása a Kádár-rendszer idején. – A kultúrpolitika jellemzőinek értelmezése, módszereinek bemutatása. – Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a parlamenti patkó az 1990-es választás után.)</i> – Beszámoló, kiselőadás tartása <i>(Pl. ifjúsági szubkulturák a Kádár-korszakban címmel.)</i> – Beszámoló, kiselőadás tartása szépirodalomból, sajtótermékekből, rádió- és a tévéműsorokból <i>(1956-os események a megyében)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A világtörténet, az európai és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. összehasonlító kronológiai táblázat készítése.)</i> 	<p>sikerek a korszak olimpiáin.</p>	<p>A magyar pop-zene CD-n</p> <p>Fogalom ár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>A sport krónikája Tankönyv</p> <p>Megyei digitális anyagok</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP), munkásórség, Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ), úttörő, termelőségvetkezeti, háztáji, III/III. ügyosztály, tervgazdaság, új gazdasági mechanizmus, hiánygazdaság, maszek, gulyáskommunizmus, „három T”.</p>		

	<i>Kronológia: 1956–1989 a Kádár-rendszer, 1958 Nagy Imre és társainak kivégzése, 1968 az új gazdasági mechanizmus bevezetése.</i>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Információk gyűjtése a kultúrpolitika jellemzőiről, módszereiről. – Internetes gyűjtés a kádári időszak vicceiből. A mögöttük kirajzolódó korkép értékelése. – Családi történetek, fényképek, tárgyak gyűjtése, feldolgozása, bemutatása a kádári diktatúra időszakából.
Javasolt helytörténeti óra témái	Kisvárdai a Kádár-korszakban: korabeli kisvárdai videófelvevételek keresése, megtekintése és elemzése

Témakör	A kétpólusú világ és felbomlása		Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	A kétpólusú világ kialakulása a második világháborút követő években. A szovjet tömb és a nyugati integráció legfontosabb jellemzői. A hidegháborús szembenállás. A gyarmati rendszer felbomlása.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla, CD lejátszó		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A két világrendszer harcának, versengésének fontosabb állomásainak beazonosítása, a kommunista társadalmi-gazdasági berendezkedés fejlődésképtelenségének felismertetése. A modern technológia, a globalizációs folyamatok, a szabadság ideológiájának és a kommunikációs rendszerek szerepének azonosítása a szovjet típusú rendszerek bukásában. Érti a tanuló a két világrendszer közötti versengés legfontosabb mozgatórugóit. Átlátja és képes saját szavaival megfogalmazni, hogy melyek voltak a leglényegesebb különbségek a két szembenálló tömb országai között a politikai rendszer működése, a gazdaság, a társadalom és az életmód terén. Érti, hogy milyen tényezők vezettek a kétpólusú világrend megszűnéséhez.		
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
A Nyugat a 20. század második felében -A Nyugat gazdasági eredményei és a jóléti állam.	<i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i> <ul style="list-style-type: none"> – Különböző élethelyzetek megfigyelése. <i>(Pl. mindennapi élet a vasfüggöny két oldalán.)</i> – Egy történelmi oknyomozás megtervezése. <i>(Pl. az SZKP XX. kongresszusa.)</i> 	<i>Színház és dráma:</i> tömegkommunikáció, a média és a mindennapi élet.	Játékfilm és dokumentumfilm a vietnami háborúról DVD-n

<p>-Emancipáció, szekularizáció, individualizáció. -Az 1968-as mozgalmak és a popkultúra.</p> <p>A szocializmus válsága és megrendülése -Az olajválság és hatásai a tőkés, illetve szocialista országokra. -A kis hidegháború. -A katonai egyensúly felborulása: a Szovjetunió gazdasági kimerülése. -Az ellenzék megszerveződése a szocialista országokban.</p> <p>A kétpólusú világ megszűnése -Németország újraegyesítése – a magyar szerepvállalás. -A Szovjetunió felbomlása. -A kommunista diktatúrák bukása Közép-Európában. -Jugoszlávia felbomlása, a délszláv háború.</p>	<p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A fogyasztói társadalom és a jóléti állam jellemzőinek és problémáinak felidézése. – A kétpólusú világ megszűnéséhez vezető okok felidézése. – A délszláv háború okainak feltárása. – Feltevések történelmi személyiségek cselekedeteinek mozgatórugóiról. <i>(Pl. szovjet és amerikai politikusok szerepe a korszakban.)</i> – Elbeszélések, filmek vizsgálata a hitelesség szempontjából. – Mindennapi élethelyzetek elbeszélése, eljátszása a különböző szereplők nézőpontjából. <i>(Pl. a hippimozgalom.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A társadalom, a demográfia és az életmód jellegzetességeinek bemutatása a nyugati világban. – A tömegkultúra jelenségeinek bemutatása konkrét példák alapján. – A közép-európai ellenzéki mozgalmak jelentőségének bemutatása. – Képi és egyéb információk elemzése. <i>(Pl. szovjet és amerikai karikatúrák elemzése.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A közép-európai régió államai változásának nyomon követése térképen. – Kronológiai adatok rendezése. <i>(Pl. a hidegháború, enyhülés, kis hidegháború.)</i> <p>Egyszerű térképvázlatok készítése.</p>	<p><i>Digitális kultúra:</i> Neumann János és a modern számítógépek. Az internet.</p> <p><i>Biológia:</i> a DNS és a géntechnológia.</p> <p><i>Fizika:</i> az űrkutatás.</p> <p><i>Ének-zene:</i> A beat és a rock. Szórakoztató zenei műfajok</p>	<p>Zenei részletek a 60-70-es évek popzenei felvételeivel Plakátok, fényképek Dokumentumfilm a középkelet-európai rendszerváltásról DVD-n</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiszkolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> jóléti állam, prágai tavasz, Szolidaritás. <i>Személyek:</i> Nicolae Ceaușescu, Mihail Sz. Gorbacsov, Lech Wałęsa, VI. Pál, II. János Pál, Ronald Reagan, Helmut Kohl.</p>		

	<i>Kronológia:</i> 1975 a helsinki értekezlet, 1989 a berlini fal lebontása, rendszerváltoztatás Közép-Európában, 1991 a Szovjetunió felbomlása, 1991–95 a délszláv háború. <i>Topográfia:</i> <u>Szlovákia, Ukrajna.</u>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Esszé készítése Mindennapi élet a vasfüggöny két oldalán címmel. – Tények és képek gyűjtése 1968 eseményeiből a nyugati és keleti tömbből. Párhuzamosságok keresése.
Javasolt helytörténeti óra témái	

Témakör	A rendszerváltoztatás folyamata	Órakeret	
Előzetes tudás	A Kádár-korszak legfontosabb politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális jellemzői. A szocialista rendszer válságának okai. A magyar rendszerváltozás fordulópontjai és főszereplői.	8 óra	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla, számítógépes park		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A békés rendszerváltás menetének ismerete, jelentőségének és árnyoldalainak tudatosulása. A demokratikus rendszer megteremtésének ellentmondásai (pl. forradalomszerű átalakulások társadalmi egyeztetés nélkül) az átalakulás jelentőségének értékelése, az ezt tagadó álláspontok kritikája. Annak belátása, hogy a rendszerváltozásnak nyertesei és vesztesei egyaránt voltak, nem mindig a társadalmi igazságosságnak megfelelően. A közösségi és egyéni érdekek ütközésének, kiegyenlítési törekvéseinek a felismerése a társadalomban. Magunk és mások kétféle mércével mérésének elutasítása. A tanulók tisztában vannak azzal, hogy melyek a rendszerváltozás előtti és az azt követő időszak politikai és gazdasági rendszere közötti legfontosabb különbségek. Reális kép alakul ki bennük Magyarország szerepéről és lehetőségeiről az európai integráción belül. Megértik a kisebbségi lét problémáit a Magyarországon élő etnikai és kulturális kisebbségek, illetve a határokon túl élő magyar kisebbség szempontjából egyaránt.		
	Követelmények		
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
A Kádár-rendszer végnapjai -Az adósságválság kialakulása és következményei.	<i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i> – A gazdaság és a társadalom átalakulása főbb tendenciáinak megfigyelése grafikonok és adatsorok alapján. <i>Történelmi gondolkodás:</i>	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Németh László, Nagy László, Sütő András, Weöres	Dokumentum-film a

<p>-Az állampárt válsága: reformkommunisták és a keményvonalasok. -Az ellenzék megszerveződése -Az 1989-es év főbb politikai eseményei, a tárgyalásos forradalom; alkotmánymódosítás. - A harmadik Magyar Köztársaság kikiáltása.</p> <p>A rendszerváltoztatás -Az új pártok különböző ideológiák. -Az 1990. évi parlamenti és önkormányzati választás. -Az Antall-kormány megalakulása. -A rendszerváltoztatás ellentmondásai: alkuk és kompromisszumok (az elmaradt elszámoltatás).</p> <p>A piacgazdaság kiépülése -A privatizáció – vesztesek és nyertesek. -A piacgazdaság kiépítése – a külföldi tőke szerepe. -A külkereskedelem átalakulása. -Gazdasági szerkezetváltás</p>	<ul style="list-style-type: none"> – A szocializmus válságának elemzése (külső és belső tényezők feltárása) Magyarországon. – A magyarországi rendszerváltoztatás főbb állomásainak felidézése. – A kádári diktatúra és az új demokratikus rendszer összehasonlítása. <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A gazdasági rendszerváltoztatás legfontosabb kérdéseinek áttekintése és értékelése. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i> A világtörténet, az európai és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. (Pl. összehasonlító kronológiai táblázat készítése.)</p>	<p>Sándor, Ottlik Géza, Örkény István.</p> <p><i>Dráma és színház:</i> dokumentumfilmek, híradók elemzése; stílusirányzatok <i>Állampolgári ismeretek:</i> jogállamiság</p>	<p>rendszer- váltásról DVD-n</p> <p>A magyar popzene CD-n</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> adósságspirál, Magyar Demokrata Fórum (MDF), Szabad Demokraták Szövetsége (SZDSZ), Magyar Szocialista Párt (MSZP), Fiatal Demokraták Szövetsége (Fidesz), Kereszténydemokrata Néppárt</p>		

	(KDNP), Nemzeti Kerekasztal, <u>rendszerváltoztatás</u> , <u>visegrádi együttműködés</u> , <u>privatizáció</u> , kárpótlás, jogállam, Alkotmánybíróság, sarkalatos törvények, népszavazás. <i>Személyek:</i> Pozsgay Imre, Németh Miklós, <u>Horn Gyula</u> , <u>Antall József</u> , <u>Göncz Árpád</u> , <u>Orbán Viktor</u> . <i>Kronológia:</i> 1987 a lakiteleki találkozó, 1989–1990 a rendszerváltoztatás, <u>1990 az első szabad választások</u> , 1991 a szovjet csapatok kivonulása Magyarországról.
Javasolt tevékenységi formák	A rendszerváltó pártok plakátjainak és jel szavainak elemzése. – Kronológia készítése a rendszerváltoztatás legfontosabb történéseiről. – Magyarország állam berendezkedésének nyomon kísérése a 20. század folyamán. – Interjú készítése egy családtaggal, ismerőssel a rendszerváltoztatás időszakáról.
Javasolt helytörténeti óra témái	Rendszerváltó pártok Kisvárdán – könyvtári óra

Témakör	A világ a 21. században	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	A vasfüggöny lebontása és következményei a keleti blokk országaiban. Globális problémák: urbanizáció, környezetszennyezés, terrorizmus, migráció, klímaváltozás.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla, földgömb, számítógépes park	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A globalizációs folyamatok, kihívások és az egységesülő Európa előnyeinek és hátrányainak sokoldalú feldolgozása, megítélése. Fő morális célok (demokrácia, antirasszizmus, háborúellenesség) esetenkénti ellentmondásainak a felismerése. A demokratikus értékek ismeretében a történelmi-társadalmi kérdések, folyamatok árnyalt megítélése. A tanulók megismerik a globalizáció fő mozgatórugóit, és tisztában vannak a világ fejlődésére gyakorolt hatásaival. Kialakul bennük a környezettudatos magatartás, értik a felelős állampolgári magatartás lényegét és az ehhez kapcsolódó egyéni feladatokat, valamint felismerik a társadalom egészének érdekeit. Tisztában vannak az EU szerepével, és reális kép alakul ki bennük Magyarország szerepéről és lehetőségeiről az integráción belül.	
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Taneszközök
Az átalakuló világ -A világgazdaság hagyományos centrumai: az Amerikai Egyesült Államok és szövetségesei.	<i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i> - Válságócok azonosítása térkép segítségével (pl. Közel-Kelet, Ukrajna).	<i>Földrajz:</i> az EU kialakulása, jellemzői, tagállamai;
		Ismeretterjesztő film a környezeti témáról;

<p>-A világpolitika és világgazdaság új súlypontjai: Oroszország, Kína. -Óriásvállalatok a globális térben.</p> <p>A globális világ -Demográfiai változások, népmozgások.</p> <p>-Az iszlamizmus térhódítása. -A kereszténység helyzete a globalizálódó világban.</p> <p>-Válságócok, helyi konfliktusok és terrorizmus.</p> <p>-Globalizáció és kultúra.</p> <p>-A hagyományos és új identitások – értékek és értékválság.</p> <p>-Demokratikus közbeszéd és politikai korrektség.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Az internet felhasználása történelmi ismeretek szerzésére. <i>(Pl. atomfegyverrel rendelkező országok az ezredforduló után, legfrissebb változások)</i> - Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák, vázlatok) készítése. <i>(Pl. a mai hatalmi viszonyokat bemutató ábra.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A globalizáció előnyeinek és hátrányainak, valamint kockázatainak összevetése. - A többpólusú világ főbb jellemzőinek felidézése. - A népességrobbanás és népességfogyás problémáinak áttekintése. - A migráció okainak feltárása (a gazdasági bevándorlás és a menekültkérdés esetében). - Adatok, modellek, elbeszélések elemzése a bizonyosság, a lehetőség és a valószínűség szempontjából. <i>(Pl. globális világ fejlődésének határai.)</i> - Erkölcsi kérdéseket felvető helyzetek felismerése, bemutatása. <i>(Pl. klónozás)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A transznacionális vállalatok működésének bemutatása konkrét példák alapján. - Tabló készítése önállóan gyűjtött képekből. <i>(Pl. globális környezeti problémák.)</i> - Beszélgetés (vita) társadalmi, történelmi témákról. <i>(Pl. Brazília, Oroszország, India, Kína) megnövekedett szerepe.)</i> 	<p>globális világgazdaság napjainkban, globális környezeti problémák; népesség, népesedés, urbanizáció; fejlődő és fejlett országok gazdaságának jellemzői; Kína.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> Információk gyűjtése az internetről. Bemutatók, dokumentumok készítése. Információs társadalom. Információkeresés, információ-felhasználás.</p>	<p>zetszennyezésről DVD-n</p> <p>Képek tabló készítéséhez</p> <p>Szerepkártyák szerepjátékhoz, vitához</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p> <p>Aktuális információk az interneten az EU-ról</p>
--	---	--	--

	<p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A világgazdaság résztvevőinek elhelyezése a globális térben. - A világtörténet, az európai történelem, a magyar történelem eltérő időbeli ritmusának és kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. centrumok és perifériák napjainkban.)</i> 		
Fogalmak, adatok, lexika	Fogalmak: modern kori migráció, multikulturalizmus, párhuzamos társadalom, népességrobbanás, iszlamizmus , terrorizmus, globalizáció.		
Javasolt tevékenységi formák	<p>Vita a globalizáció előnyeiről és hátrányairól.</p> <p>– A globalizációval kapcsolatos napi hírek gyűjtése és elemzése.</p>		
Javasolt helytörténeti óra témái	Szelektív hulladékgyűjtés népszerűsítése az iskolában - plakátok		

Témakör	Magyarország a 21. században	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	A politikai rendszerek és az állampolgárok közötti viszony történelmi formáinak ismerete. Az iskolai diákönkormányzat működésével kapcsolatos tapasztalatok.	
További különleges feltételek	<p>Személyi: történelem szakos középiskolai tanár</p> <p>Tárgyi: interaktív tábla</p>	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az alapvető állampolgári jogok és kötelességek tudatosítása. Az új Alaptörvény szellemiségének és fontosabb pontjainak feldolgozása során az aktív állampolgár felelősség, jogkövető magatartás fejlesztése. Sorsközösség, empátia, szolidaritás hangsúlyozása az elfogadó, befogadó szeretet közvetítése embertársaink felé. Az önkéntes tevékenység szerepének vállalása a társadalom elesettjei felé.</p> <p>Az ezek gyakorlásához kapcsolódó legfontosabb tevékenységi formák azonosítása.</p> <p>Nemzeti identitás, nemzeti összetartozás erősítése. Az uniós politikai rendszer legfőbb elemeinek megismertetése, a magyarországi és az uniós állampolgársághoz kapcsolódó jogok, lehetőségek ismerete, európai polgártudat, közösségi szerepvállalás alakulását támogatja.</p>	

Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p>A demokrácia működése Magyarországon -Az Alaptörvény. -A hatalmi ágak és intézményeik, önkormányzati rendszer. -A választási rendszer.</p> <p>A magyar bel- és külpolitika főbb jellemzői -A rendszerváltoztatás óta eltelt időszak főbb fordulópontjai. -Magyarország a NATO-ban. -Közép-európai együttműködés: a visegrádi négyek.</p> <p>Magyarország és az Európai Unió -Az európai integráció főbb állomásai: mélyítés és bővítés. -Az Európai Unió főbb szervei és működésük. -Magyarország csatlakozásának folyamata. -Az együttműködés eredményei és nehézségei. -Nemzetek Európája vagy föderatív Európa?</p>	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A magyarországi országgyűlési választások modellezése. - A hazai helyhatósági választások működési mechanizmusának modellezése. - A rendszerváltoztatás óta parlamentbe jutott fontosabb pártok politikai profiljának és céljainak áttekintése. - <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az Alaptörvény fontosabb pontjainak felidézése. - Az állampolgári jogok és köteleességek kölcsönös viszonyrendszerének elemzése. - A felelősségteljes választói magatartás értelmezése. - A többes állampolgárság fogalmának értelmezése. <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Magyarország nyugati integrációjának bemutatása a NATO és az Európai Unió működésének ismeretében. - Eltérő álláspontok bemutatása az Európai Unió működésének értékeléséről és jövőjéről. - Érvelés a közép-európai együttműködés mellett. Az aktív és felelős állampolgársághoz szükséges ismeretek és készségek megerősítése. <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i> A világtörténet, az európai történelem, a magyar történelem eltérő időbeli ritmusának és kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. centrumok és perifériák napjainkban.)</i></p>	<p><i>Földrajz:</i> az Európai Unió kialakulása és működésének jellemzői.</p> <p><i>Állampolgári ismeretek</i> <i>államszervezet,</i> <i>jogállamiság</i></p>	<p>Az új Alaptörvény szövege</p> <p>Szerepkártyák szerepjátékhoz</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
Fogalmak, adatok, lexika	Fogalmak: közvetett és közvetlen demokrácia, integráció, euró, Európai Unió, Európai Tanács, Európai Unió Tanácsa, Európai Parlament, Európai Bizottság, schengeni egyezmény.		

	<p>Személyek: Magyarország miniszterelnökei a rendszerváltoztatás óta (a legalább négy évig hivatalban lévő kormányfők).</p> <p>Kronológia: 1957 a római szerződés, 1992 a maastrichti szerződés, 1999 Magyarország belép a NATO-ba, 2004 Magyarország belép az Európai Unióba, 2012 az Alaptörvény bevezetése.</p> <p>Topográfia: Brüsszel.</p>
Javasolt tevékenységi formák	<p>A magyar alkotmányozás, alkotmányjellegű törvények (pl. Aranybulla, Tripartitum / Corpus Juris Hungarici, Pragmatica Sanctio, áprilisi törvények) nyomán követése különböző nyomtatott és internetes források segítségével.</p> <p>– Vita az Európai Unió szerepéről életünkben</p>
Javasolt helytörténeti óra témái	Gyermekjogok és az Alaptörvény – Szófelhő készítése, a gyermekjogokról - csoportmunka

Témakör	A magyarság és a magyarországi nemzetiségek a 20-21. században	Órakeret 7 óra	
Előzetes tudás	A társadalmi tagozódással kapcsolatos korábbi történelmi és földrajzi ismeretek, valamint személyes tapasztalatok.		
További különleges feltételek	<p>Személyi: történelem szakos középiskolai tanár</p> <p>Tárgyi: interaktív tábla</p>		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A társadalom makro- és mikrostruktúráját alkotó elemek azonosítása. A társadalom tagoltságából eredő egyenlőtlenségek felismertetése, ezek okainak azonosítása. A társadalmi felelősségvállalás elvi szükségességének megértetése és néhány gyakorlati módjának megismertetése. A kisebbségek szerepe a helyi, lokális és országos ügyek alakításában.		
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p>A határon túli magyarok</p> <p>-A politikai rendszerek változásai és hatásai a magyar kisebbség helyzetére.</p> <p>-Demográfiai jellemzők és folyamatok.</p> <p>-Az asszimilációs politika megnyilvánulásai.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A magyarországi németek kitelepítésének felidézése források alapján. - Családtípusok azonosítása és jellemzése személyes tapasztalatok és a médiából vett példák alapján. 	<p><i>Földrajz:</i> Magyarország régiói; demográfiai mutatók; a magyar tájak kulturális, néprajzi értékei.</p>	<p>Dokumentum-filmek a szubkultúrákról DVD-n</p> <p>Feladatlap és szerepkártyák vitához</p> <p>Fogalomtár</p>

<p>-Autonómia és kisebbségi jogok kérdése. -Anyanyelvű oktatás és kultúra. -Magyarok a nagyvilágban – a szórványmagyarság.</p> <p>A magyarországi nemzetiségek, a magyarországi cigányság</p> <p>-A politikai rendszerek változásai és hatásaik a nemzetiségek helyzetére. -A cigányok/romák 20–21. századi története. -Demográfiai jellemzők és folyamatok. -Kulturális autonómia és kisebbségi jogok a mai Magyarországon. -Anyanyelvű oktatás és kultúra.</p>	<p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A határon túli magyar nemzeti közösségek küzdelmeinek áttekintése Trianontól napjainkig. - A nemzeti-, a közép-európai-, valamint az európai identitás értelmezése. <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A kisebbségben élő magyarság egy kiemelkedő személyiségének bemutatása. - A magyarországi romák helyzetének, problémáinak bemutatása napjainkban. - Aktuális szocializációs kérdések, dilemmák és problémák megvitatása. - A többes identitás fogalmának és gyakorlati érvényesülésének megvitatása. - Egy nemzeti kisebbség, valamint egy hátrányos helyzetű társadalmi csoport életének bemutatása szóban vagy írásban. <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az adott téma tanulmányozásához leginkább megfelelő térkép kiválasztása különféle atlaszokból. <i>(Pl. Magyarország népesedési viszonyainak, az életkörülmények változásainak bemutatása.)</i> 	<p><i>Digitális kultúra:</i> információkeresés, információ- felhasználás.</p> <p><i>Állampolgári ismeretek:</i> emberi jogok, állampolgári jogok gyermekjogok, nemzetiségi önkormányzatok</p>	<p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p>Fogalmak: kitelepítés, Beneš-dekrétum, lakosságcsere, falurombolás, kettős állampolgárság, diszkrimináció, Személyek: Esterházy János, Márton Áron, Tökés László. Kronológia: 1944–1945 magyarelles atrocitások, 1990 fekete március. Topográfia: Csúrog, Jarek, Duna-delta, Marosvásárhely, Székelyföld.</p>		

Javasolt tevékenységi formák	Népszámlálási adatok, statisztikai adatsorok segítségével a határon túli magyarság létszámadatainak a nyomon követése 1920-tól a közelmúltig, következtetések levonása az adatokból. – Információk gyűjtése a magyar kisebbségek önszerveződésének, érdekvédelmének intézményeiről a 21. században.
Javasolt helytörténeti óra témái	Nemzetiségi önkormányzatok Kisvárdán - interjú

Témakör	Rendszerező ismétlés	Órakeret 22 óra
Előzetes tudás	A középiskolai történelem, állampolgári ismeretanyag.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az érettségi témakörök rendszerező ismétlése során felkészülés az érettségi vizsgára.	

A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló:

- ismeri és értékeli a magyar nemzetnek a polgári átalakulás és nemzeti függetlenség elérésére tett erőfeszítéseit, az 1848–1849-es forradalmat és szabadságharcot követő időszakban; a kor kiemelkedő magyar politikusait és azok nézeteit, véleményt tud formálni a kiegyezésről;
- fel tudja idézni az első világháború előzményeit, a háború jellemzőit és fontosabb fordulópontjait, értékeli a háborúkat lezáró békék tartalmát, és felismeri a háborúnak a 20. század egészére gyakorolt hatását;
- bemutatja az első világháború magyar vonatkozásait, a háborús vereség következményeit; példákat tud hozni a háborús helyzetállásra;
- képes felidézni azokat az okokat és körülményeket, amelyek a történelmi Magyarország felbomlásához vezettek;
- tisztában van a trianoni békediktátum tartalmával és következményeivel, be tudja mutatni az ország talpra állását, a Horthy-korszak politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális viszonyait, felismeri a magyar külpolitika mozgásterének korlátozottságát;
- össze tudja hasonlítani a nemzetiszocialista és a kommunista ideológiát és diktatúrát, példák segítségével bemutatja a rendszerek embertelenségét és a velük szembeni ellenállás formáit;
- képes felidézni a második világháború okait, a háború jellemzőit és fontosabb fordulópontjait, ismeri a holokausztot és a hozzávezető vezető okokat;
- bemutatja Magyarország revíziós lépéseit, a háborús részvételét, az ország német megszállását, a magyar zsidóság tragédiáját, a szovjet megszállást, a polgári lakosság szenvedését, a hadifoglyok embertelen sorsát;
- össze tudja hasonlítani a nyugati demokratikus világ és a kommunista szovjet blokk politikai és társadalmi berendezkedését, képes jellemezni a hidegháború időszakát, bemutatni a gyarmati rendszer felbomlását és az európai kommunista rendszerek összeomlását;
- bemutatja a kommunista diktatúra magyarországi kiépítését, működését és változatait, az 1956-os forradalom és szabadságharc okait, eseményeit, és hőseit, összefüggéseiben szemléli a rendszerváltoztatás folyamatát, felismerve annak történelmi jelentőségét;
- bemutatja a gyarmati rendszer felbomlásának következményeit, India, Kína és a középkeleti régió helyzetét és jelentőségét;
- ismeri és reálisan látja a többpólusú világ jellemzőit napjainkban, elhelyezi Magyarországot a globális világ folyamataiban;
- bemutatja a határon túli magyarság helyzetét, a megmaradásért való küzdelmét Trianontól napjainkig;
- ismeri a magyar cigányság történetének főbb állomásait, bemutatja jelenkori helyzetét;
- ismeri a magyarság, illetve a Kárpát-medence népei együttélésének jellemzőit, példákat hoz a magyar nemzet és a közép-európai régió népeinek kapcsolatára, különös tekintettel a visegrádi együttműködésére;
- ismeri hazája államszervezetét, választási rendszerét.

4. Arany János Tehetséggondozó Program / Előkészítő évvel induló emelt szintű idegen nyelvi (angol, német) / emelt szintű angol nyelvi képzések

9-10. évfolyam

A középiskola első két évfolyamának témakörei az ókortól a 19. század közepéig ölelik fel a magyar és egyetemes történelem fontosabb folyamatait, jelenségeit, eseményeit, illetve az ehhez kapcsolódó tanulási eredményeket és fejlesztési feladatokat. A magyar és európai identitásunk alapját képező civilizációkhoz, korszakokhoz, történelmi eseményekhez tartozó témakörök az általános iskola után ismét előkerülnek, ám új megközelítéssel és bővülő tartalommal. Míg a témák többsége 5–6. évfolyamon a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően többnyire életmódtörténeti és portré témakörökbe rendeződtek, a középiskolában előtérbe kerül a politikai, társadalmi, gazdasági és kultúrtörténeti megközelítés, a hangsúly a korszakok gazdasági változásaira, társadalmi szerkezetére, politikai modelljeire és világgépére helyeződik.

Az egyetemes és a magyar történeti témák általában külön témakörökbe szerveződnek, mivel előbbiek jobbra tematikus, utóbbiak pedig tematikus és eseménytörténeti jellegűek. A magyar történelem eseményei és folyamatai az egyetemes történelem által felrajzolt háttér előtt, nemzetközi összefüggésekbe ágyazva jelennek meg.

A strukturáltabb szempontok és bővebb ismeretek mellett az egyes témák feldolgozási módja is változik. A szemléletes megjelenítés és a történetek tanítása mellett egyre nagyobb szerepet kapnak az önállóan végzett információszerző és –feldolgozó tevékenységek, a forrásokkal végzett különböző műveletek és a problémaközpontú tárgyalási mód.

4.1 Arany János Tehetséggondozó Program / Előkészítő évvel induló emelt szintű idegen nyelvi (angol, német) / emelt szintű angol nyelvi képzések 9. évfolyam

A tantárgyi óraszámok megoszlása az egyes témakörök között

Témakör	Óraszám
Civilizáció és államszervezet az ókorban	13+1
Vallások az ókorban	5+1
Hódító birodalmak	6+1
A középkori Európa	10+1
A magyar nép eredete és az Árpád-kor	14+4
A középkori Magyar Királyság fénykora	13+3
Összes óraszám	72 óra

Témakör	Civilizáció és államszervezet az ókorban		Órakeret 13 óra +1
Előzetes tudás	Ókori keleti örökségünk (időszámítás, írás, tudományos ismeretek, építmények). Görög hősök, tudósok, művészek, olimpia, Az ókori Róma alapítása. Hadvezérek, csaták, uralkodók az ókori Rómában.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus Tárgyi: interaktív tábla, DVD-lejátszó		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló felismeri, hogy a történelem különböző szaktudományok módszereit és eredményeit hívja segítségül a múlt rekonstrukciójához, mivel a történelmi források sokszínűek. Tudatosul benne, hogy az emberi történelem korai időszakára vonatkozó eltérő tudományos megközelítések alapvetően a forrásanyag hiányosságából fakadnak. A természeti adottságok meghatározó szerepének felismerése az első államok, birodalmak keletkezésében és felbomlásában.</p> <p>A különböző államformák (királyság, köztársaság) és a hatalomgyakorlás eltérő formáinak (demokrácia, diktatúra) jellemzői, és azok egyénekre és közösségekre gyakorolt hatásainak azonosítása. A közügyekben való részvétel fontosságának elfogadása. A humánus, a szépség és jószág antik eszméje megbecsülése, a művészi értékek megővésének szükségessége.</p> <p>Az európai civilizáció gyökereinek feltárása. Az ókori demokrácia alapelveinek megismerése, vázlatos összehasonlítása a modern demokrácia alapelveivel. Birodalomszervezési elvek megismerése. A háborúk okainak (történelmi, politikai, gazdasági, vallási, etnikai, hatalmi okok stb.) áttekintése.</p> <p>Az ókori Római Birodalmat a katonai erő, fejlett jogrendszer és államszervezet jellemezte. A gazdasági és katonai hatalom birtoklása alapja lehet egy-egy személy vagy csoport politikai befolyásának. Egy állam eredményes hódításai a közösség tagjai számára jogkiterjesztéssel és jobb életfeltétellel járhatnak, míg veresége az egész közösség pusztulását is eredményezheti.</p> <p>A tanuló felismeri, hogy egy több évszázadon keresztül fennálló állam felemelkedésében és hanyatlásában több tényező együttes hatása játszik szerepet, valamint, hogy a hosszú életű birodalmak társadalma, gazdasági élete, politikai berendezkedése folyamatosan változik. Tudja, hogy az antik kultúra a görög és a római kultúra kölcsönhatása során alakult ki, lássa az európai civilizációra gyakorolt hatását.</p>		
	Követelmények		Kapcsolódási Pontok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		Tananyagok
A Közel-Kelet civilizáció – Az állam működése az Óbabiloni Birodalom példáján.	<i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i> - Az állam szerepének bemutatása Hammurapi törvényeinek elemzésén keresztül.		<i>Földrajz:</i> kontinensek, Film/DVD régészeti ásatásokról

<ul style="list-style-type: none"> – Tudomány. – A pénz megjelenése. <p>A görög civilizáció</p> <ul style="list-style-type: none"> – A görög anyagi kultúra öröksége. – A filozófia és a történetírás. – A görög embereszmény. – A hellenisztikus kultúra elterjedése. <p>Az athéni demokrácia</p> <ul style="list-style-type: none"> – Arisztokratikus köztársaság és demokrácia. – Kleiszthenész és Periklész. – Az athéni államszervezet és működése. <p>A római civilizáció</p> <ul style="list-style-type: none"> – Római városépítészet, amfiteátrumok, fürdők, vízvezetékek és utak. – A római jog néhány máig élő alapelve. 	<ul style="list-style-type: none"> - Az ókori civilizációk jelentőségének és kulturális hatásainak felismerése. - Az ókori civilizációk kulturális és vallási jellemzőinek bemutatása. - Forrástípusok felismerése, információgyűjtés és azok rendszerezése. <i>(Pl. az első civilizációkról fennmaradt források csoportosítása különböző szempontok szerint.)</i> - Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a görög-perzsa háborúk hőseinek áldozatvállalása.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A különböző civilizációk közötti különbségek azonosítása. - Pannónia jelentősebb városainak azonosítása. - A római jog alapelveinek felidézése és azonosítása. - Az athéni demokrácia és a római köztársaság működésének bemutatása. - A Periklész-kori athéni demokrácia ellentmondásainak feltárása. - A demokrácia és a diktatúra összehasonlítása. - A demokrácia melletti érvek megfogalmazása. - Az athéni demokrácia összehasonlítása a modern demokráciával. - Caesar diktatúrája előzményeinek, okainak feltárása. - Különböző szövegek, hanganyagok, filmek vizsgálata a történelmi hiteleség szempontjából. <i>(Pl. Róma alapítása, Jézus élete.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Szóbeli beszámoló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretek alapján. <i>(Pl. az ókori keleti civilizációk</i> 	<p>rasszok, térképolvasás</p> <p>A Balkán-félsziget déli részének és az Appennini-félsziget természeti adottságai.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> az írás kialakulása, jelentősége, nyelvcsaládok. görög mitológia, homéroszi eposzok, <i>Vizuális kultúra:</i> az ókori Kelet <i>(pl. a gízai piramisok,</i> antik görög, római képzőművészet, Építészet: Colosseum, <i>Dráma és színház:</i> az antik görög színház és dráma, Szophoklész: Antigoné. <i>Testnevelés:</i> a sport- és olimpiatörténet alapjai.</p>	<p>Múzeumi feladatlap a helyi múzeum megtekintéséhez</p> <p>Film/DVD az egyiptomi kultúrával kapcsolatban</p> <p>Papíralapú képek tablókészítéshez a távol-keleti művészetről Úti film Krétáról DVD-n</p> <p>Úti- vagy művészettörténeti film Athénról</p> <p>Papírképek a római személyiségekről</p> <p>Történelmi filmek Rómáról (DVD)</p> <p>Római épületek makettjei</p>
---	---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> – A birodalom kiterjedése és a provinciák (Pannónia). – A latin nyelv és írás elterjedése. <p>A római köztársaság</p> <ul style="list-style-type: none"> – A vérségi, a vagyoni és a területi elv. – A római köztársaság államszervezete és működése. – Köztársaságból egyeduralom: Caesar és Augustus. 	<p><i>jellegzetes tárgyi emlékeinek és kulturális örökségének feldolgozása.)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Folyamatábra, diagram elemzése/ készítése. <i>(Pl. az athéni demokrácia kialakulása.)</i> - Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. <i>(Pl. gyarmatváros és anyaváros kapcsolata.)</i> - Önállóan gyűjtött képekből tabló készítése. <i>(Pl. a római kultúra emlékei napjainkban.)</i> - Beszámoló készítése népszerű tudományos irodalomból, szépirodalomból, rádió- és tévéműsorokból. <i>(Pl. a gladiátorok élete.)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az ókori civilizációk azonosítása térképen. - Megismert történelmi események időrendbe állítása. <i>(Pl. ókori keleti civilizációk ábrázolása idővonalon.)</i> - Történelmi időszakok jellegzetességeinek megragadása és összehasonlítása. <i>(Pl. hasonló tartalmú görög és római események kronológiai párba állítása.)</i> 	<p><i>Matematika:</i> a számegegyenes, az idő mértékegységei (nap, hónap, év, évtized, évszázad). Pitagorasz-tétel, Thalész-tétel, Eukleidész (euklideszi geometria), görög ábécé betűinek használata a matematikában, a római számok.</p> <p><i>Fizika:</i> Arkhimédész, ptolemaioszi világkép, Arisztotelész természetfilozófiája jelölése $[\pi]$</p>	<p>Sokszorosított vaktérképes feladatlap</p> <p>Középfiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> öntözéses földművelés, fáraó, piramis, hieroglifa, ékírás, múmia, Akropolisz, filozófia, jósa, olümpiai játékok, városállam/polisz, arisztokrácia, démosz, demokrácia, népgyűlés, sztratégosz, cserépszavazás, rabszolga, patrícius, plebejus, consul, senatus, dictator, néptribunus, császár, amfiteátrum, gladiátor, provincia, légió, limes, polgárjog.</p> <p><i>Személyek:</i> Hammurapi, Kleiszthenész, Periklész, Platón, Arisztotelész, Hérodotosz, Nagy Sándor, Julius Caesar, Augustus.</p> <p><i>Kronológia:</i> Kr. e. 3000 körül – Kr. u. 476 az ókor, Kr. e. 776 az első feljegyzett olümpiai játékok, Kr. e. 753 Róma alapítása a hagyomány szerint, Kr. e. 510 a köztársaság kezdete Rómában, Kr. e. 508 Kleiszthenész reformjai, Kr. e. 5. sz. közepe az athéni demokrácia fénykora, Kr. e. 44. Caesar halála, az ókori Izrael – Kr. u. 70 Jeruzsálem lerombolása, Kr. u. 395 a Római Birodalom kettéosztása.</p>		

	<i>Topográfia: Mezopotámia, Babilon, Egyiptom, Nílus, Olümpia, Athén, Alexandria, Itália, Róma, Római Birodalom, Pannónia, Aquincum, Savaria, Jeruzsálem.</i>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Képek gyűjtése a különböző civilizációk kultúrájának bemutatásához. – Az ókori görög tudomány kulcsfogalmait bemutató idézetek, képi források gyűjtése. – Információk gyűjtése egy pannóniai kulturális emlékről, régészeti feltárásról, épületről vagy építményről. – Ábra készítése az athéni demokrácia és a római köztársaság működési rendjéről. – Ókori témájú filmek / filmrészletek elemzése, értelmezése. – Római kori emlékek felkeresése.
Javasolt helytörténeti óra témái	

Témakör	Vallások az ókorban	Órakeret 5 óra +1
Előzetes tudás	Ókori keleti örökségünk (időszámítás, vallások, építmények). Görög és római istenek. Ószövetségi és Újszövetségi történetek.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A közösségek vallási törvényekkel, szokásokkal, szabályokkal, az államok jogrenddel teremtik meg az együttélés szükséges feltételeit. Az ókori keleti vallások – különös tekintettel az egyistenhitet hirdető zsidó vallás – szellemi, társadalmi gyökereinek megismerése, az emberi kultúra fejlődésére gyakorolt hatásainak megértése. A zsidó gyökerekből is táplálkozó kereszténység kialakulásának és egyházzá szerveződésének megismerésén keresztül felismeri annak civilizációformáló szerepét, valamint hatását a későbbi korok fejlődésére. A kereszténység az emberek isten előtti egyenlőségének meghirdetésével jelentős hatást gyakorolt a kor embereire.	
	Követelmények	
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Kapcsolódási Pontok
Politeizmus és monoteizmus	<i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Bibliai történetek, személyek felidézése. - Az Ószövetség történelmi szereplőinek, helyszíneinek azonosítása bibliai idézetek alapján. 	<i>Földrajz:</i> térképolvasás.
<ul style="list-style-type: none"> – A politeizmus az ókori Keleten. 		Képek a görög istenekről Papírképek a római mitológia

<ul style="list-style-type: none"> – Görög és római istenek. – A zsidó monoteizmus. <p>A kereszténység kezdete</p> <ul style="list-style-type: none"> – Jézus tanításai. – A páli fordulat. – Keresztény-üldözések, a kereszténység elterjedése a Római Birodalomban. – A Szentháromság-tan. 	<ul style="list-style-type: none"> - Forrástípusok felismerése, információgyűjtés és azok rendszerezése. (<i>Jézus tanításai</i>) <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A zsidó és a keresztény vallások jellemzőinek összehasonlítása. - A vallások a mindennapi életre gyakorolt hatásainak megállapítása. - A zsidó-keresztény hagyományok európai kultúrára gyakorolt hatásának bemutatása. - Különböző szövegek, hanganyagok, filmek vizsgálata a történelmi hiteleség szempontjából. (<i>Pl. Jézus élete.</i>) - Lényeg kiemelése írott szövegből, ismeretek problémaközpontú elrendezése. - Társadalmi csoportok, intézmények működésének összehasonlítása. <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése bibliai témákról. - Szóbeli beszámoló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretek alapján. <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A kereszténység terjedésének végigkövetése térképen. - Megismert történelmi események időrendbe állítása. A történelmi tér változásainak leolvasása térképekről. - Különböző időszakok történelmi térképeinek összehasonlítása, a változások hátterének feltárása. (<i>Pl. a kereszténység terjedése.</i>) 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Bibliai történetek</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások</p> <p><i>Matematika:</i> a számegegyenes, az idő mértékegységei (nap, hónap, év, évtized, évszázad).</p>	<p>és történelem nagy alakjairól</p> <p>Játékfilmek Jézus életéről DVD-n</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> politeizmus, monoteizmus, zsidó vallás, Ószövetség/Héber Biblia, Tízparancsolat próféta, jeruzsálemi templom, diaszpóra,, Messiás, keresztény vallás, keresztség és úrvacsora, apostol, misszió, Biblia, Újszövetség, evangélium, püspök, zsinat.</p>		

	<p><i>Személyek:</i> <u>Kheopsz, Zeusz, Pallasz Athéné, Ábrahám, Mózes, Jézus, Szent Péter és Szent Pál apostolok, Constantinus</u></p> <p><i>Kronológia:</i> <u>a keresztény időszámítás kezdete (Kr. e. és Kr. u.), 313 a milánói rendelet, 325 a niceai zsinat.</u></p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Jeruzsálem, Kánaán, Júdea, Izrael, Palesztina, Betlehem</u></p>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Képek, ábrázolások gyűjtése a különböző tanult vallások jellegzetes építményeiről. – Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése antik mitológiai témákról. – Áttekintő táblázat / tabló készítése a görög-római hitvilágról. – Az Ószövetség történelmi szereplőinek, helyszíneinek azonosítása bibliai idézetek alapján. – Jézus életével és a kereszténység terjedésével kapcsolatos filmek/ filmrészletek, regények elemzése, értelmezése. – Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése bibliai témákról
Javasolt helytörténeti óra témái	

Témakör	Hódító birodalmak		Órakeret 6 óra+1
Előzetes tudás	Nomád életmód, hadviselés, középkori kultúra		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár		
	Tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A népvándorlás irányainak és résztvevőinek, a sztyeppe állam működésének, sajátosságainak, a kora középkori Európa államalakulatainak megismerése.</p> <p>A középkori keresztény civilizáció örökségének feltárása és a középkori városi civilizáció továbbélésének kimutatása a modern európai civilizációban. A keresztény és az iszlám világvallás civilizációformáló szerepének tudatosítása.</p>		
	Követelmények		
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		Kapcsolódási Pontok
Egy eurázsiai birodalom: a hunok	<p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. az iszlám mindennapi életet szabályozó előírásainak betartása.)</i> - Ismeretszerzés grafikonokból, diagramokból. <i>(Pl. Európa lakosságának becsült növekedését bemutató diagram kapcsán.)</i> 		<p><i>Földrajz:</i> Európa természeti adottságai, az arab világ földrajzi jellemzői,</p>
<ul style="list-style-type: none"> – A nomád életmód, harcmódor és államszervezés. – A népvándorlás. – A Hun Birodalom. 			<p>Sokszorosított vaktérképes feladatlap</p> <p>Fogalomtár</p>

<ul style="list-style-type: none"> – Az ókor vége Nyugaton: a Római Birodalom összeomlása. – Róma örökösei Európa térképén. <p>Az Arab Birodalom és az iszlám</p> <ul style="list-style-type: none"> – Mohamed tanításai és a Korán. – Az iszlám kultúra jellegzetességei. – Az Arab Birodalom és az arab hódítás. – Az arab hódítás feltartóztatása Európában: Poitiers, Bizánc. 	<p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A sztyeppei állam működésének, sajátosságainak bemutatása. - Az iszlám vallás és az arab terjeszkedés közötti összefüggések feltárása - Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. <i>(Pl. Nagy Károly portréja krónikarészlet alapján.)</i> - Feltevések megfogalmazása egyes történelmi jelenségek háttéréről, feltételeiről, okairól. <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mások érvelésének összefoglalása és figyelembevétele. A véleménykülönbségek tisztázása, a saját álláspont gazdagítása, továbbfejlesztése. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A népvándorlás irányainak és résztvevőinek nyomon követése térkép segítségével a Kr. u. 4–8. sz. időszakában. - A kora középkori Európa államalakulatainak azonosítása térképen. - A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. <i>(Pl. az arab hódítás fontosabb szakaszainak bemutatása.)</i> 	<p>világvallások, arab földrajz (tájéolás, útleírások).</p> <p><i>Matematika:</i> arab számok, (arab közvetítéssel világszerte elterjedt számírás), arab algebra.</p> <p><i>Fizika:</i> Arab csillagászat <i>(arab eredetű csillagászati elnevezések, csillagnevek, iszlám naptár stb.).</i></p> <p><i>Biológia:</i> az arab orvostudomány eredményei.</p>	<p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>népvándorlás</u>, <u>hunok</u>, ortodox, <u>iszlám</u>, <u>Korán</u>, kalifa.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Attila</u>, Justinianus, <u>Mohamed</u>, Nagy Károly, I. Ottó.</p> <p><i>Kronológia:</i> 476 a Nyugatrómai Birodalom bukása, 622 Mohamed Medinába költözése, 732 a poitiers-i csata.</p> <p><i>Topográfia:</i> Hun Birodalom, Konstantinápoly, Bizánci Birodalom, Mekka, Poitiers, Frank Birodalom, Német-római Császárság.</p>		

Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – A Római Birodalom bukása külső és belső okainak összegyűjtése. – A monoteista vallások (zsidó, keresztény, iszlám) összehasonlítása különböző szempontok alapján. – Kiselőadás, prezentáció készítése jellegzetes iszlám vallási épületekről, szokásokról.
Javasolt helytörténeti óra témái	

Témakör	A középkori Európa	Órakeret 10 óra +1
Előzetes tudás	A középkori élet színterei és szereplői. A lovagi életmód és a keresztes hadjáratok; új mezőgazdasági eszközök és módszerek; a céhek. A középkori járványok.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az egyéni érdekltség kiterjedése, a hatalommegosztás elvének megjelenése az egyházi és világi, illetve a központi és helyi hatalom között mint meghatározó európai fejlődési mozgatórugók értékelése. A városokat megillető közösségi szabadságjog, kiegészülve az önkormányzatisággal, az ott élők számára fontos értéként jelent meg. A középkori keresztény civilizáció örökségének feltárása és a középkori városi civilizáció továbbélésének kimutatása a modern európai civilizációban. A rendiség azonosítása mint a modern állam középkori gyökere. A termelés új szervezeti formái társadalomformáló hatásának felismerése. Európa eltérő gazdasági fejlődésű régióinak különböző szempontok alapján történő összehasonlítása. A középkori keresztény vallásos világnép módosulásának nyomon követése a történelem során. A humanizmus örökségének kimutatása a modern ember gondolkodásmódjában. A Gutenberg-galaxis szerepének értékelése az emberi civilizációban.	
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Taneszközök
A parasztság világa <ul style="list-style-type: none"> – A hierarchikus világnép. – Az uradalom. – A jobbágyok kötelességei és jogai. – Az önellátástól az árutermelésig. – Éhínségek, járványok, felkelések. 	<i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Az egyház szerepének áttekintése a középkori Európában. - A városok életének bemutatása képek, ábrák és szöveges források alapján, kitérve a zsidóság városiasodásban játszott szerepére, valamint az antijudaista törekvésekre. - A céhek működésének jellemzése források alapján. - Információk önálló rendszerezése, értelmezése és következtetések levonása. <i>(Pl. a keresztes hadjáratok</i> 	<i>Földrajz:</i> Európa természeti adottságai, az ún. kis jégkorszak Európában. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> lovagi költészet, vágánsköltészet,
		Mezőgazdasági eszközök képe Játékfilm a középkorról DVD-n Zenei CD pravoszláv

<p>Az egyházi rend</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az egyházi hierarchia, az egyházi intézményrendszer. – Az egyházszakadás és a 11. századi reform. – A szerzetesség. – Az eretnokség. – Kultúra és oktatás, a középkori egyetemek. – Román és gótikus építészet – európai és magyar példák. <p>A nemesi rend</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az uralkodói hatalom és korlátai (hűbériség, rendiség). – Lovagi eszmény és lovagi kultúra. – A keresztes hadjáratok eszméje. <p>A polgárok világa</p> <ul style="list-style-type: none"> – A középkori város és lakói. – A város kiváltságai (magyar példák alapján). – A céhek. – A helyi és távolsági kereskedelem. 	<p><i>európai anyagi és szellemi kultúrára, életmódra gyakorolt hatásainak összegzése.)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ismeretszerzés grafikonokból, diagramokból. <i>(Pl. Európa lakosságának becsült növekedését bemutató diagram kapcsán.)</i> <p><i>Történelemi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása a középkor világáról. - A középkor társadalmi berendezkedése és a rendi szemlélet értelmezése. - A társadalmi csoportok közötti jogi különbségek azonosítása. - A nyugati és keleti kereszténység összehasonlítása. - A jobbágyság jogainak és kötelességeinek rendszerezése. - A középkori kolostori élet bemutatása képi vagy szöveges források segítségével. - A lovagi életmód jellemzőinek azonosítása. - Kérdések önálló megfogalmazása. <i>(Pl. az uradalom felépítésével és működésével kapcsolatban.)</i> - Feltevések megfogalmazása egyes történelmi jelenségek háttéréről, feltételeiről, okairól. <i>(Pl. a mezőgazdaság fellendülésében szerepet játszó tényezők elemzése.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A középkor társadalmi, gazdasági, vallási és kulturális jellemzőinek bemutatása. - A középkor társadalmi, gazdasági, vallási és kulturális jellemzőinek bemutatása. - Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. <i>(Pl. a hűbéri viszony és hűbéri lánc bemutatását szolgáló ábra.)</i> 	<p>Boccaccio, Petrarca.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> bizánci művészet, román stílus, gótika, reneszánsz (Leonardo, Michelangelo, Raffaello). <i>Fizika:</i> Középkori technikai találmányok, a gótikus stílus technikai alapjai (támív, támpillér); tudománytörténet, asztrológia és asztronómia.</p> <p><i>Ének-zene:</i> a középkor zenéje; a reneszánsz zenéje.</p>	<p>egyházi zenefelvétellel</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
---	--	---	--

<p>– A reneszánsz építészet (európai és magyar példák).</p>	<p>- Események, történetek, jelenségek dramatikus megjelenítése. <i>(Pl. egy középkori vár lakóinak egy napja.)</i></p> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <p>- Az európai történelem és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. összehasonlító időrendi táblázat a XIV–XV. sz.-i Nyugat-, Közép- és Kelet-Európa legfontosabb politikai eseményeiről.)</i></p> <p>- Egyszerű térképvezérlések rajzolása információforrások alapján. <i>(Pl. Európa három régiójának bejelölése a vaktérképen.)</i></p>		
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> uradalom, földesúr, majorság, jobbágy, robot, kiváltság, rend, pápa, érsek, cölibátus, szerzetes, bencés rend, ferences rend, eretnek, inkvizíció, kolostor, katolikus, szent, kódex, román stílus, gótikus stílus, reneszánsz, lovag, nemes, feudalizmus, hűbériség, király, rendi monarchia, keresztes hadjáratok, polgár, céh.</p> <p><i>Személyek:</i> Szent Benedek, VII. Gergely, Assisi Szent Ferenc, Aquinói Szent Tamás, Leonardo da Vinci, Gutenberg, Dózsa György.</p> <p><i>Kronológia:</i> 476–1492 a középkor, 1054 az egyházszakadás, 1347 a nagy pestisjárvány.</p> <p><i>Topográfia:</i> Egyházi Állam, Anglia, Franciaország, levantei kereskedelmi hálózat, Velence, Firenze, Hanza kereskedelmi hálózat, Szentföld</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Képek gyűjtése és rendszerezése román, gótikus és reneszánsz stílusú épületekről. – Képek gyűjtése az ortodox egyház jellegzetes épületeiről, szokásairól. – Áttekintő ábra készítése az egyházi hierarchiáról. – Prezentáció, bemutató készítése valamely szerzetes, illetve lovagrendről. – A város jellegzetes helyszíneinek, intézményeinek azonosítása egy fiktív középkori várost bemutató ábrán. – Kampányplakát készítése egy középkori témáról (pl. a keresztes háborúban való részvétel hirdetése) 		
<p>Javasolt helytörténeti óra témái</p>			

Témakör	A magyar nép eredete és az Árpád-kor		Órakeret 14 óra +4 óra
Előzetes tudás	Mondák a magyarság vándorlásáról, mondák és történetek a honfoglalásról, kalandozásokról és az államalapításról. Géza fejedelem és (Szent) István király műve. Az Árpád-ház uralkodói, szentjei.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, könyvtáros tanár, múzeumpedagógus Tárgyi: interaktív tábla, könyvtár		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A magyarság korai története révén annak felismertetése, hogy az új tudás elsajátítása, a környező népektől való tanulás, az alkalmazkodási képesség fontos feltétele volt népünk fennmaradásának. A kereszténység felvétele és az erre épülő államalapítás teremtette meg a feltételeit a magyar állam megerősödésének és fejlődésének. Az országépítés során megjelenő új kihívásokra adott megfelelő válaszaival a kor politikai vezetése hozzájárult a társadalmi, gazdasági fejlődéshez, amely felerősítette mind a védekező, mind a támadó katonai erőt, melynek révén a Magyar Királyság a térség meghatározó államává vált.</p> <p>A tanuló felismeri és tudatosul benne, hogy a magyarság eredetére vonatkozó álláspontok különbözősége a források rendkívüli hiányosságából és az egyes szaktudományok (történettudomány, régészet, nyelvészet) kutatási eredményeinek egymásnak olykor ellentmondó adataiból fakad. Tudása elmélyül az államalapításról, megérti történelmi jelentőségét. Felismeri, hogy az Árpád-korban megszilárdult a keresztény magyar állam. A korszak jelentős uralkodói politikai életművének megismerésén keresztül belátja, hogy Magyarország a közép-európai régió egyik legerősebb államaként fejlődött, sorsa több ponton összekapcsolódott a környező államok és Nyugat-Európa fejlődésével. Tudja, hogy az ország fejlődésének lehetőségeit lényegesen befolyásolta a tatárokkal folytatott küzdelem.</p>		
	Követelmények		Kapcsolódási Pontok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		Taneszközök
Magyar őstörténet és honfoglalás	<p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A mondák, a történelmi hagyomány és a történettudomány eredményeinek megkülönböztetése. - A kereszténység felvétele és az államalapítás jelentőségének a felismerése. - A korai magyar történelmet és az Árpád-kort megjelenítő legfontosabb kulturális alkotások azonosítása. - Kulcsszavak és kulcsmondatok keresése szövegben. <i>(Pl. Szent István törvényeiben.)</i> 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a magyar nyelv rokonsága, története, nyelvcsaládok, Eredetmondák <i>(pl. Arany János: Rege a csodaszarvasról).</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> - Az eredet kérdései, a nyelvészet, a régészet, a néprajz és a genetika eredményei. - A magyar törzsszövetség az Etelközben. - A honfoglalás okai és menete. 			<p>Régi magyar mondák</p> <p>Játékfilm a honfoglalás koráról (DVD)</p> <p>Játékfilm Szent Istvánról</p>

<ul style="list-style-type: none"> – A kalandozások – a lovasíjász harcmódot. <p>Az államalapítás</p> <ul style="list-style-type: none"> – Géza és I. (Szent) István államszervező tevékenysége. – A földbirtokrendszer és a vármegyeszervezet. – Az egyházszervezés. <p>A magyar állam megszilárdulása az Árpád-korban</p> <ul style="list-style-type: none"> – Szent László, az országépítő. – Könyves Kálmán törvénykezési reformjai. – A kül- és belpolitika új irányai: III. Béla uralkodása. – II. András kora: az átalakuló társadalom. – Újjáépítés a tatárjárás után: IV. Béla. – Az Árpádok európai kapcsolatai. 	<ul style="list-style-type: none"> - Információk gyűjtése és önálló rendszerezése, értelmezése. <i>(Pl. az Aranybulla elemzése.)</i> - Tanultak felhasználása új feladathelyzetben. <i>(Pl. korstílusok azonosítása magyarországi műemlékeken.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A magyarság eredetére vonatkozó elméletek közötti különbségek megállapítása. - A kalandozó hadjáratok céljainak azonosítása. - A kereszténység felvétele és az államalapítás jelentőségének a felismerése. - Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására, ellenvélemények cáfolására. <i>(Pl. a magyar honfoglalás lefolyása.)</i> - Különbségek felismerése és a változások nyomán követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán. <i>(Pl. a jobbágy fogalom jelentésváltozása.)</i> - Különböző szövegek, kép- és hanganyagok stb. vizsgálata történelmi hitelesség szempontjából. <i>(Pl. a XIX. századi historizáló festészet alkotásai [pl. Feszty-körkép].)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Géza fejedelem, I. (Szent) István és IV. Béla uralkodásának jellemzése és értékelése. - Esszé írása történelmi-társadalmi témákról. - Történelmi, társadalmi témák vizuális ábrázolása. <i>(Pl. a magyar társadalom változásai az Árpád-korban.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Tanult események, jelenségek topográfiai helyének meghatározása térképen. <i>(Pl. a magyarság vándorlásának fő állomásai.)</i> 	<p><i>Vizuális kultúra:</i> A nagyszentmiklósi kincs, a honfoglalás korát feldolgozó képzőművészeti alkotások megfigyelése, elemzése.</p> <p><i>Matematika:</i> térbeli modellek készítése valaminek a demonstrálásához.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> forráshasználat, hitelesség.</p>	<p>CD-rom a honfoglalás és államalapítás koráról</p> <p>Múzeumi feladatlap a múzeum látogatáshoz</p> <p>Ismeretterjesztő film az Árpád-házi uralkodókról DVD-n Az Aranybulla fakszimilije</p> <p>Ismeretterjesztő film a tatárokról</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelem atlasz Tankönyv</p>
--	---	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> - Az európai és a magyar történelem eltérő időbeli ritmusának elemzése. (Pl. A kereszténység felvétele, államok alapítása.) - Egyszerű térképvázlatok rajzolása információforrások alapján. (Pl. a tatárjárás.) 		
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> <u>finnugor</u>, <u>törzs</u>, <u>fejedelem</u>, <u>kabarok</u>, <u>vérszerződés</u>, <u>honfoglalás</u>, kettős honfoglalás elmélete, <u>avarok</u>, <u>rovásírás</u>, <u>kalandozások</u>, <u>székelyek</u>, <u>vármegye</u>, <u>egyházmegye</u>, <u>érsekség</u>, <u>tized</u>, <u>nádor</u>, <u>ispán</u>, <u>kancellária</u>, <u>kettős kereszt</u>, <u>szászok</u>, <u>kunok</u>, <u>tatárok/mongolok</u></p> <p><i>Személyek:</i> <u>Álmos</u>, <u>Árpád</u>, az <u>Árpád-ház</u>, <u>Géza</u>, <u>I. (Szent) István</u>, <u>Koppány</u>, <u>Szent Gellért</u>, <u>Szent Imre</u>, <u>I. (Szent) László</u>, <u>Könyves Kálmán</u>, <u>III. Béla</u>, <u>II. András</u>, <u>IV. Béla</u>, <u>Szent Margit</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>895 a honfoglalás</u>, <u>907 a pozsonyi csata</u>, <u>997/1000–1038 I. (Szent) István uralkodása</u>, <u>1222 az Aranybulla</u>, <u>1241–1242 a tatárjárás</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Etelköz</u>, <u>Vereckei-hágó</u>, <u>Kárpát-medence</u>, <u>Pannonhalma</u>, <u>Esztergom</u>, <u>Székesfehérvár</u>, <u>Buda</u>, <u>Muhi</u>, <u>Erdély</u>, <u>Horvátország</u></p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Beszámoló készítése a magyar kalandozó hadjáratok irányairól, sikereiről és kudarcairól, valamint a magyarok harcmodoráról IKT eszközök segítségével. – A kalandozó hadjáratok jellegének megvitatása. – Áttekintő ábra készítése a Szent István-i állam- és egyházszerkezetről. – Információgyűjtés Szent László kultuszáról a krónikák és néphagyományok tükrében. – Tablő összeállítása az Árpád-kor legfontosabb kulturális emlékeiből. – Folyamatábra készítése II. András politikai döntéseinek okairól és következményeiről. – A 13. századi társadalmi rétegek azonosítása az Aranybulla szövegében. – Az Árpádok európai dinasztikus kapcsolatainak ábrázolása térképen. – A magyar igazságszolgáltatás gyakorlatának bemutatása Szent László és Könyves Kálmán törvényeinek elemzésével. 		
Javasolt helytörténeti óra témái	<p>A honfoglalás korát feldolgozó képzőművészeti alkotások, leletek megfigyelése, elemzése. (Tiszakönyök honfoglalás kori emlékek)</p> <p>Szent László király kapcsolódása Kisvárdához, csodái, templomalapítás, látogatás a római katolikus templomba</p>		

Témakör	A középkori Magyar Királyság fénykora		Órakeret 13 óra + 3 óra	
Előzetes tudás	I.Károly uralkodása, Nagy Lajos, a hódító és törvényhozó. Hunyadi János a törökellenes küzdelmek élén. Hunyadi Mátyás portréja.			
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, könyvtáros tanár, múzeumpedagógus Tárgyi: interaktív tábla, könyvtár.			
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A korszak jelentős uralkodói politikai életpályájának megismerésén keresztül belátja, hogy Magyarország a közép-európai régió egyik legerősebb államaként fejlődött, sorsa több ponton összekapcsolódott a környező államok és Nyugat-Európa fejlődésével. Tudja, hogy az ország fejlődésének lehetőségeit lényegesen befolyásolta az oszmán törökökkel folytatott küzdelem.			
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneshközök	
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények			
<p>Az Anjouk</p> <ul style="list-style-type: none"> – A királyi hatalom újbóli megszilárdítása I. Károly idején. – A visegrádi királytalálkozó. – Az 1351-es törvények. – Nagy Lajos hadjárata. <p>A török fenyegetés árnyékában</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az Oszmán Birodalom. – Török hódítás a Balkánon. – Luxemburgi Zsigmond, a közép-európai uralkodó és a török veszély. <p>Hunyadi János, a politikus és hadvezér.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Hunyadi János törökellenes harcai. 	<p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A 14–15. századi magyar történelmet megjelenítő fontos kulturális alkotások azonosítása. - Kulcsszavak és kulcsmondatok keresése szövegben, Információk gyűjtése és önálló rendszerezése, értelmezése. <i>(Pl.1351-es törvénye)</i> - Tanultak felhasználása új feladathelyzetben. <i>(Pl. korstílusok azonosítása magyarországi műemlékeken.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása az egyes személyek cselekedeteiről, döntéseiről. - Annak értékelése, hogy az Oszmán Birodalom terjeszkedő politikája milyen hatást gyakorolt a magyar történelemre. - Kérdések megfogalmazása a források megbízhatóságára, a szerző esetleges elfogultságára, rejtett szándékaira vonatkozóan. <i>(Pl. korabeli utazók, krónikairók leírásainak elemzése.)</i> 		<p><i>Vizuális kultúra:</i> Román, gótikus és reneszánsz emlékek Magyarországon. <i>Ének-zene:</i> reneszánsz zene: Bakfark Bálint. <i>Digitális kultúra:</i> forráshasználat, hitelesség.</p>	<p>Múzeumi feladatlap a múzeum látogatáshoz A Képes Krónika faksimile vagy könyvkiadásban</p> <p>Képek Mátyásról, a Corvinákról tablókészítéshez</p> <p>Képek a visegrádi királyi palotáról</p> <p>Játékfilm és ismeretterjesztő film Mátyásról DVD-n</p>

<p>Hunyadi Mátyás</p> <ul style="list-style-type: none"> – Mátyás útja a trónig. – A központosított királyi hatalom. – Jövedelmek és kiadások. – Birodalomépítő tervek. – Aktív védelem a török ellen. <p>A magyar középkor kulturális hagyatéka</p> <ul style="list-style-type: none"> – Honfoglalás kori leletek. – A Szent Korona. – Várak, királyi udvar, kolostorok, templomok. – Magyar geszták, krónikák és szentek legendái. 	<ul style="list-style-type: none"> - Különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán. <i>(Pl. a jobbágy fogalom jelentésváltozása.)</i> - Történelmi jelenetek elbeszélése, eljátszása különböző szempontokból. Erkölcsi kérdéseket felvető élethelyzetek megismerése és bemutatása. <i>(Pl. Nándorfehérvár ostromának rekonstruálása magyar és török korabeli források alapján.)</i> <p>Szaktárgyi kommunikáció:</p> <ul style="list-style-type: none"> - A 14–15. századi magyar uralkodók politikai pályájának felidézése. - A késő középkori magyar állam és az Oszmán Birodalom főbb összecsapásainak felidézése. - Mátyás hatalom-gyakorlásának jellemzése. - A reneszánsz kultúra bemutatása Mátyás udvarában - Esszé írása történelmi-társadalmi témákról. <i>(Pl. I. Károly gazdasági reformjainak okai.)</i> <p>Tájékozódás térben és időben:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Az európai és a magyar történelem eltérő időbeli ritmusának elemzése. <i>(Pl. Államok alapítása.)</i> - Egyszerű térképvázlatok rajzolása információforrások alapján. <i>(Pl. a tatárjárás.)</i> 		<p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelem atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>aranyforint</u>, regálé, kapuadó, kilenced, bandérium, perszonálunió, sarkalatos nemesi jogok, fő- és köznemes, szabad királyi város, bányaváros, mezőváros, <u>kormányzó</u>, <u>szekérvár</u>, <u>végvár</u>, <u>szultán</u>, szpáhi, <u>janicsár</u>, rendkívüli hadiadó, füstpénz, fekete sereg, <u>zsoldos</u>, Corvina, <u>Szent Korona</u>, Szent Korona-tan, Képes krónika.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>I. (Anjou) Károly</u>, <u>I. (Nagy) Lajos</u>, <u>Luxemburgi Zsigmond</u>, <u>Hunyadi János</u>, <u>I. (Hunyadi) Mátyás</u>.</p>		

	<p><i>Kronológia:</i> <u>1301 az Árpád-ház kihalása</u>, 1308. I. Károly uralkodásának kezdete, <u>1335 a visegrádi királytalálkozó</u>, 1351 I.(Nagy) Lajos törvényei, 1396 a nikápolyi csata, 1443–1444-es hosszú hadjárat, 1444 a várnai csata, 1453 Konstantinápoly eleste, <u>1456 a nándorfehérvári diadal</u>, <u>1458–90 Mátyás uralkodása</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Visegrád</u>, <u>Lengyelország</u>, <u>Csehország</u>, osztrák tartományok, Nikápoly, Várna, <u>Nándorfehérvár</u>, <u>Kolozsvár</u>, <u>Kenyérmező</u>, <u>Oszmán Birodalom</u>.</p>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Nándorfehérvár ostromának rekonstruálása különböző írásos és vizuális források alapján. – A korszak kiemelkedő személyiségeinek jellemzése, feltevések megfogalmazása a cselekedeteik mozgatórugóiról. (Pl. Hunyadi Mátyás külpolitikája.) – Hunyadi János és Mátyás híres ütközeteinek felidézése, bemutatása térképvázlatok és írott források segítségével. – Kiselőadás készítése 14–15. századi magyar történelem kulturális hagyatékának kiemelkedő emlékeiről. – A magyar középkor egy kiemelkedő helyszínének (pl. Pannonhalma, Diósgyőr, Székesfehérvár, Visegrád, stb.) meglátogatása és jellemzőinek bemutatása. – Gyűjtőmunka készítése Mátyás és a budai zsidók kapcsolatáról.
Javasolt helytörténeti óra témái	Zsigmond király és Kisvárda mezővárosi rangja: címere, története kiváltságai gyűjtőmunka, helytörténeti írásokból, kiselőadás

4.2 Arany János Tehetséggondozó Program / Előkészítő évvel induló emelt szintű idegen nyelvi (angol, német) / emelt szintű angol nyelvi képzések 10. évfolyam

A tantárgyi óraszámok megoszlása az egyes témakörök között

Témakör	Óraszám
A kora újkor	12
A török hódoltság kora Magyarországon	10+1
A felvilágosodás kora	7+1
Magyarország a 18. században	10+1
Új eszmék és az iparosodás kora	5+1
A reformkor	10+3
A forradalom és szabadságharc	8+3
Összes óraszám	72 óra

Témakör	A kora újkor		Órakeret 12 óra	
Előzetes tudás	Felfedezők, utazók, reformátorok, a Napkirály udvara			
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár			
	Tárgyi: interaktív tábla			
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A világ különböző civilizációit összeköti az emberi alapszükségletek biztosításának szükségessége (élelem, biztonság, világ megértésének igénye stb.), ezért is fontos az empátikus látásmód, amely a leigázottak szemével is értékeli a földrajzi felfedezéseket és az azt követő gyarmatosítást. Az egyház világi hatalmával való szembefordulás nyomán jött létre a reformáció, amely a hitélet megújítása mellett az önkormányzatiság kiterjesztésével és a munkaelvűség (hivatásetika) meghirdetésével jelentős eszmei és társadalmi hatást gyakorolt Európára. A hazai polgárság és parasztság művelődésében máig hatóan a reformáció a bibliafordítás és a magyar nyelvű hitélet, míg a katolikus vallás a megújulása révén jutott jelentős szerephez. A tanuló belátja, hogy Amerika felfedezése gyökeresen megváltoztatta a világ képét. Megérti, hogy a kultúrák találkozása milyen esélyeket és/vagy veszélyeket hordoz magában. Az európai régiók eltérő fejlődésének és egymásra hatásának megismerése. A tőkés gazdaság működési mechanizmusának átlátása. A termelés új szervezeti formái társadalomformáló hatásának felismerése. Megismeri az európai régiók eltérő fejlődését és egymásra hatását.			
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök	
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények			
A földrajzi felfedezések <ul style="list-style-type: none"> – A portugál és spanyol felfedezések. – A korai gyarmatosítás és következményei. – A világkereskedelem kialakulása. – Az abszolutizmus. A korai kapitalizmus <ul style="list-style-type: none"> – Az árforradalom. – A manufaktúrák. – Bankok és tőzsdék. 	<i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Információk gyűjtése a kialakuló világkereskedelem új útvonalairól, fontosabb termékeiről és szereplőiről - Ismeretszerzés különböző típusú forrásokból. <i>(Pl. a 95 pontból a lutheri tanok kimutatása; a barokk stílusjegyeinek felismerése képek alapján.)</i> - Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a polgárosult angol nemesség és a francia nemesség összehasonlítása.)</i> - Információk önálló rendszerezése és értelmezése. <i>(Pl. a harmincéves háború okainak csoportosítása.)</i> 		<i>Földrajz:</i> földrajzi felfedezések topográfiai vonatkozásai, a holland mélyföld, <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> A reformáció kulturális hatása; Pázmány Péter;	Képes történelem sorozat megfelelő kötete Játékfilm Lutherről DVD-n Játékfilm Erzsébet királynőről DVD-n

<p>– Az európai munkamegosztás és következményei</p> <p>Reformáció Európában és Magyarországon</p> <p>– A reformáció előzményei (humanizmus és az egyházi reform igénye).</p> <p>– Luther és Kálvin fellépése.</p> <p>– A protestáns egyházak megszerveződése és a protestantizmus elterjedése.</p> <p>– A reformáció eredményei Magyarországon</p> <p>„Hitviták tüzeiben” Vallási konfliktusok Európában. Etnikai sokszínűség és vallásbéke Erdélyben. A magyar protestáns és katolikus iskolák. A katolikus megújulás és a barokk Európában és Magyarországon.</p>	<p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az új munkaszervezési formák bemutatása és összehasonlítása a céhes iparral. - Az európai régiók közötti gazdasági és társadalmi különbségek felismerése. - A katolikus és a protestáns tanítások és egyházszervezet összehasonlítása. - Vallás és politika összefonódásának felismerése. - Az erdélyi vallási türelem szerepének és jelentőségének felismerése. - A katolikus egyház megújulási törekvései és a barokk művészet jellemzői közötti párhuzam felismerése. - Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására, ellenérvet gyűjtése meghatározott álláspontok cáfolására. <i>(Pl. forradalom volt-e a XVII. századi angliai átalakulás?)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A reformáció okainak és következményeinek bemutatása - Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a XVI. századi világkereskedelem működése.)</i> - Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. <i>(Pl. az angol polgárháború szakaszairól.)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A felfedezők céljainak és útjainak bemutatása tematikus térképeken. - A reformáció egyes irányzatai terjedésének nyomon követése térképen. 	<p>Shakespeare, Molière.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a barokk stílus.</p> <p><i>Ének-zene:</i> a barokk zene.</p>	<p>Ismeretterjesztő film a Versailles-i palotáról DVD-n</p> <p>Képek jelentős kora újkori személyiségekről</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középkorai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
--	---	---	--

Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> gyarmat, világkereskedelem, abszolútizmus, infláció, <u>manufaktúra</u>, tőke, <u>tőkés</u>, <u>bérmunkás</u>, <u>kapitalizmus</u>, <u>bank</u>, <u>tőzsde</u>, <u>részvény</u>, örökös jobbagyság, <u>reformáció</u>, protestáns, <u>evangélikus</u>, <u>református</u>, anglikán, unitárius, <u>vallási türelem</u>, <u>ellenreformáció</u>, <u>katolikus megújulás</u>, <u>jezsuiták</u>, <u>barokk</u>.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Kolumbusz Kristóf</u>, Vasco da Gama, Ferdinánd Magellán, <u>Luther Márton</u>, <u>Kálvin János</u>, <u>Károli Gáspár</u>, <u>Pázmány Péter</u>, Apáczai Csere János, Habsburg-dinasztia, V. Károly, Loyolai (Szent) Ignác, XIV. Lajos.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1492-től az újkor, <u>1492 Amerika felfedezése</u>, <u>1517 a reformáció kezdete</u>, <u>1545 a tridenti zsinat megnyitása</u>, <u>1568 a tordai határozat</u>, <u>1648 a vesztfáliai békék</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Spanyolország</u>, <u>India</u>, <u>London</u>, Párizs/Versailles, <u>Sárospatak</u></p>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – A felfedező utak irányainak követése és a korai gyarmatok elhelyezése térképen. – Információk gyűjtése a korai gyarmatosítás módszereiről és következményeiről. – Beszámoló készítése az európai és magyar reformáció kapcsolatáról (pl. peregrináció, kulturális hatások, irányzatok). – Interjú készítése különböző felekezetek papjaival, lelkészeivel az egyházak szerepvállalásáról és hivatásukról. – Kiselőadás készítése a reformáció korának valamely jelentős személyiségéről (pl. Szenci Molnár Albert, Pázmány Péter).
Javasolt helytörténeti óra témái	A kisvárdai református és evangélikus templomok megtekintése.

Témakör	A török hódoltság kora Magyarország	Órakeret 10 óra+1
Előzetes tudás	A mohácsi csata, a végvári harcok hősei, a hadvezér Zrínyi Miklós.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus Tárgyi: interaktív tábla, könyvtár, DVD-lejátszó, CD lejátszó	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A politikai, majd a későbbi vallási megosztottság is hozzájárult az ország három részre szakadásához, ezért lényeges felismerni a közösségi és egyéni érdekek összehangolásának és a társadalmi összefogásnak a szükségességét külső támadás esetén A sorsfordító történelmi események nem kizárólag egy kiváltó okra vezethetők vissza, és következményeik döntően befolyásolhatják egy adott állam/közösség fejlődésének lehetőségeit. A kiemelkedő történelmi személyek közösségformáló és társadalom-átalakító szerepének felismerése. A részekre szakadt ország helyzetének megértése a két nagyhatalom ütközőzónájában, annak belátása, hogy a török kiűzését a hatalmi erőegyensúly felbomlása tette lehetővé. A másfél évszázados török uralom rövid és hosszú távú következményeinek átlátása.	

Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p>Az ország három részre szakadása</p> <ul style="list-style-type: none"> – A mohácsi csata és közvetlen előzményei, a kettős királyválasztás. – Az ország három részre szakadása. – A várháborúk és az új végvárrendszer. <p>A két magyar állam</p> <ul style="list-style-type: none"> – A Magyar Királyság a Habsburg Birodalomban: rendi és abszolutista törekvések, konfliktusok. – Az Erdélyi Fejedelemség viszonylagos önállósága és aranykora. <p>A török kiűzése és a török kor mérlege</p> <ul style="list-style-type: none"> – Magyarország az európai munkamegosztásban. – Háborús békeévek: másfél évszázad hódoltság és az ország pusztulása. – A török kiűzése. 	<p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A végvári élet felidézése különböző források (képek, irodalmi alkotások és filmek) alapján. – A három részre szakadt ország gazdasági lehetőségeinek és szerepének értelmezése adatok, grafikonok, diagramok alapján. A 16-17. századi magyar történelmet megjelenítő fontos kulturális alkotások azonosítása. – Ismeretszerzés szaktudományi munkákból <i>(pl. Erdély aranykoráról).</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A török hódoltság hosszú távú hatásainak azonosítása. - Különböző történelmi elbeszélések összehasonlítása a narráció módja alapján. <i>(Pl. Brodarics István és Szulejmán a mohácsi csatáról.)</i> - Feltevések megfogalmazása egyes történelmi jelenségek háttéréről, feltételeiről, okairól. <i>(Pl. Szapolyai királyságának szerepe az önálló Erdélyi Fejedelemség későbbi létrejöttében.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. <i>(Pl. kép alapján váralaprajz elkészítése.)</i> – Mások érvelésének összefoglalása és figyelembevétele. A véleménykülönbségek tisztázása, a saját álláspont gazdagítása, továbbfejlesztése. <i>(Pl. az ország előtt 1526-ban álló alternatívák megvitatása.)</i> – Esszé írása történelmi témákról. <i>(Pl. a török uralom hatása Magyarország fejlődésére címmel.)</i> 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem, <i>Ének-zene:</i> Szegénylegény katonanékek <i>(pl. Csínom Palkó).</i> <i>Földrajz:</i> a természeti környezet változása a török korban. <i>Matematika:</i> képzeletben történő mozgatás (pl. átdarabolás elképzelése; testháló összehajtásának, szétvágásoknak az elképzelése; testek különféle síkmetszetének elképzelése).</p>	<p>CD török zenei felvétellel CD-rom, képek magyar várakról Történelmi tárgyú játék-filmek DVD-n Feladatlap múzeumlátogatáshoz Ismeretterjesztő film a török hódoltságról DVD-n Kuruc nóták zenei CD-n Képek a kora újkori Magyarország kultúrájának jelentős személyiségeiről Fogalomtár Középiskolai történelmi atlasz Tankönyv</p>

	<p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A török hadjáratoknak és az ország három részre szakadásának bemutatása térképeken. 		
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> rendi országgyűlés, hajdúszabadság. <i>Személyek:</i> <u>I. Szulejmán</u>, <u>II. Lajos</u>, (Szapolyai) János, I. Ferdinánd, <u>Dobó István</u>, Zrínyi Miklós (a szigetvári hős), Báthory István, <u>Bocskai István</u>, <u>Bethlen Gábor</u>, <u>Zrínyi Miklós</u> (a költő és hadvezér), I. Lipót, Savoyai Jenő. <i>Kronológia:</i> <u>1526 a mohácsi csata</u>, <u>1541 Buda eleste</u>, <u>1552 Eger védelme</u>, 1566 Szigetvár eleste, 1664 a vasvári béke, <u>1686 Buda visszafoglalása</u>, 1699 karlócai béke. <i>Topográfia:</i> <u>Mohács</u>, <u>Kőszeg</u>, <u>Eger</u>, <u>Szigetvár</u>, <u>Habsburg Birodalom</u>, <u>Erdélyi Fejedelemség</u>, <u>Hódoltság</u>, <u>Magyar Királyság</u> (királyi Magyarország), <u>Pozsony</u>, <u>Gyulaféhérvár</u>, <u>Bécs</u></p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – A mohácsi csata eseményeinek megvitatása különböző interpretációk alapján. – Politikai portré készítése a korszak kiemelkedő személyiségeiről (pl. Bethlen Gábor, Zrínyi Miklós). – Államszervezeti ábrák készítése a Magyar Királyságról és az Erdélyi Fejedelemségről. – Az országrészek és a fontosabb várak, csaták elhelyezése vaktérképen. – A török kiűzése állomásainak nyomon követése térképen. – A Habsburg-magyar konfliktusok okainak és eredményeinek vázlatos összegzése. – Korabeli beszámolók gyűjtése a török kiűzéséről (pl. Bél Mátyás, Schulhof Izsák) 		
Javasolt helytörténeti óra témái			

Témakör	A felvilágosodás kora	Órakeret 7 óra +1
Előzetes tudás	A felvilágosodás eszméi; az észak-amerikai gyarmatok függetlenségi harca; a francia forradalom vívmányai; a terror; Napóleon	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla, DVD-lejátszó, CD lejátszó	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A felvilágosodás állította középpontba a világmindenség ésszel felfogható megértését, a tudományos megismerés elsőbbségét, a folyamatos haladás, fejlődés utópisztikus eszményét. Az alapvetőnek nevezett emberi jogok, amelyek mind a mai napig a nyugati demokráciák jogrendjének alapját jelentik. A korszak eszméi (egyenlőség, szabadság, testvériség) nem egyszer egymást kizáró módon valósulnak meg.	

	A korszak tette az uralkodók és hatalmon levők feladatává a közjó szolgálatát, amely szélsőséges formájában a népboldogítás zsarnoki, terrorisztikus eszközeinek alkalmazását is eredményezte. A tanuló belátja, hogy a hatalommegosztás és a képviseleti elv általánossá válása a polgári államokban a demokratikus jogok gyakorlásának kiterjesztését eredményezte. Megérti, hogy a korszakban a társadalmi és gazdasági átalakulás egymást erősítve bontakozik ki.			
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Tananyagok	
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények			
<p>A felvilágosodás</p> <ul style="list-style-type: none"> – Tapasztalat és értelem – a felvilágosodás új világgépe. – A felvilágosodás államelméletei. – A szabad verseny elmélete. <p>A brit alkotmányos monarchia és az amerikai köztársaság működése</p> <ul style="list-style-type: none"> – A parlamentáris rendszer: parlament és kormány. – Az elnöki rendszer: kongresszus és elnök. <p>A francia forradalom és hatása</p> <ul style="list-style-type: none"> – A forradalom kitörése és az Emberi és polgári jogok nyilatkozata. – A jakobinus diktatúra. – Napóleon birodalma: a polgári berendezkedés exportja. 	<p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az Emberi és polgári jogok nyilatkozatában megjelenő felvilágosult elvek azonosítása - Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a tömegek bekerülése a politizálásba.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A középkor és a felvilágosodás világgépének összehasonlítása. - A felvilágosodás államelméleteinek összehasonlítása különböző szempontok alapján. - A brit és az amerikai államszervezetet bemutató ábrák értelmezése. - A forradalmi gondolat és a legitimitás eszméjének értelmezése, azonosítása. - Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek okairól. <i>(Pl. a forradalmi terror és szükségessége.)</i> - Történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása viselkedésük mozgatórugóiról. <i>(Pl. Robespierre, Napóleon.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Elsődleges történelmi források elemzése, összefüggések felderítése. <i>(Pl. a Függetlenségi nyilatkozat elemzése és a felvilágosodás hatásának kimutatása.)</i> 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a felvilágosodás és a romantika, a francia Enciklopédia, Voltaire: Candide.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> klasszicizmus és romantika.</p> <p><i>Ének-zene:</i> Marseillaise.</p> <p><i>Fizika:</i> hőerőgépek, a teljesítmény mértékegysége (watt).</p> <p><i>Biológia:</i> védőoltások (az immunológia tudományának kezdetei).</p>	<p>Képek a felvilágosodás korának kiemelkedő személyiségeiről</p> <p>A francia forradalom vezetőinek arcképei, forradalmi jelképek képeken.</p> <p>Játékfilm a francia forradalom koráról DVD-n</p> <p>A Marseillaise zenei CD-n</p> <p>Szerepkártyák a szerepjátékhoz</p> <p>Játékfilm Napóleonról DVD-n</p> <p>Fogalomtár</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a hatalommegosztás elvének ábrája.)</i> - Beszámoló, kiselőadás tartása népszerű tudományos irodalomból, <i>(Pl. a szabadkőművesség témájában.)</i> - Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. <i>(Pl. a francia forradalom korszakai.)</i> - Esszé írása történelmi, filozófiai kérdésekről <i>(Pl. a „Mi viszi előre a világot? Forradalom vagy szerves fejlődés” témájában.)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Események időrendbe állítása. <i>(Pl. a francia forradalom eseményei.)</i> 		Középiskolai történelmi atlasz Tankönyv
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> felvilágosodás, jogegyenlőség, hatalmi ágak megosztása, népfelség, társadalmi szerződés, szabad verseny, alkotmány, alkotmányos monarchia, elnök, miniszterelnök, felelős kormány, cenzus, általános választójog, forradalom, diktatúra, jakobinus, Szent Szövetség.</p> <p><i>Személyek:</i> Nikolausz Kopernikusz, Isaac Newton, Charles Louis Montesquieu, Jean-Jacques Rousseau, Adam Smith, George Washington, Maximilien Robespierre, Bonaparte Napóleon.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1689 a Jognyilatkozat, 1776 a Függetlenségi nyilatkozat, 1789 a francia forradalom, 1804–1814/1815 Napóleon császársága, 1815 a waterlooi csata.</p> <p><i>Topográfia:</i> Nagy-Britannia, Amerikai Egyesült Államok, Párizs, Oroszország, Waterloo</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Képek és irodalmi idézetek gyűjtése a felvilágosodás világképének bemutatásához. – Vita a brit és az amerikai államszervezet sajátosságairól. – Vita rendezése a francia forradalom pozitív és negatív hatásairól. – Gondolattérkép készítése a francia forradalom okairól. 		
Javasolt helytörténeti óra témái			

Témakör	Magyarország a 18. században		Órakeret 10 óra +1
Előzetes tudás	Kuruc mondák és történetek, Magyarország újjáépítése a Habsburg Birodalom keretei között. Nemzetiségi viszonyok.		
További különleges feltételek	személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus tárgyi: interaktív tábla, DVD-lejátszó, CD lejátszó		

<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az uralkodói önkény nyomán létrejövő nemzeti összefogás mozgósító erejének és a kölcsönös engedményeken alapuló megállapodás hosszú távú jelentőségének értékelése a Rákóczi-szabadságharc kapcsán. A sorsfordító történelmi események nem kizárólag egy kiváltó okra vezethetők vissza, és következményeik döntően befolyásolhatják egy adott állam/közösség fejlődésének lehetőségeit.</p> <p>A hosszú, békés időszak, az ország újjáépítése együtt járt más népek, nemzetiségek befogadásával/betelepülésével/betelepítésével, gazdasági, kereskedelmi, kulturális fejlődést és egy soknemzetiségű államot eredményezett, amely később nemzetiségi ellentétek és konfliktusok alapjául szolgált. A modernizációs kényszer nyomán – a népboldogítás zsarnoki eszközeinek alkalmazása révén is – alakul ki közéletünkben a ma is meglévő „magyar gondolat” és „szabad gondolat” szembenállása.</p> <p>A tanulók felismerik, hogy az uralkodó és a rendek egymásra utaltsága, a központi és a helyi hatalom egyensúlya jelentett garanciát a békés építőmunkára, amely kedvezően érintette a mezőgazdaság helyzetét, de bizonyos értelemben gátját jelentette a hazai ipari termelés kibontakozásának. Tudatosul benne, hogy Magyarország a Habsburg Birodalom részét képezte, megérti a birodalmiságból fakadó problémák lényegét, és reális képet alkot Magyarország birodalmon belüli helyzetéről. Az önkormányzatiság (vármegyerendszer) szerepének megértése a függetlenség bizonyos elemeinek a megőrzésében. Tudja, hogy a korszakban jelentősen megváltozott Magyarország etnikai képe, és hogy ennek napjainkig ható következményei lettek.</p>			
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök	
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények			
<p>A Rákóczi-szabadságharc</p> <ul style="list-style-type: none"> – Magyarország a Habsburg Birodalomban. – A szabadságharc okai és céljai. – A szabadságharc politikai és katonai fordulópontjai. – A szatmári béke kompromisszuma. <p>Magyarország újranépesülése és újranépesítése</p> <ul style="list-style-type: none"> – A belső vándorlás, a szervezett betelepítés és 	<p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A szabadságharc katonai történetének felidézése térképek, képek és szöveges források segítségével. – A tanultak felhasználása új feladathelyzetben. <i>(Pl. a felvilágosodás fogalmainak azonosítása a korszak uralkodói intézkedéseiben.)</i> – Egy történelmi oknyomozás megtervezése. <i>(Pl. Martinovics Ignác perújrafelvétele.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A Rákóczi-szabadságharc céljainak és eredményeinek összevetése. – A felvilágosult abszolutizmus eszmei és politikai hátterének, valamint eredményeinek azonosítása. 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Kuruc költészet, Mikes Kelemen Nyelvújítás: Kazinczy Ferenc. A magyar felvilágosodás irodalma: Bessenyei György, Csokonai Vitéz Mihály.</p>	<p>Kuruc nóták zenei CD-n Zenei CD a magyarországi nemzetiségek jellemző zenéivel</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>

<p>az öntevékeny betelepülés.</p> <ul style="list-style-type: none"> – A többnyelvű és többvallású ország. – Gazdaság és életmód. <p>A felvilágosult abszolutizmus reformjai</p> <ul style="list-style-type: none"> – A Pragmatica Sanctio. – A felvilágosult abszolutizmus céljai. – Mária Terézia: együttműködés és reform. – II. József reformpolitikája és kudarca. 	<ul style="list-style-type: none"> – Mária Terézia és II. József politikájának összehasonlítása. – II. József személyiségének bemutatása, uralkodásának mérlege, értékelése. – A 18. századi Magyarország legfőbb kulturális eredményeinek azonosítása. – Feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. <i>(Pl. II. József politikai életpályájának elemzése.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Önállóan gyűjtött képekből összeállítás, tabló készítése. <i>(Pl. nemzetiségek Magyarországon.)</i> – Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. <i>(Pl. jobbágyterheket szemléltető ábra készítése.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Magyarország újranevesülésének és a folyamat eredményének értelmezése tematikus térképek segítségével. - Egyszerű térképvázlatok rajzolása különböző információforrások alapján. <i>(Pl. a népességmozgások irányainak megjelenítése.)</i> 	<p><i>Ének-zene:</i> a barokk zene <i>(pl. J. S. Bach, Händel)</i>, a klasszikus zene <i>(pl. Haydn)</i>.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> barokk stílusú kastélyok, templomok, .</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> könyvtártípusok, könyvtártörténet.</p>	
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>kuruc</u>, <u>labanc</u>, <u>szabadságharc</u>, trónfosztás, amnesztia, felvilágosult abszolutizmus, kettős vámhatár, úrbéri rendelet, Ratio Educationis, türelmi rendelet, nyelvrendelet.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>II. Rákóczi Ferenc</u>, <u>Mária Terézia</u>, II. József.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>1703–1711 a Rákóczi-szabadságharc</u>, 1711 a szatmári béke, 1740–1780 Mária Terézia uralkodása, 1780–1790 II. József uralkodása.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Temesvár</u>, Határőrvidék, Poroszország</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Összefoglaló készítése a szabadságharc okainak és eredményeinek összehasonlítására. – Vita Magyarország és a Habsburg-dinasztia kapcsolatáról. – Képek, térképek, irodalmi szövegek, kuruc nóták gyűjtése a Rákóczi-szabadságharccal kapcsolatban. 		

	<ul style="list-style-type: none"> – A Rákóczi-szabadságharc nemzetközi kapcsolatainak ábrázolása gondolattérképen. – A népességmozgások és az egyes népcsoportok nyomon követése térképen. – Magyarázó ábra készítése a kettős vámhatár működéséről. – Beszélgetés az állami iskolarendszer létrejöttéről és működéséről a Ratio Educationis részlete alapján.
Javasolt helytörténeti óra témái	Kisvárdai és a kisvárdai vár szerepe és jelentősége a Rákóczi- szabadságharcban. Múzeumpedagógiai óra.

Témakör	Az új eszmék és az iparosodás kora		Órakeret 5 óra+1
Előzetes tudás	A felvilágosodás eszméi; az ipari forradalom találmányai.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár		
	tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A felvilágosodás állította középpontba a világmindenség ésszel felfogható megértését, a tudományos megismerés elsőbrendűségét, a folyamatos haladás, fejlődés utópisztikus eszményét. Az alapvetőnek nevezett emberi jogok, amelyek mind a mai napig a nyugati demokráciák jogrendjének alapját jelentik. A korszak eszméi (egyenlőség, szabadság, testvériség) nem egyszer egymást kizáró módon valósulnak meg. A korszak tette az uralkodók és hatalmon levők feladatává a közjó szolgálatát, amely szélsőséges formájában a népboldogítás zsarnoki, terrorisztikus eszközeinek alkalmazását is eredményezte.</p> <p>A tanuló belátja, hogy a hatalommegosztás és a képviselői elv általánossá válása a polgári államokban a demokratikus jogok gyakorlásának kiterjesztését eredményezte. Megérti, hogy a korszakban a társadalmi és gazdasági átalakulás egymást erősítve bontakozik ki. Felismeri, hogy az ipari forradalom, amely új energiaforrások hasznosítása mellett új technikai eszközök alkalmazásával és a termelési formák átalakításával létrehozta az ipari társadalmat, a népesség számszerű gyarapodását, urbanizációt és az ipari munkásság létszámának növekedését eredményezte. Ismeri a korszakban kialakult politikai ideológiák – liberalizmus, nacionalizmus, konzervativizmus, szocializmus – jellemzőit, és átlátja, hogy ezek átalakult formában ma is léteznek.</p>		
	Követelmények		
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		Kapcsolódási Pontok
Liberalizmus, nacionalizmus és konzervativizmus	<i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i> <ul style="list-style-type: none"> - A 19. század politikai eszméinek azonosítása szöveges források alapján. - Az ipari forradalmak ökológiai következményeinek 		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> A felvilágosodás és a romantika, a
			Képek a felvilágosodás

<ul style="list-style-type: none"> – Liberalizmus: jogegyenlőség és alkotmányosság. – Nacionalizmus: nemzetépítés és nemzetállam. – Konzervativizmus: szerves reform és a forradalom elutasítása. <p>Az ipari forradalom hullámai</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az első hullám: textilipar, bányászat, kohászat. – A közlekedés forradalma. – A második hullám: elektronika és vegyipar. – A gyár és a futószalag. – Az ipari forradalmak társadalmi és környezeti hatásai. 	<p>azonosítása</p> <ul style="list-style-type: none"> - Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a tömegek bekerülése a politizálásba.)</i> - Információk önálló rendszerezése és értelmezése. <i>(Pl. az ipari forradalom találmányai és jelentőségük.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az iparosodás hullámainak azonosítása és összevetése. - A 19. századi demográfiai változások okainak feltárása. - Különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán. <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Egy ipari nagyváros életkörülményeinek jellemzése. - Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a hatalommegosztás elvének ábrája.)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Események időrendbe állítása. - A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. 	<p>francia Enciklopédia, Voltaire: Candide.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> klasszicizmus és romantika.</p> <p><i>Fizika:</i> hőerőgépek, a teljesítmény mértékegysége (watt).</p> <p><i>Földrajz:</i> urbanizációs folyamatok és hatásaik.</p>	<p>korának kiemelkedő személyiségeiről</p> <p>Szerepkártyák a szerepjátékhoz</p> <p>Makettek, modellek, animációk az ipari forradalom találmányairól</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>liberalizmus</u>, <u>nacionalizmus</u>, nemzetállam, <u>konzervativizmus</u>, reform, <u>ipari forradalom</u>, <u>munkanélküliség</u>, <u>tömegtermelés</u>, szegregáció.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>James Watt</u>, <u>Thomas Edison</u>, Henry Ford.</p> <p><i>Topográfia:</i> Manchester, New York.</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Az egyes politikai eszmék álláspontjai közötti különbségek megbeszélése. – Grafikonok, adatsorok elemzése az ipari forradalmak társadalmi és demográfiai hatásairól. – Kiselőadások tartása fontosabb találmányokról. – Az ipari forradalom társadalmi hatásainak megvitatása. 		
<p>Javasolt helytörténeti óra témái</p>			

Témakör	A reformkor		Órakeret 10 óra +3
Előzetes tudás	A magyar reformkor képviselői		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus (1-2 múzeumi foglalkozáshoz) Tárgyi: interaktív tábla, DVD-lejátszó, CD lejátszó		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A korszakot a nemzeti és a liberális eszme megerősödése, valamint az európai centrumhoz való fölzárkózás kényszere határozza meg. Ezek nyomán megfogalmazódik a jobbágyi és rendi viszonyok meghaladásának, az érdekegyeztetés, a közteherviselés, valamint a nemzeti nyelv és kultúra megteremtésének szükségessége, amelyek a polgári viszonyok és a nemzeti önállóság megteremtését célozzák. E célok megvalósítása állítja középpontba azokat a nagyformátumú politikusokat, akik túllépve egyéni érdekeiken, egymást kiegészítve a közösség hosszú távú érdekeit szolgáló reformprogramok mellé állítják a közvéleményt.</p> <p>Megéri a tanuló, hogy a fejlődésben – Nyugat-Európa mintaadó államaihoz képest – lemaradt magyar társadalmat és gazdaságot célzó, reformkori modernizációs szándékok elvezettek a polgári Magyarország megteremtéséhez. A reformkorban megjelenő magyar polgári nemzeti eszme és jelentőségének megismerése. Belátja, hogy a reformkor jelentős személyiségei irányt szabtak a történelmi eseményeknek. A reformkor nagy alakjainak példáján keresztül pozitív nemzettudat kialakítása.</p>		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
A politikai élet szinterei <ul style="list-style-type: none"> – A Habsburg Birodalom és Magyarország. – A rendi országgyűlés és a megyerendszer. – A reformkori Pest-Buda. – A nyilvánosság megteremtése, politika és kultúra. A reformkor fő kérdései <ul style="list-style-type: none"> – A magyar nyelv ügye és a nemzetté válás. 	<i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i> <ul style="list-style-type: none"> - A jobbágykérdés és megoldási javaslatának értelmezése szövegek és adatok alapján. - A nyelvkérdés és a nemzetté válás bemutatása különböző források segítségével. (Pl. magyar államnyelv, a zsidóság nyelv váltása, Löv Lipót). - A reformkor legfőbb kulturális eredményeinek, alkotásainak azonosítása különböző típusú források alapján. - Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. (Pl. a nemesi életszemlélet megismerése Pulszky Ferenc műve alapján.) 	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> A reformkor irodalma. Nemzeti dráma, nemzeti színjátszás kezdetei. <i>Dráma és színház:</i> a XIX. századi magyar színház és dráma néhány alkotása: Katona József: Bánk bán,	Játékfilm Széchenyiről DVD-n Ismeretterjesztő film a reformkorról DVD-n Szerepkártyák szerepjátékhoz Képek a nemzetiségek viseletheiről Múzeumi feladatlap

<ul style="list-style-type: none"> – A jobbágykérdés: örökváltság, kárpótlás. – A polgári alkotmányosság kérdése. – Széchenyi és Kossuth programja és vitája. 	<p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Széchenyi és Kossuth társadalmi háttérének, egyéniségének, álláspontjának és eredményeinek összevetése. - A nemzeti kultúra és a kor politikai törekvései közötti kapcsolatok azonosítása példák alapján. - Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása viselkedésük mozgatórugóiról. <i>(Pl. Széchenyi István)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A polgári alkotmányosság programjának bemutatása politikai írások, országgyűlési felszólalások és ábrák alapján - Elsődleges történelmi források elemzése, összefüggések felderítése. <i>(Pl. Széchenyi programja a Stádium 12 pontja alapján.)</i> - Események, történetek, jelenségek dramatikus megjelenítése. <i>(Pl. Széchenyi és Kossuth vitája.)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Események időrendbe állítása. Történelmi térkép vázlatot alkotása hagyományos és digitális eljárással. 	<p>Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> klasszicizmus és romantika.</p> <p><i>Ének-zene:</i> Himnusz, Szózat, Erkel Ferenc: Hunyadi László – a nemzeti opera születése, Liszt Ferenc.</p> <p><i>Földrajz:</i> Magyarország természeti adottságai, folyamszabályozás.</p>	<p>Képek tablókészítéshez</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> alsó- és felsőtábla, érdekegyesítés, <u>közteherviselés</u>, <u>jobbágyfelszabadítás</u>, örökváltság.</p> <p><i>Személyek:</i> József nádor, Klemens Metternich, Wesselényi Miklós, <u>Széchenyi István</u>, Kölcsey Ferenc, <u>Deák Ferenc</u>, <u>Kossuth Lajos</u>, Ganz Ábrahám.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>1830–1848 a reformkor</u>, 1830 a Hitel megjelenése, 1844 törvény a magyar államnyelvről.</p> <p><i>Topográfia:</i> Pest-Buda</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Ábrák készítése a rendi államszervezet működéséről. – Kiselőadások, prezentációk készítése a reformkor jelentősebb alkotásairól. – Táblázatos összefoglaló készítése a reformellenzék, a konzervatívok és az udvar álláspontjáról a főbb vitakérdésekben. 		

	– A reformkor legfontosabb kérdéseinek, jellemzőinek azonosítása szépirodalmi művekben és más szöveges forrásokban.
Javasolt helytörténeti óra témái	

Témakör	A forradalom és a szabadságharc		Órakeret 8 óra +3 óra
Előzetes tudás	Március 15. mint iskolai ünnepély, a forradalom és szabadságharc kiemelkedő személyiségei.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus (1-2 múzeumi foglalkozáshoz)		
	Tárgyi: interaktív tábla, DVD-lejátszó, CD lejátszó		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A korszakot a nemzeti és a liberális eszme megerősödése, valamint az európai centrumhoz való fölzárkózás kényszere határozza meg. Ezek nyomán megfogalmazódik a jobbágyi és rendi viszonyok meghaladásának, az érdekegyeztetés, a közteherviselés, valamint a nemzeti nyelv és kultúra megteremtésének szükségessége, amelyek a polgári viszonyok és a nemzeti önállóság megteremtését célozzák. E célok megvalósítása állítja középpontba azokat a nagyformátumú politikusokat, akik túllépve egyéni érdekeiken, egymást kiegészítve a közösség hosszú távú érdekeit szolgáló reformprogramok mellé állítják a közvéleményt. A közös cél eredményezi a forradalom és szabadságharc idején létrejövő nemzeti egységet és összefogást, amely számos politikai, társadalmi és katonai eredménnyel jár, és csak két nagyhatalom külső katonai agressziója képes leverni. A magyar és az egyetemes történelem összefüggéseinek átlátása. Március 15. eseményeinek megismerése nemzeti ünnepünk méltó megünneplése céljából.		
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
A forradalom céljai és eredményei	<p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A forradalom eseményeinek felidézése források segítségével. - Egy történelmi oknyomozás megtervezése. <i>(Pl. Petőfi Sándor halála.</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A reformkori elképzeléseknek, a forradalom követeléseinek és az áprilisi törvényeknek az összehasonlítása. - A forradalom és a szabadságharc eredményeinek értékelése. 	<p><i>Ének-zene:</i> a szabadságharc dalai</p> <p><i>Földrajz:</i> Magyarország természeti adottságai</p>	<p>Szerepkártyák szerepjátékhoz</p> <p>Múzeumi feladatlap</p> <p>Képek tablókészítéshez</p> <p>A szabadságharc dalai zenei CD-n</p>

<p>A szabadságharc főbb eseményei és kiemelkedő szereplői</p> <ul style="list-style-type: none"> – Harc a dinasztiaival és a vele szövethető nemzetiségekkel. – A tavaszi hadjárat. – A Függetlenségi nyilatkozat, kísérlet az önálló állam megteremtésére. – A szabadságharc leverése és a megtorlás. 	<ul style="list-style-type: none"> - Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása viselkedésük mozgatórugóiról. <i>(Pl. Görgey Artúr.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A szabadságharc néhány kiemelkedő szereplőjének, illetve vértanújának bemutatása. - A nemzetiségek és a kisebbségek részvételének (pl. németek, szlávok, és zsidók) bemutatása a szabadságharcban és az azt követő megtorlás során. - Elsődleges történelmi források elemzése, összefüggések felderítése. <i>(Pl. Az áprilisi törvények.)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A szabadságharc néhány döntő csatájának bemutatása térképek, beszámolók alapján. - A magyar forradalom és szabadságharc elhelyezése az európai környezetben. - Az európai történelem és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. az 1848-as forradalmak kölcsönhatásai.)</i> - Események időrendbe állítása. <i>(Pl. a pesti forradalom eseményei.)</i> 		<p>Játékfilm a szabadságharc vereségéről DVD-n</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> márciusi ifjak, <u>sajtószabadság</u>, <u>cenzúra</u>, áprilisi törvények, népképviselői <u>országgyűlés</u>, politikai nemzet, <u>nemzetiség</u>, <u>honvédség</u>, Függetlenségi nyilatkozat.</p> <p><i>Személyek:</i> Petőfi Sándor, <u>Batthyány Lajos</u>, <u>Görgei Artúr</u>, <u>Bem József</u>, <u>Klapka György</u>, <u>Ferenc József</u>, Julius Haynau.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>1848. március 15. a pesti forradalom</u>, 1848. április 11. az áprilisi törvények, 1848. szeptember 29. a pákozdi csata, 1849. április–május a tavaszi hadjárat, 1849. április 14. a Függetlenségi nyilatkozat, 1849. május 21. Buda visszavétele, 1849. augusztus 13. a világosi fegyverletétel, <u>1849. október 6. az aradi vértanúk és Batthyány kivégzése</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Pákozdi</u>, <u>Debrecen</u>, <u>Isaszeg</u>, <u>Világos</u>, <u>Komárom</u>, <u>Arad</u></p>		

Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – A szabadságharc főbb eseményeinek elhelyezése vaktérképen. – Vita a szabadságharc vereségének okairól. – Kisesszé készítése a forradalom és szabadságharc valamely vitatott kérdéséről. – A forradalom és szabadságharc eseményeit megörökítő művészeti alkotások (képek, irodalmi szövegek, filmek) gyűjtése és értelmezése. – Mikrotörténeti kutatás: konfliktusos élethelyzetek és életutak bemutatása a szabadságharc nemzetiségi vagy zsidó származású résztvevői köréből.
Javasolt helytörténeti óra témái	

A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló:

- ismeri az ókori civilizációk legfontosabb jellemzőit, valamint az athéni demokrácia és a római állam működését, hatásukat az európai civilizációra;
- felidézi a monoteista vallások kialakulását, legfontosabb jellemzőiket, tanításaik főbb elemeit, és bemutatja terjedésüket;
- bemutatja a keresztény vallás civilizációformáló hatását, a középkori egyházat, valamint a reformáció és a katolikus megújulás folyamatát és kulturális hatásait; érvel a vallási türelem, illetve a vallásszabadság mellett;
- képes felidézni a középkor gazdasági és kulturális jellemzőit, világgképét, meghatározó birodalmait, és bemutatni a rendi társadalmat;
- ismeri a magyar nép őstörténetére és a honfoglalásra vonatkozó tudományos elképzeléseket és tényeket, tisztában van legfőbb vitatott kérdéseivel, a különböző tudományterületek kutatásainak főbb eredményeivel;
- értékeli az államalapítást, valamint a kereszténység felvételének jelentőségét;
- felidézi a középkori magyar állam történetének fordulópontjait, legfontosabb uralkodóink tetteit;
- ismeri a magyarság törökellenes küzdelmeit, azok fordulópontjait és hőseit; felismeri, hogy a magyar és az európai történelem alakulását meghatározóan befolyásolta a török megszállás;
- be tudja mutatni a kora újkor fő gazdasági és társadalmi folyamatait, ismeri a felvilágosodás eszméit, illetve azok kulturális és politikai hatását, valamint véleményt formál a francia forradalom európai hatásáról;
- összefüggéseiben és folyamatában fel tudja idézni, miként hatott a magyar történelemre a Habsburg Birodalomhoz való tartozás, bemutatja az együttműködés és konfrontáció megnyilvánulásait, a függetlenségi törekvéseket és értékeli a Rákóczi-szabadságharc jelentőségét;
- ismeri és értékeli a magyar nemzetnek a polgári átalakulás és nemzeti függetlenség elérésére tett erőfeszítéseit a reformkor és az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc időszakában; a kor kiemelkedő magyar politikusait és azok nézeteit;
- fel tudja idézni az ipari forradalom szakaszait, illetve azok gazdasági, társadalmi, kulturális és politikai hatásait; képes bemutatni a modern polgári társadalom és állam jellemzőit és a 19. század főbb politikai eszméit, valamint felismeri a hasonlóságot és különbséget azok mai formái között.

4.3 Arany János Tehetséggondozó Program / Előkészítő évvel induló emelt szintű idegen nyelvi (angol, német) / emelt szintű angol nyelvi képzések 11. évfolyam

11–12. évfolyam

A tanuló történelmi ismereteinek gyarapodása, információszerzési és forrásfeldolgozási kompetenciájának, valamint gondolkodási és érvelő készségeinek fejlődése lehetővé teszi, hogy a középiskola utolsó évfolyamaira birtokába kerüljön azoknak az általános kompetenciáknak, amelyek hozzájárulnak a társadalmi életben való hatékony tájékozódásához és részvételéhez.

Az utolsó két év az érettségire való felkészülés időszaka. A különböző témakörök, összefüggések, jelenségek összefoglaló áttekintése külön időkeretet igényel – ez a kerettanterv ajánlása szerint 22 óra –, amit a helyi tantervek a vizsgakövetelmények figyelembevételével szabályozhatnak.

Az utolsó két év témakörei a 19. század közepétől a 21. század elejéig terjedő időszakot ölelik fel. Feldolgozásuk során kiemelt szempont, hogy ez az időszak már közvetlen hatást gyakorol a jelen társadalmi, gazdasági és politikai viszonyaira, ezért különösképpen alkalmas a problémaközpontú megközelítésre. Az egyes témakörök, témák a korábbiaknál összetettebb feldolgozásra, komplexebb fejlesztésre adnak lehetőséget.

A középiskolai történelemtanulás inspirációt nyújt arra, hogy a tanuló felnőttként, a középiskola befejezése után is érdeklődjék a történelem, illetve közéleti kérdések iránt, valamint hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló az iskolából kikerülve hazáját szerető, demokratikus gondolkodású, kisebb-nagyobb közösségeiért felelősséget vállaló polgárrá; a társadalom tevékeny és autonóm tagjává váljék.

A tantárgyi óraszámok megoszlása az egyes témakörök között

Témakör	Óraszám
A nemzetállamok születése és a szocialista eszmék megjelenése	6 +1
A dualizmus kori Magyarország	15+1
A nagy háború	14
Az átalakulás évei	13+2
A két világháború között	8+3
A Horthy-korszak	12+5
A második világháború	18 ó
A két világrendszer szembenállása	6+4
Összesen	108 óra

Témakör	A nemzetállamok és a birodalmi politika kora		Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Az egységes Olaszország és Németország létrejötte. Polgárháború az Amerikai Egyesült Államokban. Birodalmak versenye a világ újrafelosztásáért, élet a gyarmatokon.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus (1-2 múzeumi foglalkozáshoz) Tárgyi: IKT eszközök		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A nacionalista eszme terjedése, az ipari forradalom termékeinek piacigénye együttesen segítik elő a nemzetállamok létrejöttét, mely állami keretként hatékonyan képes egy nép érdekeit megjelteni, megvédeni. A különböző nemzetállamok megteremtésének igénye, a tőkés termelés állandó bővítésének kényszere magában hordozza a nemzetek közötti versengés kieléződését, amely többek között a gyarmatosítás új szakaszának megjelenését eredményezi. A modern polgári államszervezet új funkciói kiterjednek az oktatásra, az egészségügyre és a szociálpolitikára, azaz számos, a közösséget összetartó elemmel bővültek.</p> <p>A tanuló felismeri, hogy az ipari forradalom újabb szakaszának eredményei (új iparágak, találmányok stb.) számos árnyoldallal (környezetkárosítás, társadalmi egyenlőtlenségek növekedése) járnak. A XIX. század első felében kialakult új eszmék hatására jelentősen átalakult a világ fejlődése a század második felében. Megérti azokat a régi fejlődési kereteket szétfeszítő törekvéseket, amelyek szükségszerűen vezettek el egy olyan mértékű hatalmi versengéshez, amely beletorkollott az első világháborúba.</p>		
Követelmények			
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
<i>A szocializmus és a munkásmozgalom</i> <ul style="list-style-type: none"> - Szocializmus: társadalmi egyenlőség és tulajdonviszonyok. - A Kommunista kiáltvány. - Szakszervezetek és munkáspártok. - Szociáldemokrácia és kommunizmus. - Keresztényszocializmus 	<i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból, programokból. – Önálló információgyűjtés különböző mozgalmak programjaiból. <i>Történelmi gondolkodás:</i> <ul style="list-style-type: none"> – A nemzetállam fogalmának értelmezése politikai, gazdasági és kulturális szempontokból. – A polgári állam feladatköreinek és eredményeinek azonosítása. 	<i>Földrajz:</i> kontinensek földrajza, Európa országai, Balkán, a városfejlődés szakaszai. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Stendhal, Balzac, Victor Hugo, Puskin, Zola, Dosztojevszkij,	Feladatlap és szerepkártyák vitához Ismeretterjesztő film a női emancipációról , zanza tv Játékfilm DVD-n az amerikai

<p>A polgári nemzetállam megteremtése (Németország, Amerikai Egyesült Államok, Japán)</p> <ul style="list-style-type: none"> – A nemzeti egység megteremtése (politika, gazdaság, kultúra). – Alkotmányosság és választójog. – Jogegyenlőség és emancipációs törekvések. <p>A polgári állam kiépítése</p>	<ul style="list-style-type: none"> – A kommunista, a szociáldemokrata és a keresztényszociális eszmék azonosítása és összehasonlítása – Különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán. <i>(nemzetállam, polgári állam.)</i> – Híres emberek, történelmi személyek jellemzése, feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. <i>(Pl. Bismarck politikai pályája.)</i> – Önálló vélemény megfogalmazása történelmi eseményekről, szereplőkről, jelenségekről, filozófiai kérdésekről. <i>(Pl. szabadság, jogegyenlőség)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Esszé írása történelmi – társadalmi témákról. <i>(Pl. alkotmányosság, emancipáció.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Történelmi időszakok összehasonlítása a változások mennyisége és gyorsasága szempontjából. <i>(Pl. gyarmatbirodalmak kiterjedése a XIX. század elején és végén.)</i> – Események, jelenségek, tárgyak, személyek időrendbe állítása. <i>(Pl. az olasz és a német egység megvalósulásának fő lépései.)</i> 	<p>Verlaine, Rimbaud, Baudelaire, Keats.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> eklektika, szecesszió és az izmusok meghatározó alkotói és művei.</p> <p><i>Ének-zene:</i> Verdi, Puccini, Wagner, Debussy.</p>	<p>polgárháború koráról</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Tankönyv/ Okostankönyv</p> <p>Történelmi atlasz</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> polgárháború, polgári állam, szakszervezet, társadalombiztosítás, monopólium, <u>szocializmus</u>, szociáldemokrácia, <u>kommunizmus</u>, <u>keresztényszocializmus</u>, proletárdiktatúra, osztályharc, cionizmus, emancipáció.</p> <p><i>Személyek:</i> Abraham Lincoln, <u>Otto von Bismarck</u>, <u>Karl Marx</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Németország</u>, <u>Japán</u></p> <p><i>Kronológia:</i> 1861–1865 az amerikai polgárháború, 1868 a Meidzsi-restauráció, <u>1871 Németország egyesítése</u>.</p>		

Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Egyetemes és magyar történeti példák gyűjtése a polgári állam feladatköreiről és társadalmi hatásairól. – Táblázat készítése a szociáldemokrácia és a kommunizmus céljainak, módszereinek, lehetőségeinek összevetéséről. – Vita a szocialista eszméről, és hatásukról a korabeli közéletre. – Az egységes Olaszország és a Német Császárság kialakulásának, valamint az Egyesült Államok terjeszkedése főbb mozzanatainak követése a térképen.
Javasolt helytörténeti óra témái	

Témakör	A dualizmus kora	Órakeret 16 óra	
Előzetes tudás	Megtorlás, önkényuralom és kiegyezés. Magyarország fejlődése a dualizmus korában, a Monarchia együtt élő népei, a nemzetiségek helyzete.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: IKT eszközök		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló megérti, hogy a kiegyezés reális kompromisszum volt, amely megfelelt a kor erőviszonyainak. A kiegyezés hosszú távú hatásának érzékelése Magyarország fejlődésére és ennek az emelkedésnek a központja a világvárossá emelkedő Budapest volt. Tudatosul, hogy a polgárosodásban, a modernizációban a hazai zsidóságnak a részvétele meghatározó volt, s ez az időszak a magyarországi zsidóság jogi, felekezeti emancipációjának beteljesülése. A technológiai fejlődésben a magyar tudósok találmányai is szerepet játszottak. Belátja, hogy Magyarországon a dualizmus korában következett be a – máig meglévő – szakadás az elit- és a tömegkultúra között. Felismeri, hogy a dualizmus korában a magyar sajtó a modernizálódó magyar állam negyedik hatalmi ágává alakult.		
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
A kiegyezés és a dualizmus rendszere – A kiegyezés és okai. – A közös ügyek rendszere. – A magyar államszervezet. A pártrendszer, a választójog és a véderőviták.	<i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i> <ul style="list-style-type: none"> - A dualizmus kori nemzetiségi kérdés elemzése szöveges források, adatsorok és etnikai térképek segítségével. - A dualizmus kori társadalmi és gazdasági változások elemzése, értékelése adatsorok, szöveges és képi források segítségével 		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Arany János: A walesi bárdok, a századforduló irodalmi élete (<i>pl. a Nyugat</i>).
			Képek a korabeli Budapestről Ismeretterjesztő film DVD-n Budapest fejlődéséről

<p>A nemzeti és nemzetiségi kérdés, a cigányság helyzete</p> <ul style="list-style-type: none"> – A politikai nemzet koncepciója. – A horvát-magyar kiegyezés és a nemzetiségi törvény. – Asszimiláció és anyanyelvhasználat. – Autonómiatörekvések és irredenta mozgalmak. – Zsidó emancipáció, a zsidóság részvétele a modernizációban, polgárosodás és a középosztály kérdése. – Cigányok/romák a dualizmus kori Magyarországon. 	<ul style="list-style-type: none"> - A dualizmus legkiemelkedőbb gazdasági és kulturális teljesítményeinek azonosítása különböző forrásokban - Egy történelmi oknyomozás megtervezése. <i>(Pl. a tiszzaeszlári vérvád.)</i> - A zsidók és németek szerepe a polgárosodásban <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A kiegyezés értékelése egykorú szempontok szerint, illetve másfél évszázados történelmi távlat nézőpontjából - Erkölcsi kérdéseket felvető élethelyzetek felismerése, bemutatása. <i>(Pl. az aradi vértanúk búcsúlevelei alapján.)</i> - Különböző történelmi elbeszélések összehasonlítása a narráció módja alapján. <i>(Pl. a kiegyezés mérlege Eötvös József és Kossuth Lajos írásai alapján.)</i> - A dualizmus kora kiemelkedő szereplői életútjának áttekintése, értékelése. <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A dualizmus államszervezetét bemutató ábra értelmezése - Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a dualizmus pártviszonyai.)</i> - Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. <i>(Pl. a dualista állam.)</i> - Beszámoló, kiselőadás tartása történelmi forrásszövegek alapján. <i>(Pl. dualizmuskori színházkultúra.)</i> - Események, történetek, jelenségek mozgásos, táncos, dramatikus megjelenítése. <i>(Pl. jelenetek egy pesti kávéház mindennapjaiból)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az európai történelem és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. a kiegyezés létrejöttét elősegítő külpolitikai tényezők számbavétele.)</i> 	<p><i>Vizuális kultúra:</i> a szecesszió és eklektika jellemzői.</p> <p><i>Ének-zene:</i> Liszt Ferenc, az operett születése, Bartók Béla, Kodály Zoltán.</p> <p><i>Földrajz:</i> folyamszabályozás, természetkárosítás, árvizek kiváltó okai.</p> <p><i>Fizika:</i> az elektrifikáció, a transzformátor, a villamos mozdony, a karburátor.</p> <p><i>Testnevelés:</i> Magyar olimpiai részvétel – Hajós Alfréd, magyar sikersportágak <i>(pl. úszás, vívás).</i></p>	<p>Zanza tv Fogalomtár</p> <p>Tankönyv/ Okostankönyv</p> <p>Történelmi atlasz</p>
--	--	---	---

	- A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. (Pl. a magyarországi vasúthálózat fejlődése.)		
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> emigráció, passzív ellenállás, <u>kiegyezés</u>, <u>közös ügyek</u>, közjogi kérdés, húsvéti cikk, <u>dualizmus</u>, nyílt és titkos szavazás, Szabadelvű Párt, Függetlenségi Párt, Magyarországi Szociáldemokrata Párt, népességrobbanás, urbanizáció, kivándorlás, dzsentri, népoktatás, <u>Millennium</u>, asszimiláció, autonómia.</p> <p><i>Személyek:</i> Andrássy Gyula, Eötvös József, Baross Gábor, Tisza Kálmán, Wekerle Sándor, Tisza István, Semmelweis Ignác, Weiss Manfréd.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1848/1867–1916 Ferenc József uralkodása, <u>1867 a kiegyezés</u>, 1868 a horvát-magyar kiegyezés, a nemzetiségi törvény, a népiskolai törvény, 1873 Budapest egyesítése, <u>1896 a Millennium</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Budapest</u>, <u>Osztrák-Magyar Monarchia</u>, Fiume.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> - Vita Magyarország és a Habsburg-dinasztia dualizmus kori kapcsolatáról. - Folyamatábra, készítése a dualizmus kori pártviszonyokról. - A dualizmus kori nemzetiségi törekvések és ideológiai hátterük táblázatos összefoglalása. - A Nemzeti Sírkert felkeresése (a 19. század szereplőihez kapcsolódó sírok, mauzóleumok közös megtekintése). - A korszakkal kapcsolatos emlékművek, emlékhelyek fölkeresése a lakóhelyen és környékén. - Kiselőadás / tabló készítése a dualizmus korának kiemelkedő beruházásairól. - Programajánló összeállítása egy a millennium korában Budapestre látogató turista számára. - Tisza István lexikon szócikk készítése kormánypárti, illetve függetlenségi és szociáldemokrata szemszögből. - Ellenzéki és kormánypárti választási plakát készítése az 1905-ös választásokra. 		
Javasolt helytörténeti óra témái	<p>Híres kisvárdai emberek, akik az iskola, a város hírnevét erősítették. Pl. Vadász Lipót országgyűlési képviselő, Frigyesi József Nőgyógyász, Halasi Gyula vívó, galamblövész, Városi könyvtár – beszélgetés a könyvtár helytörténetével</p>		

Témakör	A nagy háború	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	A tudomány és technika fejlődésének új szakasza. Nagyhatalmi konfliktusok és a szövetségi rendszerek kialakulása. A keleti kérdés. A dualista monarchia válsága.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár	

	Tárgyi: IKT eszközök		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A központi tervezési dokumentumok által meghatározott célok alapján tanulók legyenek képesek élményszerűen elsajátítani tényeket, célunk, hogy a történelemből fakadó tanulságok feldolgozása személyes élmény legyen.</p> <p>Az alkalmazott módszerekkel cél a motiválás s ezzel együtt tanulók önállóságának, és kooperációjának, együtt gondolkodásának a fejlesztését is célul tűzzük ki. A személyközi kapcsolatok (tanár-diák, diák-diák) alakulása pedig a személyiségük fejlesztését szolgálja. Célunk, hogy a téma kapcsán nagyobb figyelemmel és felelősséggel viszonyuljanak a háború, a fegyverkezés elítélésére, a béke megőrzésére, a méltó emlékezésekre. Továbbá fejleszteni kívánjuk problémamegoldó képességüket, gondolkodási képességüket. Ok-okozati összefüggések feltárása, történelmi gondolkodás, rendszerező, szintetizáló képesség fejlesztése mellett a kulcskompetenciák alakítása is cél, melynek több aspektusa fellelhető a téma feldolgozása, a hadigazdaság és a háborús propaganda összefüggéseinek megértése során.</p> <p>Megismerjék, hogy a civil lakosságot több szálon is köti az állam a hadsereghez, háborúhoz: a gazdasági háttér megteremtése az otthonmaradottakra egyre nagyobb terhet rakott. Konkrétan megszóllíttatnak a háborús kötelezettségek teljesítésére, így az ő ellátásuk, életszínvonaluk is függvénye lesz a frontok alakulásának. Felismerik, hogy a logisztika eddig is fontos volt, de most a háború tömeges és gépiesítetté válásával új feladatokat ró az államra, a hadseregre, az egyes emberre. Új kihívást jelent pl. a szállítás, posta, kórházak. Tudatosuljon bennük, hogy a győzelem azé lesz, ahol a hátország forrásai, mozgósítása, irányítása szervezettebb. A versengés a győzelemért a hátországot dönti le, s a háború utáni mozgalmak, forradalmak kiváltó oka lesz a háborús vereség. A termelés átszervezése a férfimunka kiesése miatt, a nők gazdasági, társadalmi szerepvállalása további lökést ad a női emancipációért, választójogért folytatott küzdelemhez.</p> <p>Érti az oroszországi események társadalmi, gazdasági, ideológiai hátterét és az emberi történelem további alakulására gyakorolt hatásait</p>		
	Követelmények		Kapcsolódási Pontok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		Taneszközök
<p><i>Az első világháború előzményei</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A gyarmatosítás okai és céljai. – Az imperializmus – a terjeszkedő tőke. – Nagyhatalmi érdekek és konfliktusok. 	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, diagramokból. <i>(Pl. háborús veszteségek.)</i> – Önálló információgyűjtés adott témához különböző médiumokból. <i>(Pl. haditudósítások, plakátok.)</i> – Információk gyűjtése múzeumokban. <i>(Pl. a korszak helytörténeti vonatkozásai,9</i> 		<p><i>Földrajz:</i> Európa domborzata és vízrajza. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Móricz Zsigmond: Barbárok,</p>
			<p>Katona nóták hangfelvételen Zanza tv</p>

<p>– Az Osztrák-Magyar Monarchia helyzete – balkáni konfliktusok.</p> <p><i>Az első világháború jellemzői és hatása</i></p> <p>– Az állóháború és az anyagcsata.</p> <p>– A hadigazdaság és a háborús propaganda.</p> <p>– A hagyományos világrend felbomlása.</p> <p>– A nők helyzetének megváltozása.</p> <p><i>Magyarország a világháborúban</i></p> <p>– Magyar frontok, nagy csaták.</p> <p>– Az antant ígéretei a Monarchia nemzetiségeinek.</p> <p>– Magyar hősök a világháborúban.</p> <p>– A hátszág.</p> <p>– A magyar hadifoglyok sorsa.</p>	<p>– A gyarmati terjeszkedést, valamint az első világháború előtti feszültségeket bemutató ábrák, térképek és adatsorok elemzése, értelmezése.</p> <p>– Az első világháború frontjainak azonosítása, bemutatása térképeken.</p> <p>– Az első világháború jellegzetességeinek azonosítása ábrákon, adatsorokon, képi és szöveges forrásokban.</p> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <p>– Különböző szövegek, képek, plakátok, karikatúrák vizsgálata a történelmi hitelesség szempontjából. <i>(Pl. Ferenc József korának plakátjai, karikatúrái.)</i></p> <p>– Tanult ismeretek problémaközpontú elrendezése. <i>(Pl. hadicélok, haditervek – békecélok, békeelvek, és ezek megvalósulása.)</i></p> <p>– A háború kimenetelének értékelése a két hatalmi tömb erőviszonyainak és lehetőségeinek tükrében.</p> <p>– A nagy háború világpolitikára gyakorolt hosszú távú következményeinek felismerése.</p> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <p>Mások érvelésének összefoglalása és figyelembe vétele. A véleménykülönbségek tisztázása. <i>(Pl. Magyarország részvétele a világháborúban)</i></p> <p>– Esszé írása történelmi-társadalmi témákról <i>(Pl. a trianoni békediktátum hatásai.)</i></p> <p>– Történetek dramatikus megjelenítése. <i>(Pl. a magyar delegáció részvétele a béketárgyalásokon.)</i></p> <p>– A front és a hátszág körülményei, valamint a háború okozta szenvedések felidézése korabeli beszámolók, emlékiratok, naplók alapján</p> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p>	<p>Ady Endre, Babits Mihály háborús versei.</p> <p><i>Kémia:</i> hadászatban hasznosítható vegyi anyagok.</p> <p><i>Digitális kultúra</i> tömegkommunikáció, médiumok hatása a mindennapi életre</p>	<p>Dokumentumfilm az első világháborúról DVD-n</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Tankönyv/ Okostankönyv</p> <p>Történelmi atlasz vaktérkép Világháborús levelezőlapok Korabeli újságok</p>
---	--	--	---

	<p>– Kronológiai adatok rendezése. (Pl. a háború kiemelkedő eseményeinek időrendje.)</p> <p>Néhány kiemelt esemény, jelenség topográfiai adatainak elhelyezése vaktérképen. (Pl. frontok, csaták területi vonatkozásai.)</p>		
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> villámháború, <u>front</u>, <u>állóháború</u>, <u>hátszág</u>, <u>antant</u>, <u>központi hatalmak</u>, hadigazdaság, hadifogság.</p> <p><i>Személyek:</i> II. Vilmos, II. Miklós, IV. Károly.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1914. június 28. a szarajevói merénylet, <u>1914–1918 az első világháború</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Brit Birodalom</u>, <u>Szarajevó</u>, <u>Doberdó</u>, <u>Románia</u>, <u>Szerbia</u>, <u>Olaszország</u>.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – A háború előzményeinek összesítése, a döntési alternatívák bemutatása saját szerkesztésű ábrán. – Példák gyűjtése a magyar katonák első világháborús hősi helytállásáról. – Első világháborút bemutató múzeumok meglátogatása (pl. Hadtörténeti Múzeum, “Új világ született” c. kiállítás). – A lakóhelyen található első világháborús hősi emlékmű, katonasírok felkeresése, egy-egy hős életének feltárása. – Képek gyűjtése és elemzése a háború új jellegzetességeiről (fegyverek, intézmények, jelenségek). – Különböző internetes háborús témájú szövegek, propagandaképek, plakátok, karikatúrák gyűjtése és elemzése. – Családi történetek, fényképek gyűjtése feldolgozása, bemutatása az első világháborúból. 		
Javasolt helytörténeti óra témái	<p>Emlékezés a háború áldozataira. Látogatás az I. világháború kisvárdai hősi halottjainak emlékművéhez, a Kisvárdai köztemetőbe. Az emlékművet 2018. október 26-án adták át.</p> <p>Az első világháború (diákok, tanár áldozatok) és hatása a magyar oktatásban- Kisvárdai Bessenyei György Gimnáziumban</p>		

Témakör	Az átalakulás évei	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	Az első világháború erőviszonyainak alakulása az antant javára, a hátszág kimerülése, társadalmi etnikai elégedetlenség, az antant háborús céljai	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár	

	Tárgyi: IKT eszközök		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Felismerni a háború sajátos, az emberi történelemben ez idáig nem létező új vonásait. Tisztában lenni a háború emberiségre gyakorolt romboló morális hatásaival. Reálisan értékeli a történelmi tényeket, figyelembe véve a háborút lezáró békerendszert. Felismeri a békerendszer keltette új ellentmondásokat, különös tekintettel a kelet-közép-európai régióra. Ismeri és érti a trianoni országvesztés lényegét, máig tartó hatásainak mozgatórugóit, a határon túlra került honfitársaink nehéz kisebbségi létét. Különbséget tesz nemzeti önvédelem és önfeladás között. Átlátja a politikai paletta átrendeződést a világháború után: szélsőbal, szélsőjobb megjelenése az elégedetlen tömegek befolyásolásában. Érti az oroszországi események társadalmi, gazdasági, ideológiai hátterét és az emberi történelem további alakulására gyakorolt hatásait.		
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p><i>Szocialista és nemzeti törekvések: a birodalmak bomlása</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A történelmi monarchiák bukása (Oroszország, Németország, Oszmán Birodalom). – Forradalom és kommunista hatalomátvétel Oroszországban. – Az újraszülető Lengyelország. – Az olasz fasizmus <i>Az Osztrák-Magyar Monarchia és a történelmi Magyarország szétesése</i> – A Monarchia és a történelmi Magyarország bomlása. 	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, diagramokból. <i>(Pl. háborús veszteségek.)</i> – A bolsevik hatalomátvétel és a lenini proletárdiktatúra működésének bemutatása és értékelése források alapján. – Magyarország megszállásának áttekintése térképek, szöveges források segítségével. – A magyarországi proletárdiktatúra működésének elemzése források alapján. – A trianoni békediktátum területi, népességi, gazdasági és katonai következményeinek bemutatása szöveges és képi források, ábrák és adatsorok segítségével. – A trianoni határok végigkövetése, a határmegvonás konkrét okainak feltárása. <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Tanult ismeretek problémaközpontú elrendezése 	<p><i>Földrajz:</i> Európa domborzata és vízrajza.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Móricz Zsigmond: Barbárok, Ady Endre, Babits Mihály háborús versei.</p> <p><i>Kémia:</i> hadászatban hasznosítható vegyi anyagok.</p>	<p>Dokumentum film Trianonról és következményeiről DVD-n</p> <p>Zanza tv</p> <p>YOUTUBE – A szétválasztott települések sorsa</p> <p>Fogalomtár</p>

<ul style="list-style-type: none"> – A forradalmi átalakulás kísérlete és kudarca. – Cseh és román támadás, a fegyveres ellenállás kérdése. <p><i>A tanácsköztársaság és az ellenforradalom</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A kommunista hatalomátvétel. – A proletárdiktatúra és a vörösteror. – Az északi hadjárat és a tanácsköztársaság veresége. – Az ellenforradalom győzelme. <p><i>A Párizs környéki békek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A nagyhatalmi érdekek érvényesítése: az új világrend kialakítása. – Az önrendelkezés elve és a hatalmi érdekek gyakorlata. – Jóvátétel, hadseregkorlátozás, határváltozások. – A szétszabdalt közép-európai régió. <p><i>A trianoni békediktátum</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A magyar ügy a békekonferencián. – A magyar delegáció érvei. 	<ul style="list-style-type: none"> – (vesztes hatalmak területi veszteségeinek összehasonlítása) – A Károlyi-időszak kormányzati tevékenységének értékelése. – A trianoni békediktátum értékelése a győztes hatalmak közép-európai politikájának tükrében. <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A trianoni békediktátum okainak feltárása. – Esszé írása történelmi-társadalmi témákról <i>(Pl. a trianoni békediktátum hatásai.)</i> – Mások érvelésének összefoglalása és figyelembe vétele. A véleménykülönbségek tisztázása. <i>(Pl. Magyarország részvétele a világháborúban.)</i> – Történetek dramatikus megjelenítése. <i>(Pl. a magyar delegáció részvétele a béketárgyalásokon.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Közép-Európa első világháború előtti és utáni térképének összehasonlítása, a területi változások azonosítása és indoklása. – Kronológiai adatok rendezése. <i>(Pl. a békek, a forradalom, tanácsköztársaság kiemelkedő eseményeinek időrendje.)</i> – Az első világháborút követő területi és etnikai változások áttekintése térképen. – Néhány kiemelt esemény, jelenség topográfiai adatainak elhelyezése vaktérképen. <i>(Pl. a békeszerződések területi vonatkozásai.)</i> 	<p><i>Digitális kultúra</i> tömegkommunikáció, médiumok hatása a mindennapi életre</p>	<p>történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv/ Okostankönyv</p>
--	--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> – Az ezeréves Magyarország felosztása, a döntés tartalmi elemei. – Az önrendelkezési elv megsértése – A békediktátum etnikai és gazdasági következményei. – Az ellenállás példái: székely hadosztály, Balassagyarmat, Sopron. 			
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>bolsevik</u>, <u>szovjet</u>, <u>örmény népirtás</u>, <u>egypártrendszer</u>, <u>Kommunisták Magyarországi Pártja (KMP)</u>, <u>tanácsköztársaság</u>, <u>vörösteror</u>, <u>Lenin-fiúk</u>, <u>ellenforradalom</u>, <u>fehér különítményes megtorlások</u>, “vörös térkép,” <u>kisantant</u>, <u>jóvátétel</u>, <u>Népszövetség</u>, <u>kisebbségvédelem</u>, <u>revízió</u>, <u>Rongyos Gárda</u>.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Kemal Atatürk</u>, <u>Vlagyimir I. Lenin</u>, <u>Woodrow Wilson</u>, <u>Georges Clemenceau</u>, <u>Benito Mussolini</u>, <u>Károlyi Mihály</u>, <u>Kun Béla</u>, <u>Horthy Miklós</u>, <u>Apponyi Albert</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>1917 a bolsevik hatalomátvétel</u>, <u>1918. október 31. forradalom Magyarországon</u>, <u>1919. március – augusztus. a tanácsköztársaság</u>, <u>1920. június 4. a trianoni békediktátum</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Kárpátalja</u>, <u>Felvidék</u>, <u>Délvidék</u>, <u>Burgenland</u>, <u>Csehszlovákia</u>, <u>Jugoszlávia</u>, <u>Ausztria</u>, <u>trianoni Magyarország</u>.</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Kiselőadás / prezentáció készítése a korszak meghatározó személyiségeiről. – Példák gyűjtése az 1919-es rendezetlen politikai viszonyok bemutatására (pl. vörösteror, román megszállás, különítmények, Rongyos Gárda). – Bizonyítékok és adatok gyűjtése az elcsatolt területeknek az ezeréves magyar kultúrában betöltött jelentős szerepéről (pl. történelmi személyiségek, művészek, tudósok, épületek, művészeti alkotások, intézmények). – Különböző internetes revíziós témájú szövegek, képek, plakátok, dalok gyűjtése és vizsgálata, elemzése. 		
<p>Javasolt helytörténeti óra témái</p>	<p>Az első világháború és Trianon hatása a magyar oktatásban- Kisvárdai Bessenyei György Gimnáziumban</p>		

Témakör	A két világháború között		Órakeret 11 óra	
Előzetes tudás	A gazdasági világválság és következményei az Egyesült Államokban és Európában, diktatúrák és diktátorok földrészünkön.			
További különleges feltételek	Személyi: Történelem szakos középiskolai tanár			
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Tárgyi: IKT eszközök</p> <p>A tanuló érti, hogy az USA-ban az 1920-as évek nagy gazdasági fejlődést és lényeges életmódbeli átalakulást hoztak (pl. az autók elterjedése), amelyet az évtized végi nagy válság követ. Felismeri, hogy a háborús pusztítás, vereség és gazdasági válságok egyik következménye a szélsőségek térnyerése. A diktatúrák működési mechanizmusának megismerésével érti a totális diktatúrák ideológiáinak és működését, tudja azokat összehasonlítani. E rendszerekben faji vagy osztályalapon, a bűnbakképzés eszköztárát alkalmazva embercsoportokat bélyegeznek meg, telepítenek ki, vagy likvidálnak, és a társadalmat „fenyegető veszélyre” való tekintettel mindenkinek korlátozzák szabadságjogait. Képes legyen morális értékítéletet alkotni.</p> <p>Belátja, hogy a korszakban megtörtént az elitkultúra és a tömegkultúra végérvényes szétválása. Tudja, hogy a korszakban hatalmas lépés történt a női emancipáció felé.</p>			
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök	
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények			
<p>A kommunista Szovjetunió</p> <ul style="list-style-type: none"> – A totális diktatúra és a pártállam kiépítése. – A tervgazdaság és a kollektivizálás. – A terror eszközei és áldozatai. <p>A Nyugat és a gazdasági világválság</p>	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ismeretszerzés különböző statisztikai táblázatokról, grafikonokról, diagramokról. <i>(Pl. a német választások eredményei 1928–33 között; munkanélküliség alakulása az Egyesült Államokban 1929–1937.)</i> - A nemzetiszocialista Németország működésének bemutatása és értelmezése szöveges, képi források, adatsorok és ábrák segítségével. - Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a GULAG élete Szolzsenyicin: Ivan Gyenyiszovics egy napja című műve alapján.)</i> 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> az avantgárd <i>(pl. Apollinaire)</i>, Borges, Bulgakov, Faulkner, Thomas Mann, Orwell, Szolzsenyicin.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> A technikai képalkotás:</p>	<p>Dokumentumfilm vagy játékfilm az olasz fasizmusról és a nácizmusról DVD-n</p> <p>Dokumentumfilm Szovjetunióról DVD-n</p>

<ul style="list-style-type: none"> - A tőzsde, a hitelezés és a világkereskedelem összeomlása. - A munkanélküliség. - Állami beavatkozás a gazdaságba. <p>A nemzetiszocialista Németország</p> <ul style="list-style-type: none"> - A nemzetiszocialista ideológia és mozgalom. - A totális állam kiépítése. - A terror eszközei. - Terjeszkedés a háború előtt. 	<ul style="list-style-type: none"> - A sztálini Szovjetunió működésének bemutatása és értelmezése szöveges, képi források, adatsorok, ábrák segítségével. <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A világgazdasági válság és a rá adott válaszok bemutatása. - A totális diktatúrák ideológiáinak és működésének összehasonlítása, érvelés a totális diktatúrák ellen - Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek okairól. (Pl. az antiszemitizmus okai.) - Különböző szövegek, hanganyagok stb. vizsgálata a hitelesség szempontjából. (Pl. különböző propagandafilmek elemzése.) - Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Folyamatábra, diagram készítése. (Pl. a világgazdasági válság jelenségei, diktatúrák működése.) <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. (Pl. Köztes-Európa nemzetiségi térképének összevetése az első világháború előtti és utáni államhatárokkal.) - Történelmi időszakok összehasonlítása a változások mennyisége és gyorsasága szempontjából. (Pl. a hagyományos női szerep megváltozása fél évszázad alatt.) 	<p>fényképezés, film, rádió jelentősége.</p> <p>Az avantgárd: Picasso: Guernica. Fényképek értelmezése.</p> <p><i>Ének-zene:</i> az avantgárd zene, a dzsessz.</p> <p><i>Biológia:</i> vitaminok, penicillin – antibiotikumok, védőoltások.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> A média kifejező eszközei és ezek hatásmechanizmusa. A korszak stílusirányzatai.</p> <p><i>Testnevelés:</i> olimpiatörténet – a berlini olimpia (1936).</p>	<p>Dokumentumfilm a válságról DVD-n</p> <p>Plakátok a személyi kultuszról</p> <p>Karikatúrák a korszakról</p> <p>Tankönyv/ Okostankönyv</p> <p>Történelmi atlasz</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> totális állam, többpártrendszer, egypártrendszer, személyi kultusz, koncepciók per, GULAG, holodomor, államosítás, kollektivizálás, kulák, tervgazdaság, piaccgazdaság, New Deal, fasizmus, nemzetiszocializmus, fajelmélet, antiszemitizmus, Führer, SS, Anschluss.</p>		

	<p><i>Személyek:</i> <u>Joszf V. Sztálin</u>, <u>Adolf Hitler</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1922 a Szovjetunió létrejötte, 1929 a gazdasági világválság kezdete, <u>1933 a náci hatalomátvétel</u>, 1938 az Anschluss, a müncheni konferencia.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Szovjetunió</u>, Kolima-vidék, Leningrád (Szentpétervár), Moszkva, Berlin.</p>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Visszaemlékezések, források gyűjtése és prezentáció készítése a sztálini terror megnyilvánulásairól (pl. GULAG, holodomor, koncepciós perek). – Különböző képi és szöveges források gyűjtése a sztálini diktatúra hétköznapijairól. – Folyamatábra készítése a világgazdasági válság kirobbanásáról és kezeléséről, a folyamatábra szemléltetése az Amerikai Egyesült Államok példáján. – Prezentáció készítése a náci terror megnyilvánulásairól (pl. kristályéjszaka, GESTAPO, koncentrációs táborok stb.). – Statisztikai táblázatok, grafikonok, diagramok gyűjtése és tanulmányozása (pl. a német választások eredményei 1928-1933 között; a munkanélküliség alakulása az Egyesült Államokban 1929-1937 között). – A korszakkal kapcsolatos dokumentum- és játékfilmek/filmrészletek megtekintése és értelmezése
Javasolt helytörténeti óra témái	Halasi Gyula, Kisvárdai születésű – agyaggalamb lövészet – Berlin

Témakör	A Horthy-korszak	Órakeret 17 óra
Előzetes tudás	Politikusportrét a két világháború közötti Magyarországon. Trianon és következményei – a nemzeti összetartozás napja.	
További különleges feltételek	<p>Személyi: történelem szakos középiskolai tanár</p> <p>Tárgyi: IKT eszközök</p>	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A trianoni országvesztés társadalmi, szellemi és gazdasági rövidtávú hatásainak és hosszú távú következményeinek nemzeti tragédiaként való tudatosítása. A határok által elszakított területeken a kisebbségi sorba kényszerített magyarság helyzetének megértése, segítségének tudatosítása. A reménytelen bel- és külpolitikai helyzetből való kilábalás eredményeinek felismerése, a szellemi honvédelem és nemzetépítés szükségességének elfogadása, valamint a területi revíziós igények szükségességének etnikai indoklása a korszakra vonatkozóan. Szélsőségektől mentes értékelés az adott történelmi időszakról, eseményeiről és személyiségeiről.	

	A tanuló érti, hogy a két világháború közötti magyar fejlődés legfontosabb mozgatórugója a trianoni békeszerződés és annak hatásaira való reflektálás volt. Megismeri a békeszerződés politikai életre, gazdaságra, társadalomra és közgondolkodásra gyakorolt hatásait. Érti a kisebbségi lét problémáit. Tisztában van a külpolitikai alternatívákkal és tudja azok mozgatórugóit.			
	Követelmények		Kapcsolódási Pontok	
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		Tanesszközök	
<p>Talpra állás Trianon után</p> <ul style="list-style-type: none"> – A király nélküli alkotmányos királyság. – A korlátozott parlamentarizmus rendszere a konszolidáció szolgálatában. – A gazdaság szerkezetváltása az 1920-as években. – A klebelsbergi oktatás- és kultúrpolitika eredményei. <p>A 1930-as évek Magyarországa</p> <ul style="list-style-type: none"> – A válság és hatása. – A belpolitika irányváltásai. – Életmód és társadalom. – A földkérdés. – Tudomány és művészet a két világháború között. – A külpolitika irányai és lehetőségei – a revízió első eredményei. 	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A magyarországi politikai irányzatok azonosítása szöveges források alapján. – Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból. <i>(Pl. magyar gazdaság a két világháború között.)</i> – Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. az egyes társadalmi csoportok életkörülményei.)</i> – Szöveges források olvasása és értelmezése a Horthy-korszak főbb társadalmi kérdéseiről (pl. oktatás, társadalmi mobilitás, antiszemitizmus, földkérdés). <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <p>Feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek mozgatórugóiról. <i>(Pl. Horthy Miklós politikai életpályája)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A magyarországi korlátozott parlamentarizmus rendszerének értékelése. <p>A korabeli politikai berendezkedés összehasonlítása más (közép-) európai országokéval</p> <ul style="list-style-type: none"> – A bethleni gazdasági konszolidáció folyamatának és eredményeinek áttekintése képek, ábrák és adatsorok alapján. 		<p><i>Földrajz:</i></p> <p>Magyarország és Közép-Európa természeti adottságai.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a Nyugat, mint folyóirat és mint mozgalom; József Attila; a népi írók; a határon túli irodalom.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> tömegkommunikáció, médiumok hatása a mindennapi életre, a magyar hangosfilmgyártás kezdetei.</p> <p><i>Biológia:</i> Szent-Györgyi Albert.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> avantgárd – Kassák Lajos.</p>	<p>Dokumentum-filmek DVD-n</p> <p>Zanza tv</p> <p>Fogalomtár</p> <p>történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv/ Okos tankönyv</p>

	<p>A magyar külpolitika céljainak, lehetőségeinek és a revízió eredményeinek értékelése, elemzése térkép és statisztikai adatok alapján.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Történelmi – társadalmi adatok, modellek és elbeszélések elemzése a bizonyosság, a lehetőség és a valószínűség szempontjából. <i>(Pl. a magyar külpolitika mozgástere, alternatívái.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Önállóan gyűjtött képekből, információkból összeállítás, tabló készítése. <i>(Pl. a korszak helytörténeti vonatkozásai.)</i> – Beszélgetés egy társadalmi, történelmi témáról. Saját vélemény érthető megfogalmazása. <i>(Pl. az antiszemitizmus témában.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A világtörténet, az európai történelem, a magyar történelem eltérő időbeli ritmusának és kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. a német befolyás erősödése és hatásai.)</i> – Néhány kiemelt esemény, jelenség topográfiai helyének elhelyezése vaktérképen. <i>(Pl. a revíziós politika eredményei 1938–39.)</i> 		
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> kormányzó, Egységes Párt, <u>numerus clausus</u>, <u>pengő</u>, Magyar Nemzeti Bank, Szent István-i állameszme, magyar népi mozgalom, <u>nyilasok</u>.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Bethlen István</u>, <u>Teleki Pál</u>, <u>Klebelsberg Kuno</u>, Gömbös Gyula, Weiss Manfréd, <u>Szent-Györgyi Albert</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>1920–1944 a Horthy-rendszer</u>, 1921–31 Bethlen miniszterelnöksége, 1938 az első bécsi döntés, 1939 Kárpátalja visszacsatolása.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> - Kiselőadás / prezentáció készítése a korszak kiemelkedő szereplőiről (pl. Horthy, Bethlen, Teleki). – Kormánypárti és ellenzéki választási plakát készítése egy-egy fontos témakörben. – A Horthy-korszak gazdasági fejlődéséről tanúskodó képek gyűjtése és bemutatása (pl. Csepeli Szabadkikötő, villamosított vasútvonal stb.). – Folyamatábra készítése a Horthy-korszak pártviszonyairól, korlátozott parlamentáris rendszeréről. 		

Javasolt helytörténeti óra témái	<ul style="list-style-type: none"> – Iskolánk, a Kisvárdai Bessenyei György Gimnázium története, kapcsolódási pontok a Klebelsberg-i oktatáspolitikával a két világháború között – könyvtári óra/ Önállóan gyűjtött képekből, információkból összeállítás, tabló készítése. <i>(a korszak helytörténeti vonatkozásai.)</i> – <i>Mayer József a gimnázium igazgatójának életútja – emlékezés az aulában az emléktábla előtt.</i>
---	---

Témakör	A második világháború		Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	A második világháború jellemzői és következményei. A holokauszt Európában és Magyarországon.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár		
	Tárgyi: IKT eszközök		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az újfajta hadviselés jellegzetességei és azok hatásainak felismerése. Nagy hatalmak titkos vagy nyílt megegyezésének elítélése hatalmi övezetek létrehozásáról, kisebb államok felosztásáról, országhatárok erőszakos megváltoztatásáról vagy népcsoportok kitelepítéséről, kiirtásáról. A háterszágot, civil lakosságot sem kímélő modern totális háború jellemzőinek és a tömegpusztító hadászati eszközök használatának elítélése. A politikai antiszemitizmus megnyilvánulásai megerősödésének és mozgatórugóinak feltárása, veszélyeinek azonosítása, a diszkrimináció elítélése, az ún. fajelmélet és szörnyű következményeinek (pl. elkülönítés, deportálás, megsemmisítés) elutasítása.</p> <p>A tanuló ismeri az újfajta hadviselés jellegzetességeit és azok hatását. Megérti, miként került a háború során Magyarország kényszerpályára és ez milyen következményekkel járt az ország sorsát illetően. Tudja, hogy mennyi áldozattal, pusztítással járt a második világháború, és hogy a holokauszt az emberiség, valamint az egész magyarság tragédiája. Megismer olyan történelmi szituációkat, amelyek a háborús viszonyok közötti népek, népcsoportok vagy személyek megmentését eredményezték.</p>		
	Követelmények		Kapcsolódási Pontok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		Taneszközök
A tengelyhatalmak sikerei <ul style="list-style-type: none"> – Közép-Európa felosztása (Molotov-Ribbentrop paktum): német és szovjet megszállás. – Nyugat-Európa lerohanása. 	Ismeretszerzés, forráshasználat: <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés szaktudományi munkákból. <i>(Pl. Magyarország háborús veszteségeiről.)</i> – Ismeretszerzés különböző írásos forrásokból. <i>(Pl. az első és második zsidótörvény.)</i> 		Fizika: nukleáris energia, atombomba. Magyar nyelv és irodalom:
			Dokumentum-filmek DVD-n zanza youtube Fogalomtár

<ul style="list-style-type: none"> – Német támadás a Szovjetunió ellen. – Japán támadás az Egyesült Államok ellen. <p>A szövetségesek győzelme</p> <ul style="list-style-type: none"> – A keleti és a nyugati front. – A csendes-óceáni hadszíntér. <p>Magyarország a második világháborúban: mozgástér és kényszerpálya</p> <ul style="list-style-type: none"> – A területi revízió lépései. – A fegyveres semlegesség. – A Szovjetunió elleni háború. – A Don-kanyar. – A német megszállás és következményei. <p>A holokauszt</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az „Endlösung” programja, a Wannsee-i konferencia. – Koncentrációs és megsemmisítő táborok. – Deportálások, kísérlet a zsidóság és a cigányság megsemmisítésére Európában. – A magyarországi zsidótörvények. – A magyar holokauszt. – Felelősség és embermentés. 	<ul style="list-style-type: none"> – Emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. kollaboránsok, ellenállók, embermentők a második világháborúban.)</i> – A magyar területi revízió megvalósulásának bemutatása térképek, képek, szöveges források és adatsorok alapján. – A magyar háborús szerepvállalás legfontosabb eseményeinek és az ország veszteségeinek bemutatása térképeken, képi és szöveges források segítségével (pl. Don-kanyar, Árpád-vonal, tordai ütközet, Budapest ostroma). – A holokauszt folyamatának áttekintése képi források és szöveges visszaemlékezések feldolgozásával. – A nyilas terror áttekintése források alapján. – A tömeges deportálások és a szovjet megszállás jellemzőinek és következményeinek áttekintése képi és szöveges források segítségével. – A határon kívül rekedt magyarság második világháború végi tragédiáinak bemutatása különböző források alapján <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Híres emberek jellemzése <i>(Pl. Churchill, a brit elszántság jelképe.)</i> – Értékrendek összehasonlítása, saját értékek tisztázása. <i>(Pl. Göring-, Höss-idézetek alapján a náci gondolkodásról.)</i> – Történelmi-társadalmi jelenségek értékelése a saját értékrend alapján. <i>(Pl. holokauszt.)</i> – Filmek a történelmi hitelességének vizsgálata. <i>(Pl. A halál ötven órája [1965].)</i> – Kérdések megfogalmazása a forrás megbízhatóságára vonatkozóan. <i>(Pl. Horthy Miklós emlékiratai kapcsán.)</i> – A magyar szellemi és kulturális élet II. világháború idején bekövetkező veszteségeinek (híres magyar tudósok, 	<p>Radnóti Miklós, Semprun: A nagy utazás, Kertész Imre: Sorstalanság. Az intolerancia, a gyűlölet, a kirekesztés, a rasszizmus.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> A technikai képalkotás: fényképezés, a film jelentősége. Fényképek értelmezése <i>(pl. Capa: A normandiai partraszállás fényképei).</i></p>	<p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv/ okos tankönyv</p>
---	---	--	--

<p>A második világháború jellemzői</p> <ul style="list-style-type: none"> – A villámháború és következményei. – Háborús bűnök és a polgári lakosság elleni terror. – Az ellenállás formái. – A háború utáni számonkérések és a nürnbergi per. – Az ország pusztulása, deportálások a GULAG-ra – A kiugrási kísérlet és a nyilas uralom. – A magyarországi hadszíntér, Budapest ostroma. – Megszabadulás és szovjet megszállás. – Az ország kifosztása, szovjet deportálások és tömeges erőszak. <p>A határon túli magyarok jogfosztása, megtorlások (délvidéki vérengzés, kárpátaljai deportálás, felvidéki jogfosztás).</p>	<p>művészek származásuk vagy politikai nézeteik miatti emigrációja) értékelése.</p> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Események dramatikus megjelenítése. <i>(Pl. Churchill és Sztálin vitája a második front megnyitásának helyszínéről.)</i> – A második világháború jellegzetességeinek bemutatása ábrák, adatsorok, képi és szöveges források alapján. – Magyarország világháborúbeli sorsának, szerepének és mozgásterének bemutatása, valamint összehasonlítása más közép-európai országkéval. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A történelmi tér változásainak leolvasása térképekről. <i>(Pl. a náci Németország és a Szovjetunió terjeszkedése 1939–1941.)</i> – Kronológiai adatok rendezése. – A tengelyhatalmak 1939 előtti terjeszkedésének végigkövetése és értelmezése térkép alapján. – A második világháború főbb eseményeinek azonosítása térképeken. 		
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> Molotov–Ribbentrop-paktum, <u>tengelyhatalmak</u>, <u>szövetségesek</u>, totális háború, kiugrási kísérlet, <u>zsidótörvények</u>, munkaszolgálat, <u>gettó</u>, <u>deportálás</u>, <u>koncentrációs tábor</u>, haláltábor, népiirtás, <u>holokauszt</u>, partizán, Vörös Hadsereg, jaltai konferencia, háborús bűn, <u>malenkij robot</u>.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Franklin D. Roosevel</u>t, <u>Winston Churchill</u>, Charles de Gaulle, Bárdossy László, Kállay Miklós, Bajcsy-Zsilinszky Endre, Edmund Veessenmayer, <u>Szálasi Ferenc</u>, Raoul Wallenberg, <u>Salkaházi Sára</u>, Apor Vilmos, Sztahlo Gábor, Richter Gedeon.</p>		

	<p><i>Kronológia:</i> 1938 az első zsidótörvény, 1939 a második zsidótörvény, <u>1939–45 a második világháború</u>, 1939. szeptember 1. Lengyelország lerohanása, 1940 a második bécsi döntés, 1941. április Jugoszlávia megtámadása, <u>1941. június 22. a Szovjetunió megtámadása</u>; 1941. június 27. Magyarország deklarálja a hadiállapot beálltát, 1941. december 7. Pearl Harbor bombázása, 1941 a harmadik zsidótörvény, 1943. január vereség a Donnál, 1943. február a sztálingrádi csata vége, <u>1944. március 19. Magyarország német megszállása</u>, 1944. június 6. partraszállás Normandiában, 1944. október 15. a kiugrási kísérlet, <u>1945. április a háború vége Magyarországon</u>, 1945. május 9. az európai háború vége, 1945. augusztus 6. atomtámadás Hiroshima ellen.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Sztálingrád</u>, <u>Normandia</u>, Pearl Harbor, <u>Hirosima</u>, Észak-Erdély, <u>Don-kanyar</u>, Kamenyec Podolszk Árpád-vonal, <u>Auschwitz</u>, Újvidék, Dreza, Szolyva.</p>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – A nagyhatalmak (Németország, Szovjetunió, Nagy-Britannia, Franciaország) világháború kitörésében játszott szerepének megvitatása. – Beszámoló készítése az európai és/vagy csendes-óceáni hadszínterek egyik jelentős csatájáról. – A korszakkal kapcsolatos filmek / filmrészletek megtekintése és értelmezése. – A magyar honvédség háborús részvétele főbb helyszíneinek nyomon követése térképen. – Családi történetek, fényképek, tárgyak gyűjtése feldolgozása, bemutatása a második világháborúból. – Híres magyar tudósok, művészek életművének bemutatása, akik származásuk vagy politikai nézeteik miatt emigrációba kényszerültek. – Kiselőadás készítése a budapesti gettó életéről visszaemlékezések alapján. – Második világháborús emlékművek, emlékhelyek, sírok felkeresése a lakóhelyen és környékén. – A Holokauszt Emlékközpont meglátogatása. – A felelősség és embermentés kérdéseinek megbeszélése. – A Malenkij Robot Múzeum meglátogatása. – Beszámoló készítése a határon túli magyarság körében folytatott etnikai tisztogatásokról források alapján.
Javasolt helytörténeti óra témái	<p>Kisvárdai holokauszt emlékhelyek felkeresése</p> <p>Don kanyar - Mártha Tibor – iskolánk egykori diákjának vezetésével rendkívüli történelemóra az emlékhely ápolásáról, a hozzátartozók zarándoklatairól</p>

Témakör	A két világrendszer szembenállása		Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	A második világháború eseményei, a sztálinizmus jellemzői, az Amerikai Egyesült Államok politikai és gazdasági viszonyai, a gyarmatok helyzete a két világháború között.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: IKT -eszközök		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A nukleárisfegyverkezési verseny, a helyi háborús konfliktusok és a szovjetek térnyerésének jellemzői beazonosítása, elítélése. A gyarmati függési viszonyok átalakulása, az európai kettéosztottság emberi, társadalmi, gazdasági következményeinek beazonosítása. A diktatórikus rendszerek szabadságot korlátozó és versenyképtelen vonásainak felismerése, elítélése. A demokrácia, mint a közös döntés intézményrendszerének az emberi jogokat leginkább biztosító formája. A tanuló értelmezi a háború utáni helyzetet és a megosztott világ kialakulásának folyamatát. Felismeri a hidegháború keltette helyi háborúk máig ható következményeit. Hiteles kép alakul ki benne a két tömbben élők különböző helyzetéről, mindennapjairól. Ismeri az egykori gyarmati lét hatását a függetlenné vált államok fejlődésére		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
A kétpólusú világ kialakulása <ul style="list-style-type: none"> – Az ENSZ megalapítása. – A párizsi béke. – Kitelepítések és lakosságcserek a háború után. – A szovjet-amerikai szembenállás és a két érdekszféra kialakulása. – A két világhrend jellemzői. – A két Németország. A hidegháború <ul style="list-style-type: none"> – A szuperhatalmak versengése: fegyverkezés, űrprogram, propaganda. 	<i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés különböző írásos forrásokból, vizuális rendezők készítése. (Pl. a két szuperhatalom jellemzőinek összegyűjtése, ENSZ működése ábra alapján) – A tanultak felhasználása új feladathelyzetekben. (Pl. Kelet-Közép- Európa országainak szovjetizálása.) <i>Szaktárgyi kommunikáció:</i> <ul style="list-style-type: none"> – Folyamatábra, diagram készítése. (Pl. a két szuperhatalom katonai kiadásai.) – Beszélgetés egy társadalmi, történelmi témáról. Saját vélemény megfogalmazása. (Pl. az iszlám fundamentalizmus okai, hatásai.) <i>Történelmi gondolkodás:</i> <ul style="list-style-type: none"> – A második világháború után kialakult világhrend áttekintése. – A gyarmati rendszer felbomlása főbb állomásainak felidézése. 	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Orwell, Szolzsenyicin, Hrabal, Camus, Garcia Marquez. <i>Kémia:</i> hidrogénbomba, nukleáris fegyverek. <i>Vizuális kultúra:</i> a posztmodern,	Dokumentum filmek a korszakról DVD-n Fogalomtár Középiskolai történelmi atlasz Tankönyv/ okos tankönyv

<ul style="list-style-type: none"> – A szembenállás és enyhülés hullámai. – Hidegháborús konfliktusok (Korea, Suez, Kuba, Vietnam, Afganisztán). <p>A gyarmatok felszabadulása</p> <ul style="list-style-type: none"> – India függetlenné válása. – Kommunista fordulat Kínában. – A gyarmatbirodalmak felbomlása. – Izrael megalapítása. 	<ul style="list-style-type: none"> – A két német állam létrejötté folyamatának és következményeinek bemutatása. – Az arab-izraeli konfliktus főbb okainak és jellemzőinek feltárása. <p>A nyugati és a keleti blokk gazdasági, társadalmi és politikai rendszerének összehasonlítása.</p> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Múltban élt emberek életének összehasonlítása a jelennel. (Pl. Közép-Európa államai a szocializmus időszakában és napjainkban.) <p>Tanult helyek megkeresése a térképen. (Pl. a két tömb meghatározó államai.)</p>	<p>intermediális művészet.</p> <p><i>Testnevelés:</i> Olimpiatörténet.</p>	
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ), kitelepítés, hidegháború, vasfüggöny, superhatalom, Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa (KGST), Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO), Varsói Szerződés, kétpólusú világ, a berlini fal.</p> <p><i>Személyek:</i> Kliment J. Vorosilov, Harry S. Truman, Nyikita Sz. Hruscsov, John F. Kennedy, Mahátma Gandhi, Mao Ce-tung.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1945 az ENSZ létrejötté, 1947 a párizsi béke, a hidegháború kezdete, India függetlenné válása, 1948 Izrael Állam megalapítása, 1949 az NSZK és az NDK megalakulása, kommunista fordulat Kínában, 1955 a Varsói Szerződés létrehozása.</p> <p><i>Topográfia:</i> Berlin, Németországi Szövetségi Köztársaság (NSZK), Német Demokratikus Köztársaság (NDK), Közel-Kelet, Izrael Észak- és Dél-Korea, Vietnam, Kuba, Afganisztán</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Beszélgetés a kollektív bűnösség elvéről. – A kitelepítések irányainak és létszámának grafikus ábrázolása. – Információk gyűjtése a főbb hidegháborús konfliktusokról (Korea, Suez, Kuba, Vietnam). – Beszámoló készítése a Mao Ce-tung-i diktatúra jellemzőiről (pl. „nagy ugrás”, kulturális forradalom). – Képek, idézetek gyűjtése Mahátma Gandhi életútjáról 		
<p>Javasolt helytörténeti óra témái</p>			

4.4 Arany János Tehetséggondozó Program / Előkészítő évvel induló emelt szintű idegen nyelvi (angol, német) / emelt szintű angol nyelvi képzések 12. évfolyam

A tantárgyi óraszámok megoszlása az egyes témakörök között

Témakör	Óraszám
Háborútól forradalomig	10 óra+4
Az 1956-os forradalom és szabadságharc	7+4 óra
A kádári diktatúra	7 óra+4
A kétpólusú világ és felbomlása	8+3 óra
A rendszerváltoztatás folyamata	8+4 óra
A világ a 21. században	6+3 óra
Magyarország a 21. században	10+5 óra
A magyarság és a magyarországi nemzetiségek a 20-21. században	10+5 óra
Ismétlés, felkészülés az érettségire	22+4 óra
Összesen:	124 óra

Témakör	Háborútól forradalomig	Órakeret 14 óra	
Előzetes tudás	Magyarország részvétele a második világháborúban. A háború vége és az ország szovjet megszállása.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus múzeum látogatás alkalmával Tárgyi: interaktív tábla, projektor		
A témakör nevelési fejlesztési céljai	Magyarország szovjet mintára történő erőszakos átalakításának, a kommunista diktatúrának elítélése. A szovjet megszállás és az ebből fakadó korlátozott állami szuverenitás következményeinek azonosítása. A totális kommunista diktatúra emberiség elleni bűneinek megismerése, elítélése.		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
Az átmenet évei Magyarországon -A háború utáni újrakezdés: a kommunisták térnyerése és az újjáépítés. -A történelmi berendezkedés felszámolása: földosztás, népbíróságok, köztársaság. -A korlátozott többpártrendszer: választások 1945, 1947 A szovjetizálás Magyarországon -Az egypárti diktatúra kiépítése. -Államosítás és kollektivizálás. -Koncepciók perke, egyházüldözés. -A keleti blokk.	<i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i> – A diktatúra kulturális jellemzőinek felismerése képeken, művészeti alkotásokon. – A társadalom fölött gyakorolt totális kontroll eszközeinek azonosítása különböző források segítségével. – A tanultak felhasználása új helyzetekben. (Pl. Magyarország szovjetizálása.) – Egy történelmi oknyomozás megtervezése. (Pl. Tóth Ilona ügye.) <i>Történelmi gondolkodás:</i> – Annak felismerése, hogy Magyarország szovjet megszállása miként határozta meg az ország sorsát. – A korlátozott magyar parlamentarizmus és az egypárti diktatúra összehasonlítása. – A demokrácia felszámolása során alkalmazott eszközök azonosítása konkrét példákkal alátámasztva. – Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentés rétegeinek feltárása. (Pl. a Rákosi-korszak viccei.)	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról . <i>Dráma és színház:</i> Dokumentum filmek, híradók elemzése. <i>Testnevelés:</i> Olimpiai történet, magyar részvétel és sikerek a	Feladatlap a múzeumi órához Naplók, visszaemlékezések, versek Dokumentum-filmek és játék-filmek 1956-ról Képek a táblára készítéséhez Fogalomtár Középiskolai történelmi atlasz Tankönyv

	<p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A kommunista diktatúra sajátosságainak bemutatása a Rákosi-rendszer példáján. – Érvek gyűjtése feltevések mellett és ellen, az érvek kritikai értékelése. <i>(Pl. koncepciók perek.)</i> – Magyarország szovjetizálása főbb jellemzőinek bemutatása. – Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. az 1945. és 1947. évi választások eredményei.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Múltban élt emberek életének összehasonlítása a jelennel. <i>(Pl. Közép-Európa államai a szocializmus időszakában és napjainkban.)</i> <p>Tanult helyek megkeresése a térképen. <i>(Pl. a két tömb meghatározó államai.)</i></p>	korszak olimpiáin.	
Fogalmak, adatok, lexika	<p>Fogalmak: népbíróság, háborús bűnös, földosztás, államosítás, forint, Magyar Kommunista Párt, Független Kisgazdapárt, szalámitaktika, Magyar Dolgozók Pártja, népköztársaság, pártállam, internálás, Államvédelmi Hatóság (ÁVH), tanácsrendszer, beszolgáltatás, aranycsapat.</p> <p>Személyek: Tildy Zoltán, Kovács Béla, Mindszenty József, Rákosi Mátyás, Rajk László, Sulyok Dezső, Slachta Margit.</p> <p>Kronológia: 1945 szovjet megszállás, választás Magyarországon, földosztás, 1947 kékcédulás választások, 1948 MDP megalakulása, 1948–1956 a Rákosi-diktatúra, 1949 kommunista alkotmány.</p> <p>Topográfia: Sztálinváros (Dunaújváros), Recsk Hortobágy.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – A kékcédulás választások feldolgozása adatsorok és a választási törvény értelmezésével. – Beszélgetés az átmeneti időszak demokratikus jellegéről. – Internetes gyűjtés a Rákosi-időszak vicceiből és karikatúráiból – a mögöttük kirajzolódó korkép értékelése. – Családi történetek, fényképek, tárgyak gyűjtése feldolgozása, bemutatása a Rákosi időszakból. – Egy kiemelkedő koncepció per (pl. Mindszenty-per) feldolgozása. – A Terror Háza Múzeum meglátogatása. – Tanulmányi kirándulás a Recski Nemzeti Emlékparkba. 		

	<ul style="list-style-type: none"> – Beszámoló készítése a diktatúra prominens szereplőiről, felelőseiről (pl. Rákosi Mátyás, Gerő Ernő, Péter Gábor, Rajk László). – Kommunista propaganda plakátok gyűjtése és értelmezése. – A korszakkal kapcsolatos filmek / filmrészletek megtekintése és értelmezése. – Beszámoló készítése a korabeli magyar sporteredményekről.
Javasolt helytörténeti óra témái	Helybeli plakátok gyűjtése és elemzése a korszakból – könvtári óra, találkozó helytörténetésszel

Témakör	Az 1956-os forradalom és szabadságharc		Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	Az ország szovjet megszállása. A Rákosi-diktatúra		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár		
	Tárgyi: interaktív tábla, CD lejátszó		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az 1956-ban idegen elnyomás és zsarnokság ellen föllázadt emberek, közösségek bátorságának, feladatvállalásának, adott esetekben hősiességének értékelése, a hazafiságra nevelés és a nemzeti öntudat megerősítése érdekében. A szabadságharc hősei és áldozatai sorsának átélése, a szolidaritás érzésének felkeltése. Annak felismerése, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc jelenlegi demokratikus rendünk talpköve. A tanuló megérti, hogy Magyarországnak 1956-ban a rendkívül kedvezőtlen nemzetközi helyzetben, az erőegyensúlyra épülő politikai viszonyrendszerben nem sikerült kiszakadnia a szovjet tömbből. Látja a magyar és az egyetemes történelem összefüggéseit. Átlátja, hogy nehéz történelmi helyzetben az egyes emberek nézeteit, döntéseit és cselekedeteit élethelyzetük miként befolyásolja. Október 23-i nemzeti ünnepünk eseményeinek megismerése a méltó megünneplés céljából.		
	Követelmények		
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		Kapcsolódási Pontok
A forradalom -A forradalom okai és közvetlen előzményei. -A forradalom céljai. -Békés tüntetésből fegyveres felkelés – október 23. -A nemzet forradalma (Forradalmi Bizottságok,	<i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc okainak és főbb fordulópontjai-nak bemutatása. - Ismeretszerzés személyes beszélgetésekből és megfigyelésből. (Pl. az 1956-os események résztvevőinek visszaemlékezéseiből.) 		<i>Dráma és színház</i> Dokumentumfilmek, híradók elemzése. <i>Testnevelés:</i> Olimpiatörténet, magyar részvétel és
			Feladatlap a múzeumi órához Naplók, visszaemlékezések, versek

<p>Munkástanácsok, nemzeti összefogás).</p> <p>A nemzet szabadságharca</p> <p>-Szabadságharc a fővárosban és vidéken.</p> <p>-A fegyveres ellenállás hősei.</p> <p>-Út a győzelemig és a kormánypolitika változásai.</p> <p>-A szabadságharc nemzetközi háttere és visszhangja a nagyvilágban.</p> <p>-Szovjet intervenció: a szabadságharc utóvédharcai és leverése.</p>	<p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - 1956 szimbólumainak értelmezése. - Feltételezések megfogalmazása híres emberek viselkedésének mozgatórugóiról. (Pl. Nagy Imre/Kádár János 1956-os szerepvállalása.) <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Beszélgetés egy történelmi témáról. (Pl. a Nyugat magatartása 1956-ban. - Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc nemzetközi összefüggéseinek bemutatása. - A forradalom és szabadságharc értékelése. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A világtörténet, az európai és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. (Pl. az 1956-os forradalom és környezete.) 	<p>sikerek a korszak olimpiáin</p>	<p>Dokumentum-filmek és játék-filmek 1956-ról</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p>Fogalmak: MEFESZ, pesti srácok, Molotov-koktél, munkástanács, sortűzek.</p> <p>Személyek: Gerő Ernő, Maléter Pál, Nagy Imre, Iván Kovács László, Pongrácz Gergely, Kádár János.</p> <p>Kronológia: 1956. október 23. a forradalom kitörése, 1956. október 25. a Kossuth téri sortűz, 1956. november 4. a szovjet támadás.</p> <p>Topográfia: Kossuth tér és Corvin köz (Budapest), Mosonmagyaróvár, Salgótarján.</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Korabeli dokumentumok elemzése. - A forradalommal és szabadságharccal kapcsolatos archív- és játékfilmek/filmrészletek megtekintése és értelmezése. - Az 1956-os forradalom külpolitikai hátterének vizsgálata. - Információk gyűjtése a forradalom és szabadságharc kiemelkedő hőseiről és mártírjairól. - A Terror Háza Múzeum meglátogatása. 		
<p>Javasolt helytörténeti óra témái</p>	<p>1956-os forradalom helyi emlékművének megtekintése, látogatás a temetőben</p>		

Témakör	A kádári diktatúra		Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	A szovjet megszállás és a kommunista diktatúra jellemzői. Az 1956-os forradalom és szabadságharc kiemelkedő személyiségei és céljai. A határon túli magyarság sorsa. Október 23. mint iskolai ünnepély.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus		
	Tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az 1956-ot követő kegyetlen megtorlás adatainak megismerése, a törvénytelen bírósági tárgyalások, ítéletek jellemzőinek felismertetése, elítélése. A totális diktatúrát elfedni szándékozó demokratikusnak látszó „kellékek” beazonosítása, a rendszer lényegi reformálhatatlanságának felismerése. A hatalom által a társadalomra kényszerített kompromisszum jellemzőinek, eredményének és kártékonyságának tudatosítása, értékelése. A rendszer bukása okainak, körülményeinek sokoldalú elemzése.</p> <p>A Kádár-rendszer jellegének és mozgásterének megismerése. A szocialista időszak Magyarország további történelmére és jelenére gyakorolt hatásainak átlátása. Megérti a tanuló, hogy Kádár János személyisége és a nevével fémjelzett korszak miért osztja meg ma is a közvéleményt.</p> <p>Képes sokoldalúan elemezni a Kádár-rendszer válságának és bukásának okait, körülményeit, felismeri a rendszer lényegi reformálhatatlanságát.</p>		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
A pártállami diktatúra és működése -A megtorlások időszaka, formái és áldozatai. -A pártállam és szervezetei. -Az erőszakos tétesítés – a mezőgazdaság szocialista átszervezése. -Hamis társadalmi béke – a kádári alku. -Az elnyomás változó formái.	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, diagramokból. <i>(Pl. a földterületük nagyságának változása 1956–1980 között.)</i> – Ismeretszerzés írásos forrásokból. <i>(Pl. a gazdasági mechanizmus reformja.)</i> – Emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a Kádár-korszak besúgói; ellenzéke.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A megtorlás mértékének és jellegének vizsgálata. – A tétesítés eszközeinek összehasonlítása a Rákosi-diktatúra időszakával. 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Németh László, Nagy László, Sütő András, Weöres Sándor, Ottlik Géza, Örkény István</p> <p><i>Színház és dráma:</i> dokumentumfilmek, híradók elemzése;</p> <p><i>Testnevelés:</i> Olimpiai történet, magyar részvétel és</p>	<p>Dokumentum- és játékfilm a Kádár-korszakról DVD-n,</p> <p>Dokumentumfilm a rendszer-váltásról DVD-n</p> <p>A magyar popzene CD-n</p>

<p>Gazdaság, társadalom, életmód</p> <p>-A tervgazdaság és a KGST. -A gazdasági reform és a második gazdaság. -A „gulyáskommunizmus”. -Népesedési folyamatok. -Kultúrpolitika, korlátozott nyilvánosság.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek háttéréről. <i>(Pl. a magyar társadalom megbékélése a kádári hatalommal.)</i> – Tételmondat meghatározása, szövegtömörítés. <i>(Pl. a rendszerváltó pártok programjai.)</i> – Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárása. <i>(Pl. a Kádár-korszak viccei.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A „kádári alku” fogalmának értelmezése. – Az elnyomás formáinak bemutatása a Kádár-rendszer időszakában. – A gazdaság, társadalom és életmód főbb jellemzőinek bemutatása a Kádár-rendszer idején. – A kultúrpolitika jellemzőinek értelmezése, módszereinek bemutatása. – Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a parlamenti patkó az 1990-es választás után.)</i> – Beszámoló, kiselőadás tartása <i>(Pl. ifjúsági szubkulturák a Kádár-korszakban címmel.)</i> – Beszámoló, kiselőadás tartása szépirodalomból, sajtótermékekből, rádió- és a tévéműsorokból <i>(1956-os események a megyében)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A világtörténet, az európai és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. összehasonlító kronológiai táblázat készítése.)</i> 	<p>sikerek a korszak olimpiáin.</p>	<p>Fogalom ár</p> <p>Középkolai történelmi atlasz</p> <p>A sport krónikája</p> <p>Tankönyv</p> <p>Megyei digitális anyagok</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak: Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP), munkásörség, Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ), úttörő, termelőszövetkezet, háztáji, III/III. ügyosztály, tervgazdaság, új gazdasági mechanizmus, hiánygazdaság, maszek, gulyáskommunizmus, „három T”.</i></p>		

	<i>Kronológia: 1956–1989 a Kádár-rendszer, 1958 Nagy Imre és társainak kivégzése, 1968 az új gazdasági mechanizmus bevezetése.</i>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> - Információk gyűjtése a kultúrpolitika jellemzőiről, módszereiről. - Internetes gyűjtés a kádári időszak vicceiből. A mögöttük kirajzolódó korkép értékelése - Családi történetek, fényképek, tárgyak gyűjtése, feldolgozása, bemutatása a kádári diktatúra időszakából.
Javasolt helytörténeti óra témái	Kisvárdai a Kádár-korszakban: korabeli kisvárdai videófelvételek keresése, megtekintése és elemzése

Témakör	A kétpólusú világ és felbomlása		Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	A kétpólusú világ kialakulása a második világháborút követő években. A szovjet tömb és a nyugati integráció legfontosabb jellemzői. A hidegháborús szembenállás. A gyarmati rendszer felbomlása.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla, CD lejátszó		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A két világrendszer harcának, versengésének fontosabb állomásainak beazonosítása, a kommunista társadalmi-gazdasági berendezkedés fejlődésképtelenségének felismertetése. A modern technológia, a globalizációs folyamatok, a szabadság ideológiájának és a kommunikációs rendszerek szerepének azonosítása a szovjet típusú rendszerek bukásában. Érti a tanuló a két világrendszer közötti versengés legfontosabb mozgatórugóit. Átlátja és képes saját szavaival megfogalmazni, hogy melyek voltak a leglényegesebb különbségek a két szembenálló tömb országai között a politikai rendszer működése, a gazdaság, a társadalom és az életmód terén. Érti, hogy milyen tényezők vezettek a kétpólusú világrend megszűnéséhez.		
	Követelmények		
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		Kapcsolódási Pontok
A Nyugat a 20. század második felében -A Nyugat gazdasági eredményei és a jóléti állam. -Emancipáció, szekularizáció, individualizáció.	<i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i> <ul style="list-style-type: none"> – Különböző élethelyzetek megfigyelése. <i>(Pl. mindennapi élet a vasfüggöny két oldalán.)</i> – Egy történelmi oknyomozás megtervezése. <i>(Pl. az SZKP XX. kongresszusa.)</i> 		<i>Színház és dráma:</i> tömegkommunikáció, a média és a mindennapi élet. <i>Digitális kultúra:</i> Neumann János és a
			Játékfilm és dokumentumfilm a vietnami háborúról DVD-n

<p>-Az 1968-as mozgalmak és a popkultúra.</p> <p>A szocializmus válsága és megrendülése</p> <p>-Az olajválság és hatásai a tőkés, illetve szocialista országokra.</p> <p>-A kis hidegháború.</p> <p>-A katonai egyensúly felborulása: a Szovjetunió gazdasági kimerülése.</p> <p>-Az ellenzék megszerveződése a szocialista országokban.</p> <p>A kétpólusú világ megszűnése</p> <p>-Németország újraegyesítése – a magyar szerepvállalás.</p> <p>-A Szovjetunió felbomlása.</p> <p>-A kommunista diktatúrák bukása Közép-Európában.</p> <p>-Jugoszlávia felbomlása, a délszláv háború.</p>	<p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A fogyasztói társadalom és a jóléti állam jellemzőinek és problémáinak felidézése. – A kétpólusú világ megszűnéséhez vezető okok felidézése. – A délszláv háború okainak feltárása. – Feltevések történelmi személyiségek cselekedeteinek mozgatórugóiról. <i>(Pl. szovjet és amerikai politikusok szerepe a korszakban.)</i> – Elbeszélések, filmek vizsgálata a hitelesség szempontjából. – Mindennapi élethelyzetek elbeszélése, eljátszása a különböző szereplők nézőpontjából. <i>(Pl. a hippy-mozgalom.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A társadalom, a demográfia és az életmód jellegzetességeinek bemutatása a nyugati világban. – A tömegkultúra jelenségeinek bemutatása konkrét példák alapján. – A közép-európai ellenzéki mozgalmak jelentőségének bemutatása. – Képi és egyéb információk elemzése. <i>(Pl. szovjet és amerikai karikatúrák elemzése.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A közép-európai régió államai változásának nyomon követése térképen. – Kronológiai adatok rendezése. <i>(Pl. a hidegháború, enyhülés, kis hidegháború.)</i> <p>Egyszerű térképvázlatok készítése.</p>	<p>modern számítógépek. Az internet.</p> <p><i>Biológia:</i> a DNS és a géntechnológia.</p> <p><i>Fizika:</i> az űrkutatás.</p> <p><i>Ének-zene:</i> A beat és a rock. Szórakoztató zenei műfajok</p>	<p>Zenei részletek a 60-70-es évek popzenei felvételeivel</p> <p>Plakátok, fényképek</p> <p>Dokumentumfilm a közép-kelet-európai rendszerváltásról DVD-n</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középkolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> jóléti állam, prágai tavasz, Szolidaritás.</p> <p><i>Személyek:</i> Nicolae Ceaușescu, <u>Mihail Sz. Gorbacsov</u>, Lech Wałęsa, VI. Pál, <u>II. János Pál</u>, <u>Ronald Reagan</u>, Helmuth Kohl.</p>		

	<p><i>Kronológia:</i> 1975 a helsinki értekezlet, 1989 a berlini fal lebontása, rendszerváltoztatás Közép-Európában, 1991 a Szovjetunió felbomlása, 1991–95 a délszláv háború.</p> <p><i>Topográfia:</i> Szlovákia, Ukrajna.</p>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Esszé készítése Mindennapi élet a vasfüggöny két oldalán címmel. – Tények és képek gyűjtése 1968 eseményeiből a nyugati és keleti tömbből. Párhuzamosságok keresése.
Javasolt helytörténeti óra témái	

Témakör egység	A rendszerváltoztatás folyamata	Órakeret 12 óra	
Előzetes tudás	A Kádár-korszak legfontosabb politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális jellemzői. A szocialista rendszer válságának okai. A magyar rendszerváltozás fordulópontjai és főszereplői.		
További különleges feltételek	<p>Személyi: történelem szakos középiskolai tanár</p> <p>Tárgyi: interaktív tábla, számítógépes park</p>		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A békés rendszerváltás menetének ismerete, jelentőségének és árnyoldalainak tudatosulása. A demokratikus rendszer megteremtésének ellentmondásai (pl. forradalomszerű átalakulások társadalmi egyeztetés nélkül) az átalakulás jelentőségének értékelése, az ezt tagadó álláspontok kritikája. Annak belátása, hogy a rendszerváltozásnak nyertesei és vesztesei egyaránt voltak, nem mindig a társadalmi igazságosságnak megfelelően. A közösségi és egyéni érdekek ütközésének, kiegyenlítési törekvéseinek a felismerése a társadalomban. Magunk és mások kétféle mércével mérésének elutasítása.</p> <p>A tanulók tisztában vannak azzal, hogy melyek a rendszerváltozás előtti és az azt követő időszak politikai és gazdasági rendszere közötti legfontosabb különbségek. Reális kép alakul ki bennük Magyarország szerepéről és lehetőségeiről az európai integráción belül. Megértik a kisebbségi lét problémáit a Magyarországon élő etnikai és kulturális kisebbségek, illetve a határokon túl élő magyar kisebbség szempontjából egyaránt.</p>		
Követelmények			
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
A Kádár-rendszer végnapjai -Az adósságválság kialakulása és következményei.	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A gazdaság és a társadalom átalakulása főbb tendenciáinak megfigyelése grafikonok és adatsorok alapján. 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Németh</p>	<p>Dokumentum-film a</p>

<p>-Az állampárt válsága: reformkommunisták és a keményvonalasok. -Az ellenzék megszerveződése -Az 1989-es év főbb politikai eseményei, a tárgyalásos forradalom; alkotmánymódosítás. - A harmadik Magyar Köztársaság kikiáltása.</p> <p>A rendszerváltoztatás -Az új pártok különböző ideológiák. -Az 1990. évi parlamenti és önkormányzati választás. -Az Antall-kormány megalakulása. -A rendszerváltoztatás ellentmondásai: alkuk és kompromisszumok (az elmaradt elszámoltatás).</p> <p>A piacgazdaság kiépülése -A privatizáció – vesztesek és nyertesek. -A piacgazdaság kiépítése – a külföldi tőke szerepe. -A külkereskedelem átalakulása. -Gazdasági szerkezetváltás.</p>	<p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A szocializmus válságának elemzése (külső és belső tényezők feltárása) Magyarországon. – A magyarországi rendszerváltoztatás főbb állomásainak felidézése. – A kádári diktatúra és az új demokratikus rendszer összehasonlítása. <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A gazdasági rendszerváltoztatás legfontosabb kérdéseinek áttekintése és értékelése. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i> A világtörténet, az európai és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. (Pl. összehasonlító kronológiai táblázat készítése.)</p>	<p>László, Nagy László, Sütő András, Weöres Sándor, Ottlik Géza, Örkény István.</p> <p><i>Dráma és színház:</i> dokumentumfilmek, híradók elemzése; stílusirányzatok:</p>	<p>rendszer- váltásról DVD-n</p> <p>A magyar popzene CD-n</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> adósságspirál, Magyar Demokrata Fórum (MDF), Szabad Demokraták Szövetsége (SZDSZ), Magyar Szocialista Párt (MSZP), Fiatal Demokraták Szövetsége (Fidesz), Kereszténydemokrata Néppárt</p>		

	(KDNP), Nemzeti Kerekasztal, <u>rendszerváltoztatás</u> , <u>visegrádi együttműködés</u> , <u>privatizáció</u> , kárpótlás, jogállam, Alkotmánybíróság, sarkalatos törvények, népszavazás. <i>Személyek:</i> Pozsgay Imre, Németh Miklós, <u>Horn Gyula</u> , <u>Antall József</u> , <u>Göncz Árpád</u> , <u>Orbán Viktor</u> . <i>Kronológia:</i> 1987 a lakiteleki találkozó, 1989–1990 a rendszerváltoztatás, <u>1990 az első szabad választások</u> , 1991 a szovjet csapatok kivonulása Magyarországról.
Javasolt tevékenységi formák	A rendszerváltó pártok plakátjainak és jel szavainak elemzése. – Kronológia készítése a rendszerváltoztatás legfontosabb történéseiről. – Magyarország állam berendezkedésének nyomon kísérése a 20. század folyamán. – Interjú készítése egy családtaggal, ismerőssel a rendszerváltoztatás időszakáról.
Javasolt helytörténeti óra témái	Interjú-alany keresése – interjú

Tematikai egység	A világ a 21. században		Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	A vasfüggöny lebontása és következményei a keleti blokk országaiban. Globális problémák: urbanizáció, környezetszennyezés, terrorizmus, migráció, klímaváltozás.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár		
	Tárgyi: interaktív tábla, földgömb, számítógépes park		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A globalizációs folyamatok, kihívások és az egységesülő Európa előnyeinek és hátrányainak sokoldalú feldolgozása, megítélése. Fő morális célok (demokrácia, antirasszizmus, háborúellenesség) esetenkénti ellentmondásainak a felismerése. A demokratikus értékek ismeretében a történelmi-társadalmi kérdések, folyamatok árnyalt megítélése. A tanulók megismerik a globalizáció fő mozgatórugóit, és tisztában vannak a világ fejlődésére gyakorolt hatásaival. Kialakul bennük a környezettudatos magatartás, értik a felelős állampolgári magatartás lényegét és az ehhez kapcsolódó egyéni feladatokat, valamint felismerik a társadalom egészének érdekeit. Tisztában vannak az EU szerepével, és reális kép alakul ki bennük Magyarország szerepéről és lehetőségeiről az integráció belül.		
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
Az átalakuló világ	<i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i> - Válságócok azonosítása térkép segítségével (pl. Közel-Kelet, Ukrajna).	<i>Földrajz:</i> az EU kialakulása, jellemzői,	Ismeretterjesztő film a környe-

<p>-A világgazdaság hagyományos centrumai: az Amerikai Egyesült Államok és szövetségesei. -A világpolitika és világgazdaság új súlypontjai: Oroszország, Kína. -Óriásvállalatok a globális térben.</p> <p>A globális világ -Demográfiai változások, népmozgások. -Az iszlamizmus térhódítása. -A kereszténység helyzete a globalizálódó világban. -Válságócok, helyi konfliktusok és terrorizmus. -Globalizáció és kultúra. -A hagyományos és új identitások – értékek és értékválság. -Demokratikus közbeszéd és politikai korrektség.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Az internet felhasználása történelmi ismeretek szerzésére. <i>(Pl. atomfegyverrel rendelkező országok az ezredforduló után, legfrissebb változások)</i> - Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák, vázlatok) készítése. <i>(Pl. a mai hatalmi viszonyokat bemutató ábra.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A globalizáció előnyeinek és hátrányainak, valamint kockázatainak összevetése. - A többpólusú világ főbb jellemzőinek felidézése. - A népességrobbanás és népességfogyás problémáinak áttekintése. - A migráció okainak feltárása (a gazdasági bevándorlás és a menekültkérdés esetében). - Adatok, modellek, elbeszélések elemzése a bizonyosság, a lehetőség és a valószínűség szempontjából. <i>(Pl. globális világ fejlődésének határai.)</i> - Erkölcsei kérdéseket felvető helyzetek felismerése, bemutatása. <i>(Pl. klónozás)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A transznacionális vállalatok működésének bemutatása konkrét példák alapján. - Tabló készítése önállóan gyűjtött képekből. <i>(Pl. globális környezeti problémák.)</i> - Beszélgetés (vita) társadalmi, történelmi témákról. <i>(Pl. Brazília, Oroszország, India, Kína) megnövekedett szerepe.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A világgazdaság résztvevőinek elhelyezése a globális térben. 	<p>tagállamai; globális világgazdaság napjainkban, globális környezeti problémák; népesség, népesedés, urbanizáció; fejlődő és fejlett országok gazdaságának jellemzői; Kína.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> Információk gyűjtése az internetről. Bemutatók, dokumentumok készítése. Információs társadalom. Információkeresés, információfelhasználás.</p>	<p>zetszennyezésről DVD-n</p> <p>Képek tabló készítéséhez</p> <p>Szerepkártyák szerepjátékhoz, vitához</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középkorai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p> <p>Aktuális információk az interneten az EU-ról</p>
--	---	---	--

	- A világtörténet, az európai történelem, a magyar történelem eltérő időbeli ritmusának és kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. centrumok és perifériák napjainkban.)</i>		
Fogalmak, adatok, lexika	Fogalmak: modern kori migráció, multikulturalizmus, párhuzamos társadalom, népességrobbanás, iszlamizmus, terrorizmus, globalizáció.		
Javasolt tevékenységi formák	Vita a globalizáció előnyeiről és hátrányairól. – A globalizációval kapcsolatos napi hírek gyűjtése és elemzése.		
Javasolt helytörténeti óra témái			

Témakör	A magyarság és a magyarországi nemzetiségek a 20-21. században	Órakeret 15 óra	
Előzetes tudás	A társadalmi tagozódással kapcsolatos korábbi történelmi és földrajzi ismeretek, valamint személyes tapasztalatok.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A társadalom makro- és mikrostruktúráját alkotó elemek azonosítása. A társadalom tagoltságából eredő egyenlőtlenségek felismertetése, ezek okainak azonosítása. A társadalmi felelősségvállalás elvi szükségességének megértetése és néhány gyakorlati módjának megismertetése. A kisközösségek szerepe a helyi, lokális és országos ügyek alakításában.		
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
A határon túli magyarok -A politikai rendszerek változásai és hatásaik a magyar kisebbség helyzetére. -Demográfiai jellemzők és folyamatok. -Az asszimilációs politika megnyilvánulásai. -Autonómia és kisebbségi jogok kérdése.	<i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i> - A magyarországi németek kitelepítésének felidézése források alapján. - Családtípusok azonosítása és jellemzése személyes tapasztalatok és a médiából vett példák alapján. <i>Történelmi gondolkodás:</i> - A határon túli magyar nemzeti közösségek küzdelmeinek áttekintése Trianontól napjainkig.	<i>Földrajz:</i> Magyarország régiói; demográfiai mutatók; a magyar tájak kulturális, néprajzi értékei. <i>Digitális kultúra:</i> információkeresés, információ-felhasználás.	Dokumentum-filmek a szubkultúrákról DVD-n Feladatlap és szerepkártyák vitához Fogalomtár

<p>-Anyanyelvű oktatás és kultúra. -Magyarok a nagyvilágban – a szóránymagyarország.</p> <p>A magyarországi nemzetiségek, a magyarországi cigányság</p> <p>-A politikai rendszerek változásai és hatásaik a nemzetiségek helyzetére. -A cigányok/romák 20–21. századi története. -Demográfiai jellemzők és folyamatok. -Kulturális autonómia és kisebbségi jogok a mai Magyarországon. -Anyanyelvű oktatás és kultúra.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A nemzeti-, a közép-európai-, valamint az európai identitás értelmezése. <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A kisebbségben élő magyarság egy kiemelkedő személyiségének bemutatása. - A magyarországi romák helyzetének, problémáinak bemutatása napjainkban. - Aktuális szocializációs kérdések, dilemmák és problémák megvitatása. - A többes identitás fogalmának és gyakorlati érvényesülésének megvitatása. - Egy nemzeti kisebbség, valamint egy hátrányos helyzetű társadalmi csoport életének bemutatása szóban vagy írásban. <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az adott téma tanulmányozásához leginkább megfelelő térkép kiválasztása különféle atlaszokból. <i>(Pl. Magyarország népesedési viszonyainak, az életkörülmények változásainak bemutatása.)</i> 		<p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p>Fogalmak: kitelepítés, Beneš-dekrétum, lakosságcsere, falurombolás, kettős állampolgárság, diszkrimináció, Személyek: Esterházy János, Márton Áron, Tőkés László. Kronológia: 1944–1945 magyarelles atrocitások, 1990 fekete március. Topográfia: Csúrog, Jarek, Duna-delta, Marosvásárhely, Székelyföld.</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<p>Népszámlálási adatok, statisztikai adatsorok segítségével a határon túli magyarság létszámadatainak a nyomon követése 1920-tól a közelmúltig, következtetések levonása az adatokból. – Információk gyűjtése a magyar kisebbségek önszerveződésének, érdekvédelmének intézményeiről a 21. században.</p>		
<p>Javasolt helytörténeti óra témái</p>			

Témakör	Rendszerező ismétlés	Órakeret 26 óra
Előzetes tudás	A középiskolai történelem, állampolgári ismeretanyag.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az érettségi témakörök rendszerező ismétlése során felkészülés az érettségi vizsgára.	

A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló:

- ismeri és értékeli a magyar nemzetnek a polgári átalakulás és nemzeti függetlenség elérésére tett erőfeszítéseit, az 1848–1849-es forradalmat és szabadságharcot követő időszakban; a kor kiemelkedő magyar politikusait és azok nézeteit, véleményt tud formálni a kiegyezésről;
- fel tudja idézni az első világháború előzményeit, a háború jellemzőit és fontosabb fordulópontjait, értékeli a háborúkat lezáró békék tartalmát, és felismeri a háborúnak a 20. század egészére gyakorolt hatását;
- bemutatja az első világháború magyar vonatkozásait, a háborús vereség következményeit; példákat tud hozni a háborús helyzetállásra;
- képes felidézni azokat az okokat és körülményeket, amelyek a történelmi Magyarország felbomlásához vezettek;
- tisztában van a trianoni békediktátum tartalmával és következményeivel, be tudja mutatni az ország talpra állását, a Horthy-korszak politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális viszonyait, felismeri a magyar külpolitika mozgásterének korlátozottságát;
- össze tudja hasonlítani a nemzetiszocialista és a kommunista ideológiát és diktatúrát, példák segítségével bemutatja a rendszerek embertelenségét és a velük szembeni ellenállás formáit;
- képes felidézni a második világháború okait, a háború jellemzőit és fontosabb fordulópontjait, ismeri a holokausztot és a hozzávezető vezető okokat;
- bemutatja Magyarország revíziós lépéseit, a háborús részvételét, az ország német megszállását, a magyar zsidóság tragédiáját, a szovjet megszállást, a polgári lakosság szenvedését, a hadifoglyok embertelen sorsát;
- össze tudja hasonlítani a nyugati demokratikus világ és a kommunista szovjet blokk politikai és társadalmi berendezkedését, képes jellemezni a hidegháború időszakát, bemutatni a gyarmati rendszer felbomlását és az európai kommunista rendszerek összeomlását;
- bemutatja a kommunista diktatúra magyarországi kiépítését, működését és változatait, az 1956-os forradalom és szabadságharc okait, eseményeit, és hőseit, összefüggéseiben szemléli a rendszerváltoztatás folyamatát, felismerve annak történelmi jelentőségét;
- bemutatja a gyarmati rendszer felbomlásának következményeit, India, Kína és a középkeleti régió helyzetét és jelentőségét;
- ismeri és reálisan látja a többpólusú világ jellemzőit napjainkban, elhelyezi Magyarországot a globális világ folyamataiban;
- bemutatja a határon túli magyarság helyzetét, a megmaradásért való küzdelmét Trianontól napjainkig;
- ismeri a magyar cigányság történetének főbb állomásait, bemutatja jelenkori helyzetét;
- ismeri a magyarság, illetve a Kárpát-medence népei együttélésének jellemzőit, példákat hoz a magyar nemzet és a közép-európai régió népeinek kapcsolatára, különös tekintettel a visegrádi együttműködésére;
- ismeri hazája államszervezetét, választási rendszerét.

5. Az általános tantervű képzés

9–10. évfolyam

A középiskola első két évfolyamának témakörei az ókortól a 19. század közepéig ölelik fel a magyar és egyetemes történelem fontosabb folyamatait, jelenségeit, eseményeit, illetve az ehhez kapcsolódó tanulási eredményeket és fejlesztési feladatokat. A magyar és európai identitásunk alapját képező civilizációkhoz, korszakokhoz, történelmi eseményekhez tartozó témakörök az általános iskola után ismét előkerülnek, ám új megközelítéssel és bővülő tartalommal. Míg a témák többsége 5–6. évfolyamon a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően többnyire életmódtörténeti és portré témakörökbe rendeződtek, a középiskolában előtérbe kerül a politikai, társadalmi, gazdasági és kultúrtörténeti megközelítés, a hangsúly a korszakok gazdasági változásaira, társadalmi szerkezetére, politikai modelljeire és világképére helyeződik.

Az egyetemes és a magyar történeti témák általában külön témakörökbe szerveződnek, mivel előbbiek jobbra tematikus, utóbbiak pedig tematikus és eseménytörténeti jellegűek. A magyar történelem eseményei és folyamatai az egyetemes történelem által felrajzolt háttér előtt, nemzetközi összefüggésekbe ágyazva jelennek meg.

A strukturáltabb szempontok és bővebb ismeretek mellett az egyes témák feldolgozási módja is változik. A szemléletes megjelenítés és a történetek tanítása mellett egyre nagyobb szerepet kapnak az önállóan végzett információszerző és –feldolgozó tevékenységek, a forrásokkal végzett különböző műveletek és a problémaközpontú tárgyalási mód.

5.1 Az általános tantervű képzés 9. évfolyam

A tantárgyi óraszámok megoszlása az egyes témakörök között

Témakör	Óraszám
Civilizáció és államszervezet az ókorban	13+1
Vallások az ókorban	5+1
Hódító birodalmak	6+1
A középkori Európa	10+1
A magyar nép eredete és az Árpád-kor	14+4
A középkori Magyar Királyság fénykora	13+3
Összes óraszám	72 óra

Témakör	Civilizáció és államszervezet az ókorban		Órakeret 13 óra +1
Előzetes tudás	Ókori keleti örökségünk (időszámítás, írás, tudományos ismeretek, építmények). Görög hősök, tudósok, művészek, olimpia, Az ókori Róma alapítása. Hadvezérek, csaták, uralkodók az ókori Rómában.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus Tárgyi: interaktív tábla, DVD-lejátszó		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló felismeri, hogy a történelem különböző szaktudományok módszereit és eredményeit hívja segítségül a múlt rekonstrukciójához, mivel a történelmi források sokszínűek. Tudatosul benne, hogy az emberi történelem korai időszakára vonatkozó eltérő tudományos megközelítések alapvetően a forrásanyag hiányosságából fakadnak. A természeti adottságok meghatározó szerepének felismerése az első államok, birodalmak keletkezésében és felbomlásában.</p> <p>A különböző államformák (királyság, köztársaság) és a hatalomgyakorlás eltérő formáinak (demokrácia, diktatúra) jellemzői, és azok egyénekre és közösségekre gyakorolt hatásainak azonosítása. A közügyekben való részvétel fontosságának elfogadása. A humánus, a szépség és jószág antik eszméje megbecsülése, a művészi értékek megővésének szükségessége.</p> <p>Az európai civilizáció gyökereinek feltárása. Az ókori demokrácia alapelveinek megismerése, vázlatos összehasonlítása a modern demokrácia alapelveivel. Birodalomszervezési elvek megismerése. A háborúk okainak (történelmi, politikai, gazdasági, vallási, etnikai, hatalmi okok stb.) áttekintése.</p> <p>Az ókori Római Birodalmat a katonai erő, fejlett jogrendszer és államszervezet jellemezte. A gazdasági és katonai hatalom birtoklása alapja lehet egy-egy személy vagy csoport politikai befolyásának. Egy állam eredményes hódításai a közösség tagjai számára jogkiterjesztéssel és jobb életfeltétellel járhatnak, míg veresége az egész közösség pusztulását is eredményezheti.</p> <p>A tanuló felismeri, hogy egy több évszázadon keresztül fennálló állam felemelkedésében és hanyatlásában több tényező együttes hatása játszik szerepet, valamint, hogy a hosszú életű birodalmak társadalma, gazdasági élete, politikai berendezkedése folyamatosan változik. Tudja, hogy az antik kultúra a görög és a római kultúra kölcsönhatása során alakult ki, lássa az európai civilizációra gyakorolt hatását.</p>		
	Követelmények		Kapcsolódási Pontok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		Tananyagok
A Közel-Kelet civilizáció – Az állam működése az Óbabiloni Birodalom példáján.	<i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i> - Az állam szerepének bemutatása Hammurapi törvényeinek elemzésén keresztül.		<i>Földrajz:</i> kontinensek, Film/DVD régészeti ásatásokról

<ul style="list-style-type: none"> – Tudomány. – A pénz megjelenése. <p>A görög civilizáció</p> <ul style="list-style-type: none"> – A görög anyagi kultúra öröksége. – A filozófia és a történetírás. – A görög embereszmény. – A hellenisztikus kultúra elterjedése. <p>Az athéni demokrácia</p> <ul style="list-style-type: none"> – Arisztokratikus köztársaság és demokrácia. – Kleiszthenész és Periklész. – Az athéni államszervezet és működése. <p>A római civilizáció</p> <ul style="list-style-type: none"> – Római városépítészet, amfiteátrumok, fürdők, vízvezetékek és utak. – A római jog néhány máig élő alapelve. 	<ul style="list-style-type: none"> - Az ókori civilizációk jelentőségének és kulturális hatásainak felismerése. - Az ókori civilizációk kulturális és vallási jellemzőinek bemutatása. - Forrástípusok felismerése, információgyűjtés és azok rendszerezése. <i>(Pl. az első civilizációkról fennmaradt források csoportosítása különböző szempontok szerint.)</i> - Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a görög-perzsa háborúk hőseinek áldozatvállalása.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A különböző civilizációk közötti különbségek azonosítása. - Pannónia jelentősebb városainak azonosítása. - A római jog alapelveinek felidézése és azonosítása. - Az athéni demokrácia és a római köztársaság működésének bemutatása. - A Periklész-kori athéni demokrácia ellentmondásainak feltárása. - A demokrácia és a diktatúra összehasonlítása. - A demokrácia melletti érvek megfogalmazása. - Az athéni demokrácia összehasonlítása a modern demokráciával. - Caesar diktatúrája előzményeinek, okainak feltárása. - Különböző szövegek, hanganyagok, filmek vizsgálata a történelmi hiteleség szempontjából. <i>(Pl. Róma alapítása, Jézus élete.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Szóbeli beszámoló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretek alapján. <i>(Pl. az ókori keleti civilizációk</i> 	<p>rasszok, térképolvasás</p> <p>A Balkán-félsziget déli részének és az Appennini-félsziget természeti adottságai.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> az írás kialakulása, jelentősége, nyelvcsaládok. görög mitológia, homéroszi eposzok, <i>Vizuális kultúra:</i> az ókori Kelet <i>(pl. a gízai piramisok,</i> antik görög, római képzőművészet, Építészet: Colosseum, <i>Dráma és színház:</i> az antik görög színház és dráma, Szophoklész: Antigoné. <i>Testnevelés:</i> a sport- és olimpiatörténet alapjai.</p>	<p>Múzeumi feladatlap a helyi múzeum megtekintéséhez</p> <p>Film/DVD az egyiptomi kultúrával kapcsolatban</p> <p>Papíralapú képek tablókészítéshez a távol-keleti művészetről Úti film Krétáról DVD-n</p> <p>Úti- vagy művészettörténeti film Athénról</p> <p>Papírképek a római személyiségekről</p> <p>Történelmi filmek Rómáról (DVD)</p> <p>Római épületek makettjei</p>
---	---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> – A birodalom kiterjedése és a provinciák (Pannónia). – A latin nyelv és írás elterjedése. <p>A római köztársaság</p> <ul style="list-style-type: none"> – A vérségi, a vagyoni és a területi elv. – A római köztársaság államszervezete és működése. – Köztársaságból egyeduralom: Caesar és Augustus. 	<p><i>jellegzetes tárgyi emlékeinek és kulturális örökségének feldolgozása.)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Folyamatábra, diagram elemzése/ készítése. <i>(Pl. az athéni demokrácia kialakulása.)</i> - Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. <i>(Pl. gyarmatváros és anyaváros kapcsolata.)</i> - Önállóan gyűjtött képekből tabló készítése. <i>(Pl. a római kultúra emlékei napjainkban.)</i> - Beszámoló készítése népszerű tudományos irodalomból, szépirodalomból, rádió- és tévéműsorokból. <i>(Pl. a gladiátorok élete.)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az ókori civilizációk azonosítása térképen. - Megismert történelmi események időrendbe állítása. <i>(Pl. ókori keleti civilizációk ábrázolása idővonalon.)</i> - Történelmi időszakok jellegzetességeinek megragadása és összehasonlítása. <i>(Pl. hasonló tartalmú görög és római események kronológiai párba állítása.)</i> 	<p><i>Matematika:</i> a számegegyenes, az idő mértékegységei (nap, hónap, év, évtized, évszázad). Pitagorasz-tétel, Thalész-tétel, Eukleidész (euklideszi geometria), görög ábécé betűinek használata a matematikában, a római számok.</p> <p><i>Fizika:</i> Arkhimédész, ptolemaioszi világkép, Arisztotelész természetfilozófiája jelölése $[\pi]$</p>	<p>Sokszorosított vaktérképes feladatlap</p> <p>Középkolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> öntözéses földművelés, fáraó, piramis, hieroglifa, ékírás, múmia, Akropolisz, filozófia, jósa, olümpiai játékok, városállam/polisz, arisztokrácia, démosz, demokrácia, népgyűlés, sztratégosz, cserépszavazás, rabszolga, patrícius, plebejus, consul, senatus, dictator, néptribunus, császár, amfiteátrum, gladiátor, provincia, légió, limes, polgárjog.</p> <p><i>Személyek:</i> Hammurapi, Kleiszthenész, Periklész, Platón, Arisztotelész, Hérodotosz, Nagy Sándor, Julius Caesar, Augustus.</p> <p><i>Kronológia:</i> Kr. e. 3000 körül – Kr. u. 476 az ókor, Kr. e. 776 az első feljegyzett olümpiai játékok, Kr. e. 753 Róma alapítása a hagyomány szerint, Kr. e. 510 a köztársaság kezdete Rómában, Kr. e. 508 Kleiszthenész reformjai, Kr. e. 5. sz. közepe az athéni demokrácia fénykora, Kr. e. 44. Caesar halála, az ókori Izrael – Kr. u. 70 Jeruzsálem lerombolása, Kr. u. 395 a Római Birodalom kettéosztása.</p>		

	<i>Topográfia: Mezopotámia, Babilon, <u>Egyiptom</u>, <u>Nílus</u>, <u>Olümpia</u>, <u>Athén</u>, <u>Alexandria</u>, <u>Itália</u>, <u>Róma</u>, <u>Római Birodalom</u>, <u>Pannónia</u>, <u>Aquincum</u>, <u>Savaria</u>, <u>Jeruzsálem</u>.</i>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Képek gyűjtése a különböző civilizációk kultúrájának bemutatásához. – Az ókori görög tudomány kulcsfogalmait bemutató idézetek, képi források gyűjtése. – Információk gyűjtése egy pannóniai kulturális emlékről, régészeti feltárásról, épületről vagy építményről. – Ábra készítése az athéni demokrácia és a római köztársaság működési rendjéről. – Ókori témájú filmek / filmrészletek elemzése, értelmezése. – Római kori emlékek felkeresése.
Javasolt helytörténeti óra témái	

Témakör	Vallások az ókorban		Órakeret 5 óra +1
Előzetes tudás	Ókori keleti örökségünk (időszámítás, vallások, építmények). Görög és római istenek. Ószövetségi és Újszövetségi történetek.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár		
	Tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A közösségek vallási törvényekkel, szokásokkal, szabályokkal, az államok jogrenddel teremtik meg az együttélés szükséges feltételeit. Az ókori keleti vallások – különös tekintettel az egyistenhitet hirdető zsidó vallás – szellemi, társadalmi gyökereinek megismerése, az emberi kultúra fejlődésére gyakorolt hatásainak megértése. A zsidó gyökerekből is táplálkozó kereszténység kialakulásának és egyházzá szerveződésének megismerésén keresztül felismeri annak civilizációformáló szerepét, valamint hatását a későbbi korok fejlődésére. A kereszténység az emberek isten előtti egyenlőségének meghirdetésével jelentős hatást gyakorolt a kor embereire.		
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
Politeizmus és monoteizmus	<i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Bibliai történetek, személyek felidézése. - Az Ószövetség történelmi szereplőinek, helyszíneinek azonosítása bibliai idézetek alapján. 	<i>Földrajz:</i> térképolvasás.	Képek a görög istenekről Papírképek a római mitológia

<ul style="list-style-type: none"> – Görög és római istenek. – A zsidó monoteizmus. <p>A kereszténység kezdete</p> <ul style="list-style-type: none"> – Jézus tanításai. – A páli fordulat. – Keresztény-üldözések, a kereszténység elterjedése a Római Birodalomban. – A Szentháromság-tan. 	<ul style="list-style-type: none"> - Forrástípusok felismerése, információgyűjtés és azok rendszerezése. (<i>Jézus tanításai</i>) <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A zsidó és a keresztény vallások jellemzőinek összehasonlítása. - A vallások a mindennapi életre gyakorolt hatásainak megállapítása. - A zsidó-keresztény hagyományok európai kultúrára gyakorolt hatásának bemutatása. - Különböző szövegek, hanganyagok, filmek vizsgálata a történelmi hiteleség szempontjából. (<i>Pl. Jézus élete.</i>) - Lényeg kiemelése írott szövegből, ismeretek problémaközpontú elrendezése. - Társadalmi csoportok, intézmények működésének összehasonlítása. <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése bibliai témákról. - Szóbeli beszámoló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretek alapján. <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A kereszténység terjedésének végigkövetése térképen. - Megismert történelmi események időrendbe állítása. A történelmi tér változásainak leolvasása térképekről. - Különböző időszakok történelmi térképeinek összehasonlítása, a változások hátterének feltárása. (<i>Pl. a kereszténység terjedése.</i>) 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Bibliai történetek</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások</p> <p><i>Matematika:</i> a számegegyenes, az idő mértékegységei (nap, hónap, év, évtized, évszázad).</p>	<p>és történelem nagy alakjairól</p> <p>Játékfilmek Jézus életéről DVD-n</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> politeizmus, monoteizmus, zsidó vallás, Ószövetség/Héber Biblia, Tízparancsolat próféta, jeruzsálemi templom, diaszpóra,, Messiás, <u>keresztény vallás</u>, <u>keresztység</u> és <u>úrvacsora</u>, apostol, misszió, Biblia, <u>Újszövetség</u>, evangélium, püspök, zsinat.</p>		

	<p><i>Személyek:</i> <u>Kheopsz, Zeusz, Pallasz Athéné, Ábrahám, Mózes, Jézus, Szent Péter és Szent Pál apostolok, Constantinus</u></p> <p><i>Kronológia:</i> <u>a keresztény időszámítás kezdete (Kr. e. és Kr. u.), 313 a milánói rendelet, 325 a niceai zsinat.</u></p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Jeruzsálem, Kánaán, Júdea, Izrael, Palesztina, Betlehem</u></p>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Képek, ábrázolások gyűjtése a különböző tanult vallások jellegzetes építményeiről. – Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése antik mitológiai témákról. – Áttekintő táblázat / tabló készítése a görög-római hitvilágról. – Az Ószövetség történelmi szereplőinek, helyszíneinek azonosítása bibliai idézetek alapján. – Jézus életével és a kereszténység terjedésével kapcsolatos filmek/ filmrészletek, regények elemzése, értelmezése. – Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése bibliai témákról
Javasolt helytörténeti óra témái	

Témakör	Hódító birodalmak		Órakeret 6 óra+1
Előzetes tudás	Nomád életmód, hadviselés, középkori kultúra		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár		
	Tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A népvándorlás irányainak és résztvevőinek, a sztyeppei állam működésének, sajátosságainak, a kora középkori Európa államalakulatainak megismerése.</p> <p>A középkori keresztény civilizáció örökségének feltárása és a középkori városi civilizáció továbbélésének kimutatása a modern európai civilizációban. A keresztény és az iszlám világvallás civilizációformáló szerepének tudatosítása.</p>		
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p>Egy eurázsiai birodalom: a hunok</p> <ul style="list-style-type: none"> – A nomád életmód, harcmodor és államszervezés. – A népvándorlás. – A Hun Birodalom. 	<p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. az iszlám mindennapi életet szabályozó előírásainak betartása.)</i> - Ismeretszerzés grafikonokból, diagramokból. <i>(Pl. Európa lakosságának becsült növekedését bemutató diagram kapcsán.)</i> 	<p><i>Földrajz:</i> Európa természeti adottságai, az arab világ földrajzi jellemzői,</p>	<p>Sokszorosított vaktérképes feladatlap</p> <p>Fogalomtár</p>

<ul style="list-style-type: none"> – Az ókor vége Nyugaton: a Római Birodalom összeomlása. – Róma örökösei Európa térképén. <p>Az Arab Birodalom és az iszlám</p> <ul style="list-style-type: none"> – Mohamed tanításai és a Korán. – Az iszlám kultúra jellegzetességei. – Az Arab Birodalom és az arab hódítás. – Az arab hódítás feltartóztatása Európában: Poitiers, Bizánc. 	<p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A sztyeppei állam működésének, sajátosságainak bemutatása. - Az iszlám vallás és az arab terjeszkedés közötti összefüggések feltárása - Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. <i>(Pl. Nagy Károly portréja krónikarészlet alapján.)</i> - Feltevések megfogalmazása egyes történelmi jelenségek háttéréről, feltételeiről, okairól. <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mások érvelésének összefoglalása és figyelembevétele. A véleménykülönbségek tisztázása, a saját álláspont gazdagítása, továbbfejlesztése. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A népvándorlás irányainak és résztvevőinek nyomon követése térkép segítségével a Kr. u. 4–8. sz. időszakában. - A kora középkori Európa államalakulatainak azonosítása térképen. - A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. <i>(Pl. az arab hódítás fontosabb szakaszainak bemutatása.)</i> 	<p>világvallások, arab földrajz (tájékozás, útleírások).</p> <p><i>Matematika:</i> arab számok, (arab közvetítéssel világszerte elterjedt számírás), arab algebra.</p> <p><i>Fizika:</i> Arab csillagászat <i>(arab eredetű csillagászati elnevezések, csillagnevek, iszlám naptár stb.).</i></p> <p><i>Biológia:</i> az arab orvostudomány eredményei.</p>	<p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>népvándorlás</u>, <u>hunok</u>, ortodox, <u>iszlám</u>, <u>Korán</u>, kalifa. <i>Személyek:</i> <u>Attila</u>, Justinianus, <u>Mohamed</u>, Nagy Károly, I. Ottó. <i>Kronológia:</i> <u>476</u> a Nyugatrómai Birodalom bukása, <u>622</u> Mohamed Medinába költözése, <u>732</u> a poitiers-i csata.</p>		

	<i>Topográfia:</i> Hun Birodalom, Konstantinápoly, Bizánci Birodalom, Mekka, Poitiers, Frank Birodalom, Német-római Császárság.
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – A Római Birodalom bukása külső és belső okainak összegyűjtése. – A monoteista vallások (zsidó, keresztény, iszlám) összehasonlítása különböző szempontok alapján. – Kiselőadás, prezentáció készítése jellegzetes iszlám vallási épületekről, szokásokról.
Javasolt helytörténeti óra témái	

Témakör	A középkori Európa		Órakeret 10 óra +1
Előzetes tudás	A középkori élet színterei és szereplői. A lovagi életmód és a keresztes hadjáratok; új mezőgazdasági eszközök és módszerek; a céhek. A középkori járványok.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár		
	Tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az egyéni érdekelttség kiterjedése, a hatalommegosztás elvének megjelenése az egyházi és világi, illetve a központi és helyi hatalom között mint meghatározó európai fejlődési mozgatórugók értékelése. A városokat megillető közösségi szabadságjog, kiegészülve az önkormányzatisággal, az ott élők számára fontos értéként jelent meg.</p> <p>A középkori keresztény civilizáció örökségének feltárása és a középkori városi civilizáció továbbélésének kimutatása a modern európai civilizációban. A rendiség azonosítása mint a modern állam középkori gyökere. A termelés új szervezeti formái társadalomformáló hatásának felismerése. Európa eltérő gazdasági fejlődésű régióinak különböző szempontok alapján történő összehasonlítása. A középkori keresztény vallásos világnézet módosulásának nyomon követése a történelem során. A humanizmus örökségének kimutatása a modern ember gondolkodásmódjában. A Gutenberg-galaxis szerepének értékelése az emberi civilizációban.</p>		
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
A parasztság világa	<p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az egyház szerepének áttekintése a középkori Európában. - A városok életének bemutatása képek, ábrák és szöveges források alapján, kitérve a zsidóság városiasodásban játszott szerepére, valamint az antijudaista törekvésekre. - A céhek működésének jellemzése források alapján. 	<p><i>Földrajz:</i> Európa természeti adottságai, az ún. kis jégkorszak Európában.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> lovagi</p>	<p>Mezőgazdasági eszközök képe</p> <p>Játékfilm a középkorról DVD-n</p>
<ul style="list-style-type: none"> – A hierarchikus világnézet. – Az uradalom. – A jobbágyok kötelességei és jogai. – Az önellátástól az árutermelésig. 			

<ul style="list-style-type: none"> – Éhínségek, járványok, felkelések. <p>Az egyházi rend</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az egyházi hierarchia, az egyházi intézményrendszer. – Az egyházszakadás és a 11. századi reform. – A szerzetesség. – Az eretnokség. – Kultúra és oktatás, a középkori egyetemek. – Román és gótikus építészet – európai és magyar példák. <p>A nemesi rend</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az uralkodói hatalom és korlátai (hűbériség, rendiség). – Lovagi eszmény és lovagi kultúra. – A keresztes hadjáratok eszméje. <p>A polgárok világa</p> <ul style="list-style-type: none"> – A középkori város és lakói. – A város kiváltságai (magyar példák alapján). – A céhek. 	<ul style="list-style-type: none"> - Információk önálló rendszerezése, értelmezése és következtetések levonása. <i>(Pl. a keresztes hadjáratok európai anyagi és szellemi kultúrára, életmódra gyakorolt hatásainak összegzése.)</i> - Ismeretszerzés grafikonokból, diagramokból. <i>(Pl. Európa lakosságának becsült növekedését bemutató diagram kapcsán.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása a középkor világáról. - A középkor társadalmi berendezkedése és a rendi szemlélet értelmezése. - A társadalmi csoportok közötti jogi különbségek azonosítása. - A nyugati és keleti kereszténység összehasonlítása. - A jobbágyság jogainak és kötelességeinek rendszerezése. - A középkori kolostori élet bemutatása képi vagy szöveges források segítségével. - A lovagi életmód jellemzőinek azonosítása. - Kérdések önálló megfogalmazása. <i>(Pl. az uradalom felépítésével és működésével kapcsolatban.)</i> - Feltevések megfogalmazása egyes történelmi jelenségek háttéréről, feltételeiről, okairól. <i>(Pl. a mezőgazdaság fellendülésében szerepet játszó tényezők elemzése.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A középkor társadalmi, gazdasági, vallási és kulturális jellemzőinek bemutatása. - A középkor társadalmi, gazdasági, vallási és kulturális jellemzőinek bemutatása. 	<p>költészet, vágánsköltészet, Boccaccio, Petrarca.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> bizánci művészet, román stílus, gótika, reneszánsz (Leonardo, Michelangelo, Raffaello).</p> <p><i>Fizika:</i> Középkori technikai találmányok, a gótikus stílus technikai alapjai (támív, támpillér); tudománytörténet, asztrológia és asztronómia.</p> <p><i>Ének-zene:</i> a középkor zenéje; a reneszánsz zenéje.</p>	<p>Zenei CD pravoszláv egyházi zenefelvétellel</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középkori történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
---	--	--	---

<ul style="list-style-type: none"> – A helyi és távolsági kereskedelem. – A reneszánsz építészet (európai és magyar példák). 	<ul style="list-style-type: none"> - Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. <i>(Pl. a hűbéri viszony és hűbéri lánc bemutatását szolgáló ábra.)</i> - Események, történetek, jelenségek dramatikus megjelenítése. <i>(Pl. egy középkori vár lakóinak egy napja.)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az európai történelem és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. összehasonlító időrendi táblázat a XIV–XV. sz.-i Nyugat-, Közép- és Kelet-Európa legfontosabb politikai eseményeiről.)</i> - Egyszerű térképábrák rajzolása információforrások alapján. <i>(Pl. Európa három régiójának bejelölése a vaktérképen.)</i> 		
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>uradalom</u>, <u>földesúr</u>, <u>majorság</u>, <u>jobbágy</u>, <u>robot</u>, <u>kiváltság</u>, <u>rend</u>, <u>pápa</u>, <u>érsek</u>, <u>cölibátus</u>, <u>szerzetes</u>, <u>bencés rend</u>, <u>ferences rend</u>, <u>eretnek</u>, <u>inkvizíció</u>, <u>kolostor</u>, <u>katolikus</u>, <u>szent</u>, <u>kódex</u>, <u>román stílus</u>, <u>gótikus stílus</u>, <u>reneszánsz</u>, <u>lovag</u>, <u>nemes</u>, <u>feudalizmus</u>, <u>hűbériség</u>, <u>király</u>, <u>rendi monarchia</u>, <u>keresztes hadjáratok</u>, <u>polgár</u>, <u>céh</u>.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Szent Benedek</u>, VII. Gergely, Assisi Szent Ferenc, Aquinói Szent Tamás, Leonardo da Vinci, <u>Gutenberg</u>, Dózsa György.</p> <p><i>Kronológia:</i> 476–1492 a <u>középkor</u>, 1054 az egyházszakadás, 1347 a nagy pestisjárvány.</p> <p><i>Topográfia:</i> Egyházi Állam, <u>Anglia</u>, <u>Franciaország</u>, levantei kereskedelmi hálózat, Velence, Firenze, Hanza kereskedelmi hálózat, <u>Szentföld</u></p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Képek gyűjtése és rendszerezése román, gótikus és reneszánsz stílusú épületekről. – Képek gyűjtése az ortodox egyház jellegzetes épületeiről, szokásairól. – Áttekintő ábra készítése az egyházi hierarchiáról. – Prezentáció, bemutató készítése valamely szerzetes, illetve lovagrendről. – A város jellegzetes helyszíneinek, intézményeinek azonosítása egy fiktív középkori várost bemutató ábrán. – Kampányplakát készítése egy középkori témáról (pl. a keresztes háborúban való részvétel hirdetése) 		
<p>Javasolt helytörténeti óra témái</p>			

Témakör	A magyar nép eredete és az Árpád-kor		Órakeret 14 óra +4 óra
Előzetes tudás	Mondák a magyarság vándorlásáról, mondák és történetek a honfoglalásról, kalandozásokról és az államalapításról. Géza fejedelem és (Szent) István király műve. Az Árpád-ház uralkodói, szentjei.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, könyvtáros tanár, múzeumpedagógus Tárgyi: interaktív tábla, könyvtár		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A magyarság korai története révén annak felismertetése, hogy az új tudás elsajátítása, a környező népektől való tanulás, az alkalmazkodási képesség fontos feltétele volt népünk fennmaradásának. A kereszténység felvétele és az erre épülő államalapítás teremtette meg a feltételeit a magyar állam megerősödésének és fejlődésének. Az országépítés során megjelenő új kihívásokra adott megfelelő válaszaival a kor politikai vezetése hozzájárult a társadalmi, gazdasági fejlődéshez, amely felerősítette mind a védekező, mind a támadó katonai erőt, melynek révén a Magyar Királyság a térség meghatározó államává vált.</p> <p>A tanuló felismeri és tudatosul benne, hogy a magyarság eredetére vonatkozó álláspontok különbözősége a források rendkívüli hiányosságából és az egyes szaktudományok (történettudomány, régészet, nyelvészet) kutatási eredményeinek egymásnak olykor ellentmondó adataiból fakad. Tudása elmélyül az államalapításról, megérti történelmi jelentőségét. Felismeri, hogy az Árpád-korban megszilárdult a keresztény magyar állam. A korszak jelentős uralkodói politikai életművének megismerésén keresztül belátja, hogy Magyarország a közép-európai régió egyik legerősebb államaként fejlődött, sorsa több ponton összekapcsolódott a környező államok és Nyugat-Európa fejlődésével. Tudja, hogy az ország fejlődésének lehetőségeit lényegesen befolyásolta a tatárokkal folytatott küzdelem.</p>		
Követelmények			
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Magyar őstörténet és honfoglalás <ul style="list-style-type: none"> – Az eredet kérdései, a nyelvészet, a régészet, a néprajz és a genetika eredményei. – A magyar törzsszövetség az Etelközben. 	<i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i> <ul style="list-style-type: none"> - A mondák, a történelmi hagyomány és a történettudomány eredményeinek megkülönböztetése. - A kereszténység felvétele és az államalapítás jelentőségének a felismerése. - A korai magyar történelmet és az Árpád-kort megjelenítő legfontosabb kulturális alkotások azonosítása. - Kulcsszavak és kulcsmondatok keresése szövegben. (<i>Pl. Szent István törvényeiben.</i>) 	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a magyar nyelv rokonsága, története, nyelvcsaládok, Eredetmondák (<i>pl. Arany János:</i>	Régi magyar mondák Játékfilm a honfoglalás koráról (DVD) Játékfilm Szent Istvánról

<ul style="list-style-type: none"> – A honfoglalás okai és menete. – A kalandozások – a lovas-íjász harcmódot. <p>Az államalapítás</p> <ul style="list-style-type: none"> – Géza és I. (Szent) István államszervező tevékenysége. – A földbirtokrendszer és a vármegyeszervezet. – Az egyházszervezés. <p>A magyar állam megszilárdulása az Árpád-korban</p> <ul style="list-style-type: none"> – Szent László, az országépítő. – Könyves Kálmán törvénykezési reformjai. – A kül- és belpolitika új irányai: III. Béla uralkodása. – II. András kora: az átalakuló társadalom. – Újjáépítés a tatárjárás után: IV. Béla. – Az Árpádok európai kapcsolatai. 	<ul style="list-style-type: none"> - Információk gyűjtése és önálló rendszerezése, értelmezése. <i>(Pl. az Aranybulla elemzése.)</i> - Tanultak felhasználása új feladathelyzetben. <i>(Pl. korstílusok azonosítása magyarországi műemlékeken.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A magyarság eredetére vonatkozó elméletek közötti különbségek megállapítása. - A kalandozó hadjáratok céljainak azonosítása. - A kereszténység felvétele és az államalapítás jelentőségének a felismerése. - Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására, ellenvélemények cáfolására. <i>(Pl. a magyar honfoglalás lefolyása.)</i> - Különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán. <i>(Pl. a jobbágy fogalom jelentésváltozása.)</i> - Különböző szövegek, kép- és hanganyagok stb. vizsgálata történelmi hitelesség szempontjából. <i>(Pl. a XIX. századi historizáló festészet alkotásai [pl. Feszty-körkép].)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Géza fejedelem, I. (Szent) István és IV. Béla uralkodásának jellemzése és értékelése. - Esszé írása történelmi-társadalmi témákról. - Történelmi, társadalmi témák vizuális ábrázolása. <i>(Pl. a magyar társadalom változásai az Árpád-korban.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Tanult események, jelenségek topográfiai helyének meghatározása térképen. <i>(Pl. a magyarság vándorlásának fő állomásai.)</i> 	<p><i>Rege a csodaszarvasról).</i> <i>Vizuális kultúra:</i> A nagyszentmiklósi kincs, a honfoglalás korát feldolgozó képzőművészeti alkotások megfigyelése, elemzése.</p> <p><i>Matematika:</i> térbeli modellek készítése valaminek a demonstrálásához.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> forráshasználat, hitelesség.</p>	<p>CD-rom a honfoglalás és államalapítás koráról</p> <p>Múzeumi feladatlap a múzeum látogatáshoz</p> <p>Ismeretterjesztő film az Árpád-házi uralkodókról DVD-n Az Aranybulla fakszimilije</p> <p>Ismeretterjesztő film a tatárokról</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelem atlasz Tankönyv</p>
--	---	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> - Az európai és a magyar történelem eltérő időbeli ritmusának elemzése. (Pl. A kereszténység felvétele, államok alapítása.) - Egyszerű térképvázlatok rajzolása információforrások alapján. (Pl. a tatárjárás.) 		
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> <u>finnugor</u>, <u>törzs</u>, <u>fejedelem</u>, <u>kabarok</u>, <u>vérszerződés</u>, <u>honfoglalás</u>, kettős honfoglalás elmélete, <u>avarok</u>, <u>rovásírás</u>, <u>kalandozások</u>, <u>székelyek</u>, <u>vármegye</u>, <u>egyházmegye</u>, <u>érsekség</u>, <u>tized</u>, <u>nádor</u>, <u>ispán</u>, <u>kancellária</u>, <u>kettős kereszt</u>, <u>szászok</u>, <u>kunok</u>, <u>tatárok/mongolok</u></p> <p><i>Személyek:</i> <u>Álmos</u>, <u>Árpád</u>, az <u>Árpád-ház</u>, <u>Géza</u>, <u>I. (Szent) István</u>, <u>Koppány</u>, <u>Szent Gellért</u>, <u>Szent Imre</u>, <u>I. (Szent) László</u>, <u>Könyves Kálmán</u>, <u>III. Béla</u>, <u>II. András</u>, <u>IV. Béla</u>, <u>Szent Margit</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>895 a honfoglalás</u>, <u>907 a pozsonyi csata</u>, <u>997/1000–1038 I. (Szent) István uralkodása</u>, <u>1222 az Aranybulla</u>, <u>1241–1242 a tatárjárás</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Etelköz</u>, <u>Vereckei-hágó</u>, <u>Kárpát-medence</u>, <u>Pannonhalma</u>, <u>Esztergom</u>, <u>Székesfehérvár</u>, <u>Buda</u>, <u>Muhi</u>, <u>Erdély</u>, <u>Horvátország</u></p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Beszámoló készítése a magyar kalandozó hadjáratok irányairól, sikereiről és kudarcairól, valamint a magyarok harcmodoráról IKT eszközök segítségével. – A kalandozó hadjáratok jellegének megvitatása. – Áttekintő ábra készítése a Szent István-i állam- és egyházszervezetről. – Információgyűjtés Szent László kultuszáról a krónikák és néphagyományok tükrében. – Tabló összeállítása az Árpád-kor legfontosabb kulturális emlékeiből. – Folyamatábra készítése II. András politikai döntéseinek okairól és következményeiről. – A 13. századi társadalmi rétegek azonosítása az Aranybulla szövegében. – Az Árpádok európai dinasztikus kapcsolatainak ábrázolása térképen. – A magyar igazságszolgáltatás gyakorlatának bemutatása Szent László és Könyves Kálmán törvényeinek elemzésével. 		
Javasolt helytörténeti óra témái	<p>A honfoglalás korát feldolgozó képzőművészeti alkotások, leletek megfigyelése, elemzése. (Tiszakönyök honfoglalás kori emlékek)</p> <p>Szent László király kapcsolódása Kisvárdához, csodái, templomalapítás, látogatás a római katolikus templomba</p>		

Témakör	A középkori Magyar Királyság fénykora		Órakeret 13 óra + 3 óra	
Előzetes tudás	I.Károly uralkodása, Nagy Lajos, a hódító és törvényhozó. Hunyadi János a törökellenes küzdelmek élén. Hunyadi Mátyás portréja.			
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, könyvtáros tanár, múzeumpedagógus Tárgyi: interaktív tábla, könyvtár.			
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A korszak jelentős uralkodói politikai életpályájának megismerésén keresztül belátja, hogy Magyarország a közép-európai régió egyik legerősebb államaként fejlődött, sorsa több ponton összekapcsolódott a környező államok és Nyugat-Európa fejlődésével. Tudja, hogy az ország fejlődésének lehetőségeit lényegesen befolyásolta az oszmán törökökkel folytatott küzdelem.			
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneshközök	
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények			
Az Anjouk <ul style="list-style-type: none"> – A királyi hatalom újbóli megszilárdítása I. Károly idején. – A visegrádi királytalálkozó. – Az 1351-es törvények. – Nagy Lajos hadjáratai. A török fenyegetés árnyékában <ul style="list-style-type: none"> – Az Oszmán Birodalom. – Török hódítás a Balkánon. – Luxemburgi Zsigmond, a közép-európai uralkodó és a török veszély. Hunyadi János, a politikus és hadvezér. <ul style="list-style-type: none"> – Hunyadi János törökellenes harcai. Hunyadi Mátyás	<i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i> <ul style="list-style-type: none"> - A 14–15. századi magyar történelmet megjelenítő fontos kulturális alkotások azonosítása. - Kulcsszavak és kulcsmondatok keresése szövegben, Információk gyűjtése és önálló rendszerezése, értelmezése. <i>(Pl.1351-es törvénye)</i> - Tanultak felhasználása új feladathelyzetben. <i>(Pl. korstílusok azonosítása magyarországi műemlékeken.)</i> <i>Történelmi gondolkodás:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása az egyes személyek cselekedeteiről, döntéseiről. - Annak értékelése, hogy az Oszmán Birodalom terjeszkedő politikája milyen hatást gyakorolt a magyar történelemre. - Kérdések megfogalmazása a források megbízhatóságára, a szerző esetleges elfogultságára, rejtett szándékaira vonatkozóan. <i>(Pl. korabeli utazók, krónikáirók leírásainak elemzése.)</i> 		<i>Vizuális kultúra:</i> Román, gótikus és reneszánsz emlékek Magyarországon. <i>Ének-zene:</i> reneszánsz zene: Bakfark Bálint. <i>Digitális kultúra:</i> forráshasználat, hitelesség.	Múzeumi feladatlap a múzeum látogatáshoz A Képes Krónika faksimile vagy könyvkiadásban Képek Mátyásról, a Corvinákról tablókészítéshez Képek a visegrádi királyi palotáról Játékfilm és ismeretterjesztő

<ul style="list-style-type: none"> – Mátyás útja a trónig. – A központosított királyi hatalom. – Jövedelmek és kiadások. – Birodalomépítő tervek. – Aktív védelem a török ellen. <p>A magyar középkor kulturális hagyatéka</p> <ul style="list-style-type: none"> – Honfoglalás kori leletek. – A Szent Korona. – Várak, királyi udvar, kolostorok, templomok. – Magyar geszták, krónikák és szentek legendái. 	<ul style="list-style-type: none"> - Különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán. <i>(Pl. a jobbágy fogalom jelentésváltozása.)</i> - Történelmi jelenetek elbeszélése, eljátszása különböző szempontokból. Erkölcsi kérdéseket felvető élethelyzetek megismerése és bemutatása. <i>(Pl. Nándorfehérvár ostromának rekonstruálása magyar és török korabeli források alapján.)</i> <p>Szaktárgyi kommunikáció:</p> <ul style="list-style-type: none"> - A 14–15. századi magyar uralkodók politikai pályájának felidézése. - A késő középkori magyar állam és az Oszmán Birodalom főbb összecsapásainak felidézése. - Mátyás hatalom-gyakorlásának jellemzése. - A reneszánsz kultúra bemutatása Mátyás udvarában - Esszé írása történelmi-társadalmi témákról. <i>(Pl. I. Károly gazdasági reformjainak okai.)</i> <p>Tájékozódás térben és időben:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Az európai és a magyar történelem eltérő időbeli ritmusának elemzése. <i>(Pl. Államok alapítása.)</i> - Egyszerű térképvázlatok rajzolása információforrások alapján. <i>(Pl. a tatárjárás.)</i> 		<p>film Mátyásról DVD-n</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középkorai történelem atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>aranyforint</u>, regálé, kapuadó, kilenced, bandérium, perszónalunió, sarkalatos nemesi jogok, fő- és köznemes, szabad királyi város, bányaváros, mezőváros, <u>kormányzó</u>, <u>szekérvár</u>, <u>végvár</u>, <u>szultán</u>, szpáhi, <u>janicsár</u>, rendkívüli hadiadó, füstpénz, fekete sereg, <u>zsoldos</u>, Corvina, <u>Szent Korona</u>, Szent Korona-tan, Képes krónika.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>I. (Anjou) Károly</u>, <u>I. (Nagy) Lajos</u>, <u>Luxemburgi Zsigmond</u>, <u>Hunyadi János</u>, <u>I. (Hunyadi) Mátyás</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>1301 az Árpád-ház kihalása</u>, 1308. I. Károly uralkodásának kezdete, <u>1335 a visegrádi királytalálkozó</u>, 1351 I.(Nagy) Lajos törvényei, 1396 a nikápolyi csata, 1443–1444-es hosszú hadjárat, 1444 a várnai csata, 1453 Konstantinápoly eleste, <u>1456 a nándorfehérvári diadal</u>, <u>1458–90 Mátyás uralkodása</u>.</p>		

	<i>Topográfia: <u>Visegrád</u>, <u>Lengyelország</u>, <u>Csehország</u>, <u>osztrák tartományok</u>, <u>Nikápoly</u>, <u>Várna</u>, <u>Nándorfehérvár</u>, <u>Kolozsvár</u>, <u>Kenyérmező</u>, <u>Oszmán Birodalom</u>.</i>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Nándorfehérvár ostromának rekonstruálása különböző írásos és vizuális források alapján. – A korszak kiemelkedő személyiségeinek jellemzése, feltevések megfogalmazása a cselekedeteik mozgatórugóiról. (Pl. Hunyadi Mátyás külpolitikája.) – Hunyadi János és Mátyás híres ütközeteinek felidézése, bemutatása térképvázlatok és írott források segítségével. – Kiselőadás készítése 14–15. századi magyar történelem kulturális hagyatékának kiemelkedő emlékeiről. – A magyar középkor egy kiemelkedő helyszínének (pl. Pannonhalma, Diósgyőr, Székesfehérvár, Visegrád, stb.) meglátogatása és jellemzőinek bemutatása. – Gyűjtőmunka készítése Mátyás és a budai zsidók kapcsolatáról.
Javasolt helytörténeti óra témái	Zsigmond király és Kisvárda mezővárosi rangja: címere, története kiváltságai gyűjtőmunka, helytörténeti írásokból, kiselőadás

5.2 Az általános tantervű képzés 10. évfolyam

A tantárgyi óraszámok megoszlása az egyes témakörök között

Témakör	Óraszám
1. A kora újkor	12+5 óra
2. A török hódoltság kora Magyarországon	10+5 óra
3. A felvilágosodás kora	7+5 óra
4. Magyarország a 18. században	10+5+5 óra
5. Új eszmék és az iparosodás kora	5+6 óra
6. A reformkor	10+5+5 óra
7. A forradalom és szabadságharc	8+5 óra
Összesen	108 óra

Témakör	A kora újkor	Órakeret 12+5 óra	
Előzetes tudás	Felfedezők, utazók, reformátorok, a Napkirály udvara, a felvilágosodás eszméi.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A világ különböző civilizációit összeköti az emberi alapszükségletek biztosításának szükségessége (élelem, biztonság, világ megértésének igénye stb.), ezért is fontos az empátikus látásmód, amely a leigázottak szemével is értékeli a földrajzi felfedezéseket és az azt követő gyarmatosítást. Az egyház világi hatalmával való szembefordulás nyomán jött létre a reformáció, amely a hitélet megújítása mellett az önkormányzatiság kiterjesztésével és a munkaelvűség (hivatásetica) meghirdetésével jelentős eszmei és társadalmi hatást gyakorolt Európára.</p> <p>A tanuló belátja, hogy Amerika felfedezése gyökeresen megváltoztatta a világ képét. Megérti, hogy a kultúrák találkozása milyen esélyeket és/vagy veszélyeket hordoz magában. Az európai régiók eltérő fejlődésének és egymásra hatásának megismerése. A tőkés gazdaság működési mechanizmusának átlátása. A termelés új szervezeti formái társadalomformáló hatásának felismerése. Megismeri az európai régiók eltérő fejlődését és egymásra hatását.</p>		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p><i>A földrajzi felfedezések</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>A portugál és spanyol felfedezések.</i> – <i>A korai gyarmatosítás és következményei.</i> – <i>A világkereskedelem kialakulása.</i> – <i>Az abszolutizmus.</i> <p><i>A korai kapitalizmus</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Az árforradalom.</i> – <i>A manufaktúrák.</i> – <i>Bankok és tőzsdék.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – A felfedezők céljainak és útjainak bemutatása tematikus térképeken. – Információk gyűjtése a kialakuló világkereskedelem új útvonalairól, fontosabb termékeiről és szereplőiről. – Az új munkaszervezési formák bemutatása és összehasonlítása a céhes iparral. – Az európai régiók közötti gazdasági és társadalmi különbségek felismerése. – A reformáció okainak és következményeinek bemutatása. – A katolikus és a protestáns tanítások és egyházszerkezet összehasonlítása. – A reformáció egyes irányzatai terjedésének nyomon követése térképen. – Vallás és politika összefonódásának felismerése. 	<p><i>Földrajz:</i> földrajzi felfedezések topográfiai vonatkozásai, a holland mélyföld, a Naprendszer.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Shakespeare, Molière.</p>	<p>Képes történelem sorozat megfelelő kötete</p> <p>Játékfilm Lutherről DVD-n</p> <p>Játékfilm Erzsébet királynőről DVD-n</p>

<p>– Az európai munkamegosztás és következményei</p> <p><i>Reformáció Európában és Magyarországon</i></p> <p>– A reformáció előzményei (humanizmus és az egyházi reform igénye).</p> <p>– Luther és Kálvin fellépése.</p> <p>– A protestáns egyházak megszerveződése és a protestantizmus elterjedése.</p> <p>– A reformáció eredményei Magyarországon</p> <p><i>„Hitviták tüzeiben”</i></p> <p>– Vallási konfliktusok Európában.</p> <p>– Etnikai sokszínűség és vallásbéke Erdélyben.</p> <p>– A magyar protestáns és katolikus iskolák.</p> <p>– A katolikus megújulás és a barokk Európában és Magyarországon.</p>	<p>– Az erdélyi vallási türelem szerepének és jelentőségének felismerése.</p> <p>A katolikus egyház megújulási törekvései és a barokk művészet jellemzői közötti párhuzam felismerése.</p> <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <p>– Ismeretszerzés különböző típusú forrásokból. <i>(Pl. a 95 pontból a lutheri tanok kimutatása; a barokk stílusjegyeinek felismerése képek alapján.)</i></p> <p>– Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a polgárosult angol nemesség és a francia nemesség összehasonlítása.)</i></p> <p>– Információk önálló rendszerezése és értelmezése. <i>(Pl. a harmincéves háború okainak csoportosítása.)</i></p> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <p>– Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására, ellenérvek gyűjtése meghatározott álláspontok cáfolására. <i>(Pl. forradalom volt-e a XVII. századi angliai átalakulás?)</i></p> <p>– A különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán. <i>(Pl. az ipari termelési keretek – céh, kiadási, felvásárlási rendszer, manufaktúra – összehasonlítása.)</i></p> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a XVI. századi világkereskedelem működése.)</i> • Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. <i>(Pl. az angol polgárháború szakaszairól.)</i> 	<p><i>Dráma és színház:</i> az angol reneszánsz színház és dráma, a francia klasszicista színház és dráma.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a barokk stílus.</p> <p><i>Ének-zene:</i> a barokk zene.</p> <p><i>Fizika:</i> A földközéppontú és a napközéppontú világtkép jellemzői. A Föld, a Naprendszer és a Kozmosz fejlődéséről alkotott csillagászati elképzelések.</p>	<p>Ismeretterjesztő film a Versailles-i palotáról DVD-n</p> <p>Képek jelentős kora újkori személyiségekről</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
--	---	---	--

	<i>Tájékozódás időben és térben:</i> A történelmi tér változásainak leolvasása térképekről. (Pl. a reformáció egyes irányzatainak a térhódítása.)	Kepler törvényei, Newton.	
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> <u>gyarmat</u>, világkereskedelem, abszolutizmus, infláció, <u>manufaktúra</u>, tőke, <u>tőkés</u>, <u>bérmunkás</u>, <u>kapitalizmus</u>, <u>bank</u>, <u>tőzsde</u>, <u>részvény</u>, örökös jobbágyság, <u>reformáció</u>, protestáns, <u>evangélikus</u>, <u>református</u>, anglikán, unitárius, <u>vallási türelem</u>, <u>ellenreformáció</u>, <u>katolikus megújulás</u>, <u>jezsuiták</u>, <u>barokk</u>.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Kolumbusz Kristóf</u>, Vasco da Gama, Ferdinánd Magellán, <u>Luther Márton</u>, <u>Kálvin János</u>, <u>Károli Gáspár</u>, <u>Pázmány Péter</u>, Apáczai Csere János, Habsburg-dinasztia, V. Károly, Loyolai (Szent) Ignác, XIV. Lajos.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1492-től az újkor, <u>1492 Amerika felfedezése</u>, <u>1517 a reformáció kezdete</u>, 1545 a tridenti zsinat megnyitása, 1568 a tordai határozat, 1648 a vesztfáliai békék.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Spanyolország</u>, <u>India</u>, <u>London</u>, <u>Párizs/Versailles</u>, <u>Sárospatak</u>.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – A felfedező utak irányainak követése és a korai gyarmatok elhelyezése térképen. – Információk gyűjtése a korai gyarmatosítás módszereiről és következményeiről. – Beszámoló készítése az európai és magyar reformáció kapcsolatáról (pl. peregrináció, kulturális hatások, irányzatok). – Interjú készítése különböző felekezetek papjaival, lelkészeivel az egyházak szerepvállalásáról és hivatásukról. – Kiselőadás készítése a reformáció korának valamely jelentős személyiségéről (pl. Szenci Molnár Albert, Pázmány Péter) 		
Tematikai egység	A török hódoltság kora Magyarországon		Órakeret 10+5 óra
Előzetes tudás	A mohácsi csata, a végvári harcok hősei, a hadvezér Zrínyi Miklós, kuruc mondák és történetek.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus		
	Tárgyi: interaktív tábla, könyvtár		

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A politikai, majd a későbbi vallási megosztottság is hozzájárult az ország három részre szakadásához, ezért lényeges felismerni a közösségi és egyéni érdek összehangolásának és a társadalmi összefogásnak a szükségességét külső támadás esetén. A hazai polgárság és parasztság művelődésében máig hatóan a reformáció a bibliafordítás és a magyar nyelvű hitélet, míg a katolikus vallás a megújulása révén jutott jelentős szerephez. Az uralkodói önkény nyomán létrejövő nemzeti összefogás mozgósító erejének és a kölcsönös engedményeken alapuló megállapodás hosszú távú jelentőségének értékelése a Rákóczi-szabadságharc kapcsán. A sorsfordító történelmi események nem kizárólag egy kiváltó okra vezethetők vissza, és következményeik döntően befolyásolhatják egy adott állam/közösség fejlődésének lehetőségeit. A kiemelkedő történelmi személyek közösségformáló és társadalom-átalakító szerepének felismerése. A részekre szakadt ország helyzetének megértése a két nagyhatalom ütközőzónájában, annak belátása, hogy a török kiűzését a hatalmi erőegyensúly felbomlása tette lehetővé. A másfél évszázados török uralom rövid és hosszú távú következményeinek átlátása.</p>		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p><i>Az ország három részre szakadása</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A mohácsi csata és közvetlen előzményei, a kettős királyválasztás. – Az ország három részre szakadása. – A várháborúk és az új végvárrendszer. <p><i>A két magyar állam</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A Magyar Királyság a Habsburg Birodalomban: rendi és abszolutista törekvések, konfliktusok. – Az Erdélyi Fejedelemség viszonylagos önállósága és aranykora. 	<ul style="list-style-type: none"> – A török hadjáratoknak és az ország három részre szakadásának bemutatása térképeken. – A végvári élet felidézése különböző források (képek, irodalmi alkotások és filmek) alapján. – A három részre szakadt ország gazdasági lehetőségeinek és szerepének értelmezése adatok, grafikonok, diagramok alapján. – A török hódoltság hosszú távú hatásainak azonosítása. – A 16-17. századi magyar történelmet megjelenítő fontos kulturális alkotások azonosítása. <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés szaktudományi munkákból (<i>pl. Erdély aranykoráról</i>). – Az internet kritikus felhasználása történelmi ismeretek szerzésére. (<i>Pl. a magyarországi oszmán – török építészeti emlékekről.</i>) 		
	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> A reformáció kulturális hatása; Pázmány Péter; Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem, kuruc költészet, Mikes Kelemen.</p> <p><i>Ének-zene:</i> Szegénylegény katonanékek (<i>pl. Csínom Palkó</i>).</p>	<p>CD török zenei felvétellel</p> <p>CD-rom, képek magyar várakról</p> <p>Történelmi tárgyú játék-filmek DVD-n</p> <p>Feladatlap múzeumlátogatáshoz</p> <p>Ismeretterjesztő film a török hódoltságról DVD-n</p>	

<p><i>A török kiűzése és a török kor mérlege</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Magyarország az európai munkamegosztásban. – Háborús békeévek: másfél évszázad hódoltság és az ország pusztulása. – A török kiűzése. 	<p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Különböző történelmi elbeszélések összehasonlítása a narráció módja alapján. <i>(Pl. Brodarics István és Szulejmán a mohácsi csatáról.)</i> – Feltevések megfogalmazása egyes történelmi jelenségek háttéréről, feltételeiről, okairól. <i>(Pl. Szapolyai királyságának szerepe az önálló Erdélyi Fejedelemség későbbi létrejöttében.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. <i>(Pl. kép alapján váralaprajz elkészítése.)</i> – Mások érvelésének összefoglalása és figyelembevétele. A véleménykülönbségek tisztázása, a saját álláspont gazdagítása, továbbfejlesztése. <i>(Pl. az ország előtt 1526-ban álló alternatívák megvitatása.)</i> – Esszé írása történelmi témákról. <i>(Pl. a török uralom hatása Magyarországra fejlődésére címmel.)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az egyetemes és a magyar történelem eltérő időbeli ritmusának és kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. a Rákóczi-szabadságharc és a spanyol örökösödési háború eseményei között.)</i> – A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. <i>(Pl. az ellenreformáció térnyerésének nyomon követése.)</i> 	<p><i>Földrajz:</i> a természeti környezet változása a török korban.</p>	<p>Kuruc nóták zenei CD-n</p> <p>Képek a kora újkori Magyarország kultúrájának jelentős személyiségeiről</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> rendi országgyűlés, hajdúszabadság.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>I. Szulejmán</u>, <u>II. Lajos</u>, (Szapolyai) János, I. Ferdinánd, <u>Dobó István</u>, <u>Zrínyi Miklós</u> (a szigetvári hős), <u>Báthory István</u>, <u>Bocskai István</u>, <u>Bethlen Gábor</u>, <u>Zrínyi Miklós</u> (a költő és hadvezér), I. Lipót, Savoyai Jenő.</p>		

	<p><i>Kronológia:</i> <u>1526 a mohácsi csata</u>, <u>1541 Buda eleste</u>, <u>1552 Eger védelme</u>, <u>1566 Szigetvár eleste</u>, <u>1664 a vasvári béke</u>, <u>1686 Buda visszafoglalása</u>, <u>1699 karlócai béke</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Mohács</u>, <u>Kőszeg</u>, <u>Eger</u>, <u>Szigetvár</u>, <u>Habsburg Birodalom</u>, <u>Erdélyi Fejedelemség</u>, <u>Hódoltság</u>, <u>Magyar Királyság (királyi Magyarország)</u>, <u>Pozsony</u>, <u>Gyulafehérvár</u>, <u>Bécs</u>.</p>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – A mohácsi csata eseményeinek megvitatása különböző interpretációk alapján. – Politikai portré készítése a korszak kiemelkedő személyiségeiről (pl. Bethlen Gábor, Zrínyi Miklós). – Államszervezeti ábrák készítése a Magyar Királyságról és az Erdélyi Fejedelemségről. – Az országrészek és a fontosabb várak, csaták elhelyezése vaktérképen. – A török kiűzése állomásainak nyomon követése térképen. – A Habsburg-magyar konfliktusok okainak és eredményeinek vázlatos összegzése. – Korabeli beszámolók gyűjtése a török kiűzéséről (pl. Bél Mátyás, Schulhof Izsák)
Javasolt helytörténeti óra témái	<i>A kisvárdai vár története</i>

Témakör	A felvilágosodás kora	Órakeret 7+5 óra
Előzetes tudás	A felvilágosodás eszméi; az észak-amerikai gyarmatok függetlenségi harca; a francia forradalom vívmányai; a terror; Napóleon; az ipari forradalom találmányai.	
További különleges feltételek	személyi: történelem szakos középiskolai tanár tárgyi: interaktív tábla	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A felvilágosodás állította középpontba a világmindenség ésszel felfogható megértését, a tudományos megismerés elsőbrendűségét, a folyamatos haladás, fejlődés utópisztikus eszményét. Az alapvetőnek nevezett emberi jogok, amelyek mind a mai napig a nyugati demokráciák jogrendjének alapját jelentik. A korszak eszméi (egyenlőség, szabadság, testvériség) nem egyszer egymást kizáró módon valósulnak meg. A korszak tette az uralkodók és hatalmon levők feladatává a közjó szolgálatát, amely szélsőséges formájában a népboldogítás zsarnoki, terrorisztikus eszközeinek alkalmazását is eredményezte.</p> <p>A tanuló belátja, hogy a hatalommegosztás és a képviseleti elv általánossá válása a polgári államokban a demokratikus jogok gyakorlásának kiterjesztését eredményezte. Megérti, hogy a korszakban a társadalmi és gazdasági átalakulás egymást erősítve bontakozik ki.</p>	

Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p><i>A felvilágosodás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Tapasztalat és értelem – a felvilágosodás új vilásképe. – A felvilágosodás államelméletei. – A szabad verseny elmélete. <p><i>A brit alkotmányos monarchia és az amerikai köztársaság működése</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A parlamentáris rendszer: parlament és kormány. – Az elnöki rendszer: kongresszus és elnök. <p><i>A francia forradalom és hatása</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A forradalom kitörése és az Emberi és polgári jogok nyilatkozata. – A jakobinus diktatúra. – Napóleon birodalma: a polgári berendezkedés exportja. 	<ul style="list-style-type: none"> – A középkor és a felvilágosodás vilásképeinek összehasonlítása. – A felvilágosodás államelméleteinek összehasonlítása különböző szempontok alapján. – A brit és az amerikai államszervezetet bemutató ábrák értelmezése. – Az Emberi és polgári jogok nyilatkozatában megjelenő felvilágosult elvek azonosítása. – A forradalmi gondolat és a legitimitás eszméjének értelmezése, azonosítása. <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a tömegek bekerülése a politizálásba.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek okairól. <i>(Pl. a forradalmi terror és szükségessége.)</i> – Történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása viselkedésük mozgatórugóiról. <i>(Pl. Robespierre, Napóleon.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Elsődleges történelmi források elemzése, összefüggések felderítése. <i>(Pl. a Függetlenségi nyilatkozat elemzése és a felvilágosodás hatásának kimutatása.)</i> – Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a hatalommegosztás elvének ábrája.)</i> – Beszámoló, kiselőadás tartása népszerű tudományos irodalomból, <i>(Pl. a szabadkőművesség témájában.)</i> 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a felvilágosodás és a romantika, a francia Enciklopédia, Voltaire: Candide.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> klasszicizmus és romantika.</p> <p><i>Ének-zene:</i> Marseillaise.</p> <p><i>Biológia:</i> védőoltások (az immunológia tudományának kezdetei).</p>	<p>Képek a felvilágosodás korának kiemelkedő személyiségeiről</p> <p>A francia forradalom vezetőinek arcképei, forradalmi jelképek képeken.</p> <p>Játékfilm a francia forradalom koráról DVD-n</p> <p>A Marseillaise zenei CD-n</p> <p>Szerepkártyák a szerepjátékhoz</p> <p>Játékfilm Napóleonról DVD-n</p> <p>Játékfilm (Dickens-</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. (Pl. a francia forradalom korszakai.) – Események, történetek dramatikus megjelenítése. (Pl. XVI. Lajos pere.) – Esszé írása történelmi, filozófiai kérdésekről (Pl. a „Mi viszi előre a világot? Forradalom vagy szerves fejlődés” témájában.) <p>Tájékozódás időben és térben:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Események időrendbe állítása. (Pl. Napóleon hadjáratai A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. (Pl. Lengyelország felosztása.) 		<p>regényfeldolgozás) DVD-n</p> <p>Fogalomtár Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> <u>felvilágosodás</u>, <u>jogegyenlőség</u>, <u>hatalmi ágak megosztása</u>, <u>népfenség</u>, <u>társadalmi szerződés</u>, <u>szabad verseny</u>, <u>alkotmány</u>, <u>alkotmányos monarchia</u>, <u>elnök</u>, <u>miniszterelnök</u>, <u>felelős kormány</u>, <u>cenzus</u>, <u>általános választójog</u>, <u>forradalom</u>, <u>diktatúra</u>, <u>jakobinus</u>, <u>Szent Szövetség</u>.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Nikolausz Kopernikusz</u>, <u>Isaac Newton</u>, <u>Charles Louis Montesquieu</u>, <u>Jean-Jacques Rousseau</u>, <u>Adam Smith</u>, <u>George Washington</u>, <u>Maximilien Robespierre</u>, <u>Bonaparte Napóleon</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>1689 a Jognyilatkozat</u>, <u>1776 a Függetlenségi nyilatkozat</u>, <u>1789 a francia forradalom</u>, <u>1804–1814/1815 Napóleon császársága</u>, <u>1815 a waterlooi csata</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Nagy-Britannia</u>, <u>Amerikai Egyesült Államok</u>, <u>Párizs</u>, <u>Oroszország</u>, <u>Waterloo</u>.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Képek és irodalmi idézetek gyűjtése a felvilágosodás világképének bemutatásához. – Vita a brit és az amerikai államszervezet sajátosságairól. – Vita rendezése a francia forradalom pozitív és negatív hatásairól. – Gondolattérkép készítése a francia forradalom okairól. 		

Témakör	Magyarország a 18. században – mélységi téma: Demográfiai viszonyok a 18. századi Magyarországon	Órakeret 10+5+5 óra
Előzetes tudás	Magyarország újjáépítése a Habsburg Birodalom keretei között. Nemzetiségi viszonyok.	
További különleges feltételek	személyi: történelem szakos középiskolai tanár tárgyi: interaktív tábla, DVD-lejátszó, CD lejátszó	

<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A hosszú, békés időszak, az ország újjáépítése együtt járt más népek, nemzetiségek befogadásával/betelepülésével/betelepítésével, gazdasági, kereskedelmi, kulturális fejlődést és egy soknemzetiségű államot eredményezett, amely később nemzetiségi ellentétek és konfliktusok alapjául szolgált. A modernizációs kényszer nyomán – a népboldogítás zsarnoki eszközeinek alkalmazása révén is – alakul ki közéletünkben a ma is meglévő „magyar gondolat” és „szabad gondolat” szembenállása. A tanulók felismerik, hogy az uralkodó és a rendek egymásra utaltsága, a központi és a helyi hatalom egyensúlya jelentett garanciát a békés építőmunkára, amely kedvezően érintette a mezőgazdaság helyzetét, de bizonyos értelemben gátját jelentette a hazai ipari termelés kibontakozásának. Tudatosul benne, hogy Magyarország a Habsburg Birodalom részét képezte, megérti a birodalmiságból fakadó problémák lényegét, és reális képet alkot Magyarország birodalmon belüli helyzetéről. Az önkormányzatiság (vármegyrendszer) szerepének megértése a függetlenség bizonyos elemeinek a megőrzésében. Tudja, hogy a korszakban jelentősen megváltozott Magyarország etnikai képe, és hogy ennek napjainkig ható következményei lettek.</p>		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p><i>A Rákóczi-szabadságharc</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Magyarország a Habsburg Birodalomban. – A szabadságharc okai és céljai. – A szabadságharc politikai és katonai fordulópontjai. – A szatmári béke kompromisszuma. <p><i>Magyarország újranevelése és újranevelése</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A belső vándorlás, a szervezett betelepítés és az öntevékeny betelepülés. – A többnyelvű és többvallású ország. – Gazdaság és életmód. 	<ul style="list-style-type: none"> – A Rákóczi-szabadságharc céljainak és eredményeinek összevetése. – A szabadságharc katonai történetének felidézése térképek, képek és szöveges források segítségével. – Magyarország újranevelésének és a folyamat eredményének értelmezése tematikus térképek segítségével. – A felvilágosult abszolutizmus eszmei és politikai hátterének, valamint eredményeinek azonosítása. – Mária Terézia és II. József politikájának összehasonlítása. – II. József személyiségének bemutatása, uralkodásának mérlege, értékelése. – A 18. századi Magyarország legfőbb kulturális eredményeinek azonosítása. <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból. <i>(Pl. a korszakra vonatkozó demográfiai adatok elemzése, értékelése.)</i> 		

<p>Demográfiai viszonyok a 18. századi Magyarországon</p> <ul style="list-style-type: none"> - Városok és falvak etnikai jellemzői - A nemzetiségek társadalmi és vallási jellemzői <p><i>A felvilágosult abszolutizmus reformjai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A Pragmatica Sanctio. - A felvilágosult abszolutizmus céljai. - Mária Terézia: együttműködés és reform. <p>II. József reformpolitikája és kudarca.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A tanultak felhasználása új feladathelyzetben. <i>(Pl. a felvilágosodás fogalmainak azonosítása a korszak uralkodói intézkedéseiben.)</i> - Egy történelmi oknyomozás megtervezése. <i>(Pl. Martinovics Ignác perújrafelvétele.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. <i>(Pl. II. József politikai életpályájának elemzése.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Önállóan gyűjtött képekből összeállítás, tabló készítése. <i>(Pl. nemzetiségek Magyarországon.)</i> - Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. <i>(Pl. jobbágyterheket szemléltető ábra készítése.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. <i>(Pl. Magyarország etnikai összetételének elemzése.)</i> <p>Egyszerű térképvázlatok rajzolása különböző információforrások alapján. <i>(Pl. a népességmozgások irányainak megjelenítése.)</i></p>	<p><i>Ének-zene:</i> a barokk zene <i>(pl. J. S. Bach, Händel)</i>, a klasszikus zene <i>(pl. Haydn)</i>.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> barokk stílusú kastélyok, templomok, illuzionisztikus freskók, fogadalmi szobrok és táblaképek Magyarországon.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> könyvtártípusok, könyvtártörténet.</p>	
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>kuruc</u>, <u>labanc</u>, <u>szabadságharc</u>, trónfosztás, amnesztia, felvilágosult abszolutizmus, kettős vámhatár, úrbéri rendelet, Ratio Educationis, türelmi rendelet, nyelvrendelet.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>II. Rákóczi Ferenc</u>, <u>Mária Terézia</u>, II. József.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>1703–1711 a Rákóczi-szabadságharc</u>, 1711 a szatmári béke, 1740–1780 Mária Terézia uralkodása, 1780–1790 II. József uralkodása.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Temesvár</u>, Határőrvidék, Poroszország.</p>		

Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Összefoglaló készítése a szabadságharc okainak és eredményeinek összehasonlítására. – Vita Magyarország és a Habsburg-dinasztia kapcsolatáról. – Képek, térképek, irodalmi szövegek, kuruc nóták gyűjtése a Rákóczi-szabadságharc kapcsolatban. – A Rákóczi-szabadságharc nemzetközi kapcsolatainak ábrázolása gondolattérképen. – A népességmozgások és az egyes népcsoportok nyomon követése térképen. – Magyarázó ábra készítése a kettős vámhatár működéséről. – Beszélgetés az állami iskolarendszer létrejöttéről és működéséről a Ratio Educationis részlete alapján.
Javasolt helytörténeti óra témái	Bessenyei György életútja Kisvárdai szerepe a Rákóczi szabadságharc idején

Témakör	Új eszmék és az iparosodás kora	Órakeret 5+6 óra óra	
Előzetes tudás	A felvilágosodás eszméi; az észak-amerikai gyarmatok függetlenségi harca; a francia forradalom vívmányai; a terror; Napóleon; az ipari forradalom találmányai.		
További különleges feltételek	személyi: történelem szakos középiskolai tanár tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló belátja, hogy a hatalommegosztás és a képviseleti elv általánossá válása a polgári államokban a demokratikus jogok gyakorlásának kiterjesztését eredményezte. Megérti, hogy a korszakban a társadalmi és gazdasági átalakulás egymást erősítve bontakozik ki. Felismeri, hogy az ipari forradalom, amely új energiaforrások hasznosítása mellett új technikai eszközök alkalmazásával és a termelési formák átalakításával létrehozta az ipari társadalmat, a népesség számszerű gyarapodását, urbanizációt és az ipari munkásság létszámának növekedését eredményezte. Ismeri a korszakban kialakult politikai ideológiák – liberalizmus, nacionalizmus, konzervativizmus, szocializmus – jellemzőit, és átlátja, hogy ezek átalakult formában ma is léteznek.		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<i>Liberalizmus, nacionalizmus és konzervativizmus</i> – Liberalizmus: jogegyenlőség és alkotmányosság.	<ul style="list-style-type: none"> – A 19. század politikai eszméinek azonosítása szöveges források alapján. – Az iparosodás hullámjainak azonosítása és összevetése. – Egy ipari nagyváros életkörülmé- 	<i>Vizuális kultúra:</i> klasszicizmus és romantika.	Szerepkártyák a szerepjátékhoz

<ul style="list-style-type: none"> – Nacionalizmus: nemzetépítés és nemzetállam. – Konzervativizmus: szerves reform és a forradalom elutasítása. <p><i>Az ipari forradalom hullámai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az első hullám: textilipar, bányászat, kohászat. – A közlekedés forradalma. – A második hullám: elektronika és vegyipar. – A gyár és a futószalag. <p>Az ipari forradalmak társadalmi és környezeti hatásai.</p>	<p>nyeinek jellemzése.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az ipari forradalmak ökológiai következményeinek azonosítása. – A 19. századi demográfiai változások okainak feltárása. <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Információk önálló rendszerezése és értelmezése. <i>(Pl. az ipari forradalom találmányai és jelentőségük.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek okairól. – Történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása viselkedésük mozgatórugóiról. <i>(Pl. Marx.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Elsődleges történelmi források elemzése, összefüggések felderítése. – Folyamatábra, diagram készítése. – Beszámoló, kiselőadás tartása népszerű tudományos irodalomból. – Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. – Események, történetek dramatikus megjelenítése. – Esszé írása történelmi, filozófiai kérdésekről – <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Események időrendbe állítása. <i>(Pl. a 1848-as forradalmak.)</i> <p>A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről.</p>	<p><i>Fizika:</i> hőerőgépek, a teljesítmény mértékegysége (watt).</p> <p><i>Földrajz:</i> urbanizációs folyamatok és hatásaik.</p> <p><i>Biológia:</i> védőoltások (az immunológia tudományának kezdetei).</p>	<p>Játékfilm (Dickens-regényfeldolgozás) DVD-n</p> <p>Makettek, modellek, animációk az ipari forradalom találmányairól</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>liberalizmus</u>, <u>nacionalizmus</u>, nemzetállam, <u>konzervativizmus</u>, reform, <u>ipari forradalom</u>, <u>munkanélküliség</u>, <u>tömegtermelés</u>, szegregáció.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>James Watt</u>, <u>Thomas Edison</u>, Henry Ford.</p>		

	<i>Topográfia: Manchester, New York.</i>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Az egyes politikai eszmék álláspontjai közötti különbségek megbeszélése. – Grafikonok, adatsorok elemzése az ipari forradalmak társadalmi és demográfiai hatásairól. – Kiselőadások tartása fontosabb találmányokról. – Az ipari forradalom társadalmi hatásainak megvitatása

Témakör	A reformkor – <u>mélységi téma: A reformkor nagyjai</u>		Órakeret 10+5+5 óra
Előzetes tudás	A magyar reformkor képviselői, március 15. mint iskolai ünnepély, a forradalom és szabadságharc kiemelkedő személyiségei.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus (1-2 múzeumi foglalkozáshoz) Tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A korszakot a nemzeti és a liberális eszme megerősödése, valamint az európai centrumhoz való fölzárkózás kényszere határozza meg. Ezek nyomán megfogalmazódik a jobbágyi és rendi viszonyok meghaladásának, az érdekegyeztetés, a közteherviselés, valamint a nemzeti nyelv és kultúra megteremtésének szükségessége, amelyek a polgári viszonyok és a nemzeti önállóság megteremtését célozzák. E célok megvalósítása állítja középpontba azokat a nagyformátumú politikusokat, akik túllépve egyéni érdekeiken, egymást kiegészítve a közösség hosszú távú érdekeit szolgáló reformprogramok mellé állítják a közvéleményt.</p> <p>Megérti a tanuló, hogy a fejlődésben – Nyugat-Európa mintaadó államaihoz képest – lemaradt magyar társadalmat és gazdaságot célzó, reformkori modernizációs szándékok elvezettek a polgári Magyarország megteremtéséhez. A reformkorban megjelenő magyar polgári nemzeteszme és jelentőségének megismerése. Belátja, hogy a reformkor jelentős személyiségei irányt szabtak a történelmi eseményeknek. A magyar és az egyetemes történelem összefüggéseinek átlátása.</p>		
	Követelmények		
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		Kapcsolódási Pontok
<i>A politikai élet színterei</i> – A Habsburg Birodalom és Magyarország.	– A jobbágykérdés és megoldási javaslatának értelmezése szövegek és adatok alapján.		<i>Magyar nyelv és irodalom: A felvilágosodás és a</i>
			Játékfilm Széchenyiről DVD-n

<ul style="list-style-type: none"> – A rendi országgyűlés és a megerendszer. – A reformkori Pest-Buda. – A nyilvánosság megteremtése, politika és kultúra. <p><i>A reformkor fő kérdései</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A magyar nyelv ügye és a nemzetté válás. – A jobbágykérdés: örökváltás, kárpótlás. – A polgári alkotmányosság kérdése. – Széchenyi és Kossuth programja és vitája. <p>A reformkor nagyjai</p> <ul style="list-style-type: none"> - gróf Széchenyi István - Kossuth Lajos - báró Wesselényi Miklós - Deák Ferenc - Kölcsey Ferenc 	<ul style="list-style-type: none"> – A nyelvkérdés és a nemzetté válás bemutatása különböző források segítségével. (Pl. magyar államnyelv, a zsidóság nyelv váltása, Löv Lipót) – A polgári alkotmányosság programjának bemutatása politikai írások, országgyűlési felszólalások és ábrák alapján. – Széchenyi és Kossuth társadalmi háttérének, egyéniségének, álláspontjának és eredményeinek összevetése. – A nemzeti kultúra és a kor politikai törekvései közötti kapcsolatok azonosítása példák alapján. – A reformkor legfőbb kulturális eredményeinek, alkotásainak azonosítása különböző típusú források alapján. <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. (Pl. a nemesi életszemlélet megismerése Pulszky Ferenc műve alapján.) <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása viselkedésük mozgatórugóiról. (Pl. Széchenyi István, Wesselényi Miklós) – Különböző szövegek, hanganyagok, filmek stb. vizsgálata a történelmi hitelesség szempontjából. (Pl. Németh László Az áruló című történelmi drámája.) <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Elsődleges történelmi források elemzése, összefüggések felderítése. (Pl. Széchenyi programja a Stádium 12 pontja alapján.) – Folyamatábra, diagram készítése. (Pl. a reformkori rendi országgyűlés felépítése és a törvényhozás menete.) – Események, történetek, jelenségek dramatikus megjelenítése. (Pl. Széchenyi és Kossuth vitája.) 	<p>reformkor irodalma. Nemzeti dráma, nemzeti színjátszás kezdetei.</p> <p><i>Dráma és színház:</i> a XIX. századi magyar színház és dráma néhány alkotása: Katona József: Bánk bán, Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> klasszicizmus és romantika.</p> <p><i>Ének-zene:</i> Himnusz, Szózat, Erkel Ferenc: Hunyadi László – a nemzeti opera születése, Liszt Ferenc.</p> <p><i>Földrajz:</i> Magyarország természeti</p>	<p>Ismeretter-jesztő film a reformkorról DVD-n</p> <p>Szerepkártyák szerepjátékhoz</p> <p>Múzeumi feladatlap</p> <p>Képek tabló-készítéshez</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középkolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
---	---	---	---

	<p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az európai történelem és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. <p>Események időrendbe állítása.</p>	adottságai, folyamszabályozás.	
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> alsó- és felsőtábla, érdekegyesítés, <u>közteherviselés</u>, <u>jobbágyfelszabadítás</u>, örökváltság. <i>Személyek:</i> József nádor, Klemens Metternich, Wesselényi Miklós, <u>Széchenyi István</u>, Kölcsey Ferenc, <u>Deák Ferenc</u>, <u>Kossuth Lajos</u>, Ganz Ábrahám. <i>Kronológia:</i> 1830–1848 a reformkor, 1830 a Hitel megjelenése, 1844 törvény a magyar államnyelvről. <i>Topográfia:</i> Pest-Buda.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Ábrák készítése a rendi államszervezet működéséről. – Kiselőadások, prezentációk készítése a reformkor jelentősebb alkotásairól. – Táblázatos összefoglaló készítése a reformellenzék, a konzervatívok és az udvar álláspontjáról a főbb vitakérdésekben. – A reformkor legfontosabb kérdéseinek, jellemzőinek azonosítása szépirodalmi művekben és más szöveges forrásokban. 		

Témakör	A forradalom és szabadságharc	Órakeret 8+5 óra
Előzetes tudás	A magyar reformkor képviselői, március 15. mint iskolai ünnepély, a forradalom és szabadságharc kiemelkedő személyiségei.	
További különleges feltételek	<p><i>Személyi:</i> történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus (1-2 múzeumi foglalkozáshoz)</p> <p><i>Tárgyi:</i> interaktív tábla</p>	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A korszakot a nemzeti és a liberális eszme megerősödése, valamint az európai centrumhoz való fölzárkózás kényszere határozza meg. A közös cél eredményezi a forradalom és szabadságharc idején létrejövő nemzeti egységet és összefogást, amely számos politikai, társadalmi és katonai eredménnyel jár, és csak két nagyhatalom külső katonai agressziója képes leverni.</p> <p>A magyar és az egyetemes történelem összefüggéseinek átlátása. Március 15. eseményeinek megismerése nemzeti ünnepünk méltó megünneplése céljából. A reformkor nagy alakjainak példáján keresztül pozitív nemzettudat kialakítása.</p>	

Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p><i>A forradalom céljai és eredményei</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az európai forradalmi hullám és március 15. – Az első magyar polgári alkotmány: az áprilisi törvények. – A Batthyány-kormány tevékenysége. <p><i>A szabadságharc főbb eseményei és kiemelkedő szereplői</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Harc a dinasztiaival és a vele szövetségesekkel. – A tavaszi hadjárat. – A Függetlenségi nyilatkozat, kísérlet az önálló állam megteremtésére. – A szabadságharc leverése és a megtorlás. 	<ul style="list-style-type: none"> – A reformkori elképzeléseknek, a forradalom követeléseinek és az áprilisi törvényeknek az összehasonlítása. – A forradalom eseményeinek felidézése források segítségével. – A szabadságharc néhány döntő csatájának bemutatása térképek, beszámolók alapján. – A szabadságharc néhány kiemelkedő szereplőjének, illetve vértanújának bemutatása. – A nemzetiségek és a kisebbségek részvételének (pl. németek, szlávok, és zsidók) bemutatása a szabadságharcban és az azt követő megtorlás során. – A forradalom és a szabadságharc eredményeinek értékelése. – A magyar forradalom és szabadságharc elhelyezése az európai környezetben. <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Egy történelmi oknyomozás megtervezése. (Pl. <i>Petőfi Sándor halála.</i>) <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása viselkedésük mozgatórugóiról. (Pl. <i>Széchenyi István, Görgey Artúr.</i>) <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Elsődleges történelmi források elemzése, összefüggések felderítése. (Pl. <i>Áprilisi törvények</i>) – Események, történetek, jelenségek dramatikus megjelenítése. (Pl. <i>Görgei és Kossuth vitája.</i>) 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom: Jókai regényei</i></p> <p><i>Dráma és színház: a XIX. századi magyar színház és dráma néhány alkotása: Katona József: Bánk bán, Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde.</i></p> <p><i>Vizuális kultúra: klasszicizmus és romantika.</i></p> <p><i>Ének-zene: Himnusz, Szózat, Erkel Ferenc: Hunyadi László – a nemzeti opera születése, Liszt Ferenc.</i></p>	<p>Játékfilm Széchenyiről DVD-n</p> <p>Szerepkártyák szerepjátékhoz</p> <p>Képek a nemzetiségek viseleteiről</p> <p>Múzeumi feladatlap</p> <p>Képek táblókészítéshez</p> <p>A szabadságharc dalai zenei CD-n</p> <p>Játékfilm a szabadságharc vereségéről DVD-n</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p>

	<p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az európai történelem és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. (<i>Pl. az 1848-as forradalmak kölcsönhatásai.</i>) Események időrendbe állítása. (<i>Pl. a pesti forradalom eseményei.</i>) 	<p><i>Földrajz:</i> A tavaszi hadjárat helyszínei.</p>	<p>Tankönyv</p>
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> márciusi ifjak, <u>sajtószabadság</u>, <u>cenzúra</u>, áprilisi törvények, népképviselői <u>országgyűlés</u>, politikai nemzet, <u>nemzetiség</u>, <u>honvédség</u>, Függetlenségi nyilatkozat.</p> <p><i>Személyek:</i> Petőfi Sándor, <u>Batthyány Lajos</u>, <u>Görgei Artúr</u>, <u>Bem József</u>, <u>Klapka György</u>, <u>Ferenc József</u>, Julius Haynau.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1848. március 15. a <u>pesti forradalom</u>, 1848. április 11. az áprilisi törvények, 1848. szeptember 29. a pákozdai csata, 1849. április–május a tavaszi hadjárat, 1849. április 14. a Függetlenségi nyilatkozat, 1849. május 21. Buda visszavétele, 1849. augusztus 13. a világosi fegyverletétel, <u>1849. október 6. az aradi vértanúk és Batthyány kivégzése.</u></p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Pákozd</u>, <u>Debrecen</u>, <u>Isaszeg</u>, <u>Világos</u>, <u>Komárom</u>, <u>Arad</u>.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – A szabadságharc főbb eseményeinek elhelyezése vaktérképen. – Vita a szabadságharc vereségének okairól. – Kisesszé készítése a forradalom és szabadságharc valamely vitatott kérdéséről. – A forradalom és szabadságharc eseményeit megörökítő művészeti alkotások (képek, irodalmi szövegek, filmek) gyűjtése és értelmezése. – Mikrotörténeti kutatás: konfliktusos élethelyzetek és életutak bemutatása a szabadságharc nemzetiségi vagy zsidó származású résztvevői köréből 		

A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló:

- ismeri az ókori civilizációk legfontosabb jellemzőit, valamint az athéni demokrácia és a római állam működését, hatásukat az európai civilizációra;
- felidézi a monoteista vallások kialakulását, legfontosabb jellemzőiket, tanításaik főbb elemeit, és bemutatja terjedésüket;
- bemutatja a keresztény vallás civilizációformáló hatását, a középkori egyházat, valamint a reformáció és a katolikus megújulás folyamatát és kulturális hatásait; érvel a vallási türelem, illetve a vallásszabadság mellett;
- képes felidézni a középkor gazdasági és kulturális jellemzőit, világpépet, meghatározó birodalmait, és bemutatni a rendi társadalmat;
- ismeri a magyar nép őstörténetére és a honfoglalásra vonatkozó tudományos elképzeléseket és tényeket, tisztában van legfőbb vitatott kérdéseivel, a különböző tudományterületek kutatásainak főbb eredményeivel;
- értékeli az államalapítást, valamint a kereszténység felvételének jelentőségét;
- felidézi a középkori magyar állam történetének fordulópontjait, legfontosabb uralkodóink tetteit;
- ismeri a magyarság törökellenes küzdelmeit, azok fordulópontjait és hőseit; felismeri, hogy a magyar és az európai történelem alakulását meghatározóan befolyásolta a török megszállás;
- be tudja mutatni a kora újkor fő gazdasági és társadalmi folyamatait, ismeri a felvilágosodás eszméit, illetve azok kulturális és politikai hatását, valamint véleményt formál a francia forradalom európai hatásáról;
- összefüggéseiben és folyamatában fel tudja idézni, miként hatott a magyar történelemre a Habsburg Birodalomhoz való tartozás, bemutatja az együttműködés és konfrontáció megnyilvánulásait, a függetlenségi törekvéseket és értékeli a Rákóczi-szabadságharc jelentőségét;
- ismeri és értékeli a magyar nemzetnek a polgári átalakulás és nemzeti függetlenség elérésére tett erőfeszítéseit a reformkor és az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc időszakában; a kor kiemelkedő magyar politikusait és azok nézeteit;
- fel tudja idézni az ipari forradalom szakaszait, illetve azok gazdasági, társadalmi, kulturális és politikai hatásait; képes bemutatni a modern polgári társadalom és állam jellemzőit és a 19. század főbb politikai eszméit, valamint felismeri a hasonlóságot és különbséget azok mai formái között.

5.2 Az általános tantervű képzés 11. évfolyam

11-12. évfolyam

A tanuló történelmi ismereteinek gyarapodása, információszerzési és forrásfeldolgozási kompetenciájának, valamint gondolkodási és érvelő készségeinek fejlődése lehetővé teszi, hogy a középiskola utolsó évfolyamaira birtokába kerüljön azoknak az általános kompetenciáknak, amelyek hozzájárulnak a társadalmi életben való hatékony tájékozódásához és részvételéhez.

Az utolsó két év az érettségire való felkészülés időszaka. A különböző témakörök, összefüggések, jelenségek összefoglaló áttekintése külön időkeretet igényel – ez a kerettanterv ajánlása szerint 22 óra –, amit a helyi tantervek a vizsgakövetelmények figyelembevételével szabályozhatnak.

Az utolsó két év témakörei a 19. század közepétől a 21. század elejéig terjedő időszakot ölelik fel. Feldolgozásuk során kiemelt szempont, hogy ez az időszak már közvetlen hatást gyakorol a jelen társadalmi, gazdasági és politikai viszonyaira, ezért különösképpen alkalmas a problémaközpontú megközelítésre. Az egyes témakörök, témák a korábbiaknál összetettebb feldolgozásra, komplexebb fejlesztésre adnak lehetőséget.

A középiskolai történelemtanulás inspirációt nyújt arra, hogy a tanuló felnőttként, a középiskola befejezése után is érdeklődjék a történelem, illetve közéleti kérdések iránt, valamint hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló az iskolából kikerülve hazáját szerető, demokratikus gondolkodású, kisebb-nagyobb közösségeiért felelősséget vállaló polgárrá; a társadalom tevékeny és autonóm tagjává váljék.

A tantárgyi óraszámok megoszlása az egyes témakörök között

Témakör	Óraszám
A nemzetállamok születése és a szocialista eszmék megjelenése	6+5
A dualizmus kori Magyarország	15+4+8
A nagy háború	14+4
Az átalakulás évei	13+5
A két világháború között	8+4 óra
A Horthy-korszak	12+5
A második világháború	18+4+8
A két világrendszer szembenállása	6+5
Összesen	144 óra

Témakör	A nemzetállamok születése és a szocialista eszmék megjelenése		Órakeret 6+5 óra
Előzetes tudás	Az egységes Olaszország és Németország létrejötte. Polgárháború az Amerikai Egyesült Államokban. Birodalmak versenye a világ újrafelosztásáért, élet a gyarmatokon.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus (1-2 múzeumi foglalkozáshoz) Tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A nacionalista eszme terjedése, az ipari forradalom termékeinek piacigénye együttesen segítik elő a nemzetállamok létrejöttét, mely állami keretként hatékonyan képes egy nép érdekeit megjeleníteni, megvédeni. A különböző nemzetállamok megteremtésének igénye, a tőkés termelés állandó bővítésének kényszere magában hordozza a nemzetek közötti versengés kieléződését, amely többek között a gyarmatosítás új szakaszának megjelenését eredményezi. A modern polgári államszervezet új funkciói kiterjednek az oktatásra, az egészségügyre és a szociálpolitikára, azaz számos, a közösséget összetartó elemmel bővültek.</p> <p>A tanuló felismeri, hogy az ipari forradalom újabb szakaszának eredményei (új iparágak, találmányok stb.) számos árnyoldallal (környezetkárosítás, társadalmi egyenlőtlenségek növekedése) járnak. A XIX. század első felében kialakult új eszmék hatására jelentősen átalakult a világ fejlődése a század második felében. Megérti azokat a régi fejlődési kereteket szétfeszítő törekvéseket, amelyek szükségszerűen vezettek el egy olyan mértékű hatalmi versengéshez, amely beletorkollott az első világháborúba.</p>		
Követelmények			
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
<p><i>A szocializmus és a munkásmozgalom</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Szocializmus: társadalmi egyenlőség és tulajdonviszonyok. – A Kommunista kiáltvány. – Szakszervezetek és munkáspártok. – Szociáldemokrácia és kommunizmus. – Keresztényszocializmus. 	<ul style="list-style-type: none"> – A nemzetállam fogalmának értelmezése politikai, gazdasági és kulturális szempontokból. – A polgári állam feladatköreiből és eredményeinek azonosítása. – A kommunista, a szociáldemokrata és a keresztényszociális eszmék azonosítása és összehasonlítása. <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból. <i>(Pl. az egyenlőtlen fejlődés fogalmának értelmezése.)</i> – Önálló információgyűjtés különböző médiumokból. <i>(Pl. az ipari forradalom második szakaszának találmányai.)</i> 	<p><i>Földrajz:</i> kontinensek földrajza, Európa országai, Balkán, a városfejlődés szakaszai.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Stendhal, Balzac, Victor</p>	<p>Feladatlap és szerepkártyák vitához</p> <p>Ismeretterjesztő film az ipari forradalomról DVD-n</p> <p>Játékfilm DVD-n az amerikai</p>

<p><i>A polgári nemzetállam megteremtése (Németország, Amerikai Egyesült Államok, Japán)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A nemzeti egység megteremtése (politika, gazdaság, kultúra). – Alkotmányosság és választójog. – Jogegyenlőség és emancipációs törekvések. <p>A polgári állam kiépítése.</p>	<p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Különbségek felismerése és a változások nyomán követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán. <i>(Pl. szövetségi rendszerek.)</i> • Híres emberek, történelmi személyek jellemzése, feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. <i>(Pl. Bismarck politikai pályája.)</i> • Önálló vélemény megfogalmazása történelmi eseményekről, szereplőkről, jelenségekről, filozófiai kérdésekről. <i>(Pl. a gyarmatosítás ideológiája.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Esszé írása történelmi – társadalmi témákról. <i>(Pl. a technikai fejlődés hatása a környezetre és az életmódra.)</i> – Mások érvelésének összefoglalása és figyelembe vétele. A véleménykülönbségek tisztázása, a saját álláspont gazdagítása, továbbfejlesztése. <i>(Pl. rabszolgakérdés, női emancipáció.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Történelmi időszakok összehasonlítása a változások mennyisége és gyorsasága szempontjából. <i>(Pl. gyarmatbirodalmak kiterjedése a XIX. század elején és végén.)</i> <p>Események, jelenségek, tárgyak, személyek időrendbe állítása. <i>(Pl. az olasz és a német egység megvalósulásának fő lépései.)</i></p>	<p>Hugo, Puskin, Zola, Dosztojevszkij, Verlaine, Rimbaud, Baudelaire, Keats.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> eklektika, szecesszió és az izmusok meghatározó alkotói és művei.</p> <p><i>Ének-zene:</i> Verdi, Puccini, Wagner, Debussy.</p> <p><i>Fizika:</i> tudósok, feltalálók: Faraday, Helmholtz.</p> <p><i>Kémia:</i> Meyer, Mengyelejev, Curie házaspár.</p>	<p>polgárháború koráról</p> <p>Képes történelem sorozat kötete</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
--	---	--	--

		<i>Biológia:</i> Pasteur, Darwin: evolúcióelmélet. <i>Testnevelés:</i> újkori olimpiák.	
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> <u>polgárháború</u>, polgári állam, szakszervezet, társadalombiztosítás, monopólium, <u>szocializmus</u>, szociáldemokrácia, <u>kommunizmus</u>, <u>keresztényszocializmus</u>, proletárdiktatúra, osztályharc, cionizmus, emancipáció.</p> <p><i>Személyek:</i> Abraham Lincoln, <u>Otto von Bismarck</u>, <u>Karl Marx</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1861–1865 az amerikai polgárháború, 1868 a Meidzsi-restauráció, <u>1871 Németország egyesítése</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Németország</u>, <u>Japán</u>.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Egyetemes és magyar történeti példák gyűjtése a polgári állam feladatköreiről és társadalmi hatásairól. – Táblázat készítése a szociáldemokrácia és a kommunizmus céljainak, módszereinek, lehetőségeinek összevetéséről. – Vita a szocialista eszméről, és hatásukról a korabeli közéletre. – Az egységes Olaszország és a Német Császárság kialakulásának, valamint az Egyesült Államok terjeszkedése főbb mozzanatainak követése a térképen. 		

Témakör	A dualizmus kori Magyarország – mélységi téma: A dualista korszak gazdasági, tudományos és kulturális vívmányai, nagy alakjai	Órakeret 15+4+8 óra
Előzetes tudás	Megtorlás, önkényuralom és kiegyezés. Magyarország fejlődése a dualizmus korában, a Monarchia együtt élő népei, a nemzetiségek helyzete.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A szabadságharc erőszakos leverése nem járt együtt az összes vívmány megsemmisítésével, hiszen azok egy részére (pl. jobbágyfelszabadítás) az új hatalomnak is szüksége van saját helyzete stabilizálásához. A	

	<p>kompromisszumos megoldás a maga előnyei mellett óhatatlanul önbecsapásként is működhet, ha az engedmények helyett a felek a teljes győzelmet hirdetik. z új polgári világ kiépülése Magyarországon számos vonatkozásban értékteremtéssel és értékvesztéssel járt, így az európai élmezőnyhöz való felzárkózási kísérlete az eredmények mellett számos – akár máig ható - társadalmi, gazdasági és szellemi, ideológiai ellentmondást is magában hordozott.</p> <p>A tanuló megérti, hogy a kiegyezés reális kompromisszum volt, amely megfelelt a kor erőviszonyainak. A kiegyezés hosszú távú hatásának érzékelése Magyarország fejlődésére. Belátja, hogy Magyarországon a dualizmus korában következett be a – máig meglévő – szakadás az elit- és a tömegkultúra között. Felismeri, hogy a dualizmus korában a magyar sajtó a modernizálódó magyar állam negyedik hatalmi ágává alakult.</p>		
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p><i>A kiegyezés és a dualizmus rendszere</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A kiegyezés és okai. – A közös ügyek rendszere. – A magyar államszervezet. – A pártrendszer, a választójog és a véderőviták. <p><i>A nemzeti és nemzetiségi kérdés, a cigányság helyzete</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A politikai nemzet koncepciója. – A horvát-magyar kiegyezés és a nemzetiségi törvény. – Asszimiláció és anyanyelvhasználat. – Autonomiatörékvések és irredenta mozgalmak. – Zsidó emancipáció, a zsidóság részvétele a modernizációban, 	<ul style="list-style-type: none"> – A kiegyezés értékelése egykorú szempontok szerint, illetve másfél évszázados történelmi távlat nézőpontjából. – A dualizmus államszervezetét bemutató ábra értelmezése. – A dualizmus kora kiemelkedő szereplői életútjának áttekintése, értékelése. – A dualizmus kori nemzetiségi kérdés elemzése szöveges források, adatsorok és etnikai térképek segítségével. – A dualizmus kori társadalmi és gazdasági változások elemzése, értékelése adatsorok, szöveges és képi források segítségével. – A dualizmus legkiemelkedőbb gazdasági és kulturális teljesítményeinek azonosítása különböző forrásokban. – A zsidók és németek szerepe a polgárosodásban. <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés különböző írásos forrásokból, statisztikai táblázatokból. <i>(Pl. a dualizmus kori gyáripar.)</i> – Egy történelmi oknyomozás megtervezése. <i>(Pl. a tiszaezlári vérvád.)</i> 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Arany János: A walesi bárdok, a századforduló irodalmi élete <i>(pl. a Nyugat).</i></p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a szecesszió és eklektika jellemzői.</p> <p><i>Ének-zene:</i> Liszt Ferenc, az operett születése, Bartók Béla, Kodály Zoltán.</p> <p><i>Földrajz:</i> folyamszabályozás,</p>	<p>Képek a korabeli Budapestről</p> <p>Ismeretterjesztő film DVD-n Budapestfejlődéséről</p> <p>Képek tablókészítéshez</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>

<p>polgárosodás és a középosztály kérdése.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cigányok/romák a dualizmus kori Magyarországon. <p><i>Az ipari forradalom Magyarországon</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A gazdasági kiegyezés. – A vasútépítés. – Állami gazdaságpolitika. – Mezőgazdaság és élelmiszeripar. – Modernizálódó ipar. <p><i>Társadalom és életmód a dualizmus korában</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Demográfiai robbanás és urbanizáció. – Kivándorlás Európából és Magyarországról. – A földkérdés és a vidék. – A nagyvárosi életforma: Budapest a világváros. – Oktatás és kultúra. – Életmód és szórakozás. <p><u>A dualista korszak gazdasági, tudományos és kulturális vívmányai, nagy alakjai</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Építészet - Millenium 	<p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Erkölcsi kérdéseket felvető élethelyzetek felismerése, bemutatása. <i>(Pl. az aradi vértanúk búcsúlevelei alapján.)</i> – Különböző történelmi elbeszélések összehasonlítása a narráció módja alapján. <i>(Pl. a kiegyezés mérlege Eötvös József és Kossuth Lajos írásai alapján.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a dualizmus pártviszonyai.)</i> – Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. <i>(Pl. a dualista állam.)</i> – Beszámoló, kiselőadás tartása történelmi forrásszövegek alapján. <i>(Pl. dualizmuskori színházkultúra.)</i> – Események, történetek, jelenségek mozgásos, táncos, dramatikus megjelenítése. <i>(Pl. jelenetek egy pesti kávéház mindennapjaiból.)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az európai történelem és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. a kiegyezés létrejöttét elősegítő külpolitikai tényezők számbavétele.)</i> <p>A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. <i>(Pl. a magyarországi vasúthálózat fejlődése.)</i></p>	<p>természetkárosítás, árvizek kiváltó okai.</p> <p><i>Fizika:</i> az elektrifikáció, a transzformátor, a villamos mozdony, a karburátor.</p> <p><i>Testnevelés:</i> Magyar olimpiai részvétel – Hajós Alfréd, magyar sikersportágak <i>(pl. úszás, vívás).</i></p>
--	---	---

<ul style="list-style-type: none"> - A Tiszák - Neves fizikusok - Baross Gábor életműve - báró Eötvös József életműve - Sportélet - Borkultúra 			
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> emigráció, passzív ellenállás, <u>kiegyezés</u>, <u>közös ügyek</u>, közjogi kérdés, húsvéti cikk, <u>dualizmus</u>, nyílt és titkos szavazás, Szabadelvű Párt, Függetlenségi Párt, Magyarországi Szociáldemokrata Párt, népességrobbanás, urbanizáció, kivándorlás, dzsenti, népoktatás, <u>Millennium</u>, asszimiláció, autonómia.</p> <p><i>Személyek:</i> Andrassy Gyula, Eötvös József, Baross Gábor, Tisza Kálmán, Wekerle Sándor, Tisza István, Semmelweis Ignác, Weiss Manfréd.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1848/1867–1916 Ferenc József uralkodása, <u>1867 a kiegyezés</u>, 1868 a horvát-magyar kiegyezés, a nemzetiségi törvény, a népiskolai törvény, 1873 Budapest egyesítése, <u>1896 a Millennium</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Budapest</u>, <u>Osztrák-Magyar Monarchia</u>, Fiume.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Vita Magyarország és a Habsburg-dinasztia dualizmus kori kapcsolatáról. – Folyamatábra, készítése a dualizmus kori pártviszonyokról. – A dualizmus kori nemzetiségi törekvések és ideológiai hátterük táblázatos összefoglalása. – A Nemzeti Sírkert felkeresése (a 19. század szereplőihez kapcsolódó sírok, mauzóleumok közös megtekintése). – A korszakkal kapcsolatos emlékművek, emlékhelyek fölkeresése a lakóhelyen és környékén. – Kiselőadás / tabló készítése a dualizmus korának kiemelkedő beruházásairól. – Programajánló összeállítása egy a millennium korában Budapestre látogató turista számára. – Tisza István lexikon szócikk készítése kormánypárti, illetve függetlenségi és szociáldemokrata szemszögből. – Ellenzéki és kormánypárti választási plakát készítése az 1905-ös választásokra. 		
Javasolt helytörténeti óra témái	Kisvárdai fejlődése a dualizmus korában.		

Témakör	A nagy háború		Órakeret 14+4 óra
Előzetes tudás	A tudomány és technika fejlődésének új szakasza. Nagyhatalmi konfliktusok és a szövetségi rendszerek kialakulása. A keleti kérdés. A dualista monarchia válsága.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár		
	Tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A korábban kialakult nagyhatalmi egyensúly felbomlása, a gyarmatokért való versengés, a létrejövő katonai szövetségek, a fegyverkezési verseny és a megoldatlan balkáni helyzet együttesen vezetett a háborúhoz. Az új hadászati eszközök és módszerek alkalmazása elhúzódó harcokkal és óriási ember- és anyagi veszteséggel jártak, és minden állampolgárt érintettek. A későbbi győztesek olyan – sok tekintetben irracionális, megalázó – békeszerződéseket kényszerítettek rá a legyőzöttekre, melyekkel igazolni lehetett a háborús társadalmi áldozatvállalás értelmét, ugyanakkor magukban hordozták egy újabb fegyveres konfliktus kényszerét.</p> <p>A tanuló megérti az első világháború kirobbanásához vezető okokat, és látja azok komplex jellegét. Felismeri a háború sajátos, az emberi történelemben ez idáig nem létező új vonásait. Tisztában van a háború emberiségre gyakorolt romboló morális hatásaival. Reálisan értékeli a történelmi tényeket, figyelembe véve a háborút lezáró békerendszert. Felismeri a békerendszer keltette új ellentmondásokat, különös tekintettel a kelet-közép-európai régióra. Ismeri és érti a trianoni országvesztés lényegét, máig tartó hatásainak mozgatórugóit. Különbséget tesz nemzeti önvédelem és önfeladás között, ismeri a politikai kalandorság jellemzőit és következményeit. Érti az oroszországi események társadalmi, gazdasági, ideológiai hátterét és az emberi történelem további alakulására gyakorolt hatásait.</p>		
	Követelmények		
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
<i>Az első világháború előzményei</i> – A gyarmatosítás okai és céljai. – Az imperializmus – a terjeszkedő tőke. – Nagyhatalmi érdekek és konfliktusok. – Az Osztrák-Magyar Monarchia helyzete - balkáni konfliktusok.	– A gyarmati terjeszkedést, valamint az első világháború előtti feszültségeket bemutató ábrák, térképek és adatsorok elemzése, értelmezése. – Az első világháború frontjainak azonosítása, bemutatása térképeken. – Az első világháború jellegzetességeinek azonosítása ábrákon, adatsorokon, képi és szöveges forrásokban.	<i>Földrajz:</i> Európa domborzata és vízrajza. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Móricz Zsigmond:	Képes történelem sorozat megfelelő kötete Képek a tablókészítéshez Katonanóták hangfel-

<p><i>Az első világháború</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A világháború kitörése. – A hadviselő felek és a frontok. – Oroszország és a központi hatalmak összeomlása. <p><i>Az első világháború jellemzői és hatása</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az állóháború és az anyagszata. – A hadigazdaság és a háborús propaganda. – A hagyományos világrend felbomlása. – A nők helyzetének megváltozása. <p><i>Magyarország a világháborúban</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Magyar frontok, nagy csaták. – Az antant ígéretei a Monarchia nemzetiségeinek. – Magyar hősök a világháborúban. – A hátszág. – A magyar hadifoglyok sorsa. 	<ul style="list-style-type: none"> – A front és a hátszág körülményei, valamint a háború okozta szenvedések felidézése korabeli beszámolók, emlékiratok, naplók alapján. – A háború kimenetelének értékelése a két hatalmi tömb erőviszonyainak és lehetőségeinek tükrében. – A nagy háború világpolitikára gyakorolt hosszú távú következményeinek felismerése. <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, diagramokból. <i>(Pl. háborús veszteségek.)</i> – Önálló információgyűjtés adott témához különböző médiumokból. <i>(Pl. haditudósítások, plakátok.)</i> – Információk gyűjtése múzeumokban. <i>(Pl. a korszak helytörténeti vonatkozásai.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Különböző szövegek, képek, plakátok, karikatúrák vizsgálata a történelmi hitelesség szempontjából. <i>(Pl. Ferenc József korának plakátjai, karikatúrái.)</i> – Tanult ismeretek problémaközpontú elrendezése. <i>(Pl. hadicélok, haditervek – békecélok, békeelvek, és ezek megvalósulása.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Esszé írása történelmi-társadalmi témákról <i>(Pl. a trianoni békediktátum hatásai.)</i> – Mások érvelésének összefoglalása és figyelembe vétele. A véleménykülönbségek tisztázása. <i>(Pl. Magyarország részvétele a világháborúban.)</i> – Történetek dramatikus megjelenítése. <i>(Pl. a magyar delegáció részvétele a béketárgyalásokon.)</i> 	<p>Barbárok, Ady Endre, Babits Mihály háborús versei.</p> <p><i>Kémia:</i> hadászatban hasznosítható vegyi anyagok.</p>	<p>vételen</p> <p>Dokumentumfilm az első világháborúról DVD-n</p> <p>Dokumentumfilm Trianonról és következményeiről DVD-n</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
---	---	---	---

	<p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Kronológiai adatok rendezése. <i>(Pl. a háború kiemelkedő eseményeinek időrendje.)</i> <p>Néhány kiemelt esemény, jelenség topográfiai adatainak elhelyezése vaktérképen. <i>(Pl. a békeszerződések területi vonatkozásai.)</i></p>		
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> villámháború, <u>front</u>, <u>állóháború</u>, <u>hátország</u>, <u>antant</u>, <u>központi hatalmak</u>, hadigazdaság, hadifogság.</p> <p><i>Személyek:</i> II. Vilmos, II. Miklós, IV. Károly.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1914. június 28. a szarajevói merénylet, <u>1914–1918 az első világháború</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Brit Birodalom</u>, <u>Szarajevó</u>, <u>Doberdó</u>, <u>Románia</u>, <u>Szerbia</u>, <u>Olaszország</u>.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – A háború előzményeinek összesítése, a döntési alternatívák bemutatása saját szerkesztésű ábrán. – Példák gyűjtése a magyar katonák első világháborús hősi helytállásáról. – Első világháborút bemutató múzeumok meglátogatása (pl. Hadtörténeti Múzeum, “Új világ született” c. kiállítás). – A lakóhelyen található első világháborús hősi emlékmű, katonasírok felkeresése, egy-egy hős életének feltárása. – Képek gyűjtése és elemzése a háború új jellegzetességeiről (fegyverek, intézmények, jelenségek). – Különböző internetes háborús témájú szövegek, propagandaképek, plakátok, karikatúrák gyűjtése és elemzése. 		
Javasolt helytörténeti óra témái	Családi történetek, fényképek gyűjtése feldolgozása, bemutatása az első világháborúból.		

Témakör	Az átalakulás éve	Órakeret 13+5 óra
Előzetes tudás	A gazdasági világválság és következményei az Egyesült Államokban és Európában, diktatúrák és diktátorok földrészünkön.	
További különleges feltételek	<p>Személyi: történelem szakos középiskolai tanár</p> <p>Tárgyi: interaktív tábla</p>	

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A világháború Európa hatalmi pozícióvesztését, az USA centrális helyzetbe kerülését, a bolsevizmus hatalomra jutását, a tömegdemokráciák kialakulását, valamint a korábban egységesülő világpiac felbomlását eredményezte. A politikai jogok kiterjesztése több országban a szociális demagógia felerősödésével járt, így utat nyitott a szélsőséges elemek hatalomra kerülésének, akik diktatórikus rendszereket vezettek be. E rendszerekben faji vagy osztályalapon, a bűnbakképzés eszköztárát alkalmazva embercsoportokat bélyegeznek meg, telepítenek ki, vagy likvidálnak, és a társadalmat „fenyegető veszélyre” való tekintettel mindenkinek korlátozzák szabadságjogait.		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p><i>Szocialista és nemzeti törekvések: a birodalmak bomlása</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A történelmi monarchiák bukása (Oroszország, Németország, Oszmán Birodalom). – Forradalom és kommunista hatalomátvétel Oroszországban. – Az újraszülető Lengyelország. – Az olasz fasizmus. <p><i>Az Osztrák-Magyar Monarchia és a történelmi Magyarország szétesése</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A Monarchia és a történelmi Magyarország bomlása. – A forradalmi átalakulás kísérlete és kudarca. – Cseh és román támadás, a fegyveres ellenállás kérdése. 	<ul style="list-style-type: none"> – Közép-Európa első világháború előtti és utáni térképének összehasonlítása, a területi változások azonosítása és indoklása. – A bolsevik hatalomátvétel és a lenini proletárdiktatúra működésének bemutatása és értékelése források alapján. – Magyarország megszállásának áttekintése térképek, szöveges források segítségével. – A Károlyi-időszak kormányzati tevékenységének értékelése. – A magyarországi proletárdiktatúra működésének elemzése források alapján. – Az első világháborút követő területi és etnikai változások áttekintése térképen. – A trianoni békediktátum okainak feltárása. – A trianoni békediktátum értékelése a győztes hatalmak közép-európai politikájának tükrében. – A trianoni békediktátum területi, népességi, gazdasági és katonai következményeinek bemutatása szöveges és képi források, ábrák és adatsorok segítségével. – A trianoni határok végigkövetése, a határmegvonás konkrét okainak feltárása. – A vesztes hatalmak területi veszteségeinek összehasonlítása. 		
		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> <i>Fekete István:</i> <i>Zsellérek</i> Az avantgárd (pl. Apollinaire), Borges, Bulgakov, Faulkner, Thomas Mann, Orwell, Szolzsenyicin.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> A technikai képalkotás: fényképezés, film jelentősége.</p> <p>Fényképek értelmezése.</p>	<p>Dokumentumfilm vagy játékfilm az olasz fasizmusról DVD-n</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>

<p><i>A tanácsköztársaság és az ellenforradalom</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A kommunista hatalomátvétel. – A proletárdiktatúra és a vörösteror. – Az északi hadjárat és a tanácsköztársaság veresége. – Az ellenforradalom győzelme. <p><i>A Párizs környéki békék</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A nagyhatalmi érdekek érvényesítése: az új világrend kialakítása. – Az önrendelkezés elve és a hatalmi érdekek gyakorlata. – Jóvátétel, hadseregkorlátozás, határváltozások. – A szétszabdalt közép-európai régió. <p><i>A trianoni békediktátum</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A magyar ügy a békekonferencián. – A magyar delegáció érvei. – Az ezeréves Magyarország felosztása, a döntés tartalmi elemei. – Az önrendelkezési elv megsértése – A békediktátum etnikai és gazdasági következményei. 	<p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés különböző statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból. – Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a GULAG élete Szolzsenyicin: Ivan Gyenyiszovics egy napja című műve alapján.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek okairól. <i>(Pl. az antiszemitizmus okai.)</i> – Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Folyamatábra, diagram készítése. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. <i>(Pl. Köztes-Európa nemzetiségi térképének összevetése az első világháború előtti és utáni államhatárokkal.)</i> <p>Történelmi időszakok összehasonlítása a változások mennyisége és gyorsasága szempontjából. <i>(Pl. a hagyományos női szerep megváltozása fél évszázad alatt.)</i></p>	<p><i>Ének-zene:</i> az avantgárd zene, a dzsessz.</p> <p><i>Biológia:</i> vitaminok, penicillin – antibiotikumok, védőoltások.</p>	
--	---	---	--

<p>– Az ellenállás példái: székely hadosztály, Balassagyarmat, Sopron.</p>			
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>bolsevik</u>, <u>szovjet</u>, <u>örmény népiertás</u>, <u>egypártrendszer</u>, <u>Kommunisták Magyarországi Pártja (KMP)</u>, <u>tanácsköztársaság</u>, <u>vörösteror</u>, <u>Lenin-fiúk</u>, <u>ellenforradalom</u>, <u>fehér különítményes megtorlások</u>, “vörös térkép,” <u>kisantant</u>, <u>jóvátétel</u>, <u>Népszövetség</u>, <u>kisebbségvédelem</u>, <u>revízió</u>, <u>Rongyos Gárda</u>.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Kemal Atatürk</u>, <u>Vlagyimir I. Lenin</u>, <u>Woodrow Wilson</u>, <u>Georges Clemenceau</u>, <u>Benito Mussolini</u>, <u>Károlyi Mihály</u>, <u>Kun Béla</u>, <u>Horthy Miklós</u>, <u>Apponyi Albert</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>1917 a bolsevik hatalomátvétel</u>, <u>1918. október 31. forradalom Magyarországon</u>, <u>1919. március – augusztus. a tanácsköztársaság</u>, <u>1920. június 4. a trianoni békediktátum</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Kárpátalja</u>, <u>Felvidék</u>, <u>Délvidék</u>, <u>Burgenland</u>, <u>Csehszlovákia</u>, <u>Jugoszlávia</u>, <u>Ausztria</u>, <u>trianoni Magyarország</u>.</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Kiselőadás / prezentáció készítése a korszak meghatározó személyiségeiről. – Példák gyűjtése az 1919-es rendezetlen politikai viszonyok bemutatására (pl. vörösteror, román megszállás, különítmények, Rongyos Gárda). – Bizonyítékok és adatok gyűjtése az elcsatolt területeknek az ezeréves magyar kultúrában betöltött jelentős szerepéről (pl. történelmi személyiségek, művészek, tudósok, épületek, művészeti alkotások, intézmények). – Különböző internetes revíziós témájú szövegek, képek, plakátok, dalok gyűjtése és vizsgálata, elemzése. – A várpalotai Trianon Múzeum meglátogatása. 		

<p>Témakör</p>	<p>A két világháború között</p>	<p>Órakeret 8+4 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A gazdasági világválság és következményei az Egyesült Államokban és Európában, diktatúrák és diktátorok földrészünkön.</p>	
<p>További különleges feltételek</p>	<p>Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla</p>	

<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A világháború Európa hatalmi pozícióvesztését, az USA centrális helyzetbe kerülését, a bolsevizmus hatalomra jutását, a tömegdemokráciák kialakulását, valamint a korábban egységesülő világpiac felbomlását eredményezte. A politikai jogok kiterjesztése több országban a szociális demagógia felerősödésével járt, így utat nyitott a szélsőséges elemek hatalomra kerülésének, akik diktatórikus rendszereket vezettek be. E rendszerekben faji vagy osztályalapon, a bűnbakképzés eszköztárát alkalmazva embercsoportokat bélyegeznek meg, telepítenek ki, vagy likvidálnak, és a társadalmat „fenyegető veszélyre” való tekintettel mindenkinek korlátozzák szabadságjogait.</p> <p>A tanuló érti, hogy az USA-ban az 1920-as évek nagy gazdasági fejlődést és lényeges életmódbeli átalakulást hoztak (pl. az autók elterjedése), amelyet az évtized végi nagy válság követ. Felismeri, hogy a háborús pusztítás, vereség és gazdasági válságok egyik következménye a szélsőségek térnyerése. A diktatúrák működési mechanizmusának megismerése. Belátja, hogy a korszakban megtörtént az elitkultúra és a tömegkultúra végérvényes szétválása. Tudja, hogy a korszakban hatalmas lépés történt a női emancipáció felé.</p>		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p><i>A kommunista Szovjetunió</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A totális diktatúra és a pártállam kiépítése. – A tervgazdaság és a kollektivizálás. – A terror eszközei és áldozatai. <p><i>A Nyugat és a gazdasági világválság</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A tőzsde, a hitelezés és a világkereskedelem összeomlása. – A munkanélküliség. – Állami beavatkozás a gazdaságba. 	<ul style="list-style-type: none"> – A sztálini Szovjetunió működésének bemutatása és értelmezése szöveges, képi források, adatsorok, ábrák segítségével. – A világgazdasági válság és a rá adott válaszok bemutatása. – A nemzetiszocialista Németország működésének bemutatása és értelmezése szöveges, képi források, adatsorok és ábrák segítségével. – A totális diktatúrák ideológiáinak és működésének összehasonlítása, érvelés a totális diktatúrák ellen. <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés különböző statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból. <i>(Pl. a német választások eredményei 1928–33 között; munkanélküliség alakulása az Egyesült Államokban 1929–1937.)</i> – Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a GULAG élete)</i> 		
		<p><i>Magyar nyelv és irodalom: az avantgárd (pl. Apollinaire), Borges, Bulgakov, Faulkner, Thomas Mann, Orwell, Szolzsenyicin.</i></p> <p><i>Vizuális kultúra: A technikai képalkotás: fényképezés, film jelentősége.</i></p>	<p>Dokumentumfilm vagy játékfilm az olasz fasizmusról és a nácizmusról DVD-n</p> <p>Dokumentumfilm Szovjetunióról DVD-n</p> <p>Dokumentumfilm a válságról DVD-n</p> <p>Fogalomtár</p>

<p><i>A nemzetiszocialista Németország</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A nemzetiszocialista ideológia és mozgalom. – A totális állam kiépítése. – A terror eszközei. – Terjeszkedés a háború előtt. 	<p><i>Szolzenyicin: Ivan Gyenyiszovics egy napja című műve alapján.)</i></p> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek okairól. <i>(Pl. az antiszemitizmus okai.)</i> – Különböző szövegek, hanganyagok stb. vizsgálata a hitelesség szempontjából. <i>(Pl. különböző propagandafilmek elemzése.)</i> – Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. <i>(Pl. Gandhi és a polgári engedetlenség mozgalom.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a világgazdasági válság jelenségei.)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. <i>(Pl. Köztes-Európa nemzetiségi térképének összevetése az első világháború előtti és utáni államhatárokkal.)</i> <p>Történelmi időszakok összehasonlítása a változások mennyisége és gyorsasága szempontjából. <i>(Pl. a hagyományos női szerep megváltozása fél évszázad alatt.)</i></p>	<p>Az avantgárd: Picasso: Guernica. Fényképek értelmezése.</p> <p><i>Ének-zene:</i> az avantgárd zene, a dzsessz.</p> <p><i>Biológia:</i> vitaminok, penicillin – antibiotikumok, védőoltások.</p> <p><i>Testnevelés:</i> olimpiatörténet – a berlini olimpia (1936).</p>	<p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>totális állam</u>, többpártrendszer, egypártrendszer, <u>személyi kultusz</u>, koncepció per, <u>GULAG</u>, holodomor, államosítás, kollektivizálás, kulák, <u>tervgazdaság</u>, <u>piacgazdaság</u>, New Deal, <u>fasizmus</u>, <u>nemzetiszocializmus</u>, fajelmélet, <u>antiszemitizmus</u>, Führer, SS, Anschluss.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Joszif V. Sztálin</u>, <u>Adolf Hitler</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1922 a Szovjetunió létrejötte, 1929 a gazdasági világválság kezdete, <u>1933 a náci hatalomátvétel</u>, 1938 az Anschluss, a müncheni konferencia.</p>		

	<i>Topográfia: Szovjetunió, Kolima-vidék, Leningrád (Szentpétervár), Moszkva, Berlin.</i>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Visszaemlékezések, források gyűjtése és prezentáció készítése a sztálini terror megnyilvánulásairól (pl. GULAG, holodomor, koncepciós perek). – Különböző képi és szöveges források gyűjtése a sztálini diktatúra hétköznapijairól. – Folyamatábra készítése a világgazdasági válság kirobbanásáról és kezeléséről, a folyamatábra szemléltetése az Amerikai Egyesült Államok példáján. – Prezentáció készítése a náci terror megnyilvánulásairól (pl. kristályéjszaka, GESTAPO, koncentrációs táborok stb.). – Statisztikai táblázatok, grafikonok, diagramok gyűjtése és tanulmányozása (pl. a német választások eredményei 1928-1933 között; a munkanélküliség alakulása az Egyesült Államokban 1929-1937 között). – A korszakkal kapcsolatos dokumentum- és játékfilmek/filmrészletek megtekintése és értelmezése.

Témakör	A Horthy-korszak	Órakeret 12+5 óra
Előzetes tudás	Politikusportrék a két világháború közötti Magyarországon. Trianon és következményei – a nemzeti összetartozás napja.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A trianoni országvesztés társadalmi, szellemi és gazdasági rövidtávú hatásainak és hosszú távú következményeinek nemzeti tragédiaként való tudatosítása. A határok által elszakított területeken a kisebbségi sorba kényszerített magyarság helyzetének megértése, segítségének tudatosítása. A reménytelen bel- és külpolitikai helyzetből való kilábalás eredményeinek felismerése, a szellemi honvédelem és nemzetépítés szükségességének elfogadása, valamint a területi revíziós igények szükségességének etnikai indoklása a korszakra vonatkozóan. Szélsőségektől mentes értékelés az adott történelmi időszakról, eseményeiről és személyiségeiről.</p> <p>A tanuló érti, hogy a két világháború közötti magyar fejlődés legfontosabb mozgatórugója a trianoni békeszerződés és annak hatásaira való reflektálás volt. Megismeri a békeszerződés politikai életre, gazdaságra, társadalomra és közgondolkodásra gyakorolt hatásait. Érti a kisebbségi lét problémáit. Tisztában van a külpolitikai alternatívákkal és tudja azok mozgatórugóit.</p>	

Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p><i>Talpra állás Trianon után</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A király nélküli alkotmányos királyság. – A korlátozott parlamentarizmus rendszere a konszolidáció szolgálatában. – A gazdaság szerkezetváltása az 1920-as években. – A klebelsbergi oktatás- és kultúrpolitika eredményei. <p><i>A 1930-as évek Magyarországa</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A válság és hatása. – A belpolitika irányváltásai. – Életmód és társadalom. – A földkérdés. – Tudomány és művészet a két világháború között. – A külpolitika irányai és lehetőségei – a revízió első eredményei. 	<ul style="list-style-type: none"> – A magyarországi korlátozott parlamentarizmus rendszerének értékelése. – A korabeli politikai berendezkedés összehasonlítása más (közép-) európai országokéval. – A bethleni gazdasági konszolidáció folyamatának és eredményeinek áttekintése képek, ábrák és adatsorok alapján. – A magyarországi politikai irányzatok azonosítása szöveges források alapján. – Szöveges források olvasása és értelmezése a Horthy-korszak főbb társadalmi kérdéseiről (pl. oktatás, társadalmi mobilitás, antiszemitizmus, földkérdés). – A magyar külpolitika céljainak, lehetőségeinek és a revízió eredményeinek értékelése, elemzése térkép és statisztikai adatok alapján. <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból. <i>(Pl. magyar gazdaság a két világháború között.)</i> – Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. az egyes társadalmi csoportok életkörülményei.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek mozgatórugóiról. <i>(Pl. Horthy Miklós politikai életpályája.)</i> 	<p><i>Földrajz:</i> Magyarország és Közép-Európa természeti adottságai.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a Nyugat, mint folyóirat és mint mozgalom; József Attila; a népi írók; a határon túli irodalom.</p> <p><i>Biológia:</i> Szent-Györgyi Albert.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> avantgárd – Kassák Lajos.</p>	<p>Dokumentum-filmek DVD-n</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – Történelmi – társadalmi adatok, modellek és elbeszélések elemzése a bizonyosság, a lehetőség és a valószínűség szempontjából. <i>(Pl. a magyar külpolitika mozgástere, alternatívái.)</i> – Különböző hanganyagok, filmek vizsgálata a történelmi hitelesség szempontjából. <i>(Pl. a korabeli játékfilmekből kirajzolódó mindennapi élet és társadalomkép összevetése a történelmi valósággal).</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Önállóan gyűjtött képekből összeállítás, tabló készítése. <i>(Pl. a korszak helytörténelmi vonatkozásai.)</i> – Beszélgetés egy társadalmi, történelmi témáról. Saját vélemény érthető megfogalmazása. <i>(Pl. az antiszemitizmus témában.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A világtörténet, az európai történelem, a magyar történelem eltérő időbeli ritmusának és kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. a német befolyás erősödése és hatásai.)</i> <p>Néhány kiemelt esemény, jelenség topográfiai helyének elhelyezése vaktérképen. <i>(Pl. a revíziós politika eredményei 1938–39.)</i></p>		
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> kormányzó, Egységes Párt, <u>numerus clausus</u>, <u>pengő</u>, Magyar Nemzeti Bank, Szent István-i állameszme, magyar népi mozgalom, <u>nyilasok</u>.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Bethlen István</u>, <u>Teleki Pál</u>, <u>Klebelsberg Kuno</u>, Gömbös Gyula, Weiss Manfréd, <u>Szent-Györgyi Albert</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>1920–1944 a Horthy-rendszer</u>, 1921–31 Bethlen miniszterelnöksége, 1938 az első bécsi döntés, 1939 Kárpátalja visszacsatolása.</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Kiselőadás / prezentáció készítése a korszak kiemelkedő szereplőiről (pl. Horthy, Bethlen, Teleki). – Kormánypárti és ellenzéki választási plakát készítése egy-egy fontos témakörben. 		

	<ul style="list-style-type: none"> – A Horthy-korszak gazdasági fejlődéséről tanúskodó képek gyűjtése és bemutatása (pl. Csepeli Szabadkikötő, villamosított vasútvonal stb.). – Folyamatábra készítése a Horthy-korszak pártviszonyairól, korlátozott parlamentáris rendszeréről. 		
Témakör	A második világháború – mélységi téma: <u>A szélsőbaloldali és szélsőjobboldali diktatúrák és áldozataik</u>	Órakeret	18+4+8 óra
Előzetes tudás	A második világháború jellemzői és következményei. Magyarország a második világháborúban. A holokauszt Európában és Magyarországon.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár		
	Tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az újfajta hadviselés jellegzetességei és azok hatásainak felismerése. Nagy hatalmak titkos vagy nyílt megegyezésének elítélése hatalmi övezetek létrehozásáról, kisebb államok felosztásáról, országhatárok erőszakos megváltoztatásáról vagy népcsoportok kitelepítéséről, kiirtásáról. A hátszínre, civil lakosságot sem kímélő modern totális háború jellemzőinek és a tömegpusztító hadászati eszközök használatának elítélése. A politikai antiszemitizmus megnyilvánulásai megerősödésének és mozgatórugóinak feltárása, veszélyeinek azonosítása, a diszkrimináció elítélése, az ún. fajelmélet és szörnyű következményeinek (pl. elkülönítés, deportálás, megsemmisítés) elutasítása.</p> <p>A tanuló ismeri az újfajta hadviselés jellegzetességeit és azok hatását. Megérti, miként került a háború során Magyarország kényszerpályára és ez milyen következményekkel járt az ország sorsát illetően. Tudja, hogy mennyi áldozattal, pusztítással járt a második világháború, és hogy a holokauszt az emberiség, valamint az egész magyarság tragédiája. Megismer olyan történelmi szituációkat, amelyek a háborús viszonyok közötti népek, népcsoportok vagy személyek megmentését eredményezték.</p>		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<i>A tengelyhatalmak sikerei</i> <ul style="list-style-type: none"> – Közép-Európa felosztása (Molotov-Ribbentrop paktum): német és szovjet megszállás. – Nyugat-Európa lerohanása. – Német támadás a Szovjetunió ellen. 	<ul style="list-style-type: none"> – A tengelyhatalmak 1939 előtti terjeszkedésének végigkövetése és értelmezése térkép alapján. – A második világháború főbb eseményeinek azonosítása térképeken. – A második világháború jellegzetességeinek bemutatása ábrák, adatsorok, képi és szöveges források alapján. 	<i>Fizika:</i> nukleáris energia, atombomba. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Radnóti Miklós,	Dokumentum-filmek DVD-n Fogalomtár Középiskolai történelmi atlasz

<ul style="list-style-type: none"> – Japán támadás az Egyesült Államok ellen. <p><i>A szövetségesek győzelme</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A keleti és a nyugati front. – A csendes-óceáni hadszíntér. <p><i>Magyarország a második világháborúban: mozgástér és kényszerpálya</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A területi revízió lépései. – A fegyveres semlegesség. – A Szovjetunió elleni háború. – A Don-kanyar. – A német megszállás és következményei. <p><i>A holokauszt</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az „Endlösung” programja, a Wannsee-i konferencia. – Koncentrációs és megsemmisítő táborok. – Deportálások, kísérlet a zsidóság és a cigányság megsemmisítésére Európában. – A magyarországi zsidótörvények. – A magyar holokauszt. – Felelősség és embermentés. 	<ul style="list-style-type: none"> – A magyar területi revízió megvalósulásának bemutatása térképek, képek, szöveges források és adatsorok alapján. – A magyar háborús szerepvállalás legfontosabb eseményeinek és az ország veszteségeinek bemutatása térképeken, képi és szöveges források segítségével (pl. Don-kanyar, Árpád-vonal, tordai ütközet, Budapest ostroma). – A magyar szellemi és kulturális élet II. világháború idején bekövetkező veszteségeinek (híres magyar tudósok, művészek származásuk vagy politikai nézeteik miatti emigrációja) értékelése. – A holokauszt folyamatának áttekintése képi források és szöveges visszaemlékezések feldolgozásával. – A nyilas terror áttekintése források alapján. – A tömeges deportálások és a szovjet megszállás jellemzőinek és következményeinek áttekintése képi és szöveges források segítségével. – A határon kívül rekedt magyarság második világháború végi tragédiáinak bemutatása különböző források alapján. – Magyarország világháborúbeli sorsának, szerepének és mozgásterének bemutatása, valamint összehasonlítása más közép-európai országokéval. <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés szaktudományi munkákból. <i>(Pl. Magyarország háborús veszteségeiről.)</i> – Ismeretszerzés különböző írásos forrásokból. <i>(Pl. az első és második zsidótörvény.)</i> – Emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. kollaboránsok, ellenállók, embermentők a második világháborúban.)</i> 	<p>Semprun: A nagy utazás, Kertész Imre: Sorstalanság.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> A technikai képalkotás: fényképezés, a film jelentősége. Fényképek értelmezése <i>(pl. Capa: A normandiai partraszállás fényképei).</i></p>	<p>Tankönyv</p>
---	--	--	-----------------

<p><i>A második világháború jellemzői</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A villámháború és következményei. – Háborús bűnök és a polgári lakosság elleni terror. – Az ellenállás formái. – A háború utáni számonkérések és a nürnbergi per. <p><i>Az ország pusztulása, deportálások a GULAG-ra</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A kiugrási kísérlet és a nyilas uralom. – A magyarországi hadszíntér, Budapest ostroma. – Megszabadulás és szovjet megszállás. – Az ország kifosztása, szovjet deportálások és tömeges erőszak. – A határon túli magyarok jogfosztása, megtorlások (délvidéki vérengzés, kárpátaljai deportálás, felvidéki jogfosztás). <p><u>A szélsőbaloldali és szélsőjobboldali diktatúrák és áldozataik</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>A lenini és a sztálini rendszer jellemzői</u> 	<p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Híres emberek jellemzése <i>(Pl. Churchill, a brit elszántság jelképe.)</i> – Értékrendek összehasonlítása, saját értékek tisztázása. <i>(Pl. Göring-, Höss-idézetek alapján a náci gondolkodásról.)</i> – Történelmi-társadalmi jelenségek értékelése a saját értékrend alapján. <i>(Pl. holokauszt.)</i> – Filmek a történelmi hitelességének vizsgálata. <i>(Pl. A halál ötven órája [1965].)</i> – Kérdések megfogalmazása a forrás megbízhatóságára vonatkozóan. <i>(Pl. Horthy Miklós emlékiratai kapcsán.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <p>Események dramatikus megjelenítése. <i>(Pl. Churchill és Sztálin vitája a második front megnyitásának helyszínéről.)</i></p> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A történelmi tér változásainak leolvasása térképekről. <i>(Pl. a náci Németország és a Szovjetunió terjeszkedése 1939–1941.)</i> <p>Kronológiai adatok rendezése.</p>		
--	--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> - <u>A fasiszta rendszerek jellemzői</u> - <u>A nemzetiszocializmus rendszere</u> - <u>Munkatáborok</u> - <u>Koncentrációs táborok</u> - <u>A Holokauszt túlélői</u> 			
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> Molotov–Ribbentrop-paktum, <u>tengelyhatalmak</u>, <u>szövetségesek</u>, <u>totális háború</u>, kiugrási kísérlet, <u>zsidótörvények</u>, munkaszolgálat, <u>gettó</u>, <u>deportálás</u>, <u>koncentrációs tábor</u>, haláltábor, népiirtás, <u>holokauszt</u>, partizán, Vörös Hadsereg, jaltai konferencia, háborús bűn, <u>malenkij robot</u>.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Franklin D. Roosevel</u>t, <u>Winston Churchill</u>, Charles de Gaulle, Bárdossy László, Kállay Miklós, Bajcsy-Zsilinszky Endre, Edmund Veessenmayer, <u>Szálasi Ferenc</u>, Raoul Wallenberg, <u>Salkaházi Sára</u>, Apor Vilmos, Sztéhlo Gábor, Richter Gedeon.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1938 az első zsidótörvény, 1939 a második zsidótörvény, <u>1939–45 a második világháború</u>, 1939. szeptember 1. Lengyelország lerohanása, 1940 a második bécsi döntés, 1941. április Jugoszlávia megtámadása, <u>1941. június 22. a Szovjetunió megtámadása</u>; 1941. június 27. Magyarország deklarálja a hadiállapot beálltát, 1941. december 7. Pearl Harbor bombázása, 1941 a harmadik zsidótörvény, 1943. január vereség a Donnál, 1943. február a sztálingrádi csata vége, <u>1944. március 19. Magyarország német megszállása</u>, 1944. június 6. partraszállás Normandiában, 1944. október 15. a kiugrási kísérlet, <u>1945. április a háború vége Magyarországon</u>, 1945. május 9. az európai háború vége, 1945. augusztus 6. atomtámadás Hirosima ellen.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Sztálingrád</u>, <u>Normandia</u>, Pearl Harbor, <u>Hirosima</u>, Észak-Erdély, <u>Don-kanyar</u>, Kamenyec Podolszk Árpád-vonal, <u>Auschwitz</u>, Újvidék, Drezda, Szolyva.</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – A nagyhatalmak (Németország, Szovjetunió, Nagy-Britannia, Franciaország) világháború kitörésében játszott szerepének megvitatása. – Beszámoló készítése az európai és/vagy csendes-óceáni hadszínterek egyik jelentős csatájáról. – A korszakkal kapcsolatos filmek / filmrészletek megtekintése és értelmezése. – A magyar honvédség háborús részvétele főbb helyszíneinek nyomon követése térképen. 		

	<ul style="list-style-type: none"> – Híres magyar tudósok, művészek életművének bemutatása, akik származásuk vagy politikai nézeteik miatt emigrációba kényszerültek. – Kiselőadás készítése a budapesti gettó életéről visszaemlékezések alapján. – Második világháborús emlékművek, emlékhelyek, sírok felkeresése a lakóhelyen és környékén. – A Holokauszt Emlékközpont meglátogatása. – A felelősség és embermentés kérdéseinek megbeszélése. – A Malenkij Robot Múzeum meglátogatása. – Beszámoló készítése a határon túli magyarság körében folytatott etnikai tisztogatásokról források alapján.
Javasolt helytörténeti óra témái	<ul style="list-style-type: none"> – Családi történetek, fényképek, tárgyak gyűjtése feldolgozása, bemutatása a második világháborúból. – A holokauszt eseményei Kisvárdai és környéke viszonylatában

Témakör	A két világrendszer szembenállása	Órakeret
		6+5 óra
Előzetes tudás	A második világháború eseményei, a sztálinizmus jellemzői, az Amerikai Egyesült Államok politikai és gazdasági viszonyai, a gyarmatok helyzete a két világháború között.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár	
	Tárgyi: interaktív tábla, földgömb	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A nukleáris fegyverkezési verseny, a helyi háborús konfliktusok és a szovjetek térnyerésének jellemzői beazonosítása, elítélése. A gyarmati függési viszonyok átalakulása, az európai kettéosztottság emberi, társadalmi, gazdasági következményeinek beazonosítása. A diktatórikus rendszerek szabadságot korlátozó és versenyképtelen vonásainak felismerése, elítélése. A demokrácia, mint a közös döntés intézményrendszerének az emberi jogokat leginkább biztosító formája.</p> <p>A tanuló értelmezi a háború utáni helyzetet és a megosztott világ kialakulásának folyamatát. Felismeri a hidegháború keltette helyi háborúk máig ható következményeit. Hiteles kép alakul ki benne a két tömbben élők különböző helyzetéről, mindennapjairól. Ismeri az egykori gyarmati lét hatását a függetlenné vált államok fejlődésére.</p>	
	Követelmények	
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Kapcsolódási Pontok
<i>A kétpólusú világ kialakulása</i> – Az ENSZ megalapítása.	<ul style="list-style-type: none"> – A második világháború után kialakult világrend áttekintése. – A gyarmati rendszer felbomlása főbb állomásainak felidézése. 	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i>
		Tananyagok
		Dokumentum

<ul style="list-style-type: none"> – A párizsi béke. – Kitelepítések és lakosságcserek a háború után. – A szovjet-amerikai szembenállás és a két érdekszféra kialakulása. – A két világrend jellemzői. – A két Németország. <p><i>A hidegháború</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A szuperhatalmak versengése: fegyverkezés, űrprogram, propaganda. – A szembenállás és enyhülés hullámai. – Hidegháborús konfliktusok (Korea, Suez, Kuba, Vietnam, Afganisztán). <p><i>A gyarmatok felszabadulása</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – India függetlenné válása. – Kommunista fordulat Kínában. – A gyarmatbirodalmak felbomlása. – Izrael megalapítása. 	<ul style="list-style-type: none"> – A két német állam létrejötte folyamatának és következményeinek bemutatása. – Az arab-izraeli konfliktus főbb okainak és jellemzőinek feltárása. – A nyugati és a keleti blokk gazdasági, társadalmi és politikai rendszerének összehasonlítása. <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés különböző írásos forrásokból, vizuális rendezők készítése. (Pl. a két szuperhatalom jellemzőinek összegyűjtése.) – A tanultak felhasználása új feladathelyzetekben. (Pl. Kelet-Közép- Európa országainak szovjetizálása.) <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Folyamatábra, diagram készítése. (Pl. a két szuperhatalom katonai kiadásai.) – Beszélgetés egy társadalmi, történelmi témáról. Saját vélemény megfogalmazása. (Pl. az iszlám fundamentalizmus okai, hatásai.) <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Múltban élt emberek életének összehasonlítása a jelennel. (Pl. Közép-Európa államai a szocializmus időszakában és napjainkban.) Tanult helyek megkeresése a térképen. (Pl. a két tömb meghatározó államai.) 	<p>Orwell, Szolzsenyicin, Hrabal, Camus, Garcia Marquez.</p> <p><i>Kémia:</i> hidrogénbomba, nukleáris fegyverek.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a posztmodern, intermediális művészet.</p> <p><i>Testnevelés:</i> Olimpiatörténet.</p>	<p>Film részletek a korszakról</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p> <p>Osama című film részletei</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ)</u>, kitelepítés, <u>hidegháború</u>, <u>vasfüggöny</u>, <u>szuperhatalom</u>, <u>Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa (KGST)</u>, <u>Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO)</u>, <u>Varsói Szerződés</u>, kétpólusú világ, <u>a berlini fal</u>.</p>		

	<p><i>Személyek:</i> <u>Kliment J. Vorosilov, Harry S. Truman, Nyikita Sz. Hruscsov, John F. Kennedy, Mahátma Gandhi, Mao Ce-tung.</u></p> <p><i>Kronológia:</i> 1945 az ENSZ létrejötte, <u>1947 a párizsi béke, a hidegháború kezdete</u>, India függetlenné válása, 1948 Izrael Állam megalapítása, 1949 az NSZK és az NDK megalakulása, kommunista fordulat Kínában, 1955 a Varsói Szerződés létrehozása.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Berlin, Németországi Szövetségi Köztársaság (NSZK), Német Demokratikus Köztársaság (NDK), Közel-Kelet, Izrael Észak- és Dél-Korea, Vietnam, Kuba, Afganisztán.</u></p>
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Beszélgetés a kollektív bűnösség elvéről. – A kitelepítések irányainak és létszámának grafikus ábrázolása. – Információk gyűjtése a főbb hidegháborús konfliktusokról (Korea, Suez, Kuba, Vietnam). – Beszámoló készítése a Mao Ce-tung-i diktatúra jellemzőiről (pl. „nagy ugrás”, kulturális forradalom). – Képek, idézetek gyűjtése Mahátma Gandhi életútjáról.

5.4 Az általános tantervű képzés 12. évfolyam

A tantárgyi óraszámok megoszlása az egyes témakörök között

Témakör	Óraszám
Háborútól forradalomig	10+4
Az 1956-os forradalom és szabadságharc	7+4
A kádári diktatúra	7 +4
A kétpólusú világ és felbomlása	8+3
A rendszerváltoztatás folyamata	8+4
A világ a 21. században	6+3
Magyarország a 21. században	10+5
A magyarság és a magyarországi nemzetiségek a 20-21. században	10+5
Ismétlés, felkészülés az érettségire	22+4
10. Összesen:	124 óra

Témakör	Háborútól forradalomig	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Magyarország részvétele a második világháborúban. A háború vége és az ország szovjet megszállása.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus múzeum látogatás alkalmával Tárgyi: interaktív tábla, projektor	
A témakör nevelési fejlesztési céljai	Magyarország szovjet mintára történő erőszakos átalakításának, a kommunista diktatúrának elítélése. A szovjet megszállás és az ebből fakadó korlátozott állami szuverenitás következményeinek azonosítása. A totális kommunista diktatúra emberiség elleni bűneinek megismerése, elítélése.	
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Tananyagok
<p>Az átmenet évei Magyarországon</p> <p>-A háború utáni újrakezdés: a kommunisták térnyerése és az újjáépítés. -A történelmi berendezkedés felszámolása: földosztás, népbíróságok, köztársaság. -A korlátozott többpártrendszer: választások 1945, 1947</p> <p>A szovjetizálás Magyarországon</p> <p>-Az egypárti diktatúra kiépítése. -Államosítás és kollektivizálás. -Konceptációs perek, egyházüldözés. -A keleti blokk.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A diktatúra kulturális jellemzőinek felismerése képeken, művészeti alkotásokon. - A társadalom fölött gyakorolt totális kontroll eszközeinek azonosítása különböző források segítségével. - A tanultak felhasználása új helyzetekben. <i>(Pl. Magyarország szovjetizálása.)</i> - Egy történelmi oknyomozás megtervezése. <i>(Pl. Tóth Ilona ügye.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Annak felismerése, hogy Magyarország szovjet megszállása miként határozta meg az ország sorsát. - A korlátozott magyar parlamentarizmus és az egypárti diktatúra összehasonlítása. - A demokrácia felszámolása során alkalmazott eszközök azonosítása konkrét példákkal alátámasztva. - Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentés rétegeinek feltárása. <i>(Pl. a Rákosi-korszak viccei.)</i> 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról . <i>Dráma és színház:</i> Dokumentum filmek, híradók elemzése. <i>Testnevelés:</i> Olimpiatörténet, magyar részvétel és sikerek a</p> <p>Feladatlap a múzeumi órához Naplók, visszaemlékezések, versek Dokumentum-filmek és játék-filmek 1956-ról Képek a táblára készítéséhez Fogalomtár Középiskolai történelmi atlasz Tankönyv</p>

	<p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A kommunista diktatúra sajátosságainak bemutatása a Rákosi-rendszer példáján. – Érvek gyűjtése feltevések mellett és ellen, az érvek kritikai értékelése. <i>(Pl. koncepciók perék.)</i> – Magyarország szovjetizálása főbb jellemzőinek bemutatása. – Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. az 1945. és 1947. évi választások eredményei.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Múltban élt emberek életének összehasonlítása a jelennel. <i>(Pl. Közép-Európa államai a szocializmus időszakában és napjainkban.)</i> <p>Tanult helyek megkeresése a térképen. <i>(Pl. a két tömb meghatározó államai.)</i></p>	korszak olimpiáin.	
Fogalmak, adatok, lexika	<p>Fogalmak: népbíróság, háborús bűnös, földosztás, államosítás, forint, Magyar Kommunista Párt, Független Kisgazdapárt, szalámitaktika, Magyar Dolgozók Pártja, népköztársaság, pártállam, internálás, Államvédelmi Hatóság (ÁVH), tanácsrendszer, beszolgáltatás, aranycsapat.</p> <p>Személyek: Tildy Zoltán, Kovács Béla, Mindszenty József, Rákosi Mátyás, Rajk László, Sulyok Dezső, Slachta Margit.</p> <p>Kronológia: 1945 szovjet megszállás, választás Magyarországon, földosztás, 1947 kékcédulás választások, 1948 MDP megalakulása, 1948–1956 a Rákosi-diktatúra, 1949 kommunista alkotmány.</p> <p>Topográfia: Sztálinváros (Dunaújváros), Recsk Hortobágy.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – A kékcédulás választások feldolgozása adatsorok és a választási törvény értelmezésével. – Beszélgetés az átmeneti időszak demokratikus jellegéről. – Internetes gyűjtés a Rákosi-időszak vicceiből és karikatúráiból – a mögöttük kirajzolódó korkép értékelése. – Családi történetek, fényképek, tárgyak gyűjtése feldolgozása, bemutatása a Rákosi időszakból. – Egy kiemelkedő koncepció per (pl. Mindszenty-per) feldolgozása. – A Terror Háza Múzeum meglátogatása. – Tanulmányi kirándulás a Recski Nemzeti Emlékparkba. 		

	<ul style="list-style-type: none"> – Beszámoló készítése a diktatúra prominens szereplőiről, felelőseiről (pl. Rákosi Mátyás, Gerő Ernő, Péter Gábor, Rajk László). – Kommunista propaganda plakátok gyűjtése és értelmezése. – A korszakkal kapcsolatos filmek / filmrészletek megtekintése és értelmezése. – Beszámoló készítése a korabeli magyar sporteredményekről.
Javasolt helytörténeti óra témái	Helybeli plakátok gyűjtése és elemzése a korszakból – könvtári óra, találkozó helytörténésszel

Témakör	Az 1956-os forradalom és szabadságharc		Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	Az ország szovjet megszállása. A Rákosi-diktatúra		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár		
	Tárgyi: interaktív tábla, CD lejátszó		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az 1956-ban idegen elnyomás és zsarnokság ellen föllázadt emberek, közösségek bátorságának, feladatvállalásának, adott esetekben hősiességének értékelése, a hazafiságra nevelés és a nemzeti öntudat megerősítése érdekében. A szabadságharc hősei és áldozatai sorsának átélése, a szolidaritás érzésének felkeltése. Annak felismerése, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc jelenlegi demokratikus rendünk talpköve. A tanuló megérti, hogy Magyarországnak 1956-ban a rendkívül kedvezőtlen nemzetközi helyzetben, az erőegyensúlyra épülő politikai viszonyrendszerben nem sikerült kiszakadnia a szovjet tömbből. Látja a magyar és az egyetemes történelem összefüggéseit. Átlátja, hogy nehéz történelmi helyzetben az egyes emberek nézeteit, döntéseit és cselekedeteit élethelyzetük miként befolyásolja. Október 23-i nemzeti ünnepünk eseményeinek megismerése a méltó megünneplés céljából.		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
A forradalom -A forradalom okai és közvetlen előzményei. -A forradalom céljai. -Békés tüntetésből fegyveres felkelés – október 23. -A nemzet forradalma (Forradalmi Bizottságok,	<i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc okainak és főbb fordulópontjainak bemutatása. - Ismeretszerzés személyes beszélgetésekből és megfigyelésből. (Pl. az 1956-os események résztvevőinek visszaemlékezéseiből.) 		<i>Dráma és színház</i> Dokumentumfilmek, híradók elemzése. <i>Testnevelés:</i> Olimpiai történet, magyar részvétel és
			Feladatlap a múzeumi órához Naplók, visszaemlékezések, versek

<p>Munkástanácsok, nemzeti összefogás).</p> <p>A nemzet szabadságharca</p> <p>-Szabadságharc a fővárosban és vidéken.</p> <p>-A fegyveres ellenállás hősei.</p> <p>-Út a győzelemig és a kormánypolitika változásai.</p> <p>-A szabadságharc nemzetközi háttere és visszhangja a nagyvilágban.</p> <p>-Szovjet intervenció: a szabadságharc utóvédharcai és leverése.</p>	<p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - 1956 szimbólumainak értelmezése. - Feltételezések megfogalmazása híres emberek viselkedésének mozgatórugóiról. (Pl. Nagy Imre/Kádár János 1956-os szerepvállalása.) <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Beszélgetés egy történelmi témáról. (Pl. a Nyugat magatartása 1956-ban. - Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc nemzetközi összefüggéseinek bemutatása. - A forradalom és szabadságharc értékelése. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A világtörténet, az európai és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. (Pl. az 1956-os forradalom és környezete.) 	<p>sikerek a korszak olimpiáin</p>	<p>Dokumentum-filmek és játék-filmek 1956-ról</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p>Fogalmak: MEFESZ, pesti srácok, Molotov-koktél, munkástanács, sortűzek.</p> <p>Személyek: Gerő Ernő, Maléter Pál, Nagy Imre, Iván Kovács László, Pongrácz Gergely, Kádár János.</p> <p>Kronológia: 1956. október 23. a forradalom kitörése, 1956. október 25. a Kossuth téri sortűz, 1956. november 4. a szovjet támadás.</p> <p>Topográfia: Kossuth tér és Corvin köz (Budapest), Mosonmagyaróvár, Salgótarján.</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Korabeli dokumentumok elemzése. - A forradalommal és szabadságharccal kapcsolatos archív- és játékfilmek/filmrészletek megtekintése és értelmezése. - Az 1956-os forradalom külpolitikai hátterének vizsgálata. - Információk gyűjtése a forradalom és szabadságharc kiemelkedő hőseiről és mártírjairól. - A Terror Háza Múzeum meglátogatása. 		
<p>Javasolt helytörténeti óra témái</p>	<p>1956-os forradalom helyi emlékművének megtekintése, látogatás a temetőben</p>		

Témakör	A kádári diktatúra		Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	A szovjet megszállás és a kommunista diktatúra jellemzői. Az 1956-os forradalom és szabadságharc kiemelkedő személyiségei és céljai. A határon túli magyarság sorsa. Október 23. mint iskolai ünnepély.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus		
	Tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az 1956-ot követő kegyetlen megtorlás adatainak megismerése, a törvénytelen bírósági tárgyalások, ítéletek jellemzőinek felismertetése, elítélése. A totális diktatúrát elfedni szándékozó demokratikusnak látszó „kellékek” beazonosítása, a rendszer lényegi reformálhatatlanságának felismerése. A hatalom által a társadalomra kényszerített kompromisszum jellemzőinek, eredményének és kártékonyságának tudatosítása, értékelése. A rendszer bukása okainak, körülményeinek sokoldalú elemzése. A Kádár-rendszer jellegének és mozgásterének megismerése. A szocialista időszak Magyarország további történelmére és jelenére gyakorolt hatásainak átlátása. Megérti a tanuló, hogy Kádár János személyisége és a nevével fémjelzett korszak miért osztja meg ma is a közvéleményt. Képes sokoldalúan elemezni a Kádár-rendszer válságának és bukásának okait, körülményeit, felismeri a rendszer lényegi reformálhatatlanságát.		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
A pártállami diktatúra és működése -A megtorlások időszaka, formái és áldozatai. -A pártállam és szervezetei. -Az erőszakos téveszesítés – a mezőgazdaság szocialista átszervezése. -Hamis társadalmi béke – a kádári alku. -Az elnyomás változó formái.	<i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i> – Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, diagramokból. <i>(Pl. a földterületük nagyságának változása 1956–1980 között.)</i> – Ismeretszerzés írásos forrásokból. <i>(Pl. a gazdasági mechanizmus reformja.)</i> – Emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a Kádár-korszak besúgóí; ellenzéke.)</i> <i>Történelmi gondolkodás:</i> – A megtorlás mértékének és jellegének vizsgálata.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Németh László, Nagy László, Sütő András, Weöres Sándor, Ottlik Géza, Örkény István <i>Színház és dráma:</i> dokumentumfilmek, híradók elemzése;	Dokumentum- és játékfilm a Kádár-korszakról DVD-n, Dokumentum-film a rendszer-váltásról DVD-n

<p>Gazdaság, társadalom, életmód</p> <p>-A tervgazdaság és a KGST. -A gazdasági reform és a második gazdaság. -A „gulyáskommunizmus”. -Népesedési folyamatok. -Kultúrpolitika, korlátozott nyilvánosság.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A tévesítés eszközeinek összehasonlítása a Rákosi-diktatúra időszakával. - Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek háttéréről. <i>(Pl. a magyar társadalom megbékélése a kádári hatalommal.)</i> - Tételmondat meghatározása, szövegtömörítés. <i>(Pl. a rendszerváltó pártok programjai.)</i> - Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárása. <i>(Pl. a Kádár-korszak viccei.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A „kádári alku” fogalmának értelmezése. - Az elnyomás formáinak bemutatása a Kádár-rendszer időszakában. - A gazdaság, társadalom és életmód főbb jellemzőinek bemutatása a Kádár-rendszer idején. - A kultúrpolitika jellemzőinek értelmezése, módszereinek bemutatása. - Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a parlamenti patkó az 1990-es választás után.)</i> - Beszámoló, kiselőadás tartása <i>(Pl. ifjúsági szubkultúrák a Kádár-korszakban címmel.)</i> - Beszámoló, kiselőadás tartása szépirodalomból, sajtótermékekből, rádió- és a tévéműsorokból <i>(1956-os események a megyében)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A világtörténet, az európai és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. összehasonlító kronológiai táblázat készítése.)</i> 	<p><i>Testnevelés:</i> Olimpiatörténet, magyar részvétel és sikerek a korszak olimpiáin.</p>	<p>A magyar popzene CD-n</p> <p>Fogalom ár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>A sport krónikája</p> <p>Tankönyv</p> <p>Megyei digitális anyagok</p>
---	---	---	---

Fogalmak, adatok, lexika	<i>Fogalmak:</i> Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP), munkásőrség, Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ), úttörő, termelészövetkezet, háztáji, III/III. ügyosztály, tervgazdaság, új gazdasági mechanizmus, hiánygazdaság, maszek, gulyáskommunizmus, „három T”. <i>Kronológia:</i> 1956–1989 a Kádár-rendszer, 1958 Nagy Imre és társainak kivégzése, 1968 az új gazdasági mechanizmus bevezetése.
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> - Információk gyűjtése a kultúrpolitika jellemzőiről, módszereiről. - Internetes gyűjtés a kádári időszak vicceiből. A mögöttük kirajzolódó korkép értékelése - Családi történetek, fényképek, tárgyak gyűjtése, feldolgozása, bemutatása a kádári diktatúra időszakából.
Javasolt helytörténeti óra témái	Kisvárdai a Kádár-korszakban: korabeli kisvárdai videófelvételek keresése, megtekintése és elemzése

Témakör	A kétpólusú világ és felbomlása	Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	A kétpólusú világ kialakulása a második világháborút követő években. A szovjet tömb és a nyugati integráció legfontosabb jellemzői. A hidegháborús szembenállás. A gyarmati rendszer felbomlása.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla, CD lejátszó	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A két világrendszer harcának, versengésének fontosabb állomásainak beazonosítása, a kommunista társadalmi-gazdasági berendezkedés fejlődésképtelenségének felismertetése. A modern technológia, a globalizációs folyamatok, a szabadság ideológiájának és a kommunikációs rendszerek szerepének azonosítása a szovjet típusú rendszerek bukásában. Érti a tanuló a két világrendszer közötti versengés legfontosabb mozgatórugóit. Átlátja és képes saját szavaival megfogalmazni, hogy melyek voltak a leglényegesebb különbségek a két szembenálló tömb országai között a politikai rendszer működése, a gazdaság, a társadalom és az életmód terén. Érti, hogy milyen tényezők vezettek a kétpólusú világrend megszűnéséhez.	

Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p>A Nyugat a 20. század második felében -A Nyugat gazdasági eredményei és a jóléti állam. -Emancipáció, szekularizáció, individualizáció. -Az 1968-as mozgalmak és a popkultúra.</p> <p>A szocializmus válsága és megrendülése -Az olajválság és hatásai a tőkés, illetve szocialista országokra. -A kis hidegháború. -A katonai egyensúly felborulása: a Szovjetunió gazdasági kimerülése. -Az ellenzék megszerveződése a szocialista országokban.</p> <p>A kétpólusú világ megszűnése -Németország újraegyesítése – a magyar szerepvállalás. -A Szovjetunió felbomlása. -A kommunista diktatúrák bukása Közép-Európában. -Jugoszlávia felbomlása, a délszláv háború.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Különböző élethelyzetek megfigyelése. <i>(Pl. mindennapi élet a vasfüggöny két oldalán.)</i> – Egy történelmi oknyomozás megtervezése. <i>(Pl. az SZKP XX. kongresszusa.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A fogyasztói társadalom és a jóléti állam jellemzőinek és problémáinak felidézése. – A kétpólusú világ megszűnéséhez vezető okok felidézése. – A délszláv háború okainak feltárása. – Feltevések történelmi személyiségek cselekedeteinek mozgatórugóiról. <i>(Pl. szovjet és amerikai politikusok szerepe a korszakban.)</i> – Elbeszélések, filmek vizsgálata a hitelesség szempontjából. – Mindennapi élethelyzetek elbeszélése, eljátszása a különböző szereplők nézőpontjából. <i>(Pl. a hippy-mozgalom.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A társadalom, a demográfia és az életmód jellegzetességeinek bemutatása a nyugati világban. – A tömegkultúra jelenségeinek bemutatása konkrét példák alapján. – A közép-európai ellenzéki mozgalmak jelentőségének bemutatása. – Képi és egyéb információk elemzése. <i>(Pl. szovjet és amerikai karikatúrák elemzése.)</i> 	<p><i>Színház és dráma:</i> tömegkommunikáció, a média és a mindennapi élet.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> Neumann János és a modern számítógépek. Az internet.</p> <p><i>Biológia:</i> a DNS és a géntechnológia.</p> <p><i>Fizika:</i> az űrkutatás.</p> <p><i>Ének-zene:</i> A beat és a rock. Szórakoztató zenei műfajok</p>	<p>Játékfilm és dokumentumfilm a vietnami háborúról DVD-n</p> <p>Zenei részletek a 60-70-es évek popzenei felvételeivel Plakátok, fényképek Dokumentumfilm a középkelet-európai rendszerváltásról DVD-n</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>

	<p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A közép-európai régió államai változásának nyomon követése térképen. – Kronológiai adatok rendezése. <i>(Pl. a hidegháború, enyhülés, kis hidegháború.)</i> <p>Egyszerű térképvázlatok készítése.</p>		
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> jóléti állam, prágai tavasz, Szolidaritás. <i>Személyek:</i> Nicolae Ceaușescu, <u>Mihail Sz. Gorbacsov</u>, Lech Wałęsa, VI. Pál, <u>II. János Pál</u>, <u>Ronald Reagan</u>, Helmuth Kohl. <i>Kronológia:</i> 1975 a helsinki értekezlet, 1989 a berlini fal lebontása, rendszerváltoztatás Közép-Európában, 1991 a Szovjetunió felbomlása, 1991–95 a délszláv háború. <i>Topográfia:</i> <u>Szlovákia</u>, <u>Ukrajna</u>.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Esszé készítése Mindennapi élet a vasfüggöny két oldalán címmel. – Tények és képek gyűjtése 1968 eseményeiből a nyugati és keleti tömbből. Párhuzamosságok keresése. 		
Javasolt helytörténeti óra témái			

Témakör egység	A rendszerváltoztatás folyamata	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	A Kádár-korszak legfontosabb politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális jellemzői. A szocialista rendszer válságának okai. A magyar rendszerváltozás fordulópontjai és főszereplői.	
További különleges feltételek	<p><i>Személyi:</i> történelem szakos középiskolai tanár</p> <p><i>Tárgyi:</i> interaktív tábla, számítógépes park</p>	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A békés rendszerváltás menetének ismerete, jelentőségének és árnyoldalainak tudatosulása. A demokratikus rendszer megteremtésének ellentmondásai (pl. forradalomszerű átalakulások társadalmi egyeztetés nélkül) az átalakulás jelentőségének értékelése, az ezt tagadó álláspontok kritikája. Annak belátása, hogy a rendszerváltozásnak nyertesei és vesztesei egyaránt voltak, nem mindig a társadalmi igazságosságnak megfelelően. A közösségi és egyéni érdekek ütközésének, kiegyenlítési törekvéseinek a felismerése a társadalomban. Magunk és mások kétféle mércével mérésének elutasítása.</p> <p>A tanulók tisztában vannak azzal, hogy melyek a rendszerváltozás előtti és az azt követő időszak politikai és gazdasági rendszere közötti legfontosabb különbségek. Reális kép alakul ki bennük Magyarország</p>	

	szerepéről és lehetőségeiről az európai integráción belül. Megértik a kisebbségi lét problémáit a Magyarországon élő etnikai és kulturális kisebbségek, illetve a határokon túl élő magyar kisebbség szempontjából egyaránt.		
	Követelmények		
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
<p>A Kádár-rendszer végnapjai -Az adósságválság kialakulása és következményei. -Az állampárt válsága: reformkommunisták és a keményvonalasok. -Az ellenzék megszerveződése -Az 1989-es év főbb politikai eseményei, a tárgyalásos forradalom; alkotmánymódosítás. - A harmadik Magyar Köztársaság kikiáltása.</p> <p>A rendszerváltoztatás -Az új pártok különböző ideológiák. -Az 1990. évi parlamenti és önkormányzati választás. -Az Antall-kormány megalakulása. -A rendszerváltoztatás ellentmondásai: alkuk és kompromisszumok (az elmaradt elszámoltatás).</p>	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i> – A gazdaság és a társadalom átalakulása főbb tendenciáinak megfigyelése grafikonok és adatsorok alapján.</p> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i> – A szocializmus válságának elemzése (külső és belső tényezők feltárása) Magyarországon. – A magyarországi rendszerváltoztatás főbb állomásainak felidézése. – A kádári diktatúra és az új demokratikus rendszer összehasonlítása.</p> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i> – A gazdasági rendszerváltoztatás legfontosabb kérdéseinek áttekintése és értékelése.</p> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i> A világtörténet, az európai és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. (Pl. összehasonlító kronológiai táblázat készítése.)</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Németh László, Nagy László, Sütő András, Weöres Sándor, Ottlik Géza, Örkény István.</p> <p><i>Dráma és színház:</i> dokumentumfilmek, híradók elemzése; stílusirányzatok:</p>	<p>Dokumentum-film a rendszerváltásról DVD-n</p> <p>A magyar popzene CD-n</p>

<p>A piacgazdaság kiépülése -A privatizáció – vesztesek és nyertesek. -A piacgazdaság kiépítése – a külföldi tőke szerepe. -A külkereskedelem átalakulása. -Gazdasági szerkezetváltás.</p>			
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> adósságspirál, Magyar Demokrata Fórum (MDF), Szabad Demokraták Szövetsége (SZDSZ), Magyar Szocialista Párt (MSZP), Fiatal Demokraták Szövetsége (Fidesz), Kereszténydemokrata Néppárt (KDNP), Nemzeti Kerekasztal, <u>rendszerátalakítás</u>, <u>visegrádi együttműködés</u>, <u>privatizáció</u>, kárpótlás, jogállam, Alkotmánybíróság, sarkalatos törvények, népszavazás. <i>Személyek:</i> Pozsgay Imre, Németh Miklós, <u>Horn Gyula</u>, <u>Antall József</u>, <u>Göncz Árpád</u>, <u>Orbán Viktor</u>. <i>Kronológia:</i> 1987 a lakiteleki találkozó, 1989–1990 a rendszerátalakítás, <u>1990 az első szabad választások</u>, 1991 a szovjet csapatok kivonulása Magyarországról.</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<p>A rendszerátalakító pártok plakátjainak és jel szavainak elemzése. – Kronológia készítése a rendszerátalakítás legfontosabb történéseiről. – Magyarország állam berendezkedésének nyomon kísérése a 20. század folyamán. – Interjú készítése egy családtaggal, ismerőssel a rendszerátalakítás időszakáról.</p>		
<p>Javasolt helytörténeti óra témái</p>	<p>Interjú-alany keresése – interjú</p>		

Tematikai egység	A világ a 21. században		Órakeret 9 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A vasfüggöny lebontása és következményei a keleti blokk országaiban. Globális problémák: urbanizáció, környezetszennyezés, terrorizmus, migráció, klímaváltozás.</p>		
<p>További különleges feltételek</p>	<p>Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla, földgömb, számítógépes park</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A globalizációs folyamatok, kihívások és az egységesülő Európa előnyeinek és hátrányainak sokoldalú feldolgozása, megítélése. Fő morális célok (demokrácia, antirasszizmus, háborúellenesség) esetenkénti ellentmondásainak a felismerése. A demokratikus értékek ismeretében a történelmi-társadalmi kérdések, folyamatok árnyalt megítélése.</p>		

	A tanulók megismerik a globalizáció fő mozgatórugóit, és tisztában vannak a világ fejlődésére gyakorolt hatásaival. Kialakul bennük a környezettudatos magatartás, értik a felelős állampolgári magatartás lényegét és az ehhez kapcsolódó egyéni feladatokat, valamint felismerik a társadalom egészének érdekeit. Tisztában vannak az EU szerepével, és reális kép alakul ki bennük Magyarország szerepéről és lehetőségeiről az integráción belül.		
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p>Az átalakuló világ -A világgazdaság hagyományos centrumai: az Amerikai Egyesült Államok és szövetségesei. -A világpolitika és világgazdaság új súlypontjai: Oroszország, Kína. -Óriásvállalatok a globális térben.</p> <p>A globális világ -Demográfiai változások, népmozgások. -Az iszlamizmus térhódítása. -A kereszténység helyzete a globalizálódó világban. -Válsággócok, helyi konfliktusok és terrorizmus. -Globalizáció és kultúra. -A hagyományos és új identitások – értékek és értékviselés. -Demokratikus közbeszéd és politikai korrektség.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Válsággócok azonosítása térkép segítségével (pl. Közel-Kelet, Ukrajna). - Az internet felhasználása történelmi ismeretek szerzésére. <i>(Pl. atomfegyverrel rendelkező országok az ezredforduló után, legfrissebb változások)</i> - Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák, vázlatok) készítése. <i>(Pl. a mai hatalmi viszonyokat bemutató ábra.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A globalizáció előnyeinek és hátrányainak, valamint kockázatainak összevetése. - A többpólusú világ főbb jellemzőinek felidézése. - A népességrobbanás és népességfogyás problémáinak áttekintése. - A migráció okainak feltárása (a gazdasági bevándorlás és a menekültkérdés esetében). - Adatok, modellek, elbeszélések elemzése a bizonyosság, a lehetőség és a valószínűség szempontjából. <i>(Pl. globális világ fejlődésének határai.)</i> - Erkölcsei kérdéseket felvető helyzetek felismerése, bemutatása. <i>(Pl. klónozás)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A transznacionális vállalatok működésének bemutatása konkrét példák alapján. 		
		<p><i>Földrajz:</i> az EU kialakulása, jellemzői, tagállamai; globális világgazdaság napjainkban, globális környezeti problémák; népesség, népesedés, urbanizáció; fejlődő és fejlett országok gazdaságának jellemzői; Kína.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> Információk gyűjtése az internetről. Bemutatók, dokumentumok készítése.</p>	<p>Ismeretterjesztő film a környezetszennyezésről DVD-n</p> <p>Képek tabló készítéséhez</p> <p>Szerepkártyák szerepjátékhoz, vitához</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiszkolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p> <p>Aktuális információk az</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Tabló készítése önállóan gyűjtött képekből. <i>(Pl. globális környezeti problémák.)</i> - Beszélgetés (vita) társadalmi, történelmi témákról. <i>(Pl. Brazília, Oroszország, India, Kína) megnövekedett szerepe.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A világgazdaság résztvevőinek elhelyezése a globális térben. - A világtörténet, az európai történelem, a magyar történelem eltérő időbeli ritmusának és kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. centrumok és perifériák napjainkban.)</i> 	Információs társadalom. Információkeresés, információ-felhasználás.	interneten az EU-ról
Fogalmak, adatok, lexika	Fogalmak: modern kori migráció, multikulturalizmus, párhuzamos társadalom, népességrobbanás, iszlamizmus, terrorizmus, globalizáció.		
Javasolt tevékenységi formák	Vita a globalizáció előnyeiről és hátrányairól. – A globalizációval kapcsolatos napi hírek gyűjtése és elemzése.		
Javasolt helytörténeti óra témái			

Témakör	A magyarság és a magyarországi nemzetiségek a 20-21. században	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	A társadalmi tagozódással kapcsolatos korábbi történelmi és földrajzi ismeretek, valamint személyes tapasztalatok.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A társadalom makro- és mikrostruktúráját alkotó elemek azonosítása. A társadalom tagoltságából eredő egyenlőtlenségek felismertetése, ezek okainak azonosítása. A társadalmi felelősségvállalás elvi szükségességének megértése és néhány gyakorlati módjának megismertetése. A kisközösségek szerepe a helyi, lokális és országos ügyek alakításában.	

Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p>A határon túli magyarok -A politikai rendszerek változásai és hatásaik a magyar kisebbség helyzetére. -Demográfiai jellemzők és folyamatok. -Az asszimilációs politika megnyilvánulásai. -Autonómia és kisebbségi jogok kérdése. -Anyanyelvű oktatás és kultúra. -Magyarok a nagyvilágban – a szóránymagyarország.</p> <p>A magyarországi nemzetiségek, a magyarországi cigányság</p> -A politikai rendszerek változásai és hatásaik a nemzetiségek helyzetére. -A cigányok/romák 20–21. századi története. -Demográfiai jellemzők és folyamatok. -Kulturális autonómia és kisebbségi jogok a mai Magyarországon. -Anyanyelvű oktatás és kultúra.	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A magyarországi németek kitelepítésének felidézése források alapján. - Családtípusok azonosítása és jellemzése személyes tapasztalatok és a médiából vett példák alapján. <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A határon túli magyar nemzeti közösségek küzdelmeinek áttekintése Trianontól napjainkig. - A nemzeti-, a közép-európai-, valamint az európai identitás értelmezése. <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A kisebbségben élő magyarság egy kiemelkedő személyiségének bemutatása. - A magyarországi romák helyzetének, problémáinak bemutatása napjainkban. - Aktuális szocializációs kérdések, dilemmák és problémák megvitatása. - A többes identitás fogalmának és gyakorlati érvényesülésének megvitatása. - Egy nemzeti kisebbség, valamint egy hátrányos helyzetű társadalmi csoport életének bemutatása szóban vagy írásban. <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az adott téma tanulmányozásához leginkább megfelelő térkép kiválasztása különféle atlaszokból. <i>(Pl. Magyarország népesedési viszonyainak, az életkörülmények változásainak bemutatása.)</i> 	<p><i>Földrajz:</i> Magyarország régiói; demográfiai mutatók; a magyar tájak kulturális, néprajzi értékei.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> információkeresés, információ-felhasználás.</p>	<p>Dokumentum-filmek a szubkulturákról DVD-n</p> <p>Feladatlap és szerepkártyák vitához</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>

Fogalmak, adatok, lexika	Fogalmak: kitelepítés, Beneš-dekrétum, lakosságcsere, falurombolás, kettős állampolgárság, diszkrimináció, Személyek: Esterházy János, Márton Áron, Tőkés László. Kronológia: 1944–1945 magyarellenes atrocitások, 1990 fekete március. Topográfia: Csúrog, Jarek, Duna-delta, Marosvásárhely, Székelyföld.
Javasolt tevékenységi formák	Népszámlálási adatok, statisztikai adatsorok segítségével a határon túli magyarság létszámadatainak a nyomon követése 1920-tól a közelmúltig, következtetések levonása az adatokból. – Információk gyűjtése a magyar kisebbségek önszerveződésének, érdekvédelmének intézményeiről a 21. században.
Javasolt helytörténeti óra témái	

Témakör	Rendszerező ismétlés	Órakeret 26 óra
Előzetes tudás	A középiskolai történelem, állampolgári ismeretanyag.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az érettségi témakörök rendszerező ismétlése során felkészülés az érettségi vizsgára.	

A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló:

- ismeri és értékeli a magyar nemzetnek a polgári átalakulás és nemzeti függetlenség elérésére tett erőfeszítéseit, az 1848–1849-es forradalmat és szabadságharcot követő időszakban; a kor kiemelkedő magyar politikusait és azok nézeteit, véleményt tud formálni a kiegyezésről;
- fel tudja idézni az első világháború előzményeit, a háború jellemzőit és fontosabb fordulópontjait, értékeli a háborúkat lezáró békék tartalmát, és felismeri a háborúnak a 20. század egészére gyakorolt hatását;
- bemutatja az első világháború magyar vonatkozásait, a háborús vereség következményeit; példákat tud hozni a háborús helyzetállásra;
- képes felidézni azokat az okokat és körülményeket, amelyek a történelmi Magyarország felbomlásához vezettek;
- tisztában van a trianoni békediktátum tartalmával és következményeivel, be tudja mutatni az ország talpra állását, a Horthy-korszak politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális viszonyait, felismeri a magyar külpolitika mozgásterének korlátozottságát;
- össze tudja hasonlítani a nemzetiszocialista és a kommunista ideológiát és diktatúrát, példák segítségével bemutatja a rendszerek embertelenségét és a velük szembeni ellenállás formáit;
- képes felidézni a második világháború okait, a háború jellemzőit és fontosabb fordulópontjait, ismeri a holokausztot és a hozzávezető vezető okokat;
- bemutatja Magyarország revíziós lépéseit, a háborús részvételét, az ország német megszállását, a magyar zsidóság tragédiáját, a szovjet megszállást, a polgári lakosság szenvedését, a hadifoglyok embertelen sorsát;
- össze tudja hasonlítani a nyugati demokratikus világ és a kommunista szovjet blokk politikai és társadalmi berendezkedését, képes jellemezni a hidegháború időszakát, bemutatni a gyarmati rendszer felbomlását és az európai kommunista rendszerek összeomlását;
- bemutatja a kommunista diktatúra magyarországi kiépítését, működését és változatait, az 1956-os forradalom és szabadságharc okait, eseményeit, és hőseit, összefüggéseiben szemléli a rendszerváltoztatás folyamatát, felismerve annak történelmi jelentőségét;
- bemutatja a gyarmati rendszer felbomlásának következményeit, India, Kína és a közkeleti régió helyzetét és jelentőségét;
- ismeri és reálisan látja a többpólusú világ jellemzőit napjainkban, elhelyezi Magyarországot a globális világ folyamataiban;
- bemutatja a határon túli magyarság helyzetét, a megmaradásért való küzdelmét Trianontól napjainkig;
- ismeri a magyar cigányság történetének főbb állomásait, bemutatja jelenkori helyzetét;
- ismeri a magyarság, illetve a Kárpát-medence népei együttélésének jellemzőit, példákat hoz a magyar nemzet és a közép-európai régió népeinek kapcsolatára, különös tekintettel a visegrádi együttműködésére;
- ismeri hazája államszervezetét, választási rendszerét.

6. Emelt szintű humán képzés

9–10. évfolyam

A középiskola első két évfolyamának témakörei az ókortól a 19. század közepéig ölelik fel a magyar és egyetemes történelem fontosabb folyamatait, jelenségeit, eseményeit, illetve az ehhez kapcsolódó tanulási eredményeket és fejlesztési feladatokat. A magyar és európai identitásunk alapját képező civilizációkhoz, korszakokhoz, történelmi eseményekhez tartozó témakörök az általános iskola után ismét előkerülnek, ám új megközelítéssel és bővülő tartalommal. Míg a témák többsége 5–6. évfolyamon a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően többnyire életmódtörténeti és portré témakörökbe rendeződtek, a középiskolában előtérbe kerül a politikai, társadalmi, gazdasági és kultúrtörténeti megközelítés, a hangsúly a korszakok gazdasági változásaira, társadalmi szerkezetére, politikai modelljeire és világméretűre helyeződik.

Az egyetemes és a magyar történelmi témák általában külön témakörökbe szerveződnek, mivel előbbiek jobbra tematikus, utóbbiak pedig tematikus és eseménytörténeti jellegűek. A magyar történelem eseményei és folyamatai az egyetemes történelem által felrajzolt háttér előtt, nemzetközi összefüggésekbe ágyazva jelennek meg.

A strukturáltabb szempontok és bővebb ismeretek mellett az egyes témák feldolgozási módja is változik. A szemléletes megjelenítés és a történetek tanítása mellett egyre nagyobb szerepet kapnak az önállóan végzett információszerező és –feldolgozó tevékenységek, a forrásokkal végzett különböző műveletek és a problémaközpontú tárgyalási mód.

6.1 Emelt szintű humán képzés 9. évfolyam

A tantárgyi óraszámok megoszlása az egyes témakörök között

Témakör	Óraszám
Civilizáció és államszervezet az ókorban	13+6
Vallások az ókorban	5+7
Hódító birodalmak	6+6
A középkori Európa	10+9
A magyar nép eredete és az Árpád-kor	14+9
A középkori Magyar Királyság fénykora	13+10
Összesen	108 óra

Témakör	Civilizáció és államszervezet az ókorban		Órakeret 19 óra
Előzetes tudás	Az őskori ember világa. Ókori keleti örökségünk (időszámítás, írás, tudományos ismeretek, építmények). A Periklész kori Athén. Római államférfiak (Caesar, Augustus)		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla, szemléltetéshez albumok, audiovizuális anyagok, történelmi atlasz,		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az emberi faj fennmaradása a természet és a társadalom szerves összefüggésében lehetséges, ezért lényeges a „gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan” elv elfogadása. Az ember az alkotó munka során állandóan felhasználja tapasztalatait, ismereteit. A közösség teremti meg az embert, az ember viszont létrehozza és fenntartja közösséget. A közösségek vallási törvényekkel, szokásokkal, szabályokkal, az államok jogrenddel teremtik meg az együttélés szükséges feltételeit. A társadalom tagolt, melyben az engedelmesség, az emberek közötti kölcsönös függés és hierarchia egyaránt fontos.</p> <p>A tanuló felismeri, hogy a történelem különböző szaktudományok módszereit és eredményeit hívja segítségül a múlt rekonstruálásához, mivel a történelmi források sokszínűek.</p> <p>A különböző államformák (királyság, köztársaság) és a hatalomgyakorlás eltérő formáinak (demokrácia, diktatúra) jellemzői, és azok egyénekre és közösségekre gyakorolt hatásainak azonosítása. A közügyekben való részvétel fontosságának elfogadása. A humánus, a szépség és jóság antik eszméje megbecsülése, a művészi értékek megóvásának szükségessége.</p> <p>Az európai civilizáció gyökereinek feltárása. Az ókori demokrácia alapelveinek megismerése, vázlatos összehasonlítása a modern demokrácia alapelveivel.</p>		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
A Közel-Kelet civilizációi – Az állam működése az Óbabiloni Birodalom példáján. – Tudomány. – A pénz megjelenése. A görög civilizáció – A görög anyagi kultúra öröksége.	– Az állam szerepének bemutatása Hammurapi törvényeinek elemzésén keresztül. – Az ókori civilizációk jelentőségének és kulturális hatásainak felismerése. – Az ókori civilizációk azonosítása térképen. – Az ókori civilizációk kulturális és vallási jellemzőinek bemutatása. – A különböző civilizációk közötti különbségek azonosítása. – Pannónia jelentősebb városainak azonosítása.		<i>Könyvtárhasználat:</i> forrás és dokumentumtípusok <i>Földrajz:</i> kontinensek, rasszok, térképolvasás. Film/DVD vagy/könyv a régészeti ásatásokról Múzeumi feladatlap a helyi múzeum megtekintéséhez

<ul style="list-style-type: none"> – A filozófia és a történetírás. – A görög embereszmény. – A hellenisztikus kultúra elterjedése. <p>Az athéni demokrácia</p> <ul style="list-style-type: none"> – Arisztokratikus köztársaság és demokrácia. – Kleiszthenész és Periklész. – Az athéni államszervezet és működése. <p>A római civilizáció</p> <ul style="list-style-type: none"> – Római városépítéset, amfiteátrumok, fürdők, vízvezetékek és utak. – A római jog néhány máig élő alapelve. – A birodalom kiterjedése és a provinciák (Pannónia). – A latin nyelv és írás elterjedése. 	<ul style="list-style-type: none"> – A római jog alapelveinek felidézése és azonosítása. – Az athéni demokrácia és a római köztársaság működésének bemutatása. – A Periklész-kori athéni demokrácia ellentmondásainak feltárása. – A demokrácia és a diktatúra összehasonlítása. – A demokrácia melletti érvek megfogalmazása. – Az athéni demokrácia összehasonlítása a modern demokráciával. – Caesar diktatúrája előzményeinek, okainak feltárása. <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Forrástípusok felismerése, információgyűjtés és azok rendszerezése. <i>(Pl. az első civilizációkról fennmaradt források csoportosítása különböző szempontok szerint.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Lényeg kiemelése írott szövegből, ismeretek problémaközpontú elrendezése. <i>(Pl. egy folyamvölgyi kultúra sajátosságainak bemutatása Hammurapi törvényei alapján.)</i> <i>Összefoglaló táblázatok készítése</i> – Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására, ellenérvek gyűjtése meghatározott álláspontok cáfolására. <i>(Pl. az arisztokratikus és a demokratikus kormányzás előnyeiről, hátrányairól.)</i> kooperatív vita – Történelmi-társadalmi adatok, modellek és elbeszélések elemzése a bizonyosság, a lehetőség és a valószínűség szempontjából. <i>(Pl. Spártáról kialakult hagyományos kép árnyalása.)</i> – Különböző szövegek, hanganyagok, filmek stb. vizsgálata a történelmi hitelesség szempontjából, <i>(Pl. Hellász történelmét feldolgozó filmek.)</i> 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> az írás kialakulása, jelentősége, teremtéstörténetek, nyelvcsaládok.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> az ókori Kelet <i>(pl. a gízai piramisok).</i></p> <p><i>Matematika:</i> a számegyenes, az idő mértékegységei (nap, hónap, év, évtized, évszázad).</p>	<p>Film/DVD, vagy/és könyv az egyiptomi kultúrával kapcsolatban</p> <p>Papíralapú képek tablókészítéshez a távol-keleti művészetről</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p> <p>Falitérkép</p>
--	--	---	---

	<p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i> Szóbeli beszámoló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretek alapján. (Pl. az ókori keleti civilizációk jellegzetes tárgyi emlékeinek és kulturális örökségének feldolgozása.)- <i>Könyvtári források felhasználása</i> <i>Tájékozódás térben és időben</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Megismert történelmi események időrendbe állítása. (Pl. ókori keleti civilizációk ábrázolása idővonalon.) – A történelmi tér változásainak leolvasása térképekről. (Pl. Mezopotámia államainak elhelyezkedése, Egyiptom területi változásai.) 		
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> öntözéses földművelés, fáraó, piramis, hieroglifa, ékírás, múmia, Akropolisz, filozófia, jósa, olümpiai játékok, városállam/polisz, arisztokrácia, démosz, demokrácia, népgyűlés, sztratégosz, cserépszavazás, rabszolga, patrícius, plebejus, consul, senatus, dictator, néptribunus, császár, amfiteátrum, gladiátor, provincia, légió, limes, polgárjog.</p> <p><i>Személyek:</i> Hammurapi, Kleiszthenész, Periklész, Platón, Arisztotelész, Hérodotosz, Nagy Sándor, Julius Caesar, Augustus.</p> <p><i>Kronológia:</i> Kr. e. 3000 körül – Kr. u. 476 az ókor, Kr. e. 776 az első feljegyzett olümpiai játékok, Kr. e. 753 Róma alapítása a hagyomány szerint, Kr. e. 510 a köztársaság kezdete Rómában, Kr. e. 508 Kleiszthenész reformjai, Kr. e. 5. sz. közepe az athéni demokrácia fénykora, Kr. e. 44. Caesar halála, az ókori Izrael – Kr. u. 70 Jeruzsálem lerombolása, Kr. u. 395 a Római Birodalom kettéosztása.</p> <p><i>Topográfia:</i> Mezopotámia, Babilon, Egyiptom, Nílus, Olümpia, Athén, Alexandria, Itália, Róma, Római Birodalom, Pannónia, Aquincum, Savaria, Jeruzsálem</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Képek gyűjtése a különböző civilizációk kultúrájának bemutatásához. – Az ókori görög tudomány kulcsfogalmait bemutató idézetek, képi források gyűjtése. – Információk gyűjtése egy pannóniai kulturális emlékről, régészeti feltárásról, épületről vagy építményről. – Ábra készítése az athéni demokrácia és a római köztársaság működési rendjéről. – Ókori témájú filmek / filmrészletek elemzése, értelmezése. – Római kori emlékek felkeresése. 		

Témakör	Vallások az ókorban	Órakeret 12 óra	
Előzetes tudás	Az ókori keleti vallások – különös tekintettel az egyistenhitet hirdető zsidó vallás – szellemi, társadalmi gyökereinek megismerése, az emberi kultúra fejlődésére gyakorolt hatásainak megértése, görög istenek, Jézus élete és tevékenysége		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla, iskolai könyvtár, informatikaterem		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az ókori keleti vallások – különös tekintettel az egyistenhitet hirdető zsidó vallás – szellemi, társadalmi gyökereinek megismerése, az emberi kultúra fejlődésére gyakorolt hatásainak megértése.		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneshközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
politeizmus és monoteizmus – A politeizmus az ókori Keleten. – Görög és római istenek – A zsidó monoteizmus. A kereszténység kezdete – Jézus tanításai. – A páli fordulat. – Keresztény-üldözések, a kereszténység elterjedése a Római Birodalomban. – A Szentháromság-tan.	– A zsidó és a keresztény vallások jellemzőinek összehasonlítása. – A vallások a mindennapi életre gyakorolt hatásainak megállapítása. – A zsidó-keresztény hagyományok európai kultúrára gyakorolt hatásának bemutatása. – Bibliai történetek, személyek felidézése. – A kereszténység terjedésének végigkövetése térképen. – Az Ószövetség történelmi szereplőinek, helyszíneinek azonosítása bibliai idézetek alapján. – Jézus életével és a kereszténység terjedésével kapcsolatos filmek/ filmrészletek, regények elemzése, értelmezése. – Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése bibliai témákról <i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i> Forráselemzés, forrásrészletekből egy adott civilizációhoz tartozó vallás felismerése (Pl. politeizmus, monoteizmus megkülönböztetése)	<i>Testnevelés:</i> a sport- és olimpiatörténet alapjai, kapcsolódása a valláshoz <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> görög mitológia, homéroszi eposzok, az antik görög színház és dráma, <i>Könyvtárháznál:</i> információkeresési technikák <i>Vizuális kultúra:</i> Jézus élete és tanítása (film)	Audiovizuális információ-hordozók Sokszorosított vaktérképes feladatlap Képek a görög istenekről Fogalomtár Középiskolai történelmi atlasz Tankönyv

	<p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i> Szóbeli beszámoló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretek alapján. (Pl. az ókori keleti civilizációkhoz kapcsolódó vallások jellegzetességei) könyvtári források felhasználása <i>Tájékozódás térben és időben</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Megismert vallások civilizációkhoz rendelése térképen – Az Ószövetség történelmi szereplőinek, helyszíneinek azonosítása 		
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> politeizmus, monoteizmus, zsidó vallás, Ószövetség/Héber Biblia, Tízparancsolat próféta, jeruzsálemi templom, diaszpóra,, Messiás, keresztény vallás, keresztség és úrvacsora, apostol, misszió, Biblia, <u>Újszövetség</u>, evangélium, püspök, zsinat.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Kheopsz, Zeusz, Pallasz Athéné, Ábrahám, Mózes, Jézus, Szent Péter és Szent Pál apostolok, Constantinus</u></p> <p><i>Kronológia:</i> <u>a keresztény időszámítás kezdete (Kr. e. és Kr. u.), 313 a milánói rendelet, 325 a niceai zsinat.</u></p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Jeruzsálem, Kánaán, Júdea, Izrael, Palesztina, Betlehem.</u></p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Képek, ábrázolások gyűjtése a különböző tanult vallások jellegzetes építményeiről. – Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése antik mitológiai témákról. – Áttekintő táblázat / tabló készítése a görög-római hitvilágról. – Az Ószövetség történelmi szereplőinek, helyszíneinek azonosítása bibliai idézetek alapján. – Jézus életével és a kereszténység terjedésével kapcsolatos filmek/ filmrészletek, regények elemzése, értelmezése. – Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése bibliai témákról. 		
Javasolt helytörténeti óra témái	Látogatás a városi zsinagógában		

Témakör	Hódító birodalmak	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Sztyeppe népek, nomád életmód, iszlám hit	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos szaktanár, könyvtáros tanár Tárgyi: interaktív tábla, könyvtár, történelmi atlasz	

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri, hogy egy több évszázadon keresztül fennálló állam felemelkedésében és hanyatlásában több tényező együttes hatása játszik szerepet, valamint, hogy a hosszú életű birodalmak társadalma, gazdasági élete, politikai berendezkedése folyamatosan változik. Az iszlám világvallás civilizációformáló szerepének tudatosítása.			
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Tananyagok	
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények			
<ul style="list-style-type: none"> – Egy eurázsiai birodalom: a hunok – A nomád életmód, harcmódor és államszervezés. – A népvándorlás. – A Hun Birodalom. – Az ókor vége Nyugaton: – a Római Birodalom összeomlása, Róma örökösei Európa térképén. – Az Arab Birodalom és az iszlám – Mohamed tanításai és a Korán. – Az iszlám kultúra jellegzetességei. – Az Arab Birodalom és az arab hódítás. – Az arab hódítás feltartóztatása Európában: Poitiers, Bizánc. 	<ul style="list-style-type: none"> – A népvándorlás irányainak és résztvevőinek nyomon követése térkép segítségével a Kr. u. 4–8. sz. időszakában. – A sztyeppei állam működésének, sajátosságainak bemutatása. – A kora középkori Európa államalakulatainak azonosítása térképen. <p>Az iszlám vallás és az arab terjeszkedés közötti összefüggések feltárása.</p> <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Életmód jellegzetességeinek azonosítása elsődleges forrásból (Pl. beszámolók a hunokról) <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Különböző szövegek, hanganyagok, filmek vizsgálata a történelmi hitelesség szempontjából. (Pl. <i>Attila a hunok királya.</i>) – Feltevések megfogalmazása történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. (Pl. <i>Attila szerepe a Hun Birodalom megerősödésében és bukásában.</i>) – Különböző források összevetése (Pl. <i>zsidó vallás, kereszténység, iszlám tanításai</i>) – Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. (Pl. <i>az iszlám mindennapi életet szabályozó előírásainak betartása.</i>) 		<p><i>Földrajz:</i> a nomád népek szállásterülete és vándorlása</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Részletek a Koránból</p> <p><i>Matematika:</i> arab számok (hindu eredetű, helyi értékes, 10-es alapú, arab közvetítéssel világszerte elterjedt számírás), arab algebra.</p>	<p>Történelmi filmek (Attila, a hunok királya)</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p> <p>Projektor</p>

	<p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Beszámoló készítése népszerű tudományos irodalomból, szépirodalomból, rádió- és tévéműsorokból. (<i>Pl. nomád népek életmódja.</i>) <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Történelmi jelenségek közötti kapcsolat felismerése (<i>Pl. népvándorlás és a Római Birodalom válsága.</i>) Különböző birodalmak azonosítása a történelmi térképen, terjeszkedésük követése. 		
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> <u>népvándorlás</u>, <u>hunok</u>, <u>ortodox</u>, <u>iszlám</u>, <u>Korán</u>, kalifa. <i>Személyek:</i> <u>Attila</u>, Justinianus, <u>Mohamed</u>, Nagy Károly, I. Ottó.</p> <p><i>Kronológia:</i> 476 a Nyugatrómai Birodalom bukása, 622 Mohamed Medinába költözése, 732 a poitiers-i csata.</p> <p><i>Topográfia:</i> Hun Birodalom, Konstantinápoly, Bizánci Birodalom, Mekka, Poitiers, Frank Birodalom, Német-római Császárság.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> - A Római Birodalom bukása külső és belső okainak összegyűjtése. - A monoteista vallások (zsidó, keresztény, iszlám) összehasonlítása különböző szempontok alapján. - Kiselőadás, prezentáció készítése jellegzetes iszlám vallási épületekről, szokásokról. 		
Javasolt helytörténeti óra témái			

Témakör	A középkori Európa	Órakeret 19 óra
Előzetes tudás	A középkori élet szinterei és szereplői. A lovagi életmód és a keresztes hadjáratok; új mezőgazdasági eszközök és módszerek; a céhek. A középkori járványok.	
További különleges feltételek	<p>Személyi: történelem szakos középiskolai tanár</p> <p>Tárgyi: interaktív tábla</p>	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A keresztény vallás szerepe az európai szellemi és hatalmi expanzióban, az egyház társadalomépítő és -szabályozó tevékenységének azonosítása, távlatos jelentőségének megértése. Az egyéni érdekelttség kiterjedése, a hatalommegosztás elvének megjelenése az egyházi és világi, illetve a központi és helyi hatalom között mint meghatározó európai fejlődési mozgatórugók értékelése. A városokat megillető	

	<p>közösségi szabadságjog, kiegészülve az önkormányzatisággal, az ott élők számára fontos értéként jelent meg.</p> <p>A középkori keresztény civilizáció örökségének feltárása és a középkori városi civilizáció továbbélésének kimutatása a modern európai civilizációban. A rendiség azonosítása mint a modern állam középkori gyökere. A termelés új szervezeti formái társadalomformáló hatásának felismerése. Európa eltérő gazdasági fejlődésű régióinak különböző szempontok alapján történő összehasonlítása. A humanizmus örökségének kimutatása a modern ember gondolkodásmódjában. A Gutenberg-galaxis szerepének értékelése az emberi civilizációban.</p>		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p>A parasztság világa</p> <ul style="list-style-type: none"> – A hierarchikus világkép. – Az uradalom. – A jobbágyság kötelességei és jogai. – Az önellátástól az árutermelésig. – Éhínségek, járványok, felkelések. <p>Az egyházi rend</p> <ul style="list-style-type: none"> – az egyházi hierarchia, az egyházi intézményrendszer. – Az egyházszakadás és a 11. századi reform. – A szerzetesség. – Az eretnokség. – Kultúra és oktatás, a középkori egyetem. – Román és gótikus építészet – európai és magyar példák. <p>A nemesi rend</p>	<ul style="list-style-type: none"> – A középkor társadalmi, gazdasági, vallási és kulturális jellemzőinek bemutatása. – A társadalmi csoportok közötti jogi különbségek azonosítása. – Érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása a középkor világáról. – A középkor társadalmi berendezkedése és a rendi szemlélet értelmezése. – A jobbágyság jogainak és kötelességeinek rendszerezése. – Az egyház szerepének áttekintése a középkori Európában. – A középkori kolostori élet bemutatása képi vagy szöveges források segítségével. – A nyugati és keleti kereszténység összehasonlítása. – A lovagi életmód jellemzőinek azonosítása. – A városok életének bemutatása képek, ábrák és szöveges források alapján, kitérve a zsidóság városiasodásban játszott szerepére, valamint az antijudaista törekvésekre. <p>A céhek működésének jellemzése források alapján.</p> <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i> A Frank Birodalom közigazgatási rendszerének működése (Pl: <i>filmrészlet vagy írásos forrás alapján</i>) <i>Történelmi gondolkodás:</i></p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> lovagi költészet, vágánsköltészet, Boccaccio, Petrarca. Karoling betű</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> bizánci művészet, román stílus, gótika, reneszánsz (Leonardo, Michelangelo, Raffaello). Szent Vitus templom Prága</p>	<p>Mezőgazdasági eszközök képe, makettje</p> <p>Játékfilm a középkorról</p> <p>Faliterkép</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középkori történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p> <p>Művészet története című sorozat kötetei</p>

<ul style="list-style-type: none"> – Az uralkodói hatalom és korlátai (hűbériség, rendiség). – Lovagi eszmény és lovagi kultúra. – A keresztes hadjáratok eszméje. <p>A polgárok világa</p> <ul style="list-style-type: none"> – A középkori város és lakói. – A város kiváltságai (magyar példák alapján). – A céhek. – A helyi és távolsági kereskedelem. – A reneszánsz építészet (európai és magyar példák) 	<ul style="list-style-type: none"> – Kérdések önálló megfogalmazása. <i>(Pl. az uradalom felépítésével és működésével kapcsolatban.)</i> – Történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. <i>(Pl. Nagy Károly portréja krónikarészlet alapján.)</i> – Feltevések megfogalmazása egyes történelmi jelenségek háttéréről, feltételeiről, okairól. <i>(Pl. a mezőgazdaság fellendülésében szerepet játszó tényezők elemzése.)</i> – Különböző értékrendek összehasonlítása, saját értékek tisztázása. <i>(Pl. a középkori ember gondolkodásának átélése és megértése.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. <i>(Pl. a hűbéri viszony és hűbéri lánc bemutatását szolgáló ábra.)</i> -Szóbeli beszámoló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretek alapján <i>(Pl. művészek, épületek)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Európa városiasodott területeinek azonosítása <i>(Pl. Flandria, Lombardia)</i> 		<p>Íme a történelem című sorozat kötetei</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>uradalom</u>, <u>földesúr</u>, <u>majorság</u>, <u>jobbágy</u>, <u>robot</u>, <u>kiváltság</u>, <u>rend</u>, <u>pápa</u>, <u>érsek</u>, <u>cölibátus</u>, <u>szerzetes</u>, <u>bencés rend</u>, <u>ferences rend</u>, <u>eretnek</u>, <u>inkvizíció</u>, <u>kolostor</u>, <u>katolikus</u>, <u>szent</u>, <u>kódex</u>, <u>román stílus</u>, <u>gótikus stílus</u>, <u>reneszánsz</u>, <u>lovag</u>, <u>nemes</u>, <u>feudalizmus</u>, <u>hűbériség</u>, <u>király</u>, <u>rendi monarchia</u>, <u>keresztes hadjáratok</u>, <u>polgár</u>, <u>céh</u>.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Szent Benedek</u>, VII. Gergely, Assisi Szent Ferenc, Aquinói Szent Tamás, Leonardo da Vinci, Gutenberg, Dózsa György.</p> <p><i>Kronológia:</i> 476–1492 <u>a középkor</u>, 1054 az egyházszakadás, 1347 a nagy pestisjárvány.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Egyházi Állam</u>, <u>Anglia</u>, <u>Franciaország</u>, <u>levantei kereskedelmi hálózat</u>, <u>Velence</u>, <u>Firenze</u>, <u>Hanza kereskedelmi hálózat</u>, <u>Szentföld</u>.</p>		

Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Képek gyűjtése és rendszerezése román, gótikus és reneszánsz stílusú épületekről. – Képek gyűjtése az ortodox egyház jellegzetes épületeiről, szokásairól. – Áttekintő ábra készítése az egyházi hierarchiáról. – Prezentáció, bemutató készítése valamely szerzetes, illetve lovagrendről. – A város jellegzetes helyszíneinek, intézményeinek azonosítása egy fiktív középkori várost bemutató ábrán. – Kampányplakát készítése egy középkori témáról (pl. a keresztes háborúkban való részvétel hirdetése).
-------------------------------------	---

Témakör	A magyar nép eredete és az Árpád-kor		Órakeret 23 óra
Előzetes tudás	Mondák a magyarság vándorlásáról, mondák és történetek a honfoglalásról, kalandozásokról és az államalapításról. Géza fejedelem és (Szent) István király műve. Az Árpád-ház uralkodói, szentjei.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A magyarság korai története révén annak felismertetése, hogy az új tudás elsajátítása, a környező népektől való tanulás, az alkalmazkodási képesség fontos feltétele volt népünk fennmaradásának. A kereszténység felvétele és az erre épülő államalapítás teremtette meg a feltételeit a magyar állam megerősödésének és fejlődésének. Az országépítés során megjelenő új kihívásokra adott megfelelő válaszaival a kor politikai vezetése hozzájárult a társadalmi, gazdasági fejlődéshez, amely felerősítette mind a védekező, mind a támadó katonai erőt, melynek révén a Magyar Királyság a térség meghatározó államává vált. A tanuló felismeri és tudatosul benne, hogy a magyarság eredetére vonatkozó álláspontok különbözősége a források rendkívüli hiányosságából és az egyes szaktudományok (történettudomány, régészet, nyelvészet) kutatási eredményeinek egymásnak olykor ellentmondó adataiból fakad. Tudása elmélyül az államalapításról, megérti történelmi jelentőségét. Felismeri, hogy az Árpád-korban megszilárdult a keresztény magyar állam.		
	Követelmények		
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		Kapcsolódási Pontok
Magyar őstörténet és honfoglalás – Az eredet kérdései, a nyelvészet, a régészet, a	<ul style="list-style-type: none"> – A magyarság eredetére vonatkozó elméletek közötti különbségek megállapítása. – A mondák, a történelmi hagyomány és a történettudomány eredményeinek megkülönböztetése. 		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a magyar nyelv rokonsága,
			Régi magyar mondák

<p>néprajz és a genetika eredményei.</p> <ul style="list-style-type: none"> – A magyar törzsszövetség az Etelközben. – A honfoglalás okai és menete. A kalandozások – a lovas-íjász harcmodor. <p>Az államalapítás</p> <ul style="list-style-type: none"> – Géza és I. (Szent) István államszervező tevékenysége. – A földbirtokrendszer és a vármegyeszervezet. – Az egyházszervezés. <p>A magyar állam megszilárdulása az Árpád-korban</p> <ul style="list-style-type: none"> – Szent László, az országépítő. – Könyves Kálmán törvénykezési reformjai. – A kül- és belpolitika új irányai: III. Béla uralkodása. – II. András kora: az átalakuló társadalom. – Újjáépítés a tatárjárás után: IV. Béla. – Az Árpádok európai kapcsolatai. 	<ul style="list-style-type: none"> – A kalandozó hadjáratok céljainak azonosítása. – Géza fejedelem, I. (Szent) István és IV. Béla uralkodásának jellemzése és kulturális alkotások azonosítása értékelése. – A kereszténység felvétele és az államalapítás jelentőségének a felismerése. – A korai magyar történelmet és az Árpád-kort megjelenítő legfontosabb műemlékek. <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Kulcsszavak és kulcsmondatok keresése szövegben. <i>(Pl. Szent István törvényeiben.)</i> – Információk gyűjtése és önálló rendszerezése, értelmezése. <i>(Pl. az Aranybulla elemzése.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására, ellenvélemények cáfolására. <i>(Pl. a magyar honfoglalás lefolyása.)</i> – Kérdések megfogalmazása a források megbízhatóságára, a szerző esetleges elfogultságára, rejtett szándékaira vonatkozóan. <i>(Pl. korabeli utazók, krónikairók leírásainak elemzése.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Esszé írása történelmi-társadalmi témákról. <i>(Pl. Szent István államszervező tevékenysége.)</i> – Történelmi, társadalmi témák vizuális ábrázolása. <i>(Pl. a magyar társadalom változásai az Árpád-korban.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <p>Tanult események, jelenségek topográfiai helyének meghatározása térképen. <i>(Pl. a magyarság vándorlásának fő állomásai.)</i></p>	<p>története, nyelvcsaládok, régi magyar nyelvemlékek: a Tihanyi apátság alapítólevele, Halotti beszéd és könyörgés, Ómagyar Mária-siralom. Eredetmondák <i>(pl. Arany János: Rege a csodaszarvasról).</i> <i>Vizuális kultúra:</i> építészeti emlékek (templomok) azonosítása</p>	<p>Játékfilm a honfoglalás koráról</p> <p>Játékfilm Szent Istvánról</p> <p>CD-rom a honfoglalás és államalapítás koráról</p> <p>Múzeumi feladatlap a múzeum látogatáshoz</p> <p>Ismeretterjesztő film az Árpád-házi uralkodókról</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
--	---	--	--

Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> <u>finnugor</u>, <u>törzs</u>, <u>fejedelem</u>, <u>kabarok</u>, <u>vérszerződés</u>, <u>honfoglalás</u>, <u>kettős honfoglalás elmélete</u>, <u>avarok</u>, <u>rovásírás</u>, <u>kalandozások</u>, <u>székelyek</u>, <u>vármegye</u>, <u>egyházmegye</u>, <u>érsekség</u>, <u>tized</u>, <u>nádor</u>, <u>ispán</u>, <u>kancellária</u>, <u>kettős kereszt</u>, <u>szászok</u>, <u>kunok</u>, <u>tatárok/mongolok</u></p> <p><i>Személyek:</i> <u>Álmos</u>, <u>Árpád</u>, az <u>Árpád-ház</u>, <u>Géza</u>, <u>I. (Szent) István</u>, <u>Koppány</u>, <u>Szent Gellért</u>, <u>Szent Imre</u>, <u>I. (Szent) László</u>, <u>Könyves Kálmán</u>, <u>III. Béla</u>, <u>II. András</u>, <u>IV. Béla</u>, <u>Szent Margit</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>895 a honfoglalás</u>, <u>907 a pozsonyi csata</u>, <u>997/1000–1038 I. (Szent) István uralkodása</u>, <u>1222 az Aranybulla</u>, <u>1241–1242 a tatárjárás</u></p>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Beszámoló készítése a magyar kalandozó hadjáratok irányairól, sikereiről és kudarcairól, valamint a magyarok harcmodoráról IKT eszközök segítségével. – A kalandozó hadjáratok jellegének megvitatása. – Áttekintő ábra készítése a Szent István-i állam- és egyházszervezetről. – Információgyűjtés Szent László kultuszáról a krónikák és néphagyományok tükrében. – Tabló összeállítása az Árpád-kor legfontosabb kulturális emlékeiből. – Folyamatábra készítése II. András politikai döntéseinek okairól és következményeiről. – Helytörténeti óra. Látogatás a helyi múzeumban.
Javasolt helytörténeti óra témái	Emlékek a honfoglalás korából és az Árpád-korból lakóhelyemen és környékén.

Témakör	A középkori Magyar Királyság fénykora	Órakeret 23 óra
Előzetes tudás	Nagy Lajos, a hódító és törvényhozó. Hunyadi János a törökellenes küzdelmek élén. Hunyadi Mátyás portréja.	
További különleges feltételek	<p>Személyi: történelem szakos középiskolai tanár</p> <p>Tárgyi: interaktív tábla</p>	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az országépítés során megjelenő új kihívásokra adott megfelelő válaszaival a kor politikai vezetése hozzájárult a társadalmi, gazdasági fejlődéshez, amely felerősítette mind a védekező, mind a támadó katonai erőt, melynek révén a Magyar Királyság a térség meghatározó államává vált.</p> <p>A korszak jelentős uralkodói politikai életpályájának megismerésén keresztül belátja, hogy Magyarország a közép-európai régió egyik legerősebb államaként fejlődött, sorsa több ponton összekapcsolódott a környező államok és Nyugat-Európa fejlődésével. Tudja, hogy az ország fejlődésének lehetőségeit lényegesen befolyásolta a tatárokkal és az oszmán törökökkel folytatott küzdelem.</p>	

Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p>Az Anjouk</p> <ul style="list-style-type: none"> – A királyi hatalom újbóli megszilárdítása I. Károly idején. – A visegrádi királytalálkozó. – Az 1351-es törvények. – Nagy Lajos hadjáratai. <p>A török fenyegetés árnyékában</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az Oszmán Birodalom. – Török hódítás a Balkánon. – Luxemburgi Zsigmond, a közép-európai uralkodó és a török veszély. – Hunyadi János, a politikus és hadvezér. – Hunyadi János törökellenes harcai. <p>Hunyadi Mátyás</p> <ul style="list-style-type: none"> – Mátyás útja a trónig. – A központosított királyi hatalom. – Jövedelmek és kiadások. – Birodalomépítő tervek. – Aktív védelem a török ellen. 	<ul style="list-style-type: none"> – A 14–15. századi magyar uralkodók politikai pályájának felidézése. – Érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása az egyes személyek cselekedeteiről, döntéseiről. – A késő középkori magyar állam és az Oszmán Birodalom főbb összecsapásainak felidézése. – Annak értékelése, hogy az Oszmán Birodalom terjeszkedő politikája milyen hatást gyakorolt a magyar történelemre. – Mátyás hatalom-gyakorlásának jellemzése. – A reneszánsz kultúra bemutatása Mátyás udvarában. – A 14–15. századi magyar történelmet megjelenítő fontos kulturális alkotások azonosítása. <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Tanultak felhasználása új feladathelyzetben. <i>(Pl. korstílusok azonosítása magyarországi műemlékeken.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán. <i>(Pl. a jobbágy fogalom jelentésváltozása.)</i> – Történelmi személyek jellemzése, feltevések megfogalmazása a cselekedeteinek mozgatórugóiról. <i>(Pl. Hunyadi Mátyás külpolitikája.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Esszé írása történelmi-társadalmi témákról. <i>(Pl. I. Károly gazdasági reformjainak okai.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Egyszerű térképvázlatok rajzolása információforrások alapján. <i>(Pl. Hunyadi János török ellenes hadjáratai.)</i> 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <p>-Janus Pannonius: Pannónia dicsérete, Katona József: Bánk Bán, Arany János: Toldi.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>-képzőművészeti alkotások megfigyelése, elemzése.</p> <p>-román, gótikus és reneszánsz emlékek Magyarországon.</p>	<p>Múzeumi feladatlap a helyi múzeum megtekintéséhez</p> <p>Film Hunyadi Mátyásról</p> <p>Múzeumi feladatlap a múzeum látogatáshoz</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> <u>aranyforint</u>, regálé, kapuadó, kilenced, bandérium, perszonalunió, sarkalatos nemesi jogok, fő- és köznemes, szabad királyi város, bányaváros, mezőváros, <u>kormányzó</u>, <u>szekérvár</u>, <u>végvár</u>, <u>szultán</u>, szpáhi,</p>		

	<p>janicsár, rendkívüli hadiadó, füstpénz, fekete sereg, <u>zsoldos</u>, Corvina, <u>Szent Korona</u>, Szent Korona-tan, Képes krónika.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>I. (Anjou) Károly</u>, <u>I. (Nagy) Lajos</u>, <u>Luxemburgi Zsigmond</u>, <u>Hunyadi János</u>, <u>I. (Hunyadi) Mátyás</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>1301 az Árpád-ház kihalása</u>, 1308. I. Károly uralkodásának kezdete, <u>1335 a visegrádi királytalálkozó</u>, 1351 I.(Nagy) Lajos törvényei, 1396 a nikápolyi csata, 1443–1444-es hosszú hadjárat, 1444 a várnai csata, 1453 Konstantinápoly eleste, <u>1456 a nándorfehérvári diadal</u>, <u>1458–90 Mátyás uralkodása</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Visegrád</u>, <u>Lengyelország</u>, <u>Csehország</u>, osztrák tartományok, Nikápoly, Várna, <u>Nándorfehérvár</u>, <u>Kolozsvár</u>, <u>Kenyérmező</u>, <u>Oszmán Birodalom</u>.</p>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Nándorfehérvár ostromának rekonstruálása különböző írásos és vizuális források alapján. – A korszak kiemelkedő személyiségeinek jellemzése, feltevések megfogalmazása a cselekedeteik mozgatórugóiról. (Pl. Hunyadi Mátyás külpolitikája.) – Hunyadi János és Mátyás híres ütközeteinek felidézése, bemutatása térképvázlatok és írott források segítségével. – Kiselőadás készítése 14–15. századi magyar történelem kulturális hagyatékának kiemelkedő emlékeiről. – A magyar középkor egy kiemelkedő helyszínének (pl. Pannonhalma, Diósgyőr, Székesfehérvár, Visegrád, stb.) meglátogatása és jellemzőinek bemutatása. – Gyűjtőmunka készítése Mátyás és a budai zsidók kapcsolatáról.
Javasolt helytörténeti óra témái	A Várdai család története

6.2 Emelt szintű humán képzés 10. évfolyam

A tantárgyi óraszámok megoszlása az egyes témakörök között

Témakör	Óraszám
A kora újkor	10+6
A török hódoltság kora Magyarországon	12+4
A felvilágosodás kora	7+5
Magyarország a 18. században	10+10
Új eszmék és az iparosodás kora	5+7
A reformkor	10+10
forradalom és szabadságharc	8+4
Összesen	108

Témakör	A nemzetállamok és a birodalmi politika kora	Órakeret 16 óra	
Előzetes tudás	Felfedezők, utazók, reformátorok		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A világ különböző civilizációit összeköti az emberi alapszükségletek biztosításának szükségessége (élelem, biztonság, világ megértésének igénye stb.), ezért is fontos az empátikus látásmód, amely a leigázottak szemével is értékeli a földrajzi felfedezéseket és az azt követő gyarmatosítást. Az egyház világi hatalmával való szembefordulás nyomán jött létre a reformáció, amely a hitélet megújítása mellett az önkormányzatiság kiterjesztésével és a munkaelvűség (hivatásetica) meghirdetésével jelentős eszmei és társadalmi hatást gyakorolt Európára.</p> <p>A tanuló belátja, hogy Amerika felfedezése gyökeresen megváltoztatta a világ képét. Megérti, hogy a kultúrák találkozása milyen esélyeket és/vagy veszélyeket hordoz magában. Az európai régiók eltérő fejlődésének és egymásra hatásának megismerése. A tőkés gazdaság működési mechanizmusának átlátása. A termelés új szervezeti formái társadalomformáló hatásának felismerése. Megismeri az európai régiók eltérő fejlődését és egymásra hatását.</p>		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
A földrajzi felfedezések <ul style="list-style-type: none"> - A portugál és spanyol felfedezések. - A korai gyarmatosítás és következményei. - A világkereskedelem kialakulása. - Az abszolutizmus. A korai kapitalizmus - Az árforradalom. - A manufaktúrák. - Bankok és tőzsdék. 	<ul style="list-style-type: none"> - A felfedezők céljainak és útjainak bemutatása tematikus térképeken. - Információk gyűjtése a kialakuló világkereskedelem új útvonalairól, fontosabb termékeiről és szereplőiről. - Az új munkaszervezési formák bemutatása és összehasonlítása a céhes iparral. - Az európai régiók közötti gazdasági és társadalmi különbségek felismerése. - A reformáció okainak és következményeinek bemutatása. - A katolikus és a protestáns tanítások és egyházszervezet összehasonlítása. - A reformáció egyes irányzatai terjedésének nyomon követése térképen. - Vallás és politika összefonódásának felismerése. 	<i>Fizika:</i> A földközéppontú és a napközéppontú világnépek jellemzői. A Föld, a Naprendszer és a Kozmosz fejlődéséről alkotott csillagászati elképzelések.	Képes történelem sorozat megfelelő kötete Falitérkép Játékfilm Lutherről DVD-n Játékfilm (történelmi személyről) MTV archívum-gyűjteménye

<ul style="list-style-type: none"> - Az európai munkamegosztás és következményei <p>A reformáció Európában és Magyarországon</p> <ul style="list-style-type: none"> - A reformáció előzményei (humanizmus és az egyházi reform igénye). - Luther és Kálvin fellépése. - A protestáns egyházak megszerveződése és a protestantizmus elterjedése. - A reformáció eredményei Magyarországon <p>Hitviták tüzeiben</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vallási konfliktusok Európában. - Etnikai sokszínűség és vallásbéke Erdélyben. - A magyar protestáns és katolikus iskolák. <p>A katolikus megújulás és a barokk Európában és Magyarországon.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Az erdélyi vallási türelem szerepének és jelentőségének felismerése. <p>A katolikus egyház megújulási törekvései és a barokk művészet jellemzői közötti párhuzam felismerése.</p> <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ismeretszerzés különböző típusú forrásokból. <i>(Pl. a 95 pontból a lutheri tanok kimutatása; a barokk stílusjegyeinek felismerése képek alapján.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán. <i>(Pl. az ipari termelési keretek – cég, kiadási, felvásárlási rendszer, manufaktúra – összehasonlítása.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a XVI. századi világkereskedelem működése.)</i> - Szabadon választható projektfeladat <i>(Pl. palackposta, újságcikk írása, plakáttervezés stb.)</i>, illetve ezek bemutatása - Önállóan ellenőrző feladatlap szerkesztése <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A történelmi tér változásainak leolvasása térképekről. <i>(Pl. a reformáció egyes irányzatainak a térhódítása.)</i> 	<p>Kepler törvényei, Newton.</p>	<p>Képek jelentős kora újkori személyiségekről Művészeti albumok</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>gyarmat</u>, világkereskedelem, abszolutizmus, infláció, <u>manufaktúra</u>, tőke, <u>tőkés</u>, <u>bérmunkás</u>, <u>kapitalizmus</u>, <u>bank</u>, <u>tőzsde</u>, <u>részvény</u>, örökös jobbágyság, <u>reformáció</u>, protestáns, <u>evangélikus</u>, <u>református</u>, anglikán, unitárius, <u>vallási türelem</u>, <u>ellenreformáció</u>, <u>katolikus megújulás</u>, <u>jezsuiták</u>, <u>barokk</u>.</p>		

	<p><i>Személyek:</i> <u>Kolumbusz Kristóf</u>, Vasco da Gama, Ferdinánd Magellán, <u>Luther Márton</u>, <u>Kálvin János</u>, <u>Károli Gáspár</u>, <u>Pázmány Péter</u>, Apáczai Csere János, Habsburg-dinasztia, V. Károly, Loyolai (Szent) Ignác, XIV. Lajos.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1492-től az újkor, <u>1492 Amerika felfedezése</u>, <u>1517 a reformáció kezdete</u>, 1545 a tridenti zsinat megnyitása, 1568 a tordai határozat, 1648 a vesztfáliai békék.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Spanyolország</u>, <u>India</u>, <u>London</u>, Párizs/Versailles, <u>Sárospatak</u>.</p>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – A felfedező utak irányainak követése és a korai gyarmatok elhelyezése térképen. – Információk gyűjtése a korai gyarmatosítás módszereiről és következményeiről. – Beszámoló készítése az európai és magyar reformáció kapcsolatáról (pl. peregrináció, kulturális hatások, irányzatok). – Interjú készítése különböző felekezetek papjaival, lelkészeivel az egyházak szerepvállalásáról és hivatásukról. – Kiselőadás készítése a reformáció korának valamely jelentős személyiségéről (pl. Szenci Molnár Albert, Pázmány Péter).

Témakör	A török hódoltság kora Magyarországon	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	A mohácsi csata, a végvári harcok hősei, a hadvezér Zrínyi Miklós	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A politikai, majd a későbbi vallási megosztottság is hozzájárult az ország három részre szakadásához, ezért lényeges felismerni a közösségi és egyéni érdek összehangolásának és a társadalmi összefogásnak a szükségességét külső támadás esetén. A kiemelkedő történelmi személyek közösségformáló és társadalom-átalakító szerepének felismerése. A részekre szakadt ország helyzetének megértése a két nagyhatalom ütközőzónájában, annak belátása, hogy a török kiűzését a hatalmi erőegyensúly felbomlása tette lehetővé. A másfél évszázados török uralom rövid és hosszú távú következményeinek átlátása.	

Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
	<ul style="list-style-type: none"> – A török hadjáratoknak és az ország három részre szakadásának bemutatása térképeken. – A végvári élet felidézése különböző források (képek, irodalmi alkotások és filmek) alapján. – A három részre szakadt ország gazdasági lehetőségeinek és szerepének értelmezése adatok, grafikonok, diagramok alapján. – A török hódoltság hosszú távú hatásainak azonosítása. A 16-17. századi magyar történelmet megjelenítő fontos kulturális alkotások azonosítása. <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az internet kritikus felhasználása történelmi ismeretek szerzésére. (Pl. a magyarországi oszmán – török építészeti emlékekről.) <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Különböző történelmi elbeszélések összehasonlítása a narráció módja alapján. (Pl. Brodarics István és Szulejmán a mohácsi csatáról.) – Feltevések megfogalmazása egyes történelmi jelenségek háttéréről, feltételeiről, okairól. (Pl. Szapolyai királyságának szerepe az önálló Erdélyi Fejedelemség későbbi létrejöttében.) <p><i>Kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. (Pl. kép alapján váralaprajz elkészítése.) – Mások érvelésének összefoglalása és figyelembevétele. A véleménykülönbségek tisztázása, a saját álláspont gazdagítása, továbbfejlesztése. (Pl. az ország előtt 1526-ban álló alternatívák megvitatása.) Vita 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem, kuruc költészet, Egri csillagok, régi magyar kifejezések</p> <p><i>Földrajz:</i> a természeti környezet változása a török korban.</p> <p><i>Könyvtárháznál:</i> a forráshasználat szabályai</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Erdély művészete</p> <p><i>Matematika:</i> képzeletben történő mozgató (pl. átdarabolás elképzelése; testháló összehajtásának, szétvágásoknak az</p>	<p>Ismeretterjesztő film a török korról (Magyarország történet című soroza)</p> <p>Képek a kora újkori Magyarország kultúrájának jelentős személyiségeiről, albumok</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv CD török zenei felvétellel</p> <p>Képek magyar várakról</p> <p>Történelmi tárgyú játék-filmek DVD-n</p>

	<p>– Esszé írása történelmi témáról. (<i>Pl. a török uralom hatása Magyarországra fejlődésére</i>) <i>Tájékozódás időben és térben:</i> A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. (<i>Pl. az ellenreformáció térnyerésének nyomon követése.</i>)</p>	<p>elképzelése; testek különböző síkmetszetének elképzelése). Régi magyar mértékegységek</p>	<p>Zenei felvételek: Kronikások régien és ma, Tinódi Lantos Sebestyén</p>
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> rendi országgyűlés, hajdúszabadság.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>I. Szulejmán</u>, <u>II. Lajos</u>, (Szapolyai) János, I. Ferdinánd, <u>Dobó István</u>, Zrínyi Miklós (a szigetvári hős), Báthory István, <u>Bocskai István</u>, <u>Bethlen Gábor</u>, <u>Zrínyi Miklós</u> (a költő és hadvezér), I. Lipót, Savoyai Jenő.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>1526 a mohácsi csata</u>, <u>1541 Buda eleste</u>, <u>1552 Eger védelme</u>, <u>1566 Szigetvár eleste</u>, <u>1664 a vasvári béke</u>, <u>1686 Buda visszafoglalása</u>, 1699 karlócai béke.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Mohács</u>, <u>Kőszeg</u>, <u>Eger</u>, <u>Szigetvár</u>, <u>Habsburg Birodalom</u>, <u>Erdélyi Fejedelemség</u>, <u>Hódoltság</u>, <u>Magyar Királyság</u> (királyi Magyarország), <u>Pozsony</u>, <u>Gyulafehérvár</u>, <u>Bécs</u>.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – A mohácsi csata eseményeinek megvitatása különböző interpretációk alapján. – Politikai portré készítése a korszak kiemelkedő személyiségeiről (pl. Bethlen Gábor, Zrínyi Miklós). – Államszervezeti ábrák készítése a Magyar Királyságról és az Erdélyi Fejedelemségről. – Az országrészek és a fontosabb várak, csaták elhelyezése vaktérképen. – A török kiűzése állomásainak nyomon követése térképen. – A Habsburg-magyar konfliktusok okainak és eredményeinek vázlatos összegzése. – Korabeli beszámolók gyűjtése a török kiűzéséről (pl. Bél Mátyás, Schulhof Izsák). 		

Témakör	A felvilágosodás kora	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	A felvilágosodás eszméi; az észak-amerikai gyarmatok függetlenségi harca; a francia forradalom vívmányai; a terror; Napóleon; az ipari forradalom találmányai.	

További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár		
	Tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A felvilágosodás állította középpontba a világmindenség ésszel felfogható megértését, a tudományos megismerés elsőbbségét, a folyamatos haladás, fejlődés utópisztikus eszményét. Az alapvetőnek nevezett emberi jogok, amelyek mind a mai napig a nyugati demokráciák jogrendjének alapját jelentik. A korszak eszméi (egyenlőség, szabadság, testvériség) nem egyszer egymást kizáró módon valósulnak meg. A korszak tette az uralkodók és hatalmon levők feladatává a közjó szolgálatát, amely szélsőséges formájában a népboldogítás zsarnoki, terrorisztikus eszközeinek alkalmazását is eredményezte. A tanuló belátja, hogy a hatalommegosztás és a képviseleti elv általánossá válása a polgári államokban a demokratikus jogok gyakorlásának kiterjesztését eredményezte. Megérti, hogy a korszakban a társadalmi és gazdasági átalakulás egymást erősítve bontakozik ki. Ismeri a korszakban kialakult politikai ideológiák – liberalizmus, nacionalizmus, konzervativizmus, szocializmus – jellemzőit, és átlátja, hogy ezek átalakult formában ma is léteznek.		
Követelmények			
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
A felvilágosodás – Tapasztalat és értelem – a felvilágosodás új világképe. – A felvilágosodás államelméletei. – A szabad verseny elmélete. A brit alkotmányos monarchia és az amerikai köztársaság működése – A parlamentáris rendszer: parlament és kormány. – Az elnöki rendszer: kongresszus és elnök. A francia forradalom és hatása – A forradalom kitörése és az Emberi és polgári jogok nyilatkozata.	– A középkor és a felvilágosodás világgépének összehasonlítása. – A felvilágosodás államelméleteinek összehasonlítása különböző szempontok alapján. – A brit és az amerikai államszervezetet bemutató ábrák értelmezése. – Az Emberi és polgári jogok nyilatkozatában megjelenő felvilágosult elvek azonosítása. – A forradalmi gondolat és a legitimitás eszméjének értelmezése, azonosítása. <i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i> – Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a tömegek bekerülése a politizálásba.)</i> <i>Történelmi gondolkodás:</i> Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek okairól. <i>(Pl. a forradalmi terror és szükségessége)</i> <i>Szaktárgyi kommunikáció:</i>		Képek a felvilágosodás korának kiemelkedő személyiségeiről Művészeti albumok Falitérkép A francia forradalom vezetőinek arcképei, forradalmi jelképek képeken. A Marseillaise zenei CD-n

<ul style="list-style-type: none"> – A jakobinus diktatúra. – Napóleon birodalma: a polgári berendezkedés exportja. 	<ul style="list-style-type: none"> – Elsődleges történelmi források elemzése, összefüggések felderítése. (Pl. a <i>Függetlenségi nyilatkozat elemzése és a felvilágosodás hatásának kimutatása.</i>) – Folyamatábra, diagram készítése. (Pl. a <i>hatalommegosztás elvének ábrája.</i>) – Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) (Pl. a <i>francia forradalom korszakai.</i>) – Események, történetek dramatikus megjelenítése. (Pl. <i>XVI. Lajos pere.</i>) - Esszé írása történelmi, filozófiai kérdésekről (Pl. a „<i>Mi viszi előre a világot?</i>” – <i>Forradalom vagy szerves fejlődés</i>” témájában.) <p>Saját jelkép, ábra készítése a történelmi jelenségekhez.</p> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <p>-Folyamatábra készítése (Pl.a <i>francia forradalom szakaszai</i>)</p>		<p>Szerepkártyák a szerepjátékhoz</p> <p>Játékfilm Napóleonról</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>felvilágosodás</u>, <u>jogegyenlőség</u>, <u>hatalmi ágak megosztása</u>, <u>népfelség</u>, <u>társadalmi szerződés</u>, <u>szabad verseny</u>, <u>alkotmány</u>, <u>alkotmányos monarchia</u>, <u>elnök</u>, <u>miniszterelnök</u>, <u>felelős kormány</u>, <u>cenzus</u>, <u>általános választójog</u>, <u>forradalom</u>, <u>diktatúra</u>, <u>jakobinus</u>, <u>Szent Szövetség</u>.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Nikolausz Kopernikusz</u>, <u>Isaac Newton</u>, <u>Charles Louis Montesquieu</u>, <u>Jean-Jacques Rousseau</u>, <u>Adam Smith</u>, <u>George Washington</u>, <u>Maximilien Robespierre</u>, <u>Bonaparte Napóleon</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>1689 a Jognyilatkozat</u>, <u>1776 a Függetlenségi nyilatkozat</u>, <u>1789 a francia forradalom</u>, <u>1804–1814/1815 Napóleon császársága</u>, <u>1815 a waterlooi csata</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Nagy-Britannia</u>, <u>Amerikai Egyesült Államok</u>, <u>Párizs</u>, <u>Oroszország</u>, <u>Waterloo</u>.</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Képek és irodalmi idézetek gyűjtése a felvilágosodás világképének bemutatásához. – Vita a brit és az amerikai államszervezet sajátosságairól. – Vita rendezése a francia forradalom pozitív és negatív hatásairól. – Gondolatterkép készítése a francia forradalom okairól. 		

Témakör	Magyarország a 18. században	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	II. Rákóczi Ferenc, Mária Terézia, II. József portréja	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az uralkodói önkény nyomán létrejövő nemzeti összefogás mozgósító erejének és a kölcsönös engedményeken alapuló megállapodás hosszú távú jelentőségének értékelése a Rákóczi-szabadságharc kapcsán. A sorsfordító történelmi események nem kizárólag egy kiváltó okra vezethetők vissza, és következményeik döntően befolyásolhatják egy adott állam/közösség fejlődésének lehetőségeit. A kiemelkedő történelmi személyek közösségformáló és társadalom-átalakító szerepének felismerése. A hosszú, békés időszak, az ország újjáépítése együtt járt más népek, nemzetiségek befogadásával/betelepülésével/betelepítésével, gazdasági, kereskedelmi, kulturális fejlődést és egy soknemzetiségű államot eredményezett, amely később nemzetiségi ellentétek és konfliktusok alapjául szolgált. A modernizációs kényszer nyomán – a népboldogítás zsarnoki eszközeinek alkalmazása révén is – alakul ki közéletünkben a ma is meglévő „magyar gondolat” és „szabad gondolat” szembenállása. A tanulók felismerik, hogy az uralkodó és a rendek egymásra utaltsága, a központi és a helyi hatalom egyensúlya jelentett garanciát a békés építőmunkára, amely kedvezően érintette a mezőgazdaság helyzetét, de bizonyos értelemben gátját jelentette a hazai ipari termelés kibontakozásának. Tudatosul benne, hogy Magyarország a Habsburg Birodalom részét képezte, megérti a birodalmiságból fakadó problémák lényegét, és reális képet alkot Magyarország birodalmon belüli helyzetéről. Az önkormányzatiság (vármegyerendszer) szerepének megértése a függetlenség bizonyos elemeinek a megőrzésében. Tudja, hogy a korszakban jelentősen megváltozott Magyarország etnikai képe, és hogy ennek napjainkig ható következményei lettek.</p>	
Követelmények		Kapcsolódási Pontok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Taneszközök
A Rákóczi-szabadságharc – Magyarország a Habsburg Birodalomban. – A szabadságharc okai és céljai. – A szabadságharc politikai és katonai fordulópontjai.	– A Rákóczi-szabadságharc céljainak és eredményeinek összevetése. – A szabadságharc katonai történetének felidézése térképek, képek és szöveges források segítségével. – Magyarország újranevelésének és a folyamat eredményének értelmezése tematikus térképek segítségével.	<i>Földrajz:</i> Magyarország természeti adottságai. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i>
		Fogalomtár Középiskolai történelmi atlasz Tankönyv Falitérkép

<ul style="list-style-type: none"> – A szatmári béke kompromisszuma. <p>Magyarország újránépesülése és újránépesítése</p> <ul style="list-style-type: none"> – A belső vándorlás, a szervezett betelepítés és az öntevékeny betelepülés. – A többnyelvű és többvallású ország. – Gazdaság és életmód. <p>A felvilágosult abszolutizmus reformjai</p> <ul style="list-style-type: none"> – A Pragmatica Sanctio. – A felvilágosult abszolutizmus céljai. – Mária Terézia: együttműködés és reform. – II. József reformpolitikája és kudarca. 	<ul style="list-style-type: none"> – A felvilágosult abszolutizmus eszmei és politikai hátterének, valamint eredményeinek azonosítása. – Mária Terézia és II. József politikájának összehasonlítása. – II. József személyiségének bemutatása, uralkodásának mérlege, értékelése. <p>A 18. századi Magyarország legfőbb kulturális eredményeinek azonosítása.</p> <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Rendelet elemzése (<i>Pl. Mária Terézia és II. József</i>) <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. (<i>Pl. II. Rákóczi Ferenc életpályájának elemzése.</i>) <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Önállóan gyűjtött képekből összeállítás, tabló készítése. (<i>Pl. nemzetiségek Magyarországon.</i>) – Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. (<i>Pl. jobbágyterheket szemléltető ábra készítése.</i>) <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. (<i>Pl. Magyarország etnikai összetételének elemzése.</i>) <p>Egyszerű térképvezetők rajzolása különböző információforrások alapján. (<i>Pl. a népességmozgások irányainak megjelenítése.</i>)</p>	<p>Nyelvújítás: Kazinczy Ferenc. A magyar felvilágosodás irodalma: Bessenyei György, Csokonai Vitéz Mihály.</p> <p><i>Ének-zene:</i> a barokk zene (<i>pl. J. S. Bach, Händel</i>), a klasszikus zene (<i>pl. Haydn</i>).</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> barokk stílusú kastélyok, templomok, illuzionisztikus freskók, fogadalmi szobrok és táblaképek Magyarországon. <i>Digitális kultúra:</i> könyvtártípusok, könyvtártörténet</p>	<p>Kuruc nóták zenei CD-n</p> <p>Könyvtár helytörténeti gyűjtemény, Bessenyei György művei</p> <p>A Habsburgok-egy európai dinasztia története című történelmi filmsorozat részletei</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>kuruc</u>, <u>labanc</u>, <u>szabadságharc</u>, trónfosztás, amnesztia, felvilágosult abszolutizmus, kettős vámhatár, úrbéri rendelet, Ratio Educationis, türelmi rendelet, nyelvrendelet.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>II. Rákóczi Ferenc</u>, <u>Mária Terézia</u>, II. József.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>1703–1711 a Rákóczi-szabadságharc</u>, 1711 a szatmári béke, 1740–1780 Mária Terézia uralkodása, 1780–1790 II. József uralkodása.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Temesvár</u>, Határőrvidék, Poroszország.</p>		

Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Összefoglaló készítése a szabadságharc okainak és eredményeinek összehasonlítására. – Vita Magyarország és a Habsburg-dinasztia kapcsolatáról. – Képek, térképek, irodalmi szövegek, kuruc nóták gyűjtése a Rákóczi-szabadságharc kapcsolatban. – A Rákóczi-szabadságharc nemzetközi kapcsolatainak ábrázolása gondolattérképen. – A népességmozgások és az egyes népcsoportok nyomon követése térképen. – Magyarázó ábra készítése a kettős vámhatár működéséről. <p>Beszélgetés az állami iskolarendszer létrejöttéről és működéséről a Ratio Educationis részlete alapján.</p>
Javasolt helytörténeti óra témája	A Rákóczi-szabadságharc kötődése városunkhoz

Tematikai egység	Új eszmék és az iparosodás kora		Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Politikai eszmék: konzervativizmus, liberalizmus, szocializmus, az ipari forradalom találmányai		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár		
	Tárgyi: interaktív tábla		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri, hogy az ipari forradalom, amely új energiaforrások hasznosítása mellett új technikai eszközök alkalmazásával és a termelési formák átalakításával létrehozta az ipari társadalmat, a népesség számszerű gyarapodását, urbanizációt és az ipari munkásság létszámának növekedését eredményezte. Ismeri a korszakban kialakult politikai ideológiák –liberalizmus, nacionalizmus, konzervativizmus, szocializmus – jellemzőit, és átlátja, hogy ezek átalakult formában ma is léteznek.		
	Követelmények		
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Liberalizmus, konzervativizmus, nacionalizmus	<ul style="list-style-type: none"> – A 19. század politikai eszméinek azonosítása szöveges források alapján. – Az iparosodás hullámainak azonosítása és összevetése. – Egy ipari nagyváros életkörülményeinek jellemzése. – Az ipari forradalmak ökológiai következményeinek azonosítása. – A 19. századi demográfiai változások okainak feltárása. 	<i>Magyar nyelv és irodalom: a felvilágosodás és a romantika, a francia Enciklopédia,</i>	Film az ipari forradalommal kapcsolatban Középiskolai történelmi atlasz

<ul style="list-style-type: none"> – Konzervativizmus: szerves reform és a forradalom elutasítása. <p>Az ipari forradalom hullámai</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az első hullám: textilipar, bányászat, kohászat. – A közlekedés forradalma. – A második hullám: elektronika és vegyipar. – A gyár és a futószalag. – Az ipari forradalmak társadalmi és környezeti hatásai. 	<p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Információk önálló rendszerezése és értelmezése. <i>(Pl. az ipari forradalom találmányai és jelentőségük.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi jelenségek gazdasági hátteréről. <i>(Pl. a gazdasági változások és a forradalom összefüggései.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Elsődleges történelmi források elemzése, a liberalizmus jellemzőinek felismerése <i>(Pl. a Függetlenségi nyilatkozat elemzése és a felvilágosodás hatásának kimutatása.)</i> – Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a textilipari változások hatása a gazdaságra)</i> – Esszé írása történelmi, filozófiai kérdésekről <i>(Pl. a „Mi viszi előre a világot? Forradalom vagy szerves fejlődés” témájában.)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az ipari forradalom elterjedése Európában 	<p>Voltaire: Candide. Fizika: az ipari forradalom találmányainak működése és jelentőségük, a hőerőgépek, a teljesítmény mértékegysége (watt).</p>	<p>Játékfilm (Dickens-regényfeldolgozás)</p> <p>Makettek, modellek, animációk az ipari forradalom találmányairól</p> <p>Fogalomtár</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>liberalizmus</u>, <u>nacionalizmus</u>, <u>nemzetállam</u>, <u>konzervativizmus</u>, <u>reform</u>, <u>ipari forradalom</u>, <u>munkanélküliség</u>, <u>tömegtermelés</u>, <u>szegregáció</u>.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>James Watt</u>, <u>Thomas Edison</u>, Henry Ford.</p> <p><i>Topográfia:</i> Manchester, New York.</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Az egyes politikai eszmék álláspontjai közötti különbségek megbeszélése. – Grafikonok, adatsorok elemzése az ipari forradalmak társadalmi és demográfiai hatásairól. – Kiselőadások tartása fontosabb találmányokról. – Az ipari forradalom társadalmi hatásainak megvitatása- 		

Témakör	A reformkor		Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	A magyar reformkor képviselői, Gróf Széchenyi István, Kölcsey Ferenc		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár		
	Tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A korszakot a nemzeti és a liberális eszme megerősödése, valamint az európai centrumhoz való fölzárkózás kényszere határozza meg. Ezek nyomán megfogalmazódik a jobbágyi és rendi viszonyok meghaladásának, az érdekegyeztetés, a közteherviselés, valamint a nemzeti nyelv és kultúra megteremtésének szükségessége, amelyek a polgári viszonyok és a nemzeti önállóság megteremtését célozzák. E célok megvalósítása állítja középpontba azokat a nagyformátumú politikusokat, akik túllépve egyéni érdekeiken, egymást kiegészítve a közösség hosszú távú érdekeit szolgáló reformprogramok mellé állítják a közvéleményt.</p> <p>Megéri a tanuló, hogy a fejlődésben – Nyugat-Európa mintaadó államaihoz képest – lemaradt magyar társadalmat és gazdaságot célzó, reformkori modernizációs szándékok elvezettek a polgári Magyarország megteremtéséhez. A reformkorban megjelenő magyar polgári nemzeti eszme és jelentőségének megismerése. Belátja, hogy a reformkor jelentős személyiségei irányt szabtak a történelmi eseményeknek. A magyar és az egyetemes történelem összefüggéseinek átlátása.</p>		
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
A politikai élet szinterei <ul style="list-style-type: none"> – A Habsburg Birodalom és Magyarország. – A rendi országgyűlés és a megerendés. – A reformkori Pest-Buda. – A nyilvánosság megteremtése, politika, kultúra A reformkor fő kérdései <ul style="list-style-type: none"> – A magyar nyelv ügye és a nemzetté válás. 	<ul style="list-style-type: none"> – A jobbágykérdés és megoldási javaslatának értelmezése szövegek és adatok alapján. – A nyelvkérdés és a nemzetté válás bemutatása különböző források segítségével. (Pl. magyar államnyelv, a zsidóság nyelvváltása, Löv Lipót) – A polgári alkotmányosság programjának bemutatása politikai írások, országgyűlési felszólalások és ábrák alapján. – Széchenyi és Kossuth társadalmi háttérének, egyéniségének, álláspontjának és eredményeinek összevetése. – A nemzeti kultúra és a kor politikai törekvései közötti kapcsolatok azonosítása példák alapján. 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom: A felvilágosodás és a reformkor irodalma.</i></p> <p>Nemzeti dráma, nemzeti színjátszás kezdetei.</p> <p><i>Vizuális kultúra: a XIX. századi magyar színház és</i></p>	<p>Játékfilm Gróf Széchenyi Istvánról</p> <p>Ismeretter-jesztő film a reformkorról</p> <p>Szerepkártyák szerepjátékhoz</p>

<ul style="list-style-type: none"> – A jobbágykérdés: örökváltság, kárpótlás. – A polgári alkotmányosság kérdése. – Széchenyi és Kossuth programja és vitája. 	<ul style="list-style-type: none"> – A reformkor legfőbb kulturális eredményeinek, alkotásainak azonosítása különböző típusú források alapján. <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a nemesi életszemlélet megismerése Pulszky Ferenc műve alapján.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása viselkedésük mozgatórugóiról. <i>(Pl. Széchenyi István.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Elsődleges történelmi források elemzése, összefüggések felderítése. <i>(Pl. Széchenyi programja a Stádium 12 pontja alapján.)</i> – Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a reformkori rendi országgyűlés felépítése és a törvényhozás menete.)</i> 	<p>dráma néhány alkotása: Katona József: Bánk bán, Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde, klasszicizmus és romantika.</p> <p><i>Ének:</i> Himnusz, Szózat, Erkel Ferenc: Hunyadi László – a nemzeti opera születése, Liszt Ferenc.</p> <p><i>Földrajz:</i> Magyarország természeti adottságai, folyamszabályozás.</p>	<p>Képek a nemzetiségek viseleteirő</p> <p>Képek tablókészítéshez</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> alsó- és felsőtábla, érdekegyesítés, <u>közteherviselés</u>, <u>jobbágyfelszabadítás</u>, örökváltság.</p> <p><i>Személyek:</i> József nádor, Klemens Metternich, Wesselényi Miklós, <u>Széchenyi István</u>, Kölcsey Ferenc, <u>Deák Ferenc</u>, <u>Kossuth Lajos</u>, Ganz Ábrahám.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>1830–1848 a reformkor</u>, 1830 a Hitel megjelenése, 1844 törvény a magyar államnyelvről.</p> <p><i>Topográfia:</i> Pest-Buda.</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Ábrák készítése a rendi államszervezet működéséről. – Kiselőadások, prezentációk készítése a reformkor jelentősebb alkotásairól. – Táblázatos összefoglaló készítése a reformellenzék, a konzervatívok és az udvar álláspontjáról a főbb vitakérdésekben. 		

	– A reformkor legfontosabb kérdéseinek, jellemzőinek azonosítása szépirodalmi művekben és más szöveges forrásokban.
--	---

Témakör	A forradalom és szabadságharc		Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Március 15. mint iskolai ünnepély, a forradalom és szabadságharc kiemelkedő személyiségei.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár		
	Tárgyi: interaktív tábla		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az időszakot a nemzeti és a liberális eszme megerősödése, valamint az európai centrumhoz való fölzárkózás kényszere határozza meg. Ezek nyomán megfogalmazódik a jobbágyi és rendi viszonyok meghaladásának, az érdekegyeztetés, a közteherviselés, valamint a nemzeti nyelv és kultúra megteremtésének szükségessége, amelyek a polgári viszonyok és a nemzeti önállóság megteremtését célozzák. A közös cél eredményezi a forradalom és szabadságharc idején létrejövő nemzeti egységet és összefogást, amely számos politikai, társadalmi és katonai eredménnyel jár, és csak két nagyhatalom külső katonai agressziója képes leverni. 1848. március 15. eseményeinek megismerése nemzeti ünnepünk méltó megünneplése céljából. A forradalom és szabadságharc nagy alakjainak példáján keresztül pozitív nemzettudat kialakítása.		
	Követelmények		Kapcsolódási Pontok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		Taneszközök
A forradalom céljai és eredményei – Az európai forradalmi hullám és március 15. – Az első magyar polgári alkotmány: az áprilisi törvények. – A Batthyány-kormány tevékenysége.	– A reformkori elképzeléseknek, a forradalom követeléseinek és az áprilisi törvényeknek az összehasonlítása. – A forradalom eseményeinek felidézése források segítségével. – A szabadságharc néhány döntő csatájának bemutatása térképek, beszámolók alapján. – A szabadságharc néhány kiemelkedő szereplőjének, illetve vértanújának bemutatása. – A nemzetiségek és a kisebbségek részvételének (pl. németek, szlávok, és zsidók) bemutatása a szabadságharcban és az azt követő megtorlás során. – A forradalom és a szabadságharc eredményeinek értékelése.		<i>Földrajz:</i> Magyarország természeti adottságai <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Nemzeti dráma, nemzeti színjátszás kezdetei.
A szabadságharc főbb eseményei és kiemelkedő alakjai			A szabadságharc dalai zenei CD-n Játékfilm a szabadságharc vereségéről Fogalomtár Középiskolai történelmi atlasz

<ul style="list-style-type: none"> – Harc a dinasztiaival és a vele szövethető nemzetiségekkel. – A tavaszi hadjárat. – A Függetlenségi nyilatkozat, kísérlet az önálló állam megteremtésére. – A szabadságharc leverése és a megtorlás. 	<ul style="list-style-type: none"> – A magyar forradalom és szabadságharc elhelyezése az európai környezetben. <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Egy történelmi oknyomozás megtervezése. (Pl. <i>Petőfi Sándor halála.</i>) <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <p>történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása viselkedésük mozgatórugóiról. (Pl. <i>Görgey Artúr.</i>)</p> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Elsődleges történelmi források elemzése, összefüggések felderítése. (Pl. <i>a márciusi 12 pont alapján.</i>) – Események, történetek, jelenségek dramatikus megjelenítése. (Pl. <i>Kossuth és Görgey vitája.</i>) <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az európai történelem és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. (Pl. <i>az 1848-as forradalmak kölcsönhatásai.</i>) <p>Események időrendbe állítása. (Pl. <i>a pesti forradalom eseményei.</i>)</p>	<p><i>Ének-zene:</i> verbunkos</p>	<p>Szerepkártyák szerepjátékhoz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> márciusi ifjak, sajtószabadság, cenzúra, áprilisi törvények, népképviselői országgyűlés, politikai nemzet, nemzetiség, honvédség, Függetlenségi nyilatkozat.</p> <p><i>Személyek:</i> Petőfi Sándor, <u>Batthyány Lajos</u>, <u>Görgei Artúr</u>, <u>Bem József</u>, <u>Klapka György</u>, <u>Ferenc József</u>, Julius Haynau.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>1848. március 15. a pesti forradalom</u>, 1848. április 11. az áprilisi törvények, 1848. szeptember 29. a pákozdi csata, 1849. április–május a tavaszi hadjárat, 1849. április 14. a Függetlenségi nyilatkozat, 1849. május 21. Buda visszavétele, 1849. augusztus 13. a világosi fegyverletétel, <u>1849. október 6. az aradi vértanúk és Batthyány kivégzése.</u></p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Pákozd</u>, <u>Debrecen</u>, <u>Isaszeg</u>, <u>Világos</u>, <u>Komárom</u>, <u>Arad</u>.</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – A szabadságharc főbb eseményeinek elhelyezése vaktérképen. – Vita a szabadságharc vereségének okairól. – Kisesszé készítése a forradalom és szabadságharc valamely vitatott kérdéséről. 		

	<ul style="list-style-type: none">- A forradalom és szabadságharc eseményeit megörökítő művészeti alkotások (képek, irodalmi szövegek, filmek) gyűjtése és értelmezése.- Mikrotörténeti kutatás: konfliktusos élethelyzetek és életutak bemutatása a szabadságharc nemzetiségi vagy zsidó származású résztvevői köréből.

A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló:

- ismeri és értékeli a magyar nemzetnek a polgári átalakulás és nemzeti függetlenség elérésére tett erőfeszítéseit az 1848–1849-es forradalmat és szabadságharcot követő időszakban; a kor kiemelkedő magyar politikusait és azok nézeteit, véleményét tud formálni a kiegyezésről;
- fel tudja idézni az első világháború előzményeit, a háború jellemzőit és fontosabb fordulópontjait, értékeli a háborúkat lezáró békek tartalmát, és felismeri a háborúnak a 20. század egészére gyakorolt hatását;
- bemutatja az első világháború magyar vonatkozásait, a háborús vereség következményeit; példákat tud hozni a háborús helyzetállásra;
- képes felidézni azokat az okokat és körülményeket, amelyek a történelmi Magyarország felbomlásához vezettek;
- tisztában van a trianoni békediktátum tartalmával és következményeivel, be tudja mutatni az ország talpra állását, a Horthy-korszak politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális viszonyait, felismeri a magyar külpolitika mozgásterének korlátozottságát;
- össze tudja hasonlítani a nemzetiszocialista és a kommunista ideológiát és diktatúrát, példák segítségével bemutatja a rendszerek embertelenségét és a velük szembeni ellenállás formáit;
- képes felidézni a második világháború okait, a háború jellemzőit és fontosabb fordulópontjait, ismeri a holokausztot és a hozzávezető vezető okokat;
- bemutatja Magyarország revíziós lépéseit, a háborús részvételét, az ország német megszállását, a magyar zsidóság tragédiáját, a szovjet megszállást, a polgári lakosság szenvedését, a hadifoglyok embertelen sorsát;
- össze tudja hasonlítani a nyugati demokratikus világ és a kommunista szovjet blokk politikai és társadalmi berendezkedését, képes jellemezni a hidegháború időszakát, bemutatni a gyarmati rendszer felbomlását és az európai kommunista rendszerek összeomlását;
- bemutatja a kommunista diktatúra magyarországi kiépítését, működését és változatait, az 1956-os forradalom és szabadságharc okait, eseményeit, és hőseit, összefüggéseiben szemléli a rendszerváltoztatás folyamatát, felismerve annak történelmi jelentőségét;
- bemutatja a gyarmati rendszer felbomlásának következményeit, India, Kína és a közkeleti régió helyzetét és jelentőségét;
- ismeri és reálisan látja a többpólusú világ jellemzőit napjainkban, elhelyezi Magyarországot a globális világ folyamataiban;
- bemutatja a határon túli magyarság helyzetét, a megmaradásért való küzdelmét Trianontól napjainkig;
- ismeri a magyar cigányság történetének főbb állomásait, bemutatja jelenkori helyzetét;
- ismeri a magyarság, illetve a Kárpát-medence népei együttélésének jellemzőit, példákat hoz a magyar nemzet és a közép-európai régió népeinek kapcsolatára, különös tekintettel a visegrádi együttműködésére;
- ismeri hazája államszervezetét, választási rendszerét.

6.1.1 Emelt szintű humán képzés 11. évfolyam

11–12. évfolyam

A tanuló történelmi ismereteinek gyarapodása, információszerzési és forrásfeldolgozási kompetenciájának, valamint gondolkodási és érvelő készségeinek fejlődése lehetővé teszi, hogy a középiskola utolsó évfolyamaira birtokába kerüljön azoknak az általános kompetenciáknak, amelyek hozzájárulnak a társadalmi életben való hatékony tájékozódásához és részvételéhez.

Az utolsó két év az érettségire való felkészülés időszaka. A különböző témakörök, összefüggések, jelenségek összefoglaló áttekintése külön időkeretet igényel – ez a kerettanterv ajánlása szerint 22 óra –, amit a helyi tantervek a vizsgakövetelmények figyelembevételével szabályozhatnak.

Az utolsó két év témakörei a 19. század közepétől a 21. század elejéig terjedő időszakot ölelik fel. Feldolgozásuk során kiemelt szempont, hogy ez az időszak már közvetlen hatást gyakorol a jelen társadalmi, gazdasági és politikai viszonyaira, ezért különösképpen alkalmas a problémaközpontú megközelítésre. Az egyes témakörök, témák a korábbiaknál összetettebb feldolgozásra, komplexebb fejlesztésre adnak lehetőséget.

A középiskolai történelemtanulás inspirációt nyújt arra, hogy a tanuló felnőttként, a középiskola befejezése után is érdeklődjék a történelem, illetve közéleti kérdések iránt, valamint hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló az iskolából kikerülve hazáját szerető, demokratikus gondolkodású, kisebb-nagyobb közösségeiért felelősséget vállaló polgárrá; a társadalom tevékeny és autonóm tagjává váljék.

A tantárgyi óraszámok megoszlása az egyes témakörök között

Témakör	Óraszám
A nemzetállamok születése és a szocialista eszmék megjelenése	6 +7
A dualizmus kori Magyarország	15+13
A nagy háború	14+ 6+4
Az átalakulás évei	13+6+2
A két világháború között	8+ 12+4
A Horthy-korszak	12+12
A második világháború	18 +10
A két világrendszer szembenállása	6+12
Összesen	180 óra

Témakör	A nemzetállamok születése és a szocialista eszmék megjelenése	Órakeret 13 óra	
Előzetes tudás	Az egységes Olaszország és Németország létrejötte. Polgárháború az Amerikai Egyesült Államokban. Birodalmak versenye a világ újrafelosztásáért, élet a gyarmatokon.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus (1-2 múzeumi foglalkozáshoz) Tárgyi: IKT eszközök		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A nacionalista eszme terjedése, az ipari forradalom termékeinek piacigénye együttesen segítik elő a nemzetállamok létrejöttét, mely állami keretként hatékonyan képes egy nép érdekeit megjeleníteni, megvédeni. A különböző nemzetállamok megteremtésének igénye, a tőkés termelés állandó bővítésének kényszere magában hordozza a nemzetek közötti versengés kieléződését, amely többek között a gyarmatosítás új szakaszának megjelenését eredményezi. A modern polgári államszervezet új funkciói kiterjednek az oktatásra, az egészségügyre és a szociálpolitikára, azaz számos, a közösséget összetartó elemmel bővültek.</p> <p>A tanuló felismeri, hogy az ipari forradalom újabb szakaszának eredményei (új iparágak, találmányok stb.) számos árnyoldallal (környezetkárosítás, társadalmi egyenlőtlenségek növekedése) járnak. A XIX. század első felében kialakult új eszmék hatására jelentősen átalakult a világ fejlődése a század második felében. Megérti azokat a régi fejlődési kereteket szétfeszítő törekvéseket, amelyek szükségszerűen vezettek el egy olyan mértékű hatalmi versengéshez, amely beletorkollott az első világháborúba.</p>		
Követelmények			
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
<i>A szocializmus és a munkásmozgalom</i> <ul style="list-style-type: none"> - Szocializmus: társadalmi egyenlőség és tulajdonviszonyok. - A Kommunista kiáltvány. - Szakszervezetek és munkáspártok. - Szociáldemokrácia és kommunizmus. - Keresztényszocializmus 	<ul style="list-style-type: none"> - A nemzetállam fogalmának értelmezése politikai, gazdasági és kulturális szempontokból. - A polgári állam feladatköreinek és eredményeinek azonosítása. - A kommunista, a szociáldemokrata és a keresztényszociális eszmék azonosítása és összehasonlítás <p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból, programokból. <i>(Pl. ipari fejlettség fogalmának értelmezése.)</i> - Önálló információgyűjtés különböző mozgalmak programjaiból. <i>(Pl. karikatúrák, képek).</i> 	<p><i>Földrajz:</i> kontinensek földrajza, Európa országai, városfejlődés</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Stendhal, Balzac, Victor Hugo, Puskin, Zola, Dosztojevszkij,</p>	<p>Feladatlap és szerepkártyák vitához</p> <p>Ismeretterjesztő film a női emancipációról</p> <p>Játékfilm DVD-n az amerikai</p>

<p>A polgári nemzetállam megteremtése (Németország, Amerikai Egyesült Államok, Japán)</p> <ul style="list-style-type: none"> – A nemzeti egység megteremtése (politika, gazdaság, kultúra). – Alkotmányosság és választójog. – Jogegyenlőség és emancipációs törekvések. <p>A polgári állam kiépítése</p>	<p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán. <i>(nemzetállam, polgári állam.)</i> – Különböző népek történelmének kapcsolódása <i>(Pl. magyar hősök más országok történetében, emigráció).</i> – Különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán. <i>(Pl. eszmék.)</i> – Híres emberek, történelmi személyek jellemzése, feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. <i>(Pl. Lincoln, Bismarck politikája mozaikmódszer).</i> – Önálló vélemény megfogalmazása történelmi eseményekről, szereplőkről, jelenségekről, filozófiai kérdésekről. <i>(Pl. szabadság, jogegyenlőség)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Esszé írása történelmi – társadalmi témákról. <i>(Pl. alkotmányosság, emancipáció.)</i> – Szóbeli beszámoló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretek alapján <i>(Pl. Lincoln, Garibaldi).</i> – Mások érvelésének összefoglalása és figyelembevétele. A véleménykülönbségek tisztázása, a saját álláspont gazdagítása, továbbfejlesztése. <i>(Pl. rabszolgakérdés kooperatív módszerek)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Történelmi időszakok összehasonlítása a változások mennyisége és gyorsasága szempontjából. <i>(Pl. gyarmatbirodalmak kiterjedése a XIX. század elején és végén.)</i> – Események, jelenségek, tárgyak, személyek időrendbe állítása. <i>(Pl. az olasz és a német egység megvalósulásának fő lépései.)</i> 	<p>Verlaine, Rimbaud, Baudelaire, Keats.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> eklektika, szecesszió és az izmusok meghatározó alkotói és művei.</p> <p><i>Ének-zene:</i> Verdi, Puccini, Wagner, Debussy.</p> <p><i>Kémia:</i> Meyer, Mengyelejev, Curie házaspár.</p> <p><i>Fizika:</i> tudósok, feltalálók: Faraday, Helmholtz.</p>	<p>polgárháború koráról (Pl. Lincon)</p> <p>Fogalomtár Középkorai történelmi atlasz Tankönyv</p> <p>Művészeti albumok</p> <p>Tankönyv</p> <p>Zenei felvételek</p> <p>Zanza tv digitális oktatási segédanyag</p>
---	--	--	---

Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> polgárháború, polgári állam, szakszervezet, társadalombiztosítás, monopólium, <u>szocializmus</u>, szociáldemokrácia, <u>kommunizmus</u>, <u>keresztényszocializmus</u>, proletárdiktatúra, osztályharc, cionizmus, emancipáció.</p> <p><i>Személyek:</i> Abraham Lincoln, <u>Otto von Bismarck</u>, <u>Karl Marx</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Németország</u>, <u>Japán</u></p> <p><i>Kronológia:</i> <u>Kronológia:</u> 1861–1865 az amerikai polgárháború, 1868 a Meidzsi-restauráció, <u>1871 Németország egyesítése</u>.</p>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Egyetemes és magyar történeti példák gyűjtése a polgári állam feladatköreiről és társadalmi hatásairól. – Táblázat készítése a szociáldemokrácia és a kommunizmus céljainak, módszereinek, lehetőségeinek összevetéséről. – Vita a szocialista eszmékről, és hatásukról a korabeli közéletre. – Az egységes Olaszország és a Német Császárság kialakulásának, valamint az Egyesült Államok terjeszkedése főbb mozzanatainak követése a térképen.
Javasolt helytörténeti óra témái	

Témakör	A dualizmus kora	Órakeret 28 óra
Előzetes tudás	Megtorlás, önkényuralom és kiegyezés. Magyarország fejlődése a dualizmus korában, a Monarchia együtt élő népei, a nemzetiségek helyzete.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, helytörténész Tárgyi: IKT eszközök	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A szabadságharc erőszakos leverése nem járt együtt az összes vívmány megsemmisítésével, hiszen azok egy részére (pl. jobbágyfelszabadítás) az új hatalomnak is szüksége van saját helyzete stabilizálásához. A kompromisszumos megoldás a maga előnyei mellett óhatatlanul önbecsapásként is működhet, ha az engedmények helyett a felek a teljes győzelmet hirdetik. z új polgári világ kiépülése Magyarországon számos vonatkozásban értékteremtéssel és értékvesztéssel járt, így az európai élmezőnyhöz való felzárkózási kísérlete az eredmények mellett számos – akár máig ható - társadalmi, gazdasági és szellemi, ideológiai ellentmondást is magában hordozott.</p> <p>A tanuló megérti, hogy a kiegyezés reális kompromisszum volt, amely megfelelt a kor erőviszonyainak. A kiegyezés hosszú távú hatásának érzékelése Magyarország fejlődésére. Belátja, hogy Magyarországon a</p>	

	dualizmus korában következett be a – máig meglévő – szakadás az elit- és a tömegkultúra között. Felismeri, hogy a dualizmus korában a magyar sajtó a modernizálódó magyar állam negyedik hatalmi ágává alakult.		
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneshközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p>A kiegyezés és a dualizmus rendszere</p> <ul style="list-style-type: none"> – A kiegyezés és okai. – A közös ügyek rendszere. – A magyar államszervezet. <p>A pártrendszer, a választójog és a véderőviták.</p> <p>A nemzeti és nemzetiségi kérdés, a cigányság helyzete</p> <ul style="list-style-type: none"> – A politikai nemzet koncepciója. – A horvát-magyar kiegyezés és a nemzetiségi törvény. – Asszimiláció és anyanyelvhasználat. – Autonómiatörekvések és irredenta mozgalmak. – Zsidó emancipáció, a zsidóság részvétele a modernizációban, polgárosodás és a középosztály kérdése. – Cigányok/romák a dualizmus kori Magyarországon. <p>Az ipari forradalom Magyarországon</p> <ul style="list-style-type: none"> – A gazdasági kiegyezés. 	<ul style="list-style-type: none"> – A kiegyezés értékelése egykorú szempontok szerint, illetve másfél évszázados történelmi távlat nézőpontjából. – A dualizmus államszervezetét bemutató ábra értelmezése. – A dualizmus kora kiemelkedő szereplői életútjának áttekintése, értékelése. – A dualizmus kori nemzetiségi kérdés elemzése szöveges források, adatsorok és etnikai térképek segítségével. – A dualizmus kori társadalmi és gazdasági változások elemzése, értékelése adatsorok, szöveges és képi források segítségével. – A dualizmus legkiemelkedőbb gazdasági és kulturális teljesítményeinek azonosítása különböző forrásokban. – A zsidók és németek szerepe a polgárosodásban. <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés különböző írásos forrásokból, statisztikai táblázatokból. <i>(Pl. a dualizmus kori gyáripar).</i> – Egy történelmi oknyomozás megtervezése. <i>(Pl. a tisztaeszlári vérvád).</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Erkölcsi kérdéseket felvető élethelyzetek felismerése, bemutatása. <i>(Pl. az aradi vértanúk búcsúlevelei alapján).</i> – Különböző történelmi elbeszélések összehasonlítása a narráció módja alapján. <i>(Pl. a kiegyezés mérlege Eötvös József és Kossuth Lajos írásai alapján).</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p>	<p><i>Dráma és színház:</i> magyar színháztörténet</p> <p><i>Testnevelés:</i> Olimpatörténet: Hajós Alfréd, magyar sikersportágak <i>(pl. úszás, vívás)</i></p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Arany János: A walesi bárdok, a századforduló irodalmi élete <i>(pl. a Nyugat).</i></p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a szecesszió és eklektika jellemzői.</p> <p><i>Ének-zene:</i> Liszt Ferenc, az operett születése, Bartók Béla, Kodály Zoltán.</p>	<p>Képek a korabeli Budapestről</p> <p>Ismeretterjesztő film Budapest fejlődéséről, korabeli zene</p> <p>Képek tablókészítéshez Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p> <p>Képsorozat Sissi királynőről és filmrészletek</p> <p>digitális videotanár</p> <p>Zanza tv</p>

<ul style="list-style-type: none"> – A vasútépítés. – Állami gazdaságpolitika. – Mezőgazdaság és élelmiszeripar. <p>Modernizálódó ipar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a dualizmus pártviszonyai).</i> – Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. <i>(Pl. a dualista állam).</i> – Beszámoló, kiselőadás tartása történelmi forrásszövegek alapján. <i>(Pl. dualizmuskori színházkultúra.)</i> – Események, történetek, jelenségek mozgásos, táncos, dramatikus megjelenítése. <i>(Pl. egy pesti kávéház mindennapjaiból, országgyűlés)</i> – Szabadon választható feladatok <i>(újságcikkek)</i> – Mások érvelésének összefoglalása és figyelembe vétele, véleménykülönbségek tisztázása, saját álláspont gazdagítása, továbbfejlesztése <i>(kiegyezés mellett vagy ellen).</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az európai történelem és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. a kiegyezés létrejöttét elősegítő külpolitikai tényezők számbavétele.)</i> <p>A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. <i>(Pl. a magyarországi vasúthálózat fejlődése.)</i></p>	<p><i>Földrajz:</i> folyamszabályozás, természetkárosítás</p> <p><i>Könyvtárhasználat:</i> információkeresési technikák</p> <p><i>Fizika:</i> az elektrifikáció, a transzformátor, a villamos mozdony, a karburátor.</p>	
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> emigráció, passzív ellenállás, <u>kiegyezés</u>, <u>közös ügyek</u>, közjogi kérdés, húsvéti cikk, <u>dualizmus</u>, nyílt és titkos szavazás, Szabadelvű Párt, Függetlenségi Párt, Magyarországi Szociáldemokrata Párt, népességrobbanás, urbanizáció, kivándorlás, dzsenti, népoktatás, <u>Millennium</u>, asszimiláció, autonómia.</p> <p><i>Személyek:</i> Andrássy Gyula, Eötvös József, Baross Gábor, Tisza Kálmán, Wekerle Sándor, Tisza István, Semmelweis Ignác, Weiss Manfréd.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1848/1867–1916 Ferenc József uralkodása, <u>1867 a kiegyezés</u>, 1868 a horvát-magyar kiegyezés, a nemzetiségi törvény, a népiskolai törvény, 1873 Budapest egyesítése, <u>1896 a Millennium</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Budapest</u>, <u>Osztrák-Magyar Monarchia</u>, Fiume.</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vita Magyarország és a Habsburg-dinasztia dualizmus kori kapcsolatáról. - Folyamatábra, készítése a dualizmus kori pártviszonyokról. - A dualizmus kori nemzetiségi törekvések és ideológiai hátterük táblázatos összefoglalása. 		

	<ul style="list-style-type: none"> - A Nemzeti Sírkert felkeresése (a 19. század szereplőihöz kapcsolódó sírok, mauzóleumok közös megtekintése). - A korszakkal kapcsolatos emlékművek, emlékhelyek fölkeresése a lakóhelyen és környékén. - Kiselőadás / tabló készítése a dualizmus korának kiemelkedő beruházásairól. - Programajánló összeállítása egy a millennium korában Budapestre látogató turista számára. - Tisza István lexikon szócikk készítése kormánypárti, illetve függetlenségi és szociáldemokrata szemszögből. - Ellenzéki és kormánypárti választási plakát készítése az 1905-ös választásokra.
Javasolt helytörténeti óra témái	<ul style="list-style-type: none"> - Nemzet és nemzetiség: A zsidó lakosság településünkön: A Kisvárdai Zsinagóga megtekintése - Oktatás és kultúra: Bessenyei György Gimnázium és Kollégium iskolatörténete - Urbanizáció: helytörténeti dokumentumok a Várdai István Városi Könyvtár helytörténeti részlegében - A Felső – Tisza menti települések névjegyzékének összeállítása

Témakör	A nagy háború	Órakeret 24 óra
Előzetes tudás	A tudomány és technika fejlődésének új szakasza. Nagyhatalmi konfliktusok és a szövetségi rendszerek kialakulása. A keleti kérdés. A dualista monarchia válsága.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, helytörténész	
	Tárgyi: IKT eszközök	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A korábban kialakult nagyhatalmi egyensúly felbomlása, a gyarmatokért való versengés, a létrejövő katonai szövetségek, a fegyverkezési verseny és a megoldatlan balkáni helyzet együttesen vezetett a háborúhoz. Az új hadászati eszközök és módszerek alkalmazása elhúzódó harcokkal és óriási ember- és anyagi veszteséggel jártak, és minden állampolgárt érintettek. A későbbi győztesek olyan – sok tekintetben irracionális, megalázó – békeszerződéseket kényszerítettek rá a legyőzöttekre, melyekkel igazolni lehetett a háborús társadalmi áldozatvállalás értelmét, ugyanakkor magukban hordozták egy újabb fegyveres konfliktus kényszerét. A tanuló megérti az első világháború kirobbanásához vezető okokat, és látja azok komplex jellegét. Felismeri a háború sajátos, az emberi történelemben ez idáig nem létező új vonásait. Tisztában van a háború emberiségre gyakorolt romboló morális hatásaival. Reálisan értékeli a történelmi tényeket, figyelembe véve a háborút lezáró békerendszert. Felismeri a békerendszer keltette új ellentmondásokat, különös tekintettel a kelet-közép-európai régióra. Ismeri és érti a trianoni országvesztés lényegét, máig tartó hatásainak mozgatórugóit. Különbséget tesz nemzeti önvédelem és önfeladás között, ismeri a politikai kalandorság	

	jellemzőt és következményeit. Érti az oroszországi események társadalmi, gazdasági, ideológiai hátterét és az emberi történelem további alakulására gyakorolt hatásait.		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p><i>Az első világháború előzményei</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A gyarmatosítás okai és céljai. – Az imperializmus – a terjeszkedő tőke. – Nagyhatalmi érdekek és konfliktusok. <p>Az Osztrák-Magyar Monarchia helyzete – balkáni konfliktusok</p> <p><i>Az első világháború</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A világháború kitörése. – A hadviselő felek és a frontok. <p>Oroszország és a központi hatalmak összeomlása.</p> <p><i>Az első világháború jellemzői és hatása</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az állóháború és az anyagszata. – A hadigazdaság és a háborús propaganda. – A hagyományos világrend felbomlása. <p>A nők helyzetének megváltozása.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – A gyarmati terjeszkedést, valamint az első világháború előtti feszültségeket bemutató ábrák, térképek és adatsorok elemzése, értelmezése. – Az első világháború frontjainak azonosítása, bemutatása térképeken. – Az első világháború jellegzetességeinek azonosítása ábrakon, adatsorokon, képi és szöveges forrásokban. – A front és a háttér körülményei, valamint a háború okozta szenvedések felidézése korabeli beszámolók, emlékiratok, naplók alapján. – A háború kimenetelének értékelése a két hatalmi tömb erőviszonyainak és lehetőségeinek tükrében. A nagy háború világpolitikára gyakorolt hosszú távú következményeinek felismerése. <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, diagramokból. (Pl. háborús veszteségek.) – Önálló információgyűjtés adott témához különböző médiumokból. (Pl. haditudósítások, plakátok.) – Információk gyűjtése múzeumokban, városi könyvtárban (Pl. a korszak helytörténeti vonatkozásai.) - A legfontosabb történelmi, társadalomtudományi, filozófiai és etikai kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. - Előadás önálló jegyzetelése (Pl. háttérre gyakorolt hatás) 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Móricz Zsigmond: Barbárok, Ady Endre, Babits Mihály háborús versei</p> <p><i>Kémia:</i> hadászatban hasznosítható vegyi anyagok.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> táblázatkezelés, szövegszerkesztés</p> <p><i>Dráma és színház:</i> médiumok hatása a mindennapi életre</p> <p><i>Földrajz:</i> Európa domborzata és vízrajza.</p>	<p>Afrika térkép és szerepkártyák a berlini kongresszushoz</p> <p>Katona nóták hangfelvételen</p> <p>Versék, visszaemlékezések, plakátok</p> <p>korabeli filmhíradók</p> <p>Dokumentumfilm az első világháborúról</p> <p>Falitérkép Fogalomtár</p> <p>Középkorai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>

<p>Magyarország a világháborúban</p> <ul style="list-style-type: none"> – Magyar frontok, nagy csaták. – Az antant ígéretei a Monarchia nemzetiségeinek. – Magyar hősök a világháborúban. – A hátország. <p>A magyar hadifoglyok sorsa.</p>	<p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Különböző szövegek, képek, plakátok, karikatúrák vizsgálata a történelmi hitelesség szempontjából. <i>(Pl. Ferenc József korának plakátjai, karikatúrái.)</i> – Tanult ismeretek problémaközpontú elrendezése. <i>(Pl. hadicélok, haditervek – békecélok, békeelvek, és ezek megvalósulása.)</i> – Önálló vélemény megfogalmazása történelmi eseményekről, szereplőkről, jelenségekről, filozófiai kérdésekről. <i>(Pl. a gyarmatosítás ideológiája.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Esszé írása történelmi-társadalmi témákról <i>(Pl. a trianoni békediktátum hatásai.)</i> – Mások érvelésének összefoglalása és figyelembevétel. A véleménykülönbségek tisztázása. <i>(Pl. Magyarország részvétele a világháborúban.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Kronológiai adatok rendezése. <i>(Pl. a háború kiemelkedő eseményeinek időrendje.)</i> – Néhány kiemelt esemény, jelenség topográfiai adatainak elhelyezése vaktérképen. <i>(Pl. a békeszerződések területi vonatkozásai.)</i> - Az adott téma tanulmányozásához leginkább megfelelő térkép kiválasztása különféle atlaszokból, online forrásokból. <i>(Pl. csaták)</i> - Önállóan térképvázlat készítése a tanultak alapján <i>(Pl. Afrika gyarmatosítása)</i> 	<p><i>Digitális kultúra:</i> internetes adatbázisok használata</p> <p><i>Könyvtárhasználat:</i> kézikönyvek, lexikonok használata</p>	<p>Új típusú hadviselésről szóló dokumentumfilm</p> <p>Zanza tv digitális tananyag</p> <p>Képek a tablókészítéshez</p> <p>visszaemlékezés-ek, naplók</p> <p>reklámhirdetések a korabeli újságokban</p> <p>IV. Károly megkoronázása korhű újságcikkek</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> villámháború, <u>front</u>, <u>állóháború</u>, <u>hátország</u>, <u>antant</u>, <u>központi hatalmak</u>, hadigazdaság, hadifogság.</p> <p><i>Személyek:</i> II. Vilmos, II. Miklós, IV. Károly.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1914. június 28. a szarajevói merénylet, <u>1914–1918 az első világháború</u>.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Brit Birodalom</u>, <u>Szarajevó</u>, <u>Doberdó</u>, <u>Románia</u>, <u>Szerbia</u>, <u>Olaszország</u>.</p>		

Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> - A háború előzményeinek összesítése, a döntési alternatívák bemutatása saját szerkesztésű ábrán. - Példák gyűjtése a magyar katonák első világháborús hősi helytállásáról. - Első világháborút bemutató múzeumok meglátogatása (pl. Hadtörténeti Múzeum, “Új világ született” c. kiállítás). - A lakóhelyen található első világháborús hősi emlékmű, katonasírok felkeresése, egy-egy hős életének feltárása. - Képek gyűjtése és elemzése a háború új jellegzetességeiről (fegyverek, intézmények, jelenségek). - Különböző internetes háborús témájú szövegek, propagandaképek, plakátok, karikatúrák gyűjtése és elemzése. - Családi történetek, fényképek gyűjtése feldolgozása, bemutatása az első világháborúból.
Javasolt helytörténeti óra témái	<ul style="list-style-type: none"> - Kisvárdai származású személyek az első világháborúban, példák gyűjtése - Az első világháború emlékezete napjainkban a lakóhelyen

Témakör	Az átalakulás évei	Órakeret 21 óra
Előzetes tudás	Eszmeáramlatoktörténete, kommunizmus eszméje és az Osztrák- Magyar Monarchia működése	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus, helytörténész	
	Tárgyi: IKT eszközök	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A világháború Európa hatalmi pozícióvesztését, USA centrális helyzetbe kerülését, a bolsevizmus hatalomra jutását, a tömegdemokráciák kialakulását, valamint a korábban egységesülő világpiac felbomlását eredményezte. A politikai jogok kiterjesztése több országban a szociális demagógia felerősödésével járt, így utat nyitott a szélsőséges elemek hatalomra kerülésének, akik diktatórikus rendszereket vezettek be. A későbbi győztesek olyan – sok tekintetben irracionális, megalázó – békeszerződéseket kényszerítettek rá a legyőzöttekre, melyekkel igazolni lehetett a háborús társadalmi áldozatvállalás értelmét, ugyanakkor magukban hordozták egy újabb fegyveres konfliktus kényszerét. Felismeri, hogy a háborús pusztítás, vereség és gazdasági válságok egyik következménye a szélsőségek térnyerése. A diktatúrák működési mechanizmusának megismerése. Belátja, hogy a korszakban megtörtént az elitkultúra és a tömegkultúra végérvényes szétválása. Tudja, hogy a korszakban hatalmas lépés történt a női emancipáció felé. Trianon és következményei – a nemzeti összetartozás napja. Érti az oroszországi események társadalmi, gazdasági, ideológiai hátterét és az emberi történelem további alakulására gyakorolt hatásait.</p>	

Témák / Altémák	Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
	Fejlesztési Követelmények			
<p>Szocialista és nemzeti törekvések: a birodalmak bomlása</p> <ul style="list-style-type: none"> – A történelmi monarchiák bukása (Oroszország, Németország, Oszmán Birodalom). – Forradalom és kommunista hatalomátvétel Oroszországban. – Az újraszülető Lengyelország. Az olasz fasizmus. <p>Az Osztrák-Magyar Monarchia és a történelmi Magyarország szétesése</p> <ul style="list-style-type: none"> – A Monarchia és a történelmi Magyarország bomlása. – A forradalmi átalakulás kísérlete és kudarca. Cseh és román támadás, a fegyveres ellenállás kérdése. <p>A tanácsköztársaság és az ellenforradalom</p> <ul style="list-style-type: none"> – A kommunista hatalomátvétel. – A proletárdiktatúra és a vörösteror. 	<ul style="list-style-type: none"> – Közép-Európa első világháború előtti és utáni térképének összehasonlítása, a területi változások azonosítása és indoklása. – A bolsevik hatalomátvétel és a lenini proletárdiktatúra működésének bemutatása és értékelése források alapján. – Magyarország megszállásának áttekintése térképek, szöveges források segítségével. – A Károlyi-időszak kormányzati tevékenységének értékelése. – A magyarországi proletárdiktatúra működésének elemzése források alapján. – Az első világháborút követő területi és etnikai változások áttekintése térképen. – A trianoni békediktátum okainak feltárása. – A trianoni békediktátum értékelése a győztes hatalmak közép-európai politikájának tükrében. – A trianoni békediktátum területi, népességi, gazdasági és katonai következményeinek bemutatása szöveges és képi források, ábrák és adatsorok segítségével. – A trianoni határok végigkövetése, a határmegvonás konkrét okainak feltárása. <p>A vesztes hatalmak területi veszteségeinek összehasonlítása.</p> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Különböző szövegek, képek, plakátok, karikatúrák vizsgálata a történelmi hitelesség szempontjából. (Pl. Ferenc József korának plakátjai, karikatúrái.) – Tanult ismeretek problémaközpontú elrendezése. (Pl. hadicélok, haditervek – békecélok, békeelvek, és ezek megvalósulása.) <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Esszé írása történelmi-társadalmi témákról (Pl. a trianoni békediktátum hatásai.) 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> az avantgárd (pl. Apollinaire), Borges, Bulgakov, Faulkner, Thomas Mann, Orwell, Szolzsenyicin. határon túli magyar szerzők művei</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> A technikai képalkotás: fényképezés, a film kifejező eszközei.</p> <p><i>Dráma és színház:</i> magyar színháztörténet</p> <p><i>Ének-zene:</i> az avantgárd zene, a dzsessz.</p>	<p>Dokumentumfilm vagy játékfilm az olasz fasizmusról</p> <p>korabeli filmhíradók adásai</p> <p>Dokumentumfilm a Szovjetunióról</p> <p>Zanza tv digitális tananyag</p> <p>Dokumentumfilm Trianonról</p> <p>Szerepkártyák</p> <p>korhú fényképek</p> <p>Rubicon folyóirat különszáma</p> <p>Fogalomtár</p>	

<p>– Az északi hadjárat és a tanácsköztársaság veresége. Az ellenforradalom győzelme. A Párizs környéki békek</p> <p>– A nagyhatalmi érdekek érvényesítése: az új világrend kialakítása.</p> <p>– Az önrendelkezés elve és a hatalmi érdekek gyakorlata.</p> <p>– Jóvátétel, hadseregkorlátozás, határváltozások.</p> <p>A szétszabdalt közép-európai régió.</p> <p>A trianoni békediktátum</p> <p>– A magyar ügy a békekonferencián.</p> <p>– A magyar delegáció érvei.</p> <p>Az ezeréves Magyarország felosztása, a döntés tartalmi elemei</p> <p>– Az önrendelkezési elv megsértése</p> <p>– A békediktátum etnikai és gazdasági következményei.</p> <p>Az ellenállás példái: székely hadosztály, Balassagyarmat, Sopron.</p>	<p>– Mások érvelésének összefoglalása és figyelembe vétele. A véleménykülönbségek tisztázása. <i>(Pl. Magyarország részvétele a világháborúban.)</i></p> <p>– Történetek dramatikus megjelenítése. <i>(Pl. a magyar delegáció részvétele a béketárgyalásokon.)</i></p> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <p>– A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. <i>(Pl. Köztes-Európa nemzetiségi térképének összevetése az első világháború előtti és utáni államhatárokkal.)</i></p> <p>– Történelmi időszakok összehasonlítása a változások mennyisége és gyorsasága szempontjából. <i>(Pl. szélsőséges irányzatok)</i></p>		<p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p> <p>filmhíradók</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> <u>bolsevik</u>, szovjet, örmény népiirtás, egypártrendszer, Kommunista Magyarországi Pártja (KMP), <u>tanácsköztársaság</u>, <u>vörösteror</u>, Lenin-fiúk, ellenforradalom, <u>fehér különítményes megtorlások</u>, “vörös térkép,” <u>kisantant</u>, jóvátétel, Népszövetség, kisebbségvédelem, revízió, Rongyos Gárda.</p> <p><i>Személyek:</i> Kemal Atatürk, <u>Vlagyimir I. Lenin</u>, Woodrow Wilson, Georges Clemenceau, Benito Mussolini, <u>Károlyi Mihály</u>, Kun Béla, <u>Horthy Miklós</u>, Apponyi Albert.</p>		

	<p><i>Kronológia:</i> 1917 a bolsevik hatalomátvétel, 1918. október 31. forradalom Magyarországon, 1919. március – augusztus. a tanácsköztársaság, 1920. június 4. a trianoni békediktátum.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Kárpátalja</u>, <u>Felvidék</u>, <u>Délvidék</u>, <u>Burgenland</u>, <u>Csehszlovákia</u>, <u>Jugoszlávia</u>, <u>Ausztria</u>, trianoni Magyarország.</p>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> - Kiselőadás / prezentáció készítése a korszak meghatározó személyiségeiről. - Példák gyűjtése az 1919-es rendezetlen politikai viszonyok bemutatására (pl. vörösteror, román megszállás, különítmények, Rongyos Gárda). - Bizonyítékok és adatok gyűjtése az elcsatolt területeknek az ezeréves magyar kultúrában betöltött jelentős szerepéről (pl. történelmi személyiségek, művészek, tudósok, épületek, művészeti alkotások, intézmények). - Különböző internetes revíziós témájú szövegek, képek, plakátok, dalok gyűjtése és vizsgálata, elemzése. - A várpalotai Trianon Múzeum meglátogatása.
Javasolt helytörténeti óra témái	Trianon emlékezete: emlékhelyek a településen Kisvárdai írók, költők művei Trianonról

Témakör	A két világháború között	Órakeret 24 óra
Előzetes tudás	A gazdasági világválság és következményei az Egyesült Államokban és Európában, diktatúrák és diktátorok földrészünkön.	
További különleges feltételek	<p>Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus</p> <p>Tárgyi: IKT eszközök</p>	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A világháború Európa hatalmi pozícióvesztését, az USA centrális helyzetbe kerülését, a bolsevizmus hatalomra jutását, a tömegdemokráciák kialakulását, valamint a korábban egységesülő világpiac felbomlását eredményezte. Szélsőségektől mentes értékelés az adott történelmi időszakról, eseményeiről és személyiségeiről. A politikai jogok kiterjesztése több országban a szociális demagógia felerősödésével járt, így utat nyitott a szélsőséges elemek hatalomra kerülésének, akik diktatórikus rendszereket vezettek be. E rendszerekben faji vagy osztályalapon, a bűnbakképzés eszköztárát alkalmazva embercsoportokat bélyegeznek meg, telepítenek ki, vagy likvidálnak, és a társadalmat „fenyegető veszélyre” való tekintettel mindenkinek korlátozzák szabadságjogait. A tanuló érti, hogy az USA-ban az 1920-as évek nagy gazdasági fejlődést és lényeges életmódbeli átalakulást hoztak (pl. az autók elterjedése), amelyet az évtized végi nagy válság követ. Felismeri, hogy a háborús pusztítás, vereség és gazdasági válságok egyik következménye a szélsőségek térnyerése. A diktatúrák működési mechanizmusának megismerése.	

Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p>A kommunista Szovjetunió</p> <ul style="list-style-type: none"> – A totális diktatúra és a pártállam kiépítése. – A tervgazdaság és a kollektivizálás. <p>A terror eszközei és áldozatai.</p> <p>A Nyugat és a gazdasági világválság</p> <ul style="list-style-type: none"> – A tőzsde, a hitelezés és a világkereskedelem összeomlása. – A munkanélküliség. <p>Állami beavatkozás a gazdaságba.</p> <p>A nemzetiszocialista Németország</p> <ul style="list-style-type: none"> – A nemzetiszocialista ideológia és mozgalom. – A totális állam kiépítése. – A terror eszközei. <p>Terjeszkedés a háború előtt.</p> <ul style="list-style-type: none"> – A nemzetiszocialista ideológia és mozgalom. – A totális állam kiépítése. – A terror eszközei. <p>Terjeszkedés a háború előtt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – A sztálini Szovjetunió működésének bemutatása és értelmezése szöveges, képi források, adatsorok, ábrák segítségével. – A világgazdasági válság és a rá adott válaszok bemutatása. – A nemzetiszocialista Németország működésének bemutatása és értelmezése szöveges, képi források, adatsorok és ábrák segítségével. <p>A totális diktatúrák ideológiáinak és működésének összehasonlítása, érvelés a totális diktatúrák ellen.</p> <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés különböző statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból. <i>(Pl. a német választások eredményei 1928–33 között; munkanélküliség alakulása az Egyesült Államokban 1929–1937.)</i> – Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a GULAG élete Szolzsenyicin: Ivan Gyenyiszovics egy napja című műve alapján.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek okairól. <i>(Pl. az antiszemitizmus okai.)</i> – Különböző szövegek, hanganyagok stb. vizsgálata a hitelesség szempontjából. <i>(Pl. különböző propagandafilmelemzése.)</i> – Híres történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. <i>(Pl. Sztálin hatalomra jutása)</i> 	<p><i>Földrajz:</i> Szovjetunió és Németország természeti adottságai. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> az avantgárd <i>(pl. Apollinaire),</i> Borges, Bulgakov, Faulkner, Thomas Mann, Orwell, Szolzsenyicin.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> A technikai képalkotás: fényképezés, film jelentősége. Az avantgárd: Picasso: Guernica, Dali, Capa A média kifejező eszközei és ezek hatásmechanizmusa. A korszak stílusirányzatai.</p> <p><i>Testnevelés:</i> olimpiatörténet – a</p>	<p>Dokumentum-filmek a szélsőséges irányzatokról: pl. Sztálin, a diktátor</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p> <p>karikatúrák, képek</p> <p>Zanza tv digitális tananyag</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - képes felismerni konkrét történelmi helyzetekben, jelenségekben és folyamatokban valamely általános szabályszerűség érvényesülését (szélsőségek térnyerése) <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Folyamatábra, diagram készítése. (Pl. a világgazdasági válság jelenségei.) <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - az egyes események, folyamatok idejét konkrét történelmi korhoz, időszakhoz kapcsolja vagy viszonyítja, ismeri néhány kiemelten fontos esemény, jelenség időpontját, kronológiát használ és készít (Pl. Hitler külpolitikai lépései). - képes azonosítani a tanult egyetemes és magyar történelmi személyiségek közül a kortársakat (Pl. Hitler és Sztálin; Horthy Miklós). 	berlini olimpia (1936).	
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> <u>totális állam</u>, többpártrendszer, egypártrendszer, <u>személyi kultusz</u>, koncepciós per, <u>GULAG</u>, holodomor, államosítás, kollektivizálás, kulák, <u>tervgazdaság</u>, <u>piacgazdaság</u>, New Deal, <u>fasizmus</u>, <u>nemzetiszocializmus</u>, fajelmélet, <u>antiszemitizmus</u>, Führer, SS, Anschluss.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Joszif V. Sztálin</u>, <u>Adolf Hitler</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1922 a Szovjetunió létrejötte, 1929 a gazdasági világválság kezdete, <u>1933 a náci hatalomátvétel</u>, 1938 az Anschluss, a müncheni konferencia.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Szovjetunió</u>, Kolima-vidék, Leningrád (Szentpétervár), Moszkva, Berlin.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> - Visszaemlékezések, források gyűjtése és prezentáció készítése a sztálini terror megnyilvánulásairól (pl. GULAG, holodomor, koncepciós perek). - Különböző képi és szöveges források gyűjtése a sztálini diktatúra hétköznapijairól. - Folyamatábra készítése a világgazdasági válság kirobbanásáról és kezeléséről, a folyamatábra szemléltetése az Amerikai Egyesült Államok példáján. - Prezentáció készítése a náci terror megnyilvánulásairól (pl. kristályéjszaka, GESTAPO, koncentrációs táborok stb.). - Statisztikai táblázatok, grafikonok, diagramok gyűjtése és tanulmányozása (pl. a német választások eredményei 1928-1933 között; a munkanélküliség alakulása az Egyesült Államokban 1929-1937 között). - A korszakkal kapcsolatos dokumentum- és játékfilmek/filmrészletek megtekintése és értelmezése. 		

Javasolt helytörténeti óra témái	- Kisvárdai zsidó lakosság az 1930-as években: történelmi séta a Csillag utcán - Rétköz múzeum múzeumpedagógiai foglalkozása
---	---

Témakör	A Horthy - korszak		Órakeret 24 óra
Előzetes tudás	Politikusportrék a két világháború közötti Magyarországon. Trianon és következményei – a nemzeti összetartozás napja.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, helytörténész könyvtáros Tárgyi: IKT eszközök		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A trianoni országvesztés társadalmi, szellemi és gazdasági rövidtávú hatásainak és hosszú távú következményeinek nemzeti tragédiaként való tudatosítása. A határok által elszakított területeken a kisebbségi sorba kényszerített magyarság helyzetének megértése, segítségének tudatosítása. A reménytelen bel- és külpolitikai helyzetből való kilábalás eredményeinek felismerése, a szellemi honvédelem és nemzetépítés szükségességének elfogadása, valamint a területi revíziós igények szükségességének etnikai indoklása a korszakra vonatkozóan. Szélsőségektől mentes értékelés az adott történelmi időszakról, eseményeiről és személyiségeiről. A tanuló érti, hogy a két világháború közötti magyar fejlődés legfontosabb mozgatórugója a trianoni békeszerződés és annak hatásaira való reflektálás volt. Megismeri a békeszerződés politikai életre, gazdaságra, társadalomra és közgondolkodásra gyakorolt hatásait. Érti a kisebbségi lét problémáit. Tisztában van a külpolitikai alternatívákkal és tudja azok mozgatórugóit.		
	Követelmények		
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Talpra állás Trianon után – A király nélküli alkotmányos királyság. – A korlátozott parlamentarizmus rendszere a konszolidáció szolgálatában. – A gazdaság szerkezetváltása az 1920-as években. A klebelsbergi oktatás- és kultúrpolitika eredményei.	– A magyarországi korlátozott parlamentarizmus rendszerének értékelése. – A korabeli politikai berendezkedés összehasonlítása más (közép-) európai országokéval. – A bethleni gazdasági konszolidáció folyamatának és eredményeinek áttekintése képek, ábrák és adatsorok alapján. – A magyarországi politikai irányzatok azonosítása szöveges források alapján.	<i>Könyvtárhasználat:</i> forráshasználat szabályai <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a Nyugat, mint folyóirat és mint mozgalom; József Attila; a népi írók;	Dokumentum-filmek a korszakról Fogalomtár Középiskolai történelmi atlasz Tankönyv

<p>A 1930-as évek Magyarországa</p> <ul style="list-style-type: none"> – A válság és hatása. – A belpolitika irányváltásai. – Életmód és társadalom. – A földkérdés. – Tudomány és művészet a két világháború között. – A külpolitika irányai és lehetőségei – a revízió első eredményei. 	<ul style="list-style-type: none"> – Szöveges források olvasása és értelmezése a Horthy-korszak társadalmi kérdéseiről (pl. oktatás, társadalmi mobilitás, antiszemitizmus, földkérdés). <p>A magyar külpolitika céljainak, lehetőségeinek és a revízió eredményeinek értékelése térkép és statisztikai adatok alapján.</p> <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból. <i>(Pl. magyar gazdaság a két világháború között.)</i> – Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. társadalmi csoportok életkörülményei.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek mozgatórugóiról. <i>(Pl. Horthy Miklós politikai életpályája.)</i> – Történelmi – társadalmi adatok, elbeszélések elemzése a lehetőség és a valószerűség szempontjából. <i>(Pl. a magyar külpolitika mozgástere, alternatívái.)</i> – Különböző hanganyagok vizsgálata a történelmi hitelesség szempontjából. <i>(Pl. a korabeli játékfilmekből kirajzoló mindennapi élet és társadalomkép összevetése a történelmi valósággal).</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Önállóan gyűjtött képekből összeállítás, tabló készítése. <i>(Pl. a korszak helytörténelmi vonatkozásai.)</i> – Beszélgetés egy társadalmi, történelmi témáról. Saját vélemény érthető megfogalmazása. <i>(Pl. az antiszemitizmus témában.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p>	<p>a határon túli irodalom.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> A technikai képalkotás: fényképezés, a film jelentősége. Fényképek értelmezése</p> <p><i>Dráma és színház:</i> magyar színháztörténet</p>	<p>A holokauszt szemei DVD</p> <p>Fényképek a kisvárdai zsidóság történetéből</p> <p>Versek, novellák a holokausztról</p>
--	---	---	---

	<p>– A világtörténet, az európai történelem, a magyar történelem eltérő időbeli ritmusának és kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. a német befolyás erősödése és hatásai.)</i></p> <p>Néhány kiemelt esemény, jelenség topográfiai helyének elhelyezése vaktérképen. <i>(Pl. a revíziós politika eredményei 1938–39.)</i></p> <p>- felismeri, hogy a jelen társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális viszonyai a múltbeli események, tényezők következményeiként alakultak ki.</p>		
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> kormányzó, Egységes Párt, <u>numerus clausus</u>, <u>pengő</u>, Magyar Nemzeti Bank, Szent István-i állameszme, magyar népi mozgalom, <u>nyilasok</u>.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Bethlen István</u>, <u>Teleki Pál</u>, <u>Klebelsberg Kuno</u>, Gömbös Gyula, Weiss Manfréd, <u>Szent-Györgyi Albert</u>.</p> <p><i>Kronológia:</i> <u>1920–1944 a Horthy-rendszer</u>, 1921–31 Bethlen miniszterelnöksége, 1938 az első bécsi döntés, 1939 Kárpátalja visszacsatolása.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<p>- Kiselőadás / prezentáció készítése a korszak kiemelkedő szereplőiről (pl. Horthy, Bethlen, Teleki).</p> <p>- Kormánypárti és ellenzéki választási plakát készítése egy-egy fontos témakörben.</p> <p>- A Horthy-korszak gazdasági fejlődéséről tanúskodó képek gyűjtése és bemutatása (pl. Csepeli Szabadkikötő, villamosított vasútvonal stb.).</p> <p>- Folyamatábra készítése a Horthy-korszak pártviszonyairól, korlátozott parlamentáris rendszeréről.</p>		
Javasolt helytörténeti óra témái	- Látogatás a kisvárdai temetőben, síremlékek, zsidó temetkezési szokások, zsidó hagyományok		

Témakör	A második világháború	Órakeret 28 óra
Előzetes tudás	A második világháború jellemzői és következményei. Magyarország a második világháborúban. A holokauszt Európában és Magyarországon.	
További különleges feltételek	<p>Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, helytörténész</p> <p>Tárgyi: IKT eszközök</p>	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az újfajta hadviselés jellegzetességei és azok hatásainak felismerése. Nagy hatalmak titkos vagy nyílt megegyezésének elítélése hatalmi övezetek létrehozásáról, kisebb államok felosztásáról, országhatárok erőszakos megváltoztatásáról vagy népcsoportok kitelepítéséről, kiirtásáról. A hátszágot, civil lakosságot sem kímélő modern totális háború jellemzőinek és a tömegpusztító hadászati eszközök	

	<p>használatának elítélése. A politikai antiszemitizmus megnyilvánulásai megerősödésének és mozgatórugóinak feltárása, veszélyeinek azonosítása, a diszkrimináció elítélése, az ún. fajelmélet és szörnyű következményeinek (pl. elkülönítés, deportálás, megsemmisítés) elutasítása.</p> <p>A tanuló ismeri az újfajta hadviselés jellegzetességeit és azok hatását. Megérti, miként került a háború során Magyarország kényszerpályára és ez milyen következményekkel járt az ország sorsát illetően. Tudja, hogy mennyi áldozattal, pusztítással járt a második világháború, és hogy a holokauszt az emberiség, valamint az egész magyarság tragédiája. Megismer olyan történelmi szituációkat, amelyek a háborús viszonyok közötti népek, népcsoportok vagy személyek megmentését eredményezték.</p>		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneshközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p><i>A tengelyhatalmak sikerei</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Közép-Európa felosztása (Molotov-Ribbentrop paktum): német és szovjet megszállás. – Nyugat-Európa lerohanása. – Német támadás a Szovjetunió ellen. <p>Japán támadás az Egyesült Államok ellen.</p> <p><i>A szövetségesek győzelme</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A keleti és a nyugati front. <p>A csendes-óceáni hadszíntér.</p> <p><i>Magyarország a második világháborúban: mozgástér és kényszerpálya</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A területi revízió lépései. – A fegyveres semlegesség. – A Szovjetunió elleni háború. – A Don-kanyar. <p>A német megszállás és következményei.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – A tengelyhatalmak 1939 előtti terjeszkedésének végigkövetése és értelmezése térkép alapján. – A második világháború főbb eseményeinek azonosítása térképeken. – A második világháború jellegzetességeinek bemutatása ábrák, adatsorok, képi és szöveges források alapján. – A magyar területi revízió megvalósulásának bemutatása térképek, képek, szöveges források és adatsorok alapján. – A magyar háborús szerepvállalás legfontosabb eseményeinek és az ország veszteségeinek bemutatása térképeken, képi és szöveges források segítségével (pl. Don-kanyar, Árpád-vonal, tordai ütközet, Budapest ostroma). – A magyar szellemi és kulturális élet II. világháború idején bekövetkező veszteségeinek (magyar tudósok, művészek származásuk vagy politikai nézeteik miatti emigrációja) értékelése. – A holokauszt folyamatának áttekintése képi források és szöveges visszaemlékezések feldolgozásával. – A nyilas terror áttekintése források alapján. – A tömeges deportálások és a szovjet megszállás jellemzőinek és következményeinek áttekintése képi és szöveges források segítségével. 	<p><i>Földrajz:</i> Európa földrajza</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Radnóti Miklós, Semprun: A nagy utazás, Kertész Imre: Sorstalanság.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> A technikai képalkotás: fényképezés, a film jelentősége. Fényképek értelmezése (pl. Capa: A normandiai partraszállás fényképei).</p>	<p>Pendereczki: Hirosima</p> <p>Zanza tv</p> <p>digitális tananyagpk</p> <p>határon túli magyar írók, költők művei</p>

<p>A holokauszt</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az „Endlösung” programja, a Wannsee-i konferencia. – Koncentrációs és megsemmisítő táborok. – Deportálások, kísérlet a zsidóság és a cigányság megsemmisítésére Európában. – A magyarországi zsidótörvények. – A magyar holokauszt. Felelősség és embermentés. <p>A második világháború jellemzői</p> <ul style="list-style-type: none"> – A villámháború és következményei. – Háborús bűnök és a polgári lakosság elleni terror. – Az ellenállás formái. <p>A háború utáni számonkérések és a nürnbergi per.</p> <p>Az ország pusztulása, deportálások a GULAG-ra</p> <ul style="list-style-type: none"> – A kiugrási kísérlet és a nyilas uralom. – A magyarországi hadszíntér, Budapest ostroma. – Megszabadulás és szovjet megszállás. – Az ország kifosztása, szovjet deportálások és tömeges erőszak. 	<ul style="list-style-type: none"> – A határon kívül rekedt magyarság második világháború végi tragédiáinak bemutatása különböző források alapján. Magyarország világháborúbeli sorsának, szerepének és mozgásterének bemutatása, összehasonlítása más közép-európai országgal. <p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés szaktudományi munkákból. <i>(Pl. Magyarország háborús veszteségeiről.)</i> – Ismeretszerzés különböző írásos forrásokból. <i>(Pl. az első és második zsidótörvény.)</i> – Emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. kollaboránsok, ellenállók, embermentők a második világháborúban.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Események dramatikus megjelenítése. <i>(Pl. Churchill és Sztálin vitája a második front megnyitásának helyszínéről.)</i> - Képes a történelmi jelenségeket általános és konkrét történelmi fogalmak, tartalmi és értelmező kulcsfogalmak felhasználásával értelmezni és értékelni <i>(Pl. holokauszt, Soa, genocídium, pogrom.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Híres emberek jellemzése <i>(Pl. Churchill, a brit elszántság jelképe.)</i> – Értékrendek összehasonlítása, saját értékek tisztázása. <i>(Pl. Göring-, Höss-idézetek alapján a náci gondolkodásról.)</i> – Történelmi-társadalmi jelenségek értékelése a saját értékrend alapján. <i>(Pl. holokauszt.)</i> – Filmek a történelmi hitelességének vizsgálata. <i>(Pl. A halál ötven órája [1965].)</i> – Kérdések megfogalmazása a forrás megbízhatóságára vonatkozóan. <i>(Pl. Horthy Miklós emlékiratai kapcsán.)</i> 	<p><i>Fizika: az atombomba</i></p>	<p>Elvesztegetett idő (2011) c. film részlete</p> <p>Sorstalanság c. film részlet</p> <p>Schindler listája filmrészlet</p> <p>Soa Alapítvány elbeszélte történelem módszerrel készült interjúk</p>
---	--	------------------------------------	--

<p>A határon túli magyarok jogfosztása, megtorlások (délvidéki vérengzés, kárpátaljai deportálás, felvidéki jogfosztás).</p>	<p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A történelmi tér változásainak leolvasása térképekről. (Pl. a náci Németország és a Szovjetunió terjeszkedése 1939–1941.) – Kronológiai adatok rendezése országokéval – felismeri, hogy a magyar történelem az európai történelem része, és példákat tud hozni a magyar és európai történelem kölcsönhatásaira (Pl. egyetemes és magyar holokauszt) 		
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> Molotov–Ribbentrop-paktum, <u>tengelyhatalmak</u>, <u>szövetségesek</u>, <u>totális háború</u>, <u>kiugrási kísérlet</u>, <u>zsidótörvények</u>, munkaszolgálat, <u>gettó</u>, <u>deportálás</u>, <u>koncentrációs tábor</u>, <u>haláltábor</u>, <u>népirtás</u>, <u>holokauszt</u>, <u>partizán</u>, <u>Vörös Hadsereg</u>, <u>jaltai konferencia</u>, <u>háborús bűn</u>, <u>malenkij robot</u>.</p> <p><i>Személyek:</i> <u>Franklin D. Roosevel</u>t, <u>Winston Churchill</u>, Charles de Gaulle, Bárdossy László, Kállay Miklós, Bajcsy-Zsilinszky Endre, Edmund Veessenmayer, <u>Szálasi Ferenc</u>, Raoul Wallenberg, <u>Salkaházi Sára</u>, Apor Vilmos, Sztehlo Gábor, Richter Gedeon.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1938 az első zsidótörvény, 1939 a második zsidótörvény, <u>1939–45 a második világháború</u>, 1939. szeptember 1. Lengyelország lerochanása, 1940 a második bécsi döntés, 1941. április Jugoszlávia megtámadása, <u>1941. június 22. a Szovjetunió megtámadása</u>; 1941. június 27. Magyarország deklarálja a hadiállapot beálltát, 1941. december 7. Pearl Harbor bombázása, 1941 a harmadik zsidótörvény, 1943. január vereség a Donnál, 1943. február a sztálingrádi csata vége, <u>1944. március 19. Magyarország német megszállása</u>, 1944. június 6. partraszállás Normandiában, 1944. október 15. a kiugrási kísérlet, <u>1945. április a háború vége Magyarországon</u>, 1945. május 9. az európai háború vége, 1945. augusztus 6. atomtámadás Hiroshima ellen.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Sztálingrád</u>, <u>Normandia</u>, Pearl Harbor, <u>Hirosima</u>, Észak-Erdély, <u>Don-kanyar</u>, Kamenyec Podolszk Árpád-vonal, <u>Auschwitz</u>, Újvidék, Dreza, Szolyva.</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A nagyhatalmak (Németország, Szovjetunió, Nagy-Britannia, Franciaország) világháború kitérésében játszott szerepének megvitatása. - Beszámoló készítése az európai és/vagy csendes-óceáni hadszínterek egyik jelentős csatájáról. - A korszakkal kapcsolatos filmek / filmrészletek megtekintése és értelmezése. - A magyar honvédség háborús részvétele főbb helyszíneinek nyomon követése térképen. - Családi történetek, fényképek, tárgyak gyűjtése feldolgozása, bemutatása a második világháborúból. <p>Híres magyar tudósok, művészek életművének bemutatása, akik származásuk vagy politikai nézeteik miatt emigrációba kényszerültek</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kiselőadás készítése a budapesti gettó életéről visszaemlékezések alapján. 		

	<ul style="list-style-type: none"> - Második világháborús emlékművek, emlékhelyek, sírok felkeresése a lakóhelyen és környékén. - A Holokauszt Emlékközpont meglátogatása. - A felelősség és embermentés kérdéseinek megbeszélése. - A Malenkij Robot Múzeum meglátogatása. - Beszámoló készítése a határon túli magyarság körében folytatott etnikai tisztogatásokról források alapján.
Javasolt helytörténeti óra témái	<ul style="list-style-type: none"> - helytörténeti kutatás a Szovjetunióban maradt hadifoglyok számáról településenként - II. világháborús emlékművekről fényképek gyűjtése a lakóhelyen - Holokauszt túlélők Kisvárdra és Nyírbátor közelében - elbeszélő történelem módszerrel történő feldolgozása - A Bessenyei György Gimnáziumban felállított emléktábla és az „üres padok” projekt története

Témakör	A két világrendszer szembenállása	Órakeret 18 óra	
Előzetes tudás	Az Amerikai Egyesült Államok politikai és gazdasági viszonyai, a gyarmatok helyzete a két világháború között.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus (1-2 múzeumi foglalkozáshoz) Tárgyi: IKT eszközök		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A nukleárisfegyverkezési verseny, a helyi háborús konfliktusok és a szovjetek térnyerésének jellemzői beazonosítása, elítélése. A gyarmati függési viszonyok átalakulása, az európai kettéosztottság emberi, társadalmi, gazdasági következményeinek beazonosítása. A diktatórikus rendszerek szabadságot korlátozó és versenyképtelen vonásainak felismerése, elítélése. A demokrácia, mint a közös döntés intézményrendszerének az emberi jogokat leginkább biztosító formája. A tanuló értelmezi a háború utáni helyzetet és a megosztott világ kialakulásának folyamatát. Felismeri a hidegháború keltette helyi háborúk máig ható következményeit. Hiteles kép alakul ki benne a két tömbben élők különböző helyzetéről, mindennapjaikról. Ismeri az egykori gyarmati lét hatását a függetlenné vált államok fejlődésére.		
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
A kétpólusú világ kialakulása <ul style="list-style-type: none"> - Az ENSZ megalapítása. - A párizsi béke. 	<ul style="list-style-type: none"> - A második világháború után kialakult világrend áttekintése. - A gyarmati rendszer felbomlása főbb állomásainak felidézése. 	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Orwell, Szolzsenyicin,	Dokumentum filmek a korszakról

<ul style="list-style-type: none"> – Kitelepítések és lakosságcserek a háború után. – A szovjet-amerikai szembenállás és a két érdekszféra kialakulása. – A két világrend jellemzői. <p>A két Németország.</p> <p>A hidegháború</p> <ul style="list-style-type: none"> – A szuperhatalmak versengése: fegyverkezés, ürprogram, propaganda. – A szembenállás és enyhülés hullámai. <p>Hidegháborús konfliktusok (Korea, Szuez, Kuba, Vietnam, Afganisztán).</p> <p>A gyarmatok felszabadulása</p> <ul style="list-style-type: none"> – India függetlenné válása. – Kommunista fordulat Kínában. – A gyarmatbirodalmak felbomlása. <p>Izrael megalapítása</p>	<ul style="list-style-type: none"> – A két német állam létrejötte folyamatának és következményeinek bemutatása. – Az arab-izraeli konfliktus főbb okainak és jellemzőinek feltárása. <p>A nyugati és a keleti blokk gazdasági, társadalmi és politikai rendszerének összehasonlítása</p> <p><i>Ismeretszerzés és forráshasználat</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés különböző írásos forrásokból, vizuális rendezők készítése. <i>(Pl. a két szuperhatalom jellemzőinek összegyűjtése.)</i> – A tanultak felhasználása új feladathelyzetekben. <i>(Pl. Kelet-Közép- Európa országainak szovjetizálása.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a két szuperhatalom katonai kiadásai.)</i> - Beszélgetés egy társadalmi, történelmi témáról. Saját vélemény megfogalmazása. <i>(Pl. az iszlám fundamentalizmus okai, hatásai</i> - történelmi témáról kiselőadást, digitális prezentációt alkot és mutat be <i>(Pl. Gandhi család története és hatása.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Múltban élt emberek életének összehasonlítása a jellel. <i>(Pl. Közép-Európa államai a szocializmus időszakában és napjainkban.)</i> - Tanult helyek megkeresése a térképen. <i>(Pl. a két tömb meghatározó államai.)</i> 	<p>Hrabal, Camus, Garcia Marquez.</p> <p><i>Kémia:</i> hidrogénbomba, nukleáris fegyverek.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a posztmodern, intermediális művészet.</p> <p><i>Testnevelés:</i> Olimpiatörténet.</p> <p><i>Fizika:</i> nukleáris fegyverek</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> prezentációkészítés</p>	<p>Fogalomtár</p> <p>Középkorai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p> <p>Gandhi film részletei</p> <p>Magyar olimpia érmesek tablója</p> <p>Pink Floyd: The Wall</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ), kitelepítés, hidegháború, vasfüggöny, szuperhatalom, Kölcsonos Gazdasági Segítség Tanácsa (KGST), Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO), Varsói Szerződés, kétpólusú világ, a berlini fal.</p> <p><i>Személyek:</i> Kliment J. Vorosilov, Harry S. Truman, Nyikita Sz. Hruscsov, John F. Kennedy, Mahátma Gandhi, Mao Ce-tung.</p>		

	<p><i>Kronológia:</i> 1945 az ENSZ létrejötte, <u>1947 a párizsi béke</u>, a hidegháború kezdete, India függetlenné válása, 1948 Izrael Állam megalapítása, 1949 az NSZK és az NDK megalakulása, kommunista fordulat Kínában, 1955 a Varsói Szerződés létrehozása.</p> <p><i>Topográfia:</i> <u>Berlin</u>, <u>Németországi Szövetségi Köztársaság (NSZK)</u>, <u>Német Demokratikus Köztársaság (NDK)</u>, <u>Közel-Kelet</u>, <u>Izrael Észak- és Dél-Korea</u>, <u>Vietnam</u>, <u>Kuba</u>, <u>Afganisztán</u></p>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> - Beszélgetés a kollektív bűnösség elvéről. - A kitelepítések irányainak és létszámának grafikus ábrázolása. - Információk gyűjtése a főbb hidegháborús konfliktusokról (Korea, Suez, Kuba, Vietnam). - Beszámoló készítése a Mao Ce-tung-i diktatúra jellemzőiről (pl. „nagy ugrás”, kulturális forradalom). - Képek, idézetek gyűjtése Mahátma Gandhi életútjáról.
Javasolt helytörténeti óra témái	Helytörténeti kutatás kitelepülésekről kitelepítettek létszámáról statisztikai adatok gyűjtésével

6.1.2 Emelt szintű humán képzés 12. évfolyam

A tantárgyi óraszámok megoszlása az egyes témakörök között

Témakör	Óraszám
Háborútól forradalomig	10 +13
Az 1956-os forradalom és szabadságharc	7+4
A kádári diktatúra	7+11
A kétpólusú világ és felbomlása	8+5
A rendszerváltoztatás folyamata	8+5
A világ a 21. században	6+4
Magyarország a 21. században	10+6
A magyarság és a magyarországi nemzetiségek a 20-21. században	6+4
Ismétlés, felkészülés az érettségire	22+19
Összesen:	155 óra

Témakör	Háborútól forradalomig	Órakeret 23 óra	
Előzetes tudás	Magyarország részvétele a második világháborúban. A háború vége és az ország szovjet megszállása.		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus múzeum látogatás alkalmával Tárgyi: interaktív tábla, projektor		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Magyarország szovjet mintára történő erőszakos átalakításának, a kommunista diktatúrának elítélése. A szovjet megszállás és az ebből fakadó korlátozott állami szuverenitás következményeinek azonosítása. A totális kommunista diktatúra emberiség elleni bűneinek megismerése, elítélése.		
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p>Az átmenet évei Magyarországon</p> <ul style="list-style-type: none"> – A háború utáni újrakezdés: a kommunisták térnyerése és az újjáépítés. – A történelmi berendezkedés felszámolása: földosztás, népbíróságok, köztársaság. – A korlátozott többpártrendszer: választások 1945, 1947 <p>A szovjetizálás Magyarországon</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az egypárti diktatúra kiépítése. – Államosítás és kollektivizálás. – Konceptuális perek, egyházüldözés. – A keleti blokk. 	<ul style="list-style-type: none"> – Magyarország szovjetizálása főbb jellemzőinek bemutatása. – A korlátozott magyar parlamentarizmus és az egypárti diktatúra összehasonlítása. – A demokrácia felszámolása során alkalmazott eszközök azonosítása konkrét példákkal alátámasztva. – Annak felismerése, hogy Magyarország szovjet megszállása miként határozta meg az ország sorsát. – A kommunista diktatúra sajátosságainak bemutatása a Rákosi-rendszer példáján. – A diktatúra kulturális jellemzőinek felismerése képeken, művészeti alkotásokon. – A társadalom fölött gyakorolt totális kontroll eszközeinek azonosítása különböző források segítségével <p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A tanultak felhasználása új helyzetekben. (<i>Pl. Magyarország szovjetizálása.</i>) 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról.</p> <p><i>Testnevelés:</i> Olimpiatörténet, magyar részvétel és sikerek a korszak olimpiáin.</p>	<p>Feladatlap a múzeumi órához Naplók, visszaemlékezések, versek</p> <p>Dokumentum-filmek és játék-filmek</p> <p>Képek tabló készítéséhez</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p>

<p>A Rákosi-diktatúra</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az erőltetett iparosítás. – A pártállam. – A terror. – A diktatúra hatása a mindennapi életre. 	<ul style="list-style-type: none"> – Egy történelmi oknyomozás megtervezése. <i>(Pl. Tóth Ilona ügye.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Érvek gyűjtése feltevések mellett és ellen, az érvek kritikai értékelése. <i>(Pl. koncepciók perek.)</i> – Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárása. <i>(Pl. a Rákosi-korszak viccei.)</i> – <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <p>Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. az 1945. és 1947. évi választások eredményei.)</i></p>	<p><i>Matematika:</i> diagramok, táblázatok, grafikonok adatleolvasás, készítés, értelmezés, statisztikai fogalmak ismerete.</p>	<p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> népbíróság, háborús bűnös, földosztás, államosítás, forint, Magyar Kommunista Párt, Független Kisgazdapárt, szalámitaktika, Magyar Dolgozók Pártja, népköztársaság, pártállam, internálás, Államvédelmi Hatóság (ÁVH), tanácsrendszer, beszolgáltatás, aranycsapat.</p> <p><i>Személyek:</i> Tildy Zoltán, Kovács Béla, Mindszenty József, Rákosi Mátyás, Rajk László, Sulyok Dezső, Slachta Margit.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1945 szovjet megszállás, választás Magyarországon, földosztás, 1947 kékcédulás választások, 1948 MDP megalakulása, 1948–1956 a Rákosi-diktatúra, 1949 kommunista alkotmány.</p> <p><i>Topográfia:</i> Sztálinváros (Dunaújváros), Recsk Hortobágy.</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Választási plakátok gyűjtése és értelmezése. – A kékcédulás választások feldolgozása adatsorok és a választási törvény értelmezésével. – Beszélgetés az átmeneti időszak demokratikus jellegéről. – Internetes gyűjtés a Rákosi-időszak vicceiből és karikatúráiból – a mögöttük kirajzolódó korkép értékelése. – Családi történetek, fényképek, tárgyak gyűjtése feldolgozása, bemutatása a Rákosi időszakból. – Egy kiemelkedő koncepció per (pl. Mindszenty-per) feldolgozása. – A Terror Háza Múzeum meglátogatása. 		

	<ul style="list-style-type: none"> – Tanulmányi kirándulás a Recski Nemzeti Emlékparkba. – Beszámoló készítése a diktatúra prominens szereplőiről, felelőseiről (pl. Rákosi Mátyás, Gerő Ernő, Péter Gábor, Rajk László). – Kommunista propaganda plakátok gyűjtése és értelmezése. – A korszakkal kapcsolatos filmek / filmrészletek megtekintése és értelmezése. – Beszámoló készítése a korabeli magyar sporteredményekről.
Javasolt helytörténeti óra témái	Helybeli plakátok gyűjtése és elemzése a korszakból

Témakör	Az 1956-os forradalom és szabadságharc		Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	Az ország szovjet megszállása. A Rákosi-diktatúra		
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla, CD lejátszó		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az 1956-ban idegen elnyomás és zsarnokság ellen föllázadt emberek, közösségek bátorságának, feladatvállalásának, adott esetekben hősiességének értékelése, a hazafiságra nevelés és a nemzeti öntudat megerősítése érdekében. A szabadságharc hősei és áldozatai sorsának átélése, a szolidaritás érzésének felkeltése. Annak felismerése, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc jelenlegi demokratikus rendünk talpköve.</p> <p>A tanuló megérti, hogy Magyarországnak 1956-ban a rendkívül kedvezőtlen nemzetközi helyzetben, az erőegyensúlyra épülő politikai viszonyrendszerben nem sikerült kiszakadnia a szovjet tömbből. Látja a magyar és az egyetemes történelem összefüggéseit. Átlátja, hogy nehéz történelmi helyzetben az egyes emberek nézeteit, döntéseit és cselekedeteit élethelyzetük miként befolyásolja. Október 23-i nemzeti ünnepünk eseményeinek megismerése a méltó megünneplés céljából.</p>		
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
A forradalom <ul style="list-style-type: none"> – A forradalom okai és közvetlen előzményei. – A forradalom céljai. – Békés tüntetésből fegyveres felkelés – október 23. 	<ul style="list-style-type: none"> –Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc okainak és főbb fordulópontjainak bemutatása. –1956 szimbólumainak értelmezése. –Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc nemzetközi összefüggéseinek bemutatása. –A forradalom és szabadságharc értékelése. 	<i>Testnevelés:</i> Olimpiatörténet, magyar részvétel és sikerek a korszak olimpiáin	Feladatlap a múzeumi órához Naplók, visszaemlékezések, versek

<ul style="list-style-type: none"> – A nemzet forradalma (Forradalmi Bizottságok, Munkástanácsok, nemzeti összefogás). <p>A nemzet szabadságharca</p> <ul style="list-style-type: none"> – Szabadságharc a fővárosban és vidéken. – A fegyveres ellenállás hősei. – Út a győzelemig és a kormánypolitika változásai. – A szabadságharc nemzetközi háttere és visszhangja a nagyvilágban. – Szovjet intervenció: a szabadságharc utóvédharcai és leverése. 	<p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ismeretszerzés személyes beszélgetésekből és megfigyeléséből. (Pl. az 1956-os események résztvevőinek visszaemlékezéseiből.) <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Feltételezések megfogalmazása híres emberek viselkedésének mozgatórugóiról. (Pl. Nagy Imre/Kádár János 1956-os szerepvállalása.) <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Beszélgetés egy történelmi témáról. (Pl. a Nyugat magatartása 1956-ban.) <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i> A világtörténet, az európai és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. (Pl. az 1956-os forradalom és környezete.)</p>		<p>Dokumentum-filmek és játék-filmek 1956-ról</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> MEFESZ, pesti srácok, Molotov-koktél, munkástanács, sortüzek. <i>Személyek:</i> Gerő Ernő, Maléter Pál, Nagy Imre, Iván Kovács László, Pongrácz Gergely, Kádár János. <i>Kronológia:</i> 1956. október 23. a forradalom kitörése, 1956. október 25. a Kossuth téri sortűz, 1956. november 4. a szovjet támadás. <i>Topográfia:</i> Kossuth tér és Corvin köz (Budapest), Mosonmagyaróvár, Salgótarján</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Korabeli dokumentumok elemzése. – A forradalommal és szabadságharccal kapcsolatos archív- és játékfilmek/filmrészletek megtekintése és értelmezése. – Az 1956-os forradalom külpolitikai hátterének vizsgálata. – Információk gyűjtése a forradalom és szabadságharc kiemelkedő hőseiről és mártírjairól. – A Terror Háza Múzeum meglátogatása. 		
<p>Javasolt helytörténeti óra témái</p>	<p>1956-os forradalom kisvárdai vonatkozásairól</p>		

Témakör	A kádári diktatúra		Órakeret 18 óra	
Előzetes tudás	A szovjet megszállás és a kommunista diktatúra jellemzői. Az 1956-os forradalom és szabadságharc kiemelkedő személyiségei és céljai. A határon túli magyarság sorsa. Október 23. mint iskolai ünnepély.			
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár, múzeumpedagógus Tárgyi: interaktív tábla			
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az 1956-ot követő kegyetlen megtorlás adatainak megismerése, a törvénytelen bírósági tárgyalások, ítéletek jellemzőinek felismertetése, elítélése. A totális diktatúrát elfedni szándékozó demokratikusnak látszó „kellékek” beazonosítása, a rendszer lényegi reformálhatatlanságának felismerése. A hatalom által a társadalomra kényszerített kompromisszum jellemzőinek, eredményének és kártékonyságának tudatosítása, értékelése. A rendszer bukása okainak, körülményeinek sokoldalú elemzése. A Kádár-rendszer jellegének és mozgásterének megismerése. A szocialista időszak Magyarország további történelmére és jelenére gyakorolt hatásainak átlátása. Megérti a tanuló, hogy Kádár János személyisége és a nevével fémjelzett korszak miért osztja meg ma is a közvéleményt. Képes sokoldalúan elemezni a Kádár-rendszer válságának és bukásának okait, körülményeit, felismeri a rendszer lényegi reformálhatatlanságát.			
Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Tananyagok	
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények			
A pártállami diktatúra és működése – A megtorlások időszaka, formái és áldozatai. – A pártállam és szervezetei. – Az erőszakos téteszesítés – a mezőgazdaság szocialista átszervezése. – Hamis társadalmi béke – a kádári alku. – Az elnyomás változó formái. Gazdaság, társadalom, életmód – A tervgazdaság és a KGST.	–A megtorlás mértékének és jellegének vizsgálata. –A „kádári alku” fogalmának értelmezése. –Az elnyomás formáinak bemutatása a Kádár-rendszer időszakában. –A téteszesítés eszközeinek összehasonlítása a Rákosi-diktatúra időszakával. –A gazdaság, társadalom és életmód főbb jellemzőinek bemutatása a Kádár-rendszer idején. –A kultúrpolitika jellemzőinek értelmezése, módszereinek bemutatása <i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i>		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Németh László, Nagy László, Sütő András, Weöres Sándor, Ottlik Géza, Örkény István. <i>Vizuális kultúra:</i> stílusirányzatok: budapesti iskola.	Dokumentum- és játékfilm a Kádár-korszakról DVD-n, Dokumentumfilm a rendszer-váltásról DVD-n A magyar popzene CD-n

<ul style="list-style-type: none"> – A gazdasági reform és a második gazdaság. – A „gulyáskommunizmus”. – Népesedési folyamatok. <ul style="list-style-type: none"> – Kultúrpolitika, korlátozott nyilvánosság. 	<ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, diagramokból. <i>(Pl. a földterületük nagyságának változása 1956–1980 között.)</i> – Ismeretszerzés írásos forrásokból. <i>(Pl. a gazdasági mechanizmus reformja.)</i> – Emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. <i>(Pl. a Kádár-korszak besúgói; ellenzéke.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek háttéréről. <i>(Pl. a magyar társadalom megbékélése a kádári hatalommal.)</i> – Tételmondat meghatározása, szövegtömörítés. <i>(Pl. a rendszerváltó pártok programjai.)</i> – Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárása. <i>(Pl. a Kádár-korszak viccei.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Folyamatábra, diagram készítése. <i>(Pl. a parlamenti patkó az 1990-es választás után.)</i> – Beszámoló, kiselőadás tartása <i>(Pl. ifjúsági szubkultúrák a Kádár-korszakban címmel.)</i> – Beszámoló, kiselőadás tartása szépirodalomból, sajtótermékekből, rádió- és a tévéműsorokból <i>(1956-os események a megyében)</i> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <p>A világtörténet, az európai és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. összehasonlító kronológiai táblázat készítése.)</i></p>	<p><i>Testnevelés:</i> Olimpiatörténet, magyar részvétel és sikerek a korszak olimpiáin.</p> <p><i>Matematika:</i> diagramok, táblázatok, grafikonok adatleolvasás, készítés, értelmezés, statisztikai fogalmak ismerete.</p>	
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP), munkásórség, Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ), úttörő, termelőszövetkezet, háztáji, III/III. ügyosztály, tervgazdaság, új gazdasági mechanizmus, hiánygazdaság, maszek, gulyáskommunizmus, „három T”.</p>		

	<p><i>Kronológia: 1956–1989 a Kádár-rendszer, 1958 Nagy Imre és társainak kivégzése, 1968 az új gazdasági mechanizmus bevezetése.</i></p> <p>Középiskolai történelmi atlasz A sport krónikája Tankönyv Megyei digitális anyagok</p>
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> – Információk gyűjtése a kultúrpolitika jellemzőiről, módszereiről. – Internetes gyűjtés a kádári időszak vicceiből. A mögöttük kirajzolódó korkép értékelése. – Családi történetek, fényképek, tárgyak gyűjtése, feldolgozása, bemutatása a kádári diktatúra időszakából.
Javasolt helytörténeti óra témái	Kisvárd a Kádár-korszakban: korabeli kisvárdai videófelvevételek keresése, megtekintése és elemzése

Témakör	A kétpólusú világ és felbomlása	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	A kétpólusú világ kialakulása a második világháborút követő években. A szovjet tömb és a nyugati integráció legfontosabb jellemzői. A hidegháborús szembenállás. A gyarmati rendszer felbomlása.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla, CD lejátszó	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A két világrendszer harcának, versengésének fontosabb állomásainak beazonosítása, a kommunista társadalmi-gazdasági berendezkedés fejlődésképtelenségének felismertetése. A modern technológia, a globalizációs folyamatok, a szabadság ideológiájának és a kommunikációs rendszerek szerepének azonosítása a szovjet típusú rendszerek bukásában. Érti a tanuló a két világrendszer közötti versengés legfontosabb mozgatórugóit. Átlátja és képes saját szavaival megfogalmazni, hogy melyek voltak a leglényegesebb különbségek a két szembenálló tömb országai között a politikai rendszer működése, a gazdaság, a társadalom és az életmód terén. Érti, hogy milyen tényezők vezettek a kétpólusú világrend megszűnéséhez.	
	Követelmények	Kapcsolódási Pontok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Tananyagok
	–A fogyasztói társadalom és a jóléti állam jellemzőinek és problémáinak felidézése.	<i>Digitális kultúra:</i> Neumann János és a modern
		Játékfilm és dokumentum-

<p>A Nyugat a 20. század második felében</p> <ul style="list-style-type: none"> – A Nyugat gazdasági eredményei és a jóléti állam. – Emancipáció, szekularizáció, individualizáció. – Az 1968-as mozgalmak és a popkultúra. <p>A szocializmus válsága és megrendülése</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az olajválság és hatásai a tőkés, illetve szocialista országokra. – A kis hidegháború. – A katonai egyensúly felborulása: a Szovjetunió gazdasági kimerülése. – Az ellenzék megszerveződése a szocialista országokban. <p>A kétpólusú világ megszűnése</p> <ul style="list-style-type: none"> – Németország újraegyesítése – a magyar szerepvállalás. – A Szovjetunió felbomlása. – A kommunista diktatúrák bukása Közép-Európában. – Jugoszlávia felbomlása, a délszláv háború. 	<ul style="list-style-type: none"> –A társadalom, a demográfia és az életmód jellegzetességeinek bemutatása a nyugati világban. –A tömegkultúra jelenségeinek bemutatása konkrét példák alapján. –A kétpólusú világ megszűnéséhez vezető okok felidézése. –A közép-európai ellenzéki mozgalmak jelentőségének bemutatása. –A délszláv háború okainak feltárása. –A közép-európai régió államai változásának nyomon követése térképen <p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Különböző élethelyzetek megfigyelése. <i>(Pl. mindennapi élet a vasfüggöny két oldalán.)</i> – Egy történelmi oknyomozás megtervezése. <i>(Pl. az SZKP XX. kongresszusa.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Feltevések történelmi személyiségek cselekedeteinek mozgatórugóiról. <i>(Pl. szovjet és amerikai politikusok szerepe a korszakban.)</i> – Elbeszélések, filmek vizsgálata a hitelesség szempontjából. – Mindennapi élethelyzetek elbeszélése, eljátszása a különböző szereplők nézőpontjából. <i>(Pl. a hippimozgalom.)</i> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <p>Képi és egyéb információk elemzése. <i>(Pl. szovjet és amerikai karikatúrák elemzése.)</i></p> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Kronológiai adatok rendezése. <i>(Pl. a hidegháború, enyhülés, kis hidegháború.)</i> 	<p>számítógépek. Az internet.</p> <p><i>Biológia:</i> a DNS és a géntechnológia.</p> <p><i>Fizika:</i> az űrkutatás.</p> <p><i>Ének-zene:</i> A beat és a rock. Szórakoztató zenei műfajok.</p>	<p>film a vietnami háborúról DVD-n</p> <p>Zenei részletek a 60-70-es évek popzenei felvételeivel</p> <p>Plakátok, fényképek</p> <p>Dokumentumfilm a középkelet-európai rendszerváltásról DVD-n</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
---	--	---	--

	Egyszerű térképvezérlések készítése.		
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> jóléti állam, prágai tavasz, Szolidaritás. <i>Személyek:</i> Nicolae Ceaușescu, <u>Mihail Sz. Gorbacsov</u>, Lech Wałęsa, VI. Pál, <u>II. János Pál</u>, <u>Ronald Reagan</u>, Helmuth Kohl.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1975 a helsinki értekezlet, 1989 a berlini fal lebontása, rendszerváltás Közép-Európában, 1991 a Szovjetunió felbomlása, 1991–95 a délszláv háború. <i>Topográfia:</i> <u>Szlovákia</u>, <u>Ukrajna</u>.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<p>–Esszé készítése Mindennapi élet a vasfüggöny két oldalán címmel. –Tények és képek gyűjtése 1968 eseményeiből a nyugati és keleti tömbből. Párhuzamosságok keresése.</p>		
Javasolt helytörténeti óra témái			

Témakör	A rendszerváltás folyamata	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	A Kádár-korszak legfontosabb politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális jellemzői. A szocialista rendszer válságának okai. A magyar rendszerváltás fordulópontjai és főszereplői.	
További különleges feltételek	<p>Személyi: történelem szakos középiskolai tanár</p> <p>Tárgyi: interaktív tábla, számítógépes park</p>	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A békés rendszerváltás menetének ismerete, jelentőségének és árnyoldalainak tudatosulása. A demokratikus rendszer megteremtésének ellentmondásai (pl. forradalomszerű átalakulások társadalmi egyeztetés nélkül) az átalakulás jelentőségének értékelése, az ezt tagadó álláspontok kritikája. Annak belátása, hogy a rendszerváltásnak nyertesei és vesztesei egyaránt voltak, nem mindig a társadalmi igazságosságnak megfelelően. A közösségi és egyéni érdekek ütközésének, kiegyenlítési törekvéseinek a felismerése a társadalomban. Magunk és mások kétféle mércével mérésének elutasítása.</p> <p>A tanulók tisztában vannak azzal, hogy melyek a rendszerváltás előtti és az azt követő időszak politikai és gazdasági rendszere közötti legfontosabb különbségek. Reális kép alakul ki bennük Magyarország szerepéről és lehetőségeiről az európai integráción belül. Megértik a kisebbségi lét problémáit a Magyarországon élő etnikai és kulturális kisebbségek, illetve a határokon túl élő magyar kisebbség szempontjából egyaránt.</p>	

Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Tananyagok
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p>A Kádár-rendszer végnapjai</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az adósságválság kialakulása és következményei. – Az állampárt válsága: reformkommunisták és a keményvonalasok. – Az ellenzék megszerveződése – Az 1989-es év főbb politikai eseményei, a tárgyalásos forradalom; alkotmánymódosítás. – A harmadik Magyar Köztársaság kikiáltása. <p>A rendszerváltoztatás</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az új pártok – különböző ideológiák. – Az 1990. évi parlamenti és önkormányzati választás. – Az Antall-kormány megalakulása. – A rendszerváltoztatás ellentmondásai: alkuk és kompromisszumok (az elmaradt elszámoltatás). <p>A piacgazdaság kiépülése</p> <ul style="list-style-type: none"> – A privatizáció – vesztesek és nyertesek. – A piacgazdaság kiépítése – a külföldi tőke szerepe. 	<ul style="list-style-type: none"> – A szocializmus válságának elemzése (külső és belső tényezők feltárása) Magyarországon. – A magyarországi rendszerváltoztatás főbb állomásainak felidézése. – A gazdasági rendszerváltoztatás legfontosabb kérdéseinek áttekintése és értékelése. – A gazdaság és a társadalom átalakulása főbb tendenciáinak megfigyelése grafikonok és adatsorok alapján. – A kádári diktatúra és az új demokratikus rendszer összehasonlítása. <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Beszélgetés (vita) egy társadalmi, történelmi témáról. Saját vélemény megfogalmazása. <i>(Pl. cigányság romák integrációja.)</i> – Események, történetek, jelenségek dramatikus megjelenítése. <i>(Pl. hajléktalansors, munkanélküliség, a mélyszegénység problémái.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <p>Az adott téma tanulmányozásához leginkább megfelelő térkép kiválasztása különféle atlaszokból. <i>(Pl. Magyarország népesedési viszonyainak, az életkörülmények változásainak bemutatása.)</i></p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Németh László, Nagy László, Sütő András, Weöres Sándor, Ottlik Géza, Örkény István.</p> <p><i>Matematika:</i> diagramok, táblázatok, grafikonok – adatleolvasás, készítés, értelmezés, statisztikai fogalmak ismerete.</p>	<p>Fogalomtár</p> <p>Középkolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p> <p>Napjaink híradói, hírei</p>

– A külkereskedelem átalakulása. – Gazdasági szerkezetváltás.			
Fogalmak, adatok, lexika	<p><i>Fogalmak:</i> adósságspirál, Magyar Demokrata Fórum (MDF), Szabad Demokraták Szövetsége (SZDSZ), Magyar Szocialista Párt (MSZP), Fiatal Demokraták Szövetsége (Fidesz), Kereszténydemokrata Néppárt (KDNP), Nemzeti Kerekasztal, rendszerváltoztatás, visegrádi együttműködés, privatizáció, kárpótlás, jogállam, Alkotmánybíróság, sarkalatos törvények, népszavazás.</p> <p><u>Személyek:</u> Pozsgay Imre, Németh Miklós, Horn Gyula, Antall József, Göncz Árpád, Orbán Viktor.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1987 a lakiteleki találkozó, 1989–1990 a rendszerváltoztatás, 1990 az első szabad választások, 1991 a szovjet csapatok kivonulása Magyarországról.</p>		
Javasolt tevékenységi formák	<p>A rendszerváltó pártok plakátjainak és jelszavainak elemzése.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kronológia készítése a rendszerváltoztatás legfontosabb történéseiről. – Magyarország államberendezkedésének nyomon kísérése a 20. század folyamán. – Interjú készítése egy családtaggal, ismerőssel a rendszerváltoztatás időszakáról. 		
Javasolt helytörténeti óra témái			

Témakör	A világ a 21. században	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	A vasfüggöny lebontása és következményei a keleti blokk országaiban. Globális problémák: urbanizáció, környezetszennyezés, terrorizmus, migráció, klímaváltozás.	
További különleges feltételek	<p>Személyi: történelem szakos középiskolai tanár</p> <p>Tárgyi: interaktív tábla, számítógépes park</p>	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A globalizációs folyamatok, kihívások és az egységesülő Európa előnyeinek és hátrányainak sokoldalú feldolgozása, megítélése. Fő morális célok (demokrácia, antirasszizmus, háborúellenesség) esetenkénti ellentmondásainak a felismerése. A demokratikus értékek ismeretében a történelmi-társadalmi kérdések, folyamatok árnyalt megítélése.</p> <p>A tanulók megismerik a globalizáció fő mozgatórugóit, és tisztában vannak a világ fejlődésére gyakorolt hatásaival. Kialakul bennük a környezettudatos magatartás, értik a felelős állampolgári magatartás lényegét és az ehhez kapcsolódó egyéni feladatokat, valamint felismerik a társadalom egészének</p>	

	érdekeit. Tisztában vannak az EU szerepével, és reális kép alakul ki bennük Magyarország szerepéről és lehetőségeiről az integráción belül.			
	Követelmények		Kapcsolódási Pontok	
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		Tananyagok	
<p>Az átalakuló világ</p> <ul style="list-style-type: none"> – A világgazdaság hagyományos centrumai: az Amerikai Egyesült Államok és szövetségesei. - A világpolitika és világgazdaság új súlypontjai: Oroszország, Kína. – Óriásvállalatok a globális térben. <p>A globális világ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Demográfiai változások, népmozgások. – Az iszlamizmus térhódítása. – A kereszténység helyzete a globalizálódó világban. – Válsággócok, helyi konfliktusok és terrorizmus. – Globalizáció és kultúra. – A hagyományos és új identitások – értékek és értékviselkedés. <p>Demokratikus közbeszéd és politikai korrektség.</p>	<p>–A világgazdaság résztvevőinek elhelyezése a globális térben.</p> <p>–A transznacionális vállalatok működésének bemutatása konkrét példák alapján.</p> <p>–A globalizáció előnyeinek és hátrányainak, valamint kockázatainak összevetése.</p> <p>–A többpólusú világ főbb jellemzőinek felidézése.</p> <p>–A népességrobbanás és népességfogyás problémáinak áttekintése.</p> <p>–A migráció okainak feltárása (a gazdasági bevándorlás és a menekültkérdés esetében).</p> <p>–Válsággócok azonosítása térkép segítségével (pl. Közel-Kelet, Ukrajna).</p> <p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az internet felhasználása történelmi ismeretek szerzésére. <i>(Pl. atomfegyverrel rendelkező országok az ezredforduló után, legfrissebb változások)</i> – Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák, vázlatok) készítése. <i>(Pl. a mai hatalmi viszonyokat bemutató ábra.)</i> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Adatok, modellek, elbeszélések elemzése a bizonyosság, a lehetőség és a valószínűség szempontjából. <i>(Pl. globális világ fejlődésének határai.)</i> <p>Erkölcsei kérdéseket felvető helyzetek felismerése, bemutatása. <i>(Pl. klónozás)</i></p>		<p><i>Földrajz:</i> az EU kialakulása, jellemzői, tagállamai; globális világgazdaság napjainkban, globális környezeti problémák; népesség, népesedés, urbanizáció; fejlődő és fejlett országok gazdaságának jellemzői; Kína.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> Információk gyűjtése az internetről. Bemutatók, dokumentumok készítése. Információs társadalom.</p>	<p>Ismeretterjesztő film a környezetszennyezés-ről DVD-n</p> <p>Képek tablókészítéséhez</p> <p>Szerepkártyák szerepjátékhoz, vitához</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p> <p>Aktuális információk az interneten az EU-ról</p>

	<p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Tabló készítése önállóan gyűjtött képekből. <i>(Pl. globális környezeti problémák.)</i> – Beszélgetés (vita) társadalmi, történelmi témákról. <i>(Pl. Brazília, Oroszország, India, Kína) megnövekedett szerepe.)</i> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i> A világtörténet, az európai történelem, a magyar történelem eltérő időbeli ritmusának és kölcsönhatásainak elemzése. <i>(Pl. centrumok és perifériák napjainkban.)</i></p>	Információkeresés, információ-felhasználás	
Fogalmak, adatok, lexika	Fogalmak: modern kori migráció, multikulturalizmus, párhuzamos társadalom, népességrobbanás, iszlamizmus , terrorizmus, globalizáció.		
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> - Vita a globalizáció előnyeiről és hátrányairól. - A globalizációval kapcsolatos napi hírek gyűjtése és elemzése. 		
Javasolt helytörténeti óra témái			

Témakör	Magyarország a 21. században	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	A politikai rendszerek és az állampolgárok közötti viszony történelmi formáinak ismerete. Az iskolai diákönkormányzat működésével kapcsolatos tapasztalatok.	
További különleges feltételek	<p>Személyi: történelem szakos középiskolai tanár</p> <p>Tárgyi: interaktív tábla, számítógépes park</p>	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az alapvető állampolgári jogok és kötelességek tudatosítása. Az ezek gyakorlásához kapcsolódó legfontosabb tevékenységi formák azonosítása.</p> <p>A magyarországi és az uniós politikai rendszer legfőbb elemeinek megismertetése, a politikai részvétel jelentőségének tudatosítása.</p> <p>Az új Alaptörvény szellemiségének és fontosabb pontjainak feldolgozása.</p>	

Követelmények		Kapcsolódási Pontok	Taneshközök
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények		
<p>A demokrácia működése Magyarországon</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az Alaptörvény. – A hatalmi ágak és intézményeik, önkormányzati rendszer. – A választási rendszer. <p>A magyar bel- és külpolitika főbb jellemzői</p> <ul style="list-style-type: none"> – A rendszerváltoztatás óta eltelt időszak főbb fordulópontjai. – Magyarország a NATO-ban. – Közép-európai együttműködés: a visegrádi négyek. <p>Magyarország és az Európai Unió</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az európai integráció főbb állomásai: mélyítés és bővítés. – Az Európai Unió főbb szervei és működésük. – Magyarország csatlakozásának folyamata. – Az együttműködés eredményei és nehézségei. – <p>Nemzetek Európája vagy föderatív Európa?</p>	<ul style="list-style-type: none"> –Az Alaptörvény fontosabb pontjainak felidézése. –A rendszerváltoztatás óta eltelt időszak főbb eseményeinek azonosítása különböző források alapján. –A rendszerváltoztatás óta parlamentbe jutott fontosabb pártok politikai profiljának és céljainak áttekintése. –Magyarország nyugati integrációjának bemutatása a NATO és az Európai Unió működésének ismeretében. –Eltérő álláspontok bemutatása az Európai Unió működésének értékeléséről és jövőjéről. –Érvelés a közép-európai együttműködés mellett. Az aktív és felelős állampolgársághoz szükséges ismeretek és készségek megerősítése. <p><i>Ismeretszerzés, forráshasználat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A magyarországi országgyűlési választások modellezése. – A hazai helyhatósági választások működési mechanizmusának modellezése. <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az állampolgári jogok és kötelességek kölcsönös viszonyrendszerének elemzése. – A felelősségteljes választói magatartás értelmezése. <p>A többes állampolgárság fogalmának értelmezése.</p>	<p><i>Földrajz:</i> az Európai Unió kialakulása és működésének jellemzői.</p>	<p>Az új Alaptörvény szövege</p> <p>Szerepkártyák szerepjátékhoz</p> <p>Fogalomtár</p> <p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> közvetett és közvetlen demokrácia, integráció, euró, Európai Unió, Európai Tanács, Európai Unió Tanácsa, Európai Parlament, Európai Bizottság, schengeni egyezmény.</p> <p><i>Személyek:</i> Magyarország miniszterelnökei a rendszerváltoztatás óta (a legalább négy évig hivatalban lévő kormányfők).</p>		

	<i>Kronológia:</i> 1957 a római szerződés, 1992 a maastrichti szerződés, 1999 Magyarország belép a NATO-ba, 2004 Magyarország belép az Európai Unióba, 2012 az Alaptörvény bevezetése. <i>Topográfia:</i> Brüsszel.
Javasolt tevékenységi formák	<ul style="list-style-type: none"> - A magyar alkotmányozás, alkotmányjellegű törvények (pl. Aranybulla, Tripartitum / Corpus Juris Hungarici, Pragmatica Sanctio, áprilisi törvények) nyomán követése különböző nyomtatott és internetes források segítségével. - Vita az Európai Unió szerepéről életünkben
Javasolt helytörténeti óra témái	

Témakör	A magyarság és a magyarországi nemzetiségek a 20-21. században	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	A társadalmi tagozódással kapcsolatos korábbi történelmi és földrajzi ismeretek, valamint személyes tapasztalatok	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár Tárgyi: interaktív tábla, számítógépes park	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A társadalom makro- és mikrostruktúráját alkotó elemek azonosítása. A társadalom tagoltságából eredő egyenlőtlenségek felismertetése, ezek okainak azonosítása. A társadalmi felelősségvállalás elvi szükségességének megértetése és néhány gyakorlati módjának megismertetése. A kisközösségek szerepe a helyi, lokális és országos ügyek alakításában.	
Követelmények		
Témák / Altémák	Fejlesztési Követelmények	Kapcsolódási Pontok
A határon túli magyarok <ul style="list-style-type: none"> - A politikai rendszerek változásai és hatásai a magyar kisebbség helyzetére. - Demográfiai jellemzők és folyamatok. - Az asszimilációs politika megnyilvánulásai. - Autonómia és kisebbségi jogok kérdése. - Anyanyelvű oktatás és kultúra. 	A határon túli magyar nemzeti közösségek küzdelmeinek áttekintése Trianontól napjainkig. -A kisebbségben élő magyarság egy kiemelkedő személyiségének bemutatása. -A magyarországi németek kitelepítésének felidézése források alapján. -A magyarországi romák helyzetének, problémáinak bemutatása napjainkban. <i>Ismeretszerzés, forráshasználat :</i>	<i>Földrajz:</i> Magyarország régiói; demográfiai mutatók; a magyar tájak kulturális, néprajzi értékei.
		Dokumentum-filmek a szubkulturákrólD VD-n Feladatlap és szerepkártyák vitához Fogalomtár

<ul style="list-style-type: none"> – Magyarok a nagyvilágban – a szórványmagyarság. A magyarországi nemzetiségek, a magyarországi cigányság – A politikai rendszerek változásai és hatásaik a nemzetiségek helyzetére. – A cigányok/romák 20–21. századi története. – Demográfiai jellemzők és folyamatok. – Kulturális autonómia és kisebbségi jogok a mai Magyarországon. – Anyanyelvű oktatás és kultúra. 	<p>Családtípusok azonosítása és jellemzése személyes tapasztalatok és a médiából vett példák alapján.</p> <p><i>Történelmi gondolkodás:</i></p> <p>A nemzeti-, a közép-európai-, valamint az európai identitás értelmezése.</p> <p><i>Szaktárgyi kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Aktuális szocializációs kérdések, dilemmák és problémák megvitatása. – A többes identitás fogalmának és gyakorlati érvényesülésének megvitatása. <p>Egy nemzeti kisebbség, valamint egy hátrányos helyzetű társadalmi csoport életének bemutatása szóban vagy írásban.</p>		<p>Középiskolai történelmi atlasz</p> <p>Tankönyv</p>
<p>Fogalmak, adatok, lexika</p>	<p><i>Fogalmak:</i> kitelepítés, Beneš-dekrétum, lakosságcsere, falurombolás, kettős állampolgárság, diszkrimináció,.</p> <p><i>Személyek:</i> Esterházy János, Márton Áron, Tőkés László.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1944–1945 magyarellenes atrocitások, 1990 fekete március.</p> <p><i>Topográfia:</i> Csúrog, Jarek, Duna-delta, Marosvásárhely, Székelyföld.</p>		
<p>Javasolt tevékenységi formák</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Népszámlálási adatok, statisztikai adatsorok segítségével a határon túli magyarság létszámadatainak a nyomon követése 1920-tól a közelmúltig, következtetések levonása az adatokból. – Információk gyűjtése a magyar kisebbségek önszerveződésének, érdekvédelmének intézményeiről a 21. században. 		
<p>Javasolt helytörténeti óra témái</p>			

Témakör	Rendszerező ismétlés	Órakeret 41 óra
Előzetes tudás	A középiskolai történelem, állampolgári ismeretanyag.	
További különleges feltételek	Személyi: történelem szakos középiskolai tanár	
	Tárgyi: interaktív tábla, számítógépes park	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az érettségi témakörök rendszerező ismétlése során felkészülés az emelt és középszintű érettségi vizsgára. Haladás a helyi tantervben kiemelt tematikai egységek alapján. Sorra kerülnek a 9-10. évfolyamos témakörök is, kiemelten az ott megjelölt témák	

A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló:

- össze tudja hasonlítani a nyugati demokratikus világ és a kommunista szovjet blokk politikai és társadalmi berendezkedését, képes jellemezni a hidegháború időszakát, bemutatni a gyarmati rendszer felbomlását és az európai kommunista rendszerek összeomlását;
- bemutatja a kommunista diktatúra magyarországi kiépítését, működését és változatait, az 1956-os forradalom és szabadságharc okait, eseményeit, és hőseit, összefüggéseiben szemléli a rendszerváltoztatás folyamatát, felismerve annak történelmi jelentőségét;
- bemutatja a gyarmati rendszer felbomlásának következményeit, India, Kína és a közel-keleti régió helyzetét és jelentőségét;
- ismeri és reálisan látja a többpólusú világ jellemzőit napjainkban, elhelyezi Magyarországot a globális világ folyamataiban;
- bemutatja a határon túli magyarság helyzetét, a megmaradásért való küzdelmét Trianontól napjainkig;
- ismeri a magyar cigányság történetének főbb állomásait, bemutatja jelenkori helyzetét;
- ismeri a magyarság, illetve a Kárpát-medence népei együttélésének jellemzőit, példákat hoz a magyar nemzet és a közép-európai régió népeinek kapcsolatára, különös tekintettel a visegrádi együttműködésére;
- ismeri hazája államszervezetét, választási rendszerét.

7. Történelem tantárgy középszintű érettségi előkészítő programja 11-12. évfolyam

Célok és feladatok

A középszintű érettségi előkészítő elsődleges célja nem új ismeretanyag átadása, hanem a tanítási órákon megszerzett ismeretek elmélyítése, szem előtt tartva a középszintű érettségi követelményrendszerét. A heti egy óra arra ad módot, hogy a tanulók által már megismert kompetenciákat tovább erősítsük, több gyakorlási lehetőséget biztosítsunk a számukra, ezáltal fejleszthetjük azokat a készségeiket, amelyek az új szemléletű történelemtanítás szempontjából fontosak.

Az órákon a történelem tantárgy követelményrendszerében megfogalmazott kompetenciák kerülnek a középpontba, úgy mint a források használata és értékelése, a szaknyelv magabiztos használata, a térben és időben való tájékozódás képességének fejlesztése, az események alakulásában megfigyelhető összefüggések felismerésének erősítése, a történelmi események problémaközpontú bemutatásának fejlesztése. Ezekén túl lehetőséget kell találni arra, hogy a tanulók gyakorolhassák a szóbeli előadást, valamint írásban egy adott témával kapcsolatos rövidebb és hosszabb témakifejtést

11 - 12. évfolyam

A középiskolai történelemtanítás első két éve koncentrikusan bővíti az általános iskolában tanultakat, ugyanakkor a korábbiaktól eltérő feladatokat is ró a tanulókra. Egyrészt a forráskezelés készségeinek fejlesztésében jelentősen túllépnek az általános iskolai szinten. E két évfolyam végére elsajátították a forráskezelés és - elemzés elemi szabályait, illetve a tudományos anyaggyűjtésben is járatosak. Előtérbe került az elemző, az oksági viszonyokat kutató jellegű munka. 9-10. évfolyamon kiemelt szerepe van a problémaközpontú történelemtanításnak, amely adott esetben teljesen eltérő nézőpontok ütköztetését is szükségessé teszi. A 10 évfolyam végére a kulcskompetenciák közül a hatékony és önálló tanulás készségének szintje is emelkedett.

A történelem emelt szintű érettségi előkészítő tantárgy kiválóan alkalmas az önálló ismeretszerzés és - feldolgozás képességének mélyítésére. A diákoknak ezen a képzési és életkori szinten el kell jutni az események elbeszélésétől, a források tartalmi ismertetésétől a problémafelvetés, magyarázat, fejtegetés, következtetés és érvelés alkalmazásáig, felhasználva a szaknyelvet. Az emelt szintű érettségi előkészítő a tehetséggondozás tere is egyben. A részletes érettségi vizsgakövetelményekhez igazodva érettségi előkészítőn kiemelt feladatként kezeljük a tartalmi bővítést, mélyítést kívánt témaköröknél és a NAT-ban előírt kulcskompetenciák mellett az érettségi követelményekben megjelölt kompetenciák fejlesztését. Így:

1. Források használata és értékelése

- pl. Az elsődleges és másodlagos források kezelése, a források műfaji, nyelvi sajátosságainak kiemelése, azok történelmi korszakokhoz történő igazítása mellett az anyaggyűjtéshez nélkülözhetetlen a könyvtárakban, illetve azok anyagában (kézikönyvek, lexikonok, atlaszok, ismeretterjesztő folyóiratok stb.), valamint az elektronikus adatbázisokban való tájékozódás készségének fejlesztése.

2. A szaknyelvi kommunikáció alkalmazása

- pl. Történelmi szakkifejezések fogalmak használata, ill. annak felismerése, hogy egyes fogalmak történelmi koronként eltérő jelentéssel bírnak.

3. Tájékozódás térben és időben

- pl. Térképről, atlaszról történelmi események, folyamatok leolvasása, térképi jelölések felismerése. Az időben és térben való tájékozódás fejlesztése során időbeli párhuzam vonása az egyetemes és magyar történelem eseményei között, egyetemes és magyar történelem alakjai között kortársak keresése. Történelmi jelenségek hosszabb időtávon végigkísérése.

4. Eseményeket alakító tényezők feltárása

- pl. Jelentős személyiségek életútjának végigvezetésével portré készítése valamint történelmi jelenségek hosszabb időtávon végigkísérése.
- pl. Hasonló történelmi események, államok, békék, törvények, háborúk megadott vagy önálló szempontok szerinti összehasonlítása.

5. Történelmi események és jelenségek problémaközpontú bemutatása

- pl. Sematikus ábrák, kormányzati struktúrákat bemutató ábrák, statisztikai adatok, grafikonok, diagramok elemzése, képi információhordozók gyűjtése, válogatása, készítése.
- pl. Gazdasági változások végigvezetése több korszakon, eltérő fejlettségű területek összehasonlítása, gazdaságpolitikai koncepciók jellemzése a mögöttük lévő érdekekkel. Műveltségi viszonyok és a gazdaság összefüggéseinek feltárása.
- pl. Egy-egy korszak társadalomrajzának, életmódjának bemutatása, társadalmi, politikai, gazdasági viszonyok kölcsönhatásában.

A fenti célok megvalósulása ötvözve jelennek meg az írásbeli érettségi vizsga rövid feladataiban, az esszéírás elvárásaiban és a szóbeli feleletekben. Ezen típusú feladatok gyakorlása konkrét témákhoz igazítva permanens feladat.

A tanulók értékelése

A tanulók értékelése mind szóbeli mind írásbeli teljesítményük esetén a középszintű érettségi százalékos értékelését követi. A tanév során minél több alkalmat kell teremteni a tanulók számára, hogy az adott témakörben az érettségi vizsga írásbeli és szóbeli részét képező feladatsor, esszéírás valamint a téma szóbeli ismertetése készség szintjére emelkedjen. Témakörönként egy érdemjeggyel kell értékelni a tanuló teljesítményét.

A tanulók teljesítményének értékelésében az útmutatót a középszintű érettségi vizsga értékelési szempontjai jelentik. Fontos megjegyezni, hogy nem kell minden esetben érdemjeggyel értékelni a tanulók órai munkáját. Az előkészítő célja a készségek erősítése, bizonyos magabiztosság kialakítása a különböző kompetenciák területén, a gyakorlás és önmaguk kipróbálása. Ehhez pozitív, támogató légkört kell teremteni, bátorítani kell a fejlődést, az érdemjeggyel való értékelés így másodlagos szerepet kell, hogy kapjon. A témakörök végén ellenben a tanulónak visszajelzést kell kapnia teljesítményéről.

Egyéni értékelés különböző formái:

- Önálló, produktív írásbeli munka (pl. problémamegoldó vagy elemző esszé írása, házi dolgozat, projektmunka, elektronikus anyag, portfólió) készítése.
- Önálló szóbeli felelet (pl. tétel kifejtése, kiselőadás tartása).
- Pár- és csoportmunkában való részvétel (pl. disputa, vetélkedő, szerepjáték).
- tematikus egységenként témazáró feladatlap megírása.
- Próba érettségi feladatlap megírása.
- Minta szóbeli érettségi felelet – értékelése az érettségi pontozás alapján

A tanulók értékelésének főbb szempontjai:

- Aktivitás és részvétel a tanulói tevékenységek során.
- Szóbeli és írásbeli feleletek, beszámolók esetében az összefüggő, követhető, logikus gondolatmenetre és árnyalt fogalmazásra való törekvés.
- Képes-e önállóan felépíteni feleletét? Képes-e kérdéseket, releváns megállapításokat, következtetéseket megfogalmazni, elemzőkészséggel rendelkezik-e?
- Az általános és adott korszakhoz kapcsolódó történelmi fogalmak szakszerű és helyes használata.
- Történelmi események, jelenségek, folyamatok, személyek elhelyezése időben és térben, tájékozódás a történelmi térképen.
- Egyéni és csoportos képességfejlesztő feladatok (pl. szöveges forrás-, kép-, film-, ábra-, grafikon-, diagrafelemzés) megoldása.

A Pedagógiai Programban rögzítettekhez igazodva - az előkészítő érdemjegyei a tanórai érdemjegyekkel együtt alkotják Történelem tantárgyból az év végi osztályzatot.

A tanterv alkalmazása, szükséges speciális képesítések és tárgyi feltételek

Az iskolában már meglévő tanári és tanulói demonstrációs eszközök, pl. falitérképek, projektor, történelmi tablók, forrásszemelvények beszerzése (kiegészítve – szükség szerint – saját készítésű eszközökkel, pl. memóriakártyák, táblajátékok); iskolai könyvtár, pc, internet (lehetőség szerint).

A tankönyvek kiválasztásának elvei

Az előkészítőn az alapórán használt tankönyvek, valamint a középszintű érettségire felkészítő kiadványok használhatók. A korábbi ismeretek felfrissítéséhez a tankönyveket használhatja a tanító tanár, majd az érettségi kiadványok típusfeladatain keresztül fejlesztheti a tantárgyi kompetenciákat.

9.	OH-TOR09TB	Száray Miklós Történelem 9
10.	NT-17242/1	Száray Miklós Történelem 10. a négyosztályos gimnáziumok és a szakközépiskolák számára
	FI-504010903/2 Oktatási Hivatal	Történelmi atlasz középiskolásoknak

Kerettantervi megfelelés

Mivel az érettségi követelmény kidolgozása folyamatban van, ezért az érettségi előkészítő tantárgyi programja elkészítésénél a még hatályos részletes érettségi követelményeket tartalmazó Melléklet a 40/2002. (V. 24.) OM rendelethez⁶ - a 2017. január 1-től hatályos részletes érettségi vizsgakövetelmények szolgálnak.

A tanmeneteket a szaktanárok az adott tanévre vonatkozóan a helyi tanterv alapján készítik el.

Tantárgyi struktúra és óraszámok

Óraterv a kerettantervekhez – 9–12. évfolyam, gimnáziumi képzés középszintű érettségi előkészítőjéhez				
Tantárgy	9. évfolyam	10. évfolyam	11. évfolyam	12. évfolyam
Történelem	-	-	1	1

Tantárgyi óraszámok megoszlása az egyes témakörök között 11. évfolyamon

Az egyes témáknál megjelenített óraszámokba minden esetben beleértendők a számonkérésekre fordítandó órák számai is.

Érettségi témakörök	Óraszám
1. Az ókor és kultúrája	1-4
2. A középkor	5-9
3. A középkori magyar állam megteremtése és virágkora	11-15
4. Szellemi, társadalmi és politikai változások a kora újkorban	16-20
5. Magyarország a kora újkorban	21-25
6. A polgári átalakulás, a nemzetállamok és az imperializmus kora	26-30
7. A polgárosodás kezdetei és kibontakozása Magyarországon	31-36
Összesen:	36 óra

Tantárgyi óraszámok megoszlása az egyes témakörök között 12. évfolyamon

Az egyes témáknál megjelenített óraszámokba minden esetben beleértendők a számonkérésekre fordítandó órák számai is.

Érettségi témakörök	Óraszám
8. A világháborúk kora (1914-45)	1-6
9. Magyarország világháborúk korában (1914-45)	7-16
10. Jelenkor (1945-napjainkig)	17-21
11. Magyarország 1945-től a rendszerváltásig	22-28
12. Társadalmi, állampolgári, pénzügyi és munkavállalói ismeretek	29-31
Összesen:	31 óra

Továbbhaladás:

A 12. évfolyam végére a tartalmi ismeretek, az elvárt kompetenciák elsajátításával rutinszerűen képesek különböző szöveges, képi, diagramokat, ábrákat tartalmazó forráselemzésekkel, ok-okozati összefüggések feltárásával problémamegoldó feladatok, esszék írására, önálló szóbeli feleletek felépítésére. A próba érettségi feladat eredményessége reményt ad a sikeres emelt szintű érettségire.

8. Történelem tantárgy emelt szintű érettségi előkészítő programja 11-12. évfolyam

Célok és feladatok

Az emelt szintű érettségi előkészítő támaszkodik az alapórában - a NAT, a kerettantervhez igazított helyi tanterv által kitűzött célkitűzések megvalósulására, mely megalapozza a kétszintű érettségire való készülést. Ugyanakkor a célkitűzések továbbra is jelen vannak, mert az elsajátított ismeretek, készségek mélyítése, gyakorlása alapvető feladata az érettségi előkészítőnek koncentrálni a részletes érettségi követelményekre.

Az érettségi előkészítőn rendszerező ismétlésben kerülnek kibontásra a 9-10. évfolyamon és a 11-12. évfolyamon megjelölt emelt szintű tartalmak a részletes érettségi követelményekben leírtaknak megfelelően. Az új ismeretek tanítása mellett a régebbi témák ismétlésére, szintézisére is sor kerül ebben a két tanévben.

11 - 12. évfolyam

A középiskolai történelemtanítás a forráskezelés készségeinek fejlesztésében jelentősen túllépnek az általános iskolai szinten. E két évfolyam végére elsajátították a forráskezelés és -elemzés elemi szabályait, illetve a tudományos anyaggyűjtésben is járatosak. Előtérbe került az elemző, az oksági viszonyokat kutató jellegű munka. 9-10. évfolyamon kiemelt szerepe van a problémaközpontú történelemtanításnak, amely adott esetben teljesen eltérő nézőpontok ütköztetését is szükségessé teszi. A 10 évfolyam végére a kulcskompetenciák közül a hatékony és önálló tanulás készségének szintje is emelkedett.

A történelem emelt szintű érettségi előkészítő tantárgy kiválóan alkalmas az önálló ismeretszerzés és -feldolgozás képességének mélyítésére. A diákoknak ezen a képzési és életkori szinten el kell jutni az események elbeszélésétől, a források tartalmi ismertetésétől a problémafelvetés, magyarázat, fejtegetés, következtetés és érvelés alkalmazásáig, felhasználva a szaknyelvet. Az emelt szintű érettségi előkészítő a tehetséggondozás tere is egyben. A részletes érettségi vizsgakövetelményekhez igazodva érettségi előkészítőn kiemelt feladatként kezeljük a tartalmi bővítést, mélyítést kívánt témaköröknél és a NAT-ban előírt kulcskompetenciák mellett az érettségi követelményekben megjelölt kompetenciák fejlesztését. Így:

1. Források használata és értékelése

- pl. Az elsődleges és másodlagos források kezelése, a források műfaji, nyelvi sajátosságainak kiemelése, azok történelmi korszakokhoz történő igazítása mellett az anyaggyűjtéshez nélkülözhetetlen a könyvtárakban, illetve azok anyagában (kézikönyvek, lexikonok, atlaszok, ismeretterjesztő folyóiratok stb.), valamint az elektronikus adatbázisokban való tájékozódás készségének fejlesztése.

2. A szaknyelvi kommunikáció alkalmazása

- pl. Történelmi szakkifejezések fogalmak használata, ill. annak felismerése, hogy egyes fogalmak történelmi koronként eltérő jelentéssel bírnak.

3. Tájékozódás térben és időben

- pl. Térképről, atlaszról történelmi események, folyamatok leolvasása, térképi jelölések felismerése. Az időben és térben való tájékozódás fejlesztése során időbeli párhuzam vonása az egyetemes és magyar történelem eseményei között, egyetemes és magyar történelem alakjai között kortársak keresése. Történelmi jelenségek hosszabb időtávon végigkísérése.

4. Eseményeket alakító tényezők feltárása

- pl. Jelentős személyiségek életútjának végigvezetésével portré készítése valamint történelmi jelenségek hosszabb időtávon végigkísérése.
- pl. Hasonló történelmi események, államok, békék, törvények, háborúk megadott vagy önálló szempontok szerinti összehasonlítása.

5. Történelmi események és jelenségek problémaközpontú bemutatása

- pl. Sematikus ábrák, kormányzati struktúrákat bemutató ábrák, statisztikai adatok, grafikonok, diagramok elemzése, képi információhordozók gyűjtése, válogatása, készítése.
- pl. Gazdasági változások végigvezetése több korszakon, eltérő fejlettségű területek összehasonlítása, gazdaságpolitikai koncepciók jellemzése a mögöttük lévő érdekekkel. Műveltségi viszonyok és a gazdaság összefüggéseinek feltárása.
- pl. Egy-egy korszak társadalomrajzának, életmódjának bemutatása, társadalmi, politikai, gazdasági viszonyok kölcsönhatásában.

A fenti célok megvalósulása ötvözve jelennek meg az írásbeli érettségi vizsga rövid feladataiban, az esszéírás elvárásaiban és a szóbeli feleletekben. Ezen típusú feladatok gyakorlása konkrét témákhoz igazítva permanens feladat.

A tanulók értékelése

Alapelvei megegyeznek a Pedagógiai Program általános részében és a tantárgyi programban leírtakkal. A tantárgyi eredmények értékelése a hagyományos 5 fokozatú skálán az elért %-nak megfelelően történik. A feladatok – írásbeli, szóbeli értékelése az érettségi pontozását követi.

Egyéni értékelés különböző formái:

- Önálló, produktív írásbeli munka (pl. problémamegoldó vagy elemző esszé írása, házi dolgozat, projektmunka, elektronikus anyag, portfólió) készítése.
- Önálló szóbeli felelet (pl. tétel kifejtése, kiselőadás tartása).
- Pár- és csoportmunkában való részvétel (pl. disputa, vetélkedő, szerepjáték).
- tematikus egységenként témazáró feladatlap megírása.
- Próba érettségi feladatlap megírása.
- Minta szóbeli érettségi felelet – értékelése az érettségi pontozás alapján

A tanulók értékelésének főbb szempontjai:

- Aktivitás és részvétel a tanulói tevékenységek során.
- Szóbeli és írásbeli feleletek, beszámolók esetében az összefüggő, követhető, logikus gondolatmenetre és árnyalt fogalmazásra való törekvés.
- Képes-e önállóan felépíteni feleletét? Képes-e kérdéseket, releváns megállapításokat, következtetéseket megfogalmazni, elemzőkészséggel rendelkezik-e?
- Az általános és adott korszakhoz kapcsolódó történelmi fogalmak szakszerű és helyes használata.
- Történelmi események, jelenségek, folyamatok, személyek elhelyezése időben és térben, tájékozódás a történelmi térképen.
- Egyéni és csoportos képességfejlesztő feladatok (pl. szöveges forrás-, kép-, film-, ábra-, grafikon-, diagramelemzés) megoldása.

A Pedagógiai Programban rögzítettekhez igazodva - az előkészítő érdemjegyei a tanórai érdemjegyekkel együtt alkotják Történelem tantárgyból az év végi osztályzatot.

A tankönyvek kiválasztásának elvei

Az emelt szintű érettségire készülésének alapjául a történelem tantárgy helyi tantervében megjelölt szempontok figyelembevételével alapórához kiválasztott tankönyvsorozatot tekintjük. A kiegyensúlyozott oktató-nevelő munkát segítheti, az alább felsorolt tankönyvek.

9.	Oh-TOR09TB	Száray Miklós Történelem 9
10.	NT-17242/1	Száray Miklós Történelem 10. a négyosztályos gimnáziumok és a szakközépiskolák számára
	FI-504010903/2	Történelmi atlasz középiskolásoknak

Kerettantervi megfelelés

Mivel az érettségi követelmény kidolgozása folyamatban van, ezért az érettségi előkészítő tantárgyi programja elkészítésénél a még hatályos részletes érettségi követelményeket tartalmazó Melléklet a 40/2002. (V. 24.) OM rendelethez⁶ - a 2017. január 1-től hatályos részletes érettségi vizsgakövetelmények szolgálnak.

A tanmeneteket a szaktanárok az adott tanévre vonatkozóan a helyi tanterv alapján készítik el.

Tantárgyi struktúra és óraszámok

Óraterv a kerettantervekhez – 9–12. évfolyam, gimnáziumi képzés emelt szintű érettségi előkészítőjéhez				
Tantárgy	9. évfolyam	10. évfolyam	11. évfolyam	12. évfolyam
Történelem	-	-	2	2

Tantárgyi óraszámok megoszlása az egyes témakörök között 11. évfolyamon

Az egyes témáknál megjelenített óraszámokba minden esetben beleértendő a számonkérésekre fordítandó órák számai is.

Érettségi témakörök	Óraszám
1. Az ókor és kultúrája	10
2. A középkor	12
3. A középkori magyar állam megteremtése és virágkora	14
4. Szellemi, társadalmi és politikai változások a kora újkorban	12
5. Magyarország a kora újkorban	12
6. A polgári átalakulás, a nemzetállamok és az imperializmus kora	12
Összesen:	72 óra

Tantárgyi óraszámok megoszlása az egyes témakörök között 12. évfolyamon

Az egyes témáknál megjelenített óraszámokba minden esetben beleértendő a számonkérésekre fordítandó órák számai is.

Érettségi témakörök	Óraszám
7. A polgárosodás kezdetei és kibontakozása Magyarországon	10
8. A világháborúk kora (1914-45)	10
9. Magyarország világháborúk korában (1914-45)	10
10. Jelenkor (1945-napjainkig)	12

11. Magyarország 1945-től a rendszerváltásig	10
12. Társadalmi, állampolgári, pénzügyi és munkavállalói ismeretek	10
Összesen:	62 óra

Továbbhaladás:

A 12. évfolyam végére a tartalmi ismeretek, az elvárt kompetenciák elsajátításával rutinszerűen képesek különböző szöveges, képi, diagramokat, ábrákat tartalmazó forráselemzésekkel, ok-okozati összefüggések feltárásával problémamegoldó feladatok, esszék írására, önálló szóbeli feleletek felépítésére. A próba érettségi feladat eredményessége reményt ad a sikeres emelt szintű érettségire.